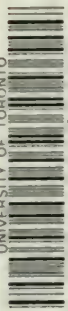
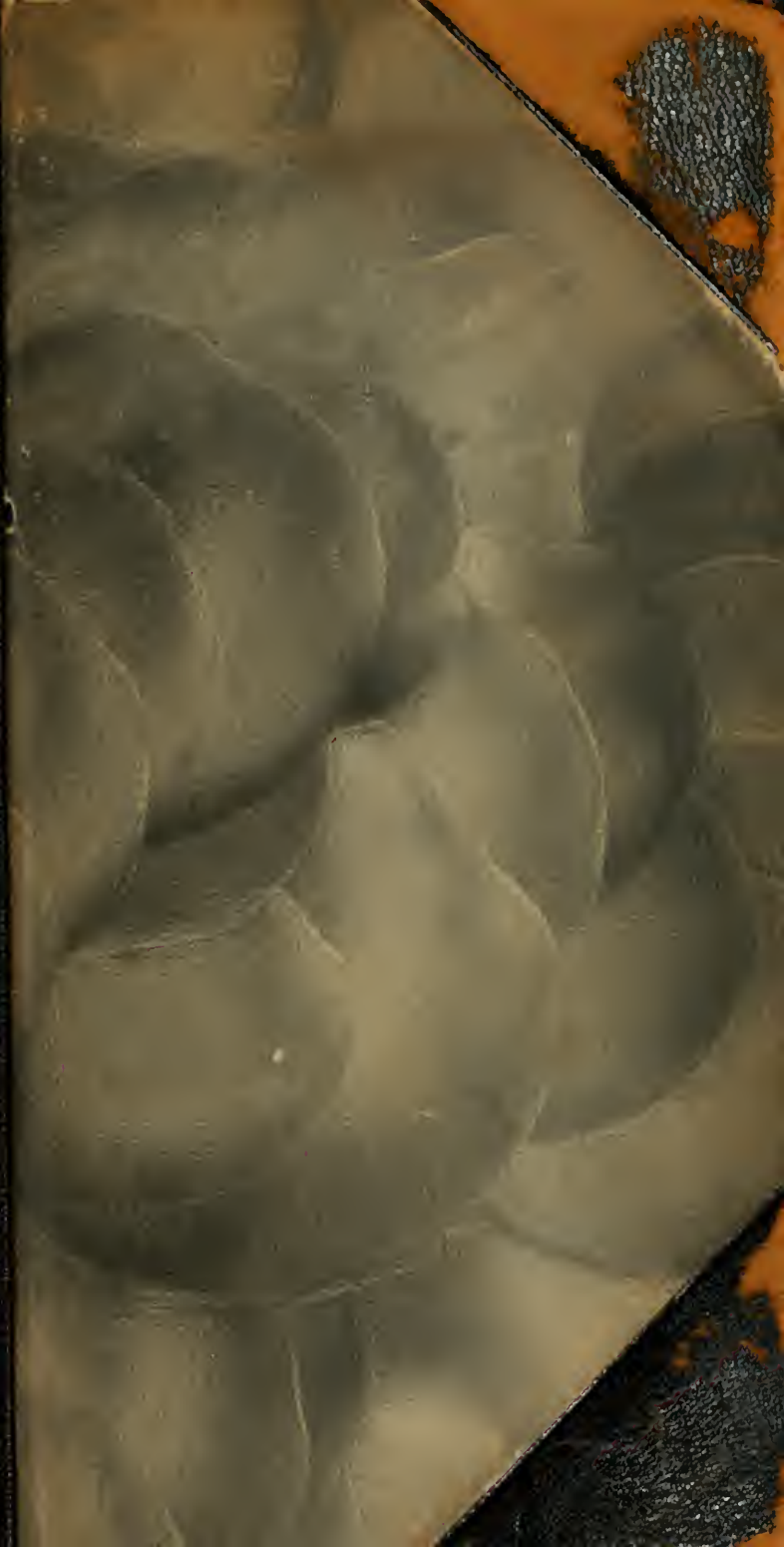
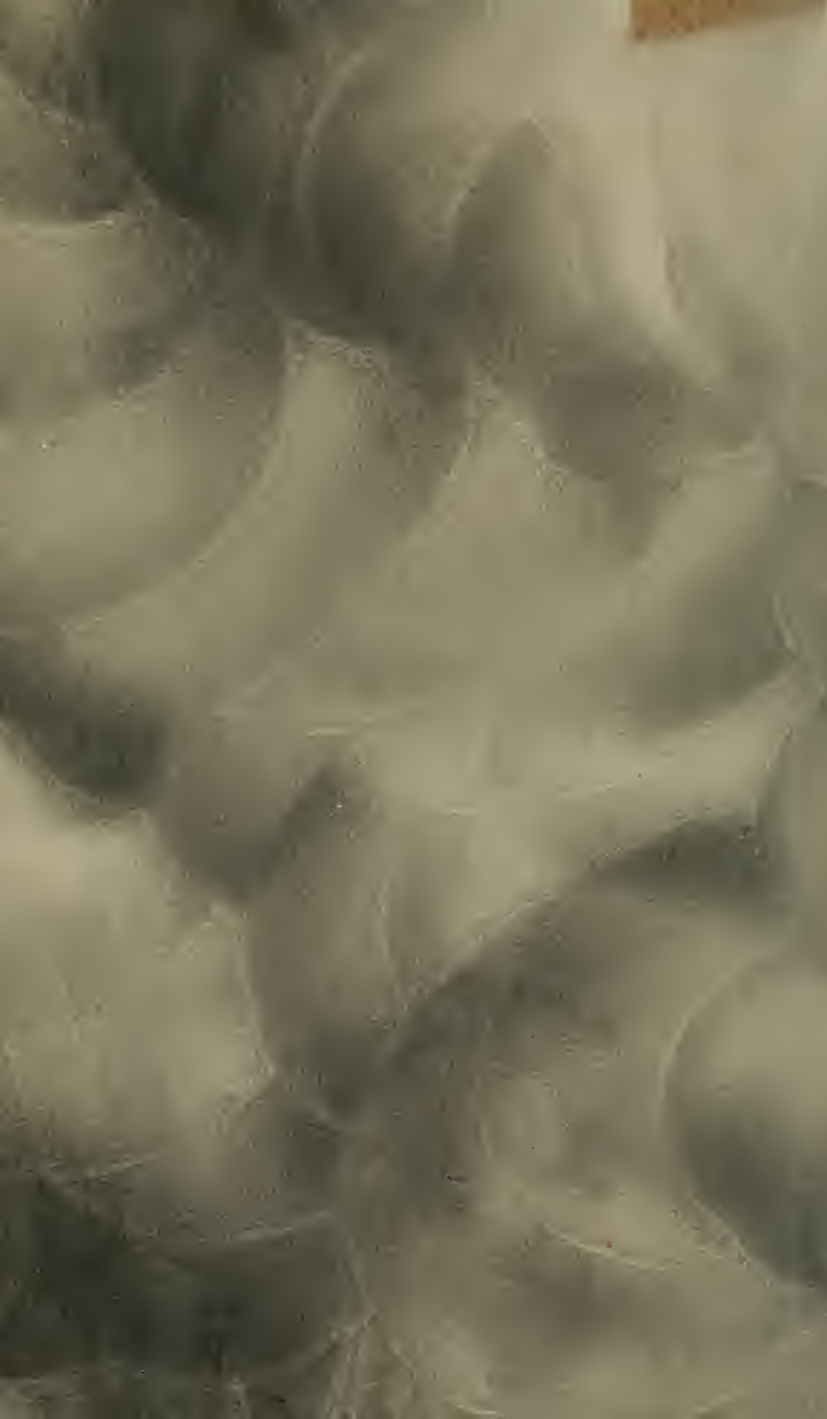

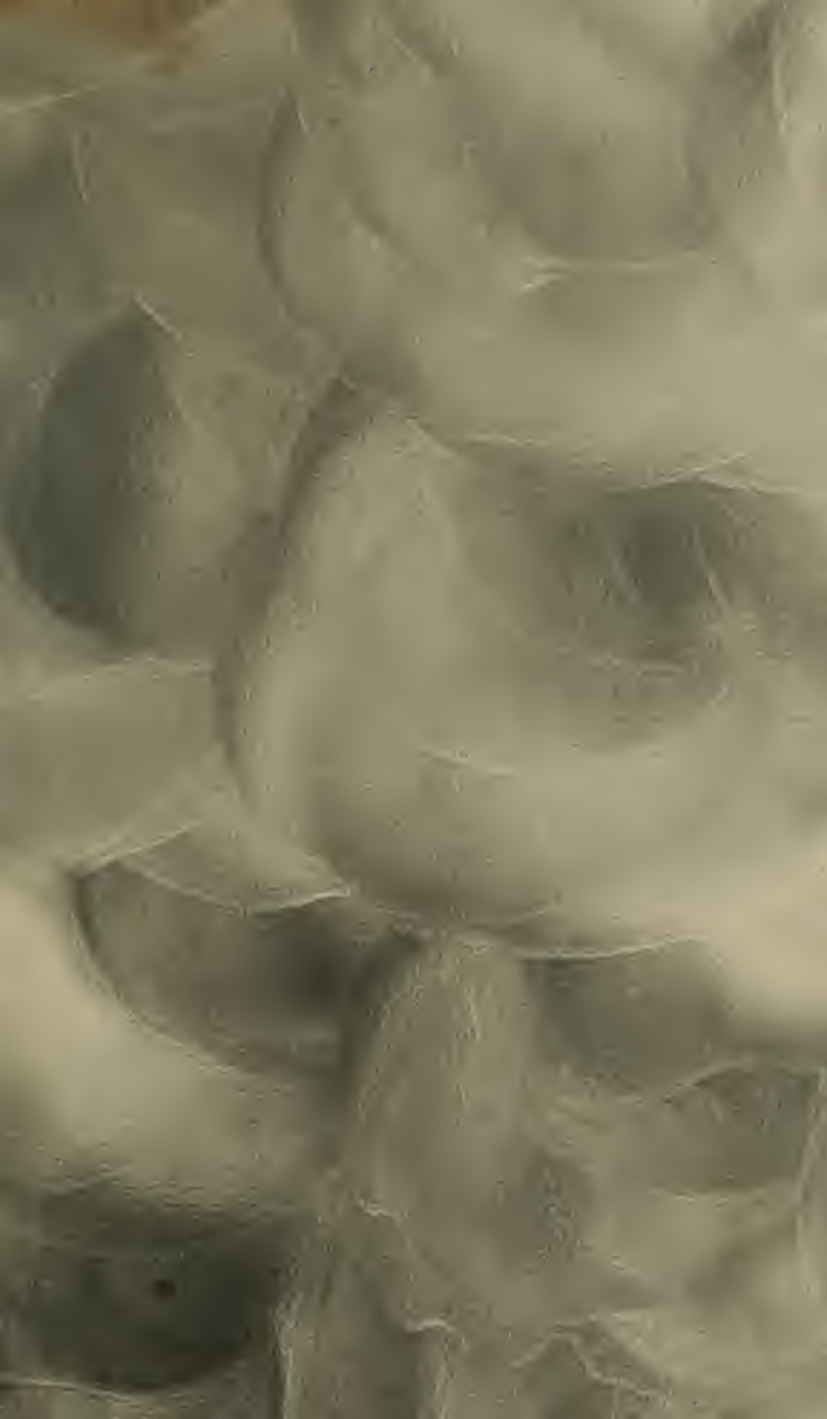
UNIVERSITY OF TORONTO

3 1761 00252342 1

Jeg kjender adskillige i hoi Grad respectable, dygtige, udmærket dygtige Geistlige; men jeg drister mig til at paaistaae, at der i hele Kongeriget ikke er en eneste, uden at han, seet under Belysningen „Sandhedsvidne“, er comiss.

S. Kierkegaard.

Man kan godt være ene om at være Christen. Og, hvis man ikke er meget stærk i Anden: for en christelig Forsigtigheds Skyld jo Færre jo bedre!

S. Kierkegaard.

Indhold.

Indledning	S. 1. IX-XVI.
----------------------	------------------

I. Artikler under Forfatterens eget Navn.

Kjøbenhavnspostens Morgenbetragtninger i Nr. 43. (Bilag I. IV. VIII.)	3.
Om Fædrelandets Polemik I—II. (Bilag I. V.)	9.
Til Hr. Orsa Lehmann. (Bilag VI. VII.)	21.
Nabenbart Ekstritemaal. (Bilag II. III. X. XI. XII. XIII.)	32.
En lille Forklaring	42.
En Erklæring og lidt til. (Bilag XVII. XIX.)	44.
Foranlediget ved en Yttring af Dr. Rudelbach mig betræffende. (Bilag XXVIII.)	48.
Var Bispep Mynster et „Sandhedsvidne“, et af „de rette Sandhedsvidner“ — er dette Sandhed? (Bilag XXX. XXXI.)	57.
Derved bliver det! (Bilag XXXII. XXXIII. XXXIV.)	63.
En Opfordring til mig fra Pastor Paludan-Müller. (Bilag XXIX. XXXIV. XXXV. XXXVI.)	71.
Stridspunktet med Bispep Martensen; som, kristeligt, afgjørende for det i Forveien, kristeligt seet, mislige kirkelige Bestaaende	74.
To nye Sandhedsvidner. (Bilag XL.)	79.
Ved Bispep Mynsters Død.	82.
Er dette kristelig Gudsbørkelse eller er det at holde Gud for Nar? [Et Samvittigheds-spørgsmaal (for at lette min Samvittighed)]	84.
Hvad skal der gøres, — det ssee nu ved mig eller ved en Anden.	87.
Den religiøse Tilstand	89.
En Tjefis, — kun een eneste	93.
„Salt“; thi „Kristenhed“ er: Kristendoms Forraadelse; „en kristen Verden“ er: Affaldet fra Kristendommen	95.
Hvad jeg vil?	100.
I Anledning af et anonymt Forslag til mig i dette Blads (Fædrelandets) Nr. 79. (Bilag XLI.)	104.
Var det rigtigt nu at „standse med Klemningen“? (Bilag XLI.)	105.
Kristendom med kongelig Bestalling og Kristendom uden kongelig Bestalling	108.
Hvilken grusom Straf! (Bilag XLII.)	110.
Et Resultat	114.
En Monolog	118.

Angaaende en taabelig Vigtighed lige over for mig og den Opfat- telse af Christendom, jeg gjør kjendelig. (Bilag XXVII. XLIV. XLV.)	120.
Til det nye Dplag af „Judevælse i Christendom“	123.
At Biskop Martensens Tausshed er 1) christeligt uforvarlig; 2) lat- terlig; 3) dum-klog; 4) i mere end een Henseende foragtelig. (Bilag IX. XXV. XXVI. XXXVII. XXXVIII. XXXIX. XLIII.)	125.

II. Artikler af Pseudonymer.

Taksigelse til Hr. Professor Heiberg, af Victor Eremita. Bilag XIV. XV. XVI.)	135
En omreisende Usthetikers Virksomhed, og hvorledes han dog kom til at betale Gjæstebudet, af Frater Taciturnus. (Bilag (XVI. XX. XXI. XXII. XXIII.)	140.
Det dialektiske Resultat af en literair Politi-Forretning, af Frater Taciturnus. (Bilag XVIII. XXIV.)	149.
Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv (I—IV), af Inter et Inter	153.
Hertil et Anhang	178.

Bilag	181.
S. Kierkegaards Bladartikler, indordnede i Rækkefølgen af hans øvrige Skrifter	274.

En Rettelse bedes foretaget S. 80 i Anmærkingen, hvor der i 3die Rude fra
neden urigtigt staaer: et Intel; der skal staae: et Intel.

Som Indledning meddeles her af Thomas H. Grønløw's „Almindeligt Forfatter-Lexicon for Kongeriget Danmark med tilhørende Vilande fra 1814 til 1840“, hvad der i andet Bind S. 22 og 24—25 findes om S. Kierkegaard:

Kierkegaard (Soren Aaby) er f. i Kbhvn d. 5. Mai 1813. (Hans Forældre Michael P. Kierkegaard, forhen Hofekræmmer i Kjøbenhavn, og Hustru Ane fød Lund, vare begge af jydsk Bondeherkomst og opholdt sig et Par Aar i Hillerød, hvor den ældre Søn Peter Christian Kierkegaard blev født den 6. Juli 1805, men de flyttede til Kjøbenhavn, inden denne endnu var Aar gammel). S. K. blev dimitteret fra den Kjøbenhavnske Borgerdandskole 1830; tog theologisk Attestats (Laud.) i Juli 1840, disputerede i September 1841 for Magistergraden; tiltraadte strax efter en videnskabelig Rejse til Berlin, nærmest for at gjøre sig bekendt med den nyeste Schelling'ske Philosophi; kom tilbage i Foraaret 1842.

Af en endnu Levendes Papirer. Udgivet imod hans Villie. Kbh. 1838.

Om Begrebet „Ironi“, med stadigt Hensyn til Socrates. Magister-Disputats (med 15 latin'ske Theses). Kbh. 1841. (Fædrel. III. 1842, Nr. 890. 897, anm. af A. F. Beck; vsjr. S. Kierkegaards „Aabenvart Ekristemaal“, sftd. Nr. 904).

To opbyggelige Taler. Kbh. 1843. — Tre opbyggelige Taler *ibid.* eod. — Fire opbyggelige Taler *ibid.* eod.

Bidrag: i Kjøbenhavns flyvende Post Interimsblade (Kjøbenhavnspostens Morgenbetragtninger, Nr. 76; Om Fædrelandets Polemik, Nr. 82 og 83, begge under Mærket B.; Til Herr Erfa Lehmann, Nr. 87); i „Fædrelandet“ (En lille Forklaring, IV. 1843, Nr. 1236). — (Revidert). — Han antages at være Forfatter til: Enten—Eller. Et Livsfragment, udg. af Victor Eremita. I—II. Deel. Kbh. 1843; ligeledes til: Gjentagelsen. Et Forsøg i den eksperimenterende Psychologi, af Constantin Constantius, *ibid.* eod., og til: Frygt og Bæven, dialektisk Lyrik af Johannes de silentio. *ibid.* eod.

Fremdeles har Herr Th. H. Grønløw velvilligt meddeelt som Forskættelse af Drenstaaende, hvad et følgende Hefte af Supplementet til ovennævnte Forfatter-Lexicon omtrent vil komme til at indeholde om S. Kierkegaards Forfattervirksomhed efter 1843:

S. Kierkegaard rejste atter til Berlin i Sommeren 1843. † i Kjøbenhavn, ugjvt, 11te Novbr. 1855, („Om Magister S. Kierkegaards Forfattervirksomhed. Jagttagelser af en Landsbypræst [o: L. Gude]“). Kbh. 1851; Charakteristik af S. K. som Forfatter, af P. Chr. Kierkegaard, i Dansk Kirketid. V. Sp. 179-82, 190 og 192-93; (J. Paludan-Müller (NB. anført under „Indøvelse i Christendom“); „Søren Kierkegaard. Litterær-historisk tekning, af Alb. Lysander“, i Bergstedt's „Tidskrift för Litteratur“ 1851, S. 227-252; „Til Erindring om J. G. Hamann og S. A. Kierkegaard, af P. Chr. Zahle,“ Kbh. 1856; „Om S. K.'s Virksomhed som religiøs Forfatter“, i „Fædrel.“ 1855, Nr. 281; „S. K.'s Forfattervirksomhed,“ i „Brevbærer mellem Christne“, II. S. 181-83; „Sinsidan Sun-det“ [D. P. Sturzenbecher], II. S. 233-38; Fr. Bremer, „Liv i Norden“, S. 37-38; „Nyt theol. Tidsskr. I. S. 355-57; Fr. Barfods Fortæll. af Fædr. Hist.; S. 785. H. J. Thue's „Læsebog“, S. 486-87; „Nord. Telegraph“, II. S. 1095-96; „Nyt theol. Tidsskr. VIII. 1857, S. 903-4, jvfr. „Fædrel.“ 1857, Nr. 166; Forhandlinger paa det 1ste scandin. Kirkemøde, S. 32 flg. 58. 73.; Gjensvar af H. Martensen, jvfr. Dre-Sund Nr. 11: S. Kierkegaard som Donatist; J. G. Boisens „Budstikke“ 1855 Nr. 22, Nr. 23, 1856 Nr. 2; C. M. Kragballe: „Kirkelig Samler“ 1857 S. 4, 97, 227; „Ugeskr. f. den ev. Kirke“, VI. S. 164, 203-05; „Dannevirke“ XVIII., Nr. 231 og „D. Kirketid.“ 1855, Sp. 641-51; „Dagbladet“ 1855, Nr. 290; „Kirke-Blade“ 1856, Nr. 1, 2; „Brevbærer mell. Christne“, III. S. 2, 103, 110-117, 153-63, 137 fg., 153 fg., jvfr. Dre-Sund Nr. 41.

I Anledning af hans Død, s.: „Søren Kierke-gaards sidste Timer.“ Kbh. 1855. 8 S. 8.; „Fædrelandet“ 1855, Nr. 264, 70, 72, 73; „Kjøbenhavnsposten“ 1855, Nr. 265, 72; „Dagbladet“ 1855, Nr. 268 [optr. i „Dannevirke“ XVIII., Nr. 269 og i „Christiania-Post“ Nr. 2591], Nr. 272, 74; „Fylve-Posten“ 1855, Nr. 267, 72; „Berlingske Tidende“ 1855, Nr. 269 Tillæg, 270, 72; „Hølbek's Avis“ 1855, Nr. 180, 81, 82, 83, 84, 89, 90; „Folkbladet“ 1855, Nr. 264, 70, 76; „Brevbærer mellem Christne“ 1855, Nr. 16; 1856, Nr. 1-2; „Dannevirke“ XVIII, Nr. 276, 78, 81, 84;

„Nord og Syd“, Ny Række, VIII, S. 224; „Dansk Kirkeid.“ 1856, Sp. 16-21, 24-26, 153, 320; 1857, Sp. 69 fg., 85 fg. (jvfr. Sp. 171); „Njtonbladet“ 1855 for 22. Novbr.; „Morgenposten“ 1856, Nr. 99; „Minder og Forhaabninger med Liv i Kirken“ 1857 (jvfr. nedenfor af Mors-Nriss).

Af en endnu Levendes Papirer (jvfr. H. C. Andersen „Mit Livs Eventyr“ S. 198 fg.).

Om Begrebet „Ironi“, 1841 (jvfr. D. Kirkeid. 1855, Sp. 825-37 og 841-52, af Fr. Helweg.

Enten—Eller, af Victor Eremita. 1-2 D. 1843. 2. Udg. 1849, („Fædel.“ 1843, Nr. 1227, 28, 34, 41, af J. F. Hagen; For Lit. o. Krit. I. 377-405, af H. P. Kosfoed Hansen [jvfr. Heibergs Intell. Bl. IV. Nr. 41-42, af Kts., J. P. Mynster, „Fædel.“ 1844, Nr. 1468, 72, 73, 79, af Kosfoed Hansen; „Akhpost.“ 1844, Nr. 4, 20]; Heibergs Int. Bl. II. S. 288-92: „Nord. Telegraph“ II. S. 687-89, af K. L. Kannegiesser: Græsje, Gesch. d. Poesie Europæ, 1850, S. 979; Bergstedt, Litr. før Literatur 1851, S. 241-42; D. Kirkeid. 1857, Sp. 652 fg., 672 fg.

To opbyggelige Taler. 1843. (Theol. Tidsskr. VII. 378-79.)

Frygt og Bæven, af Johannes de silentio. 1843. Anden Udgave 1857. (Theol. Tidsskr. VIII. S. 191-99, af J. F. Hagen; „For Lit. og Krit.“ II. 1844. S. 373-91; Heibergs Intell. Bl. IV. Nr. 41-42, af Kts., J. P. Mynster; jvfr. M. Ciriksson (o: Theophilus Nicolaus „Er Troen et Paradox“ og i Kraft af det Absurde?“ Akh. 1850; Den Frisindede, 1843, Nr. 129).

Gjentagelsen. Et Forsøg i den experimenterende Psychologi af Constantin Constantins. Akh. 1843.. („For Lit. og Krit. II. 1844, S. 373-391); Den Frisindede, 1843, Nr. 129.)

Fire opbyggelige Taler, 1843. (s. Heibergs Intell, Bl. IV. Nr. 41-42, af Kts. (J. P. Mynster)).

To opbyggelige Taler. Akh. MDCCCXLIV. — Tre opbyggelige Taler. ibid. eod. — Fire opbyggelige Taler. ibid. eod. (Disse Taler tilligemed de ovennævnte for 1843, forsynede med et fælles Titelsblad: Atten opbyggelige Taler. Akh. 1843-45. (Theol. Tidsskr. VII. 378-79; Literatur- og Boghandels-Tid. 1845, Nr. 3; Berl. Tid. 1845, Nr. 133.) — Faa Svenskt: Atten oppbyggelige Tal.

Philosophiske Smuler eller en Smule Philosophi. Af Johannes Climacus. Udgivet af S. Kierkegaard. Akh. 1844. (Theol. Tidsskr. X. S. 175-182, af J. F. Hagen; Allgemeines Repertorium für Theologie und kirchliche Statistik 1846.)

Begrebet Angest. En simpel psykologisk-paaapegende Overveelse i Retning af det dogmatiske Problem om Arvesynden, af Vigilius Hafniensis. Akh. 1844. Andet Uflag ib. 1855.

Ferord. Morfskabslæsning for enefte Stænder efter Tid og Leilighed, af Nicolaus Notabene. Kbh. 1844. (Udtog i „Fædrel.“ 1844, Nr. 1604, 5; jvfr. „Den Frisindede“, 1844, Nr. 75; „Ny Portefenille“ 1844, II. S. 305-312.)

Tre Taler ved tænkte Leiligheder. Kbh. 1845. (Berl. Tid. 1845, Nr. 108.)

Stadier paa Livets Vei. Studier af Forskjellige (William Asham; Nsesføren; Frater Taciturnus). Sammenbragte, befordrede til Trykken og udgivne af Hilarinus Vogbinder. Kbh. 1845. (Berl. Tid. 1845, Nr. 108; Gaa, æsthetisk Aarbog, 1846, udg. af P. L. Møller.)

Afsuttende uvidenskabelig Esterkrift til de philosophiske Emuler. Mimisk-pathetisk-dialektisk Sammenkrift. Cristentiet Indlæg, af Johannes Climacus. Udgiven af S. Kierkegaard. Kbh. 1846. [3 en vedføjet „første og sidste Forklaring“ vedgaaer Udgiveren, at han er Forfatter til den Række af pseudonyme Skrifter, som begynder med „Enten—Eller“]. (P. L. Møllers „Krit. Skizzer“. II. S. 253-268; D. Kirketid. I. Nr. 52, Sp. 841-56, af P. B. Christensen; Den Frisindede 1846, Nr. 29, 58; „Akhpost.“ 1846, Nr. 73, 74, j. N. Aftenbl. 1846, Nr. 75, 76; K. Nielsen: Mag. S. Kierkegaards, „Johannes Climacus“ og Dr. H. Martensens „Christelige Dogmatik.“ En undersøgende Anmeldelse. Kbh. 1849. Et Par smaa Bemærkninger af N. N. stud. theol. 1849; H. Martensen „Dogmatiske Oplysninger“ (S. 10 fg.) 1850; Dr. H. Martensens Dogmatiske Oplysninger belyste af K. Nielsen, 1850 (jvfr. Er det Noget eller er det ikke Noget? af Leonard Philolatos, Aalborg 1850; Nielsens og Stillings Svar til Prof. Scharling; Et Levnetsløb i Underverdenen af Walthar Paying).

En literair Anmeldelse: To Tidsaldere, Novelle af Forfatteren til en Hverdags-Historie, anmeldt af S. Kierkegaard. Kbh. 1846. (Brudstykker meddeelte i Dannevirke.)

Opbyggelige Taler i forskjellig Aand. Første Afdeling: En Leilighedstale. Anden Afdeling: Hvad vi lære af Liljerne paa Marken og af Himmelens Fugle. Tre Taler. (see: Fru Signe og Ridder No, et Digt af O. B. 1848) [Paa Svensk: Hvad vi lære af Liljorna på marken och Foglarna under himmelen, 3 Tal. Övers. Norrköping, 1852. 72 S. 8.] Tredie Afdeling: Lidelsesnes Evangelium. (Syv) Christelige Taler. (Hver af disse Afdelinger med særskilt Titel og Paginering). Kbh. 1847. („For Lit. og Krit.“ V. S. 299-306 [jvfr. Nyt Aftenbl. 1847, Nr. 270]; Berl. Tid. 1847, Nr. 85; Nyt Aftenbl. 1847, Nr. 65).

Kjerlighedens Gjerninger. Nogle christelige Overveielser i Talers Form. 1-2 Følge. Kbh. 1847. Anden Udgave ib. 1852. (Nyt Aftenbl. 1847, Nr. 291, 92, 94; Berl. Tid. 1847, Nr. 297).

Christelige Taler. 4 Afdelinger. I. Hedningenes Bekymringer. II. Stemninger i Lidelses Strid. III. Tanker som saare bagfra til Op-

byggelse. IV. Taler ved Altergang om Fredagen. — Hver af disse Af- delinger med særskilt Titel og Paginering). Kbh. 1848.

Lilien paa Marken og Fuglen under Himlen. Tre gude- lige Taler. Kbh. 1849. (D. Kirketid. IV. 799, af L. Helweg). Anden Udgave ib. 1854. (Paa Svenskt; Liljorna på marken och Fuglarna under himmelen; tre andeliga tal. Öfversj. af P. M. Elmblad. Stockh. 1853. 64 S. 16°).

Evende ethist-religiøse Smaa-Afhandlinger. Af D. H. Kbh. 1849. (Nyt Theol. Tidsskr. 1850 S. 381.)

Sygdommen til Døden. En christelig psykologisk Udrivning til Opbyggelse og Oprøkkelse. Af Anti-Elimacus. Udgivet af S. Kierkegaard. Kbh. 1849.

„Øpperstepræsten“. — „Tolderen“ — „Synderinden“; tre Taler ved Altergangen om Fredagen. Kbh. 1849. Anden Udgave. ib. 1857.

Indøvelse i Christendom. Af Anti-Elimacus. Nr. 1, 2, 3. Udgivet af S. Kierkegaard. Kbh. 1850. Andet Dplag. ib. 1855. (I. „Fædel“ 1855, Nr. 112, af S. Kierkegaard; N. theol. Tidsskr. VI. 318-405, af S. Paludan-Müller [særsk. Aftr. Kbh. 1856]; D. Kirketid. 1856, Sp. 161-75, af Fr. Helweg; Bergstedt, Tidstr. för Litteratur, 1851, S. 227-29. — Et Brudstykke: „Til Oprøkkelse og In- derliggjørelse“, optrykt i „Brevbærer mellem Christine“, II. S. 183-90, 199-204, 214-16, 230-33, og 281-83).

En opbyggelig Tale. Kbh. 1850.

To Taler ved Altergangen om Fredagen. Kbh. 1851. Anden Udgave. ib. 1852.

Om min Forfatter-Virksomhed. Kbh. 1851. (I. „Flyv. Post“ 1851, Nr. 215; Kjøbenhavnsposten 1856, Nr. 1).

Til Selvprøvelse, Samtiden anbefalet. Kbh. 1851. Anden Udgave. ib. 1852, Trede Udgave. ib. 1856. (Berl. Tid. 1851, Nr. 213; „Dannevirke“ XIV, Nr. 176, 88; „Fædel“ 1854, Nr. 303, af N. Nielsen; N. theol. Tidsskr. IV. 383-84; „Brevbærer mell. Christine“. II. S. 37-45. — Et Brudstykke optr. i „Dannevirke“ XVIII, Nr. 289). — Paa Svenskt: Sjelsprøfning för vor tid; öfversj. af P. M. Elm- blad. Stockh. 1852. V och 106 S. 16).

Valda Skrifter af S. Kierkegaard. Öfversatta och utgifna af Th. Wenzjoe. Del 1, 2. Märiestad 1852-53.

Kommen! Kommen! fr. Kierkegaard (i „Smärre Ströskrifter, samlade från äldre och yngre Författare“. I. Upsala, 1853. 16).

Dette skal siges, saa vare det da sagt! Kbh. 1855. Andet Dplag ib. eod., tildeels optrykt i P. C. Koch's „Tre-Sund“ 1857, Nr. 36. (I. „Dagbl.“ 1855, Nr. 120). Paa Svenskt: Detta skal sägas, så vare det sagt. Öfversj. Upsala, 1855. 14 S. 8.

Hvad Christus dömmet om officiel Christendom. Kbh.

1855. Paa Svenskt: Hvad Kristus tænner om officiel Kristendom
 Öfversat från Danskän. Upsala, 1855. 14 S. 8.

Guds Uforanderlighed. En Tale. Kbh. 1855.

Diebliffet. Nr. 1-9. Kbh. 1855. Af Nr. 1-4 udkom tre
 Dplag. 1855-56, og af Nr. 5-9 to Dpl. 1855-56. (s. Dagbl. 1855
 Nr. 130, 165; „Flyv. Post“ 1855, Nr. 136; „Dannevirke“ XVIII. Nr.
 142, 43, 49, 201, 5, 17, 27; „Christiania-Post“, Nr. 2517, 2650, 57;
 D. Kirketid. 1855, Sp. 742-44; Svensk kyrkotidning 1855, Nr. 15 flg.;
 „Diebliffet“ Nr. 7. Anden berigtiget Skitseise, udgivet af Christen
 Nytestament. Kbh. 1856, s. „Brevbærer mell. Christne“, II. S. 207-
 10, og C. Knudsens: „Vore Ordførere“, Sp. 160.) — Paa Svenskt:
 Ögenbliffet. Öfversättning från andra Dansta upplagan, No. 1-9.
 Upsala, 1855. H. Lund: „I næste „Dieblif“, hvad saa?“ 1855.

I „Fædrelandet“: En Artikel, undertegnet Victor Eremita,
 1843, Nr. 1168; En Erklæring og lidt til, 1845, Nr. 1883; En om-
 rejsende Esthetikers Virksomhed, og hvorledes han dog kom til at betale
 Gæstebudet, af Frater Taciturnus, 1845, Nr. 2078, Sp. 16, 653-58.
 [Heri er en Artikel i P. L. Møllers „Gaa“ for 1846 vurderet og P.
 L. Møller besvarede denne kritik i Nr. 2079, Sp. 16, 665; jvfr. „Cor-
 saren“ Nr. 276]; Det dialektiske Resultat af en literair Politi-Forretning,
 af Frater Taciturnus, 1846, Nr. 9, Sp. 65-68; Krisen eller en Krise i
 en Skuespillerindes Liv, af Inter et Inter 3: En Artikel i Anledning af
 „Romeo og Julies“ Gjenoptagelse paa Repertoiret ved Nytaarstid 1847,
 i Aarg. 1848, Nr. 188-91 [jvfr. „Kbhpost“ 1856, Nr. 1]; Foranlediget
 ved en Yttring af Dr. Rudelbach mig betræffende, 1851, Nr. 26 [jvfr.
 Nr. 37, 38, af A. G. Rudelbach; „Corsaren“ 1851, Nr. 542]; Var
 Biskop Mynster et „Sandhedsvidne“, et af „de rette Sand-
 hedsvidner“ — er dette Sandhed?, 1854, Nr. 295; „Der ved
 bliver det!“ j. A., Nr. 304; En Opfordring til mig fra Pas-
 tor Paludan-Müller, 1855, Nr. 10; Stridspunktet med Bi-
 skop Martensen; som, kristeligt, afgjørende for det i Forveien, kristeligt
 seet, mislige kirkelige Bestaaende, j. A., Nr. 24; To nye Sandheds-
 vidner, sstb.; Ved Biskop Mynsters Død; d. 31te Marts 1854, j. A.,
 Nr. 67; Er dette kristelig Gudsdyrkelse eller er det at holde
 Gud for Nar? [Et Samvittigheds-spørgsmaal (for at lette min Sam-
 vittighed)], j. A., Nr. 68; Hvad der skal gøres — det stee nu ved
 mig eller ved en Anden, j. A., Nr. 69; Den religiøse Tilstand,
 j. A., Nr. 72; En Thesis — kun en eneste. j. A. Nr. 74; „Salt“,
 thi „Christenhed“ er: Christendoms Forraadnelse, „en kristen Verden“
 er: Afaldet fra Christendommen, j. A., Nr. 76; Hvad jeg vil?, j. A.,
 Nr. 77; I Anledning af et anonymt Forslag til mig, j. A.,
 Nr. 81; Var det rigtigst nu at „standse med Klemningen?“
 j. A., Nr. 83, Christendom med kongelig Bestalling og Chri-
 stendom uden kongelig Bestalling, sstb.; „Hvilken grusom

Straf!" s. A., Nr. 97: Et Resultat, s. A., Nr. 107; En Monolog, s. A., Nr. 107; Angaaende en taabelig Vigtighed lige over for mig og den Opfattelse af Christendom, som jeg gjør kjendelig, s. A., Nr. 111; At Biskop Martensens Tausched er 1) kristeligt usersvarlig; 2) latterlig; 3) dum-klog; 4) i mere end een Henseende foragtelig. s. A., Nr. 120.

Polemik i Anledning af visse Artikler samt de ovennævnte Blade „Dieblisset“, s. „Verl. Tid.“ 1854, Nr. 299, 302 (af H. L. Martensen), 303 (af H. F. Vinzer), 304 (af C. Faln-dan-Müller), 1855, Nr. 5 (af B. Hjort), Nr. 6 (af B. J. Fog), Nr. 124, Extra-Tillæg, Nr. 286; „Dagbladet“ 1854, Nr. 299, 300, 3; 1855, Nr. 10, 11, 14, 34, 43, 90, 95, 126; „Kjøbenhavnsposten“ 1854, Nr. 299, 300; 1855, Nr. 16, 109, 112, 122, 195, 206, 216; „Flyve-Posten“, 1854, Nr. 301; 1855, Nr. 7, 9, 10, 11, 29, 63, 87, 122, 125, 279; 1857, Nr. 169; „Fædrelandet“ 1855, Nr. 3, 8 (af N. Nielsen), 12 (af C. C. Tryde), 13 (af N. Nielsen), 29, 79, 94 (af Victor Bloch), 169; 1856, Nr. 37 (af B. Bloch); Dannevirke“ XVIII. Nr. 5, 9, 28, 81, 82, 83, 84, 85 (af P. C. Koch), 99, 103, 130, 141, 160 (af P. Chr. Koch), 167; „Corsaren“ 1854, Nr. 744, 45; „Marbunns Stifts-Tidende“ 1855, Nr. 25, 28; „Holtbeks Avis“ 1855, Nr. 1 og 6, af Sigvald Spandet; „Dansk Kirketidende“ 1855, Sp. 313-27 (af L. N. Boisen), Sp. 436-40 (af J. B. Bloch), Sp. 457-72 (af Fr. Helweg), Sp. 588-91 (af J. F. Jønger), Sp. 793-805 (af N. F. S. Grundtvig), 825 fg., 841 fg. af Fr. Helweg); „Lolland-Falsters Stifts-Tidende“ 1855, Nr. 1, 18, 32; „Ugeskrift for den evangeliske Kirke“ VI. S. 203-5; „Kirkelig Samler“, I. 1855, S. 266-72 (af Chr. M. Kragballe); J. C. M. Drum, „Theologiske Flyveblade“ 1856, Nr. 1-4; Sammes „Sandhedsvidnesstriden“, fremstillet. Kbh. 1856; Fr. Hammerich, „Kirkehistoriske Foredrag“ 1856, fl. Steder; „Copenhagener Zeitung“ für 1855; „Folkebladet“ 1855, Nr. 8 „Nord og Syd“. Ny Række, VIII. S. 42, 78-81; „Vore Ordførere“ 1856, S. 58-60, 102; „Dre-Sund“, red. af P. C. Koch, 1857, Nr. 11, 13, 16; „Christiania-Post“, Nr. 2317, 2318, Till., 2320, 23, 25, 33, 35, 58, 73, 2450, 2676; „Svensk kyrkotidning“ 1855, Nr. 15 fg. [overs. af C. D. D. Bang i det norske „Morgenblad“ 1856, Nr. 10, 13]; „Den officielle Kristendom är icke det Nya Testamentets Kristendom. Framställning af Dr. Søren Kierkegaards polemik mot statskyrkan i Danmark.“ Köpenhamn 1855, 42 S. 8°. Trier. (Heisingborg, F. A. Ewerlöj förl.); „Dr. Søren Kierkegaard: Wider die dänische Staatskirche, mit einem Hinblick auf Preussen“ (i N. Quehl „Für Dänemark“, 1856).

N. D. Andresen: „Dr. Søren Kierkegaards falske Paastande“. Nr. 1-3. Kbh. 1855-56 [s. „Verl. Tid.“ 1856, Nr. 14; Ugeskr. s. d. ev. K. VII. 249-51, 342-43, af J. M. L. Hjort; „Vore Ordførere“ 1856, Nr. 9, af C. Knudsen; „Dagbl.“ 1856, Nr. 156; J. C. M. Drum: „Sandhedsvidnesstriden“, 1856]; — C. E. Vagger: „Sendebrev til Hr. Plures“. Nykjøbing paa Morsø, 1856 (jvfr. Morsø [Nykjøbing] Avis 1855, Nr. 19, 21, 22, 24, 30, 34; 1856, Nr. 1). — V. Birkebal: „Samvittighed og Retfærdighed, 1856, S. 32, Kampen er staaende, 1857, S. 7. 14.; — J. B. Bloch: „Guds Kirke er bygget for Evigheden. Et kirkeligt Vidnesbyrd mod Dr. S. Kierkegaard“. Odense 1855 [s. D. Kirketid. 1855, Sp. 668-70]; — H. P. Rosfoed Hansen: „Tegnet fra Him-

melen" (jvfr. D. Kirkeid. 1856, Sp. 340-41, 356-65, 896; Ugefr. f. d. ev. K. VII. 343-44; Dagbl. 1856, Nr. 156; Brevbærer mell. Christne, II. 327-32); Dr. S. Kierkegaard mod Dr. H. Martensen, et Indlæg. Kbh. 1856 [s. „Flyv. Post" 1856, Nr. 279; „Dagbl." 1857, Nr. 1; „Brevbærer mellem Christne", II. 1856, Nr. 24; „Ugefr. f. d. ev. Kirke" VIII. 385-88, af J. M. L. Hjort; D. Kirkeid. 1856, Sp. 852-56, af D. A. Sadolin]; „S. Kierkegaard mod det Bestaaende". Andet Indlæg. Kbh. 1857 [s. „Tre-Sund" 1857, Nr. 28, af Zahle; Nr. 30, af F. W. Wiehe; Nr. 31, af Zahle; D. Kirkeid. 1857, Nr. 34; Nr. 32, af Koch; Nr. 33, af Wiehe; Nr. 35, af Koch og Zahle; Nr. 38, af J. C. M. Drum; Ugefr. f. d. ev. Kirke, X. 127-28; „Dagbl." 1857, Nr. 189]; — N. Holten: („Det er fuldbragt") „Polemiske Smuler eller en Smule Polemik mod Dr. S. Kierkegaard". Kbh. 1855; — J. N. Lange: „Hvad var det S. K. vilde?" Brevbærer, 1857, Nr. 21, (jvfr. Dagbl. f. A., Nr. 258; J. Paludan-Müller: „Dr. S. Kierkegaards Angreb paa Biskop Nystrøms Eftersmæle". Kbh. 1855 [s. „D. Kirkeid." 1855, Sp. 31-32, 142-44, af J. C. M. Drum; Ugefr. f. d. ev. Kirke, V. 56; „Berl. Tid." 1855, Nr. 7; „Fædrel." f. A., Nr. 10, af S. Kierkegaard; „Flyv. Post" 1855, Nr. 16]; — N. Nielsen: „Evangelietroen og den moderne Bevidsthed", 1849; Evangelietroen og Theologien, 1850; „Om Ekjebne og Forsyn", 1853; „Om sand Personlighed og personlig Sandhed", 1854; „Philosophisk Propædeutik", S. 77. 1857; — A. Pedrin: „Seer til, tager Eder vare for Pharisæernes (Geistlighedens) Surrdeig og Herodis (Statsmagtens) Surrdeig", Tre-Sund, 1857, Nr. 11; Brevbærer 1857 Nr. 21, jvfr. Nr. 15-16; — Servus: „Er der da ingen af Eder, der tør tale? Et Par Ord i den Kierkegaardske Sag." Kbh. 1855; — E. H. Thurah: „Niimbrev til Johannes Forførelsen alias Dr. Søren Kierkegaard". Kbh. 1855. [s. „Dagbl." 1855, Nr. 230, 251, af Fr. Helweg; „Flyv. Post" f. A., Nr. 231; „Kbhpost" f. A., Nr. 243; „Dannevirke" XVIII, Nr. 248; Christiania-Post, Nr. 2708; „Thurah og Søren Kierkegaard. Nogle mærkninger af en theologisk Student". Kbh. 1855; „Niimbrev til Defensor fidei alias Stud. theol. Thurah", fra Th. [lange?] Stud. theol. „Hvorfor netop saaledes? Præmisserne i Sagen E. H. Thurah contra Dr. S. Kierkegaard". Udg. af E. H. Thurah. Kbh. 1855. („Dagbl." 1855, Nr. 239; „Christianiapost" Nr. 2708); „Mester Jafel. En Dyrehave-Scene, giengivet efter Virkeligheden". Cdense, 1855. (s. Dagbl. 1855, Nr. 292; „Mester Jafel" og Hr. Thurah. En Betragtning til Opbyggelse af Petrus Paster. (Eerstilt Ustryk af „Morgenposten". Kbh. 1856); — F. V. Trojel: „Evigheden, ni Himmebrev til Dr. Søren Kierkegaard." Udgivne til Fordeel for Kirken paa Nørrebro. Kbh. 1855. (s. Dagbl. 1855, Nr. 292); Nr. 2. ib. 1846. — P. C. Zahle: „Mod Angrebet paa et Par af Fjelkefirkens Vilper", Sendebrev til de geistlige Avisstrivere, (jvfr. „Færelandet" 1857, Nr. 166. 197. 250. — F. L. B. Zeuthen: „Polemiske Blade imod Dr. Søren Kierkegaard. Nr. 1-3. Kbh. 1855. (s. „Dagbl." 1855, Nr. 164; Ugefr. f. d. ev. Kirke. VI. 223; „Til Dr. Zeuthen, Forfatteren af „Polemiske Blade imod Dr. S. Kierkegaard. Fra En Lægmand". Nr. 1-4. Svendborg (trykt i Rudstjebing) 1855). — J. C. M. Drum „Flyveblade" 1-4, Sandhedsvidnesfriden.

Anonyme: „Hvem følger i Kierkegaards Fodspor?" f. A. „Hvad ere Præsterne?" Kbh. i December 1855. „Tolv indstændige Spørgsmaal fra en saakaldet Lægmand til Prof. N. Nielsen i Anledning af det Kierkegaardske Kere (jvfr. „Berl. Tid." 1856, Nr. 131, Tillæg, og „Dagbl." f. A. Nr. 171.

I.

Artikler

under Forfatterens eget Navn.

De to første Artikler ere underskrevne med et B., men, da den tredie Artikel, der forudsætter de to første, er underskrevet S. Kierkegaard, bør de behandles som Artikler under Forfatterens Navn, og meddeles derfor i dette Afsnit.

Hvor det ikke udtrykkelig er bemærket, begynde Artiklerne paa Bladets fjerde Spalte.

Kjøbenhavns flyvende Post.

Interimsblad Nr. 76.

Torsdagen den 18de Februar 1836.

Redigeret af J. L. Heiberg. Forlagt af Schuboths Boghandling.

Kjøbenhavnspostens Morgenbetragtninger i Nr. 43.

Hjem gif den lappre Peter
Med Pølsen paa sin Bag;
Der stødtes i Trompeter v. s. v.

Det er ikke første Gang, at Kjøbenhavnsposten, formodentlig paa Grund af det venstkabelige Forhold, hvori den staaer til det politiske Livs Taarnvægter*), har meddeelt os, at det endnu ikke var blevet Dag, men vedblev stadigt at være Morgendæmring; en Betragtning, vi for en Deel ere blevene bestyrkede i ved idelig at høre Kjøbenhavnspostens politiske Ganegal. Fergjæves har man søgt at faae Kjøbenhavnsposten til at aflægge den nu dog vel noget trivielle Negligé, hvori den hidtil har vilst sig, og træde frem, saa man kan see, med hvem man har at gjøre. Det er formodentlig ogsaa denne Morgendæmring, der har givet Kjøbenhavnsposten Anledning til at gjøre en Deel Poier og journalistiske Taakenspillerkunster. Efter at nemlig „Klagerne næsten ganske ere forstummede“ (p. 169, 1ste Sp. L. 4 fra oven), søger den, ved at transportere Noget af den Roes, man i Almindelighed har til-

*) Det synes for Resten, at den Observator, Kjøbenhavnsposten har henvendt sig til, ikke er ganske paalidelig; thi ellers vilde man dog vel neppe stude en saadan Forvirring i hans Udsagn: „Det er Morgendæmring“ (p. 169, 2den Sp., L. 9 fra neden); „Sandhedens Straaler forjage deres taagede Gjeglebilleder“ (p. 170, 2den Sp., L. 6 fra oven). — „Livet er i sin første Barndom“ (p. 169, 2den Sp., L. 13 fra n.); „den almindelige Forknyttelse svarede kun lidet til den almindelige reformatoriske Aand, man ellers betragter som vor Tids Særkjende“ (p. 170, 1ste Sp. Linie 4 fra oven).

deelt Fædrelandet, over paa sig, og vælte en Deel Dadel fra sig over paa Fædrelandet, at bringe det dertil, at den enten paa Helterviis kan sprænge sig selv og Fædrelandet i Luften, eller feire fuldstændigt. Men denne Betragtning have vi en Deel at indvende imod; thi Klagerne over Bitterhed have næsten alene været stillede mod Kjøbenhavnsposten; og vi ønske derfor at fritage Fædrelandet for al Deelagtighed i Kjøbenhavnspostens formeentlige Forsvar; ligesom vi ogsaa fritage Kjøbenhavnsposten for dens Mæglerforretninger med Hensyn til Fædrelandet. Der bliver altsaa tilbage at betragte, hvorledes Kjøbenhavnsposten har feiet for sin egen Dør. Efter at den nemlig paa sin Viis har søgt at vise, at hiin Anke er i det Hele ubillig, indlader den sig paa at accordere med sine Creditorer, idet den i et hoitideligt Skriftemaal fortæller, „at Pressen dog ikke er uden al Brøde,“ og „at den ogsaa har gjort sig skyldig i eet og andet Misbrug.“ I Sandhed, et meget naivt Udtryk, som i det høieste lader sig forklare af den velbehagelige Stemning hvori Kjøbenhavnsposten maaskee er bleven sat ved at læse hiint temmelig post festum arriverede Stykke i Politivennen: „Ogsaa Kjøbenhavnsposten kan feile.“ Men, naar vi ville tale som Mennesker, og ikke overhovedet bortstjære al aandelig Communication, saa turde det dog vel være in confesso, at man, naar man siger om Kjøbenhavnsposten, at den er bitter og begaaer Feil, dermed da vil sige saa meget som, at den er mere bitter, og gjør flere Feil, end man ønskede; dog bestandig i den siden Menneskets Skabelse vedtagne Relation, som menneskeligt Foretagende betragtet; og man maa være meget let at tilfredsstillte, naar man overhovedet vil lade sig spise af med den Tilstaaelse af Kjøbenhavnsposten, at den er et menneskeligt Værk.

Efter disse foreløbige Betragtninger gaar vi nu over til den historiske Udvikling af de enkelte Klager; en Udvikling, der imidlertid, idet den gjør disse Klager til en „naturlig, let forklarlig, næsten nødvendig Sag,“ og dog igjen til „uforklarlig og umulig,“ ikke har noget Synderlig Tillokkende for Betragteren. Det er bekjendt fra Malerkunsten, at sort Grund bidrager meget til at have Farverne, og det er derfor en let Sag, ved at beskrive en foregaaende Tilstand som sentimental-idyllisk eller patriarchal-idyl-

likt, at faae den nærværende til at overgaae den i Kraft; hvorvel det dog altid bliver underligt, da det netop er „Barndommen,“ hvori vi leve, hvor just det Sentimentale, som den taagede, dæmrende, endnu ikke til Klarhed komne Kraft, og det Idylliske pleier at være fremherskende. Det er nu vist nok sandt, at Kjøbenhavnsposten har forlængst tabt sin æsthetiske og senere ogsaa sin politiske Ukyld, og at den for saavidt godt kan smile ad en forseemert Ukyldighedstilstand; der er ogsaa en haandgribelig Modfætning mellem hien Tids saakaldte Lirekaassemusik og Kjøbenhavnspostens Melodramet med Accompagnement af den revolutionaire Clarinet; det er vist nok, at der er en stor Forskjellighed mellem hien Tids jævne Simpeltid og Kjøbenhavnspostens cothurnist-bestørlede, hoitragiske Holdning, der rigtignok passer underligt til dens Morgenbetragtninger, og erindrer om Don Quixote, der springer op i Drømme, og i bar Skjorte gererer sig som Helt — en Holdning, der bliver endnu mere ophøiet derved, at Helten har forsynet sig med en „Parapluie“ *) (det maa formodentlig være en Familieparapluie, siden alle Medarbejdere i Kjøbenhavnsposten, og altsaa Sætterens**) med, skal gaae under den); — der er vist nok en stor Forskjel imellem hien af Kjøbenhavnspostens beskrevne Tid og den Tid, der begynder sin Æra fra Kjøbenhavnspostens bekjendte Metamorphose.

Men, naar var da hien Tid? vil man vel spørge, og herpaa skulle vi nu see at udfinde Svaret af Kjøbenhavnspostens historiske Betragtninger, der rigtignok udmærke sig ved de snart grandieuze, abstracte Grupperinger, snart ved aldeles individuelle, concrete Smaainger, omtrent som En, der med Snylleskørler skræver over et heelt Kongerige og saa snubler over en lille Steen, som han saa samler op, fuldt og fast overbeviist om, at han nu fuldstændig kjender samme Lands Geographie. Naar var alt-

*) S. 171, 2den Spalte, Lin. 4 f. n.

**) At Sætterens virkelig er Medarbejder i Kjøbenhavnsposten, det synes den selv at have anerkjendt, idet den ikke, som andre Blade, drager en bestemt Grændse mellem Forfatterens Feil og Sætterens (Trykfeil), men hæver det Hele til en høiere Eenhed under Benævnelsen „Rettelser“; hvoraf det da bliver en Følge, at Forfatterne kan bruge Sætterens til Ræcorplade.

saa hiin Tid? Den begynder med 1799; og naar horer den op? Ja, det er netop Knuden. Den begynder at gaae af Mode; thi hele Folkelivet „har taget en langt værdigere, alvorligere og mere positiv Retning“, og den maa formodentlig være saa godt som aldeles gaaet af Mode, siden hine Klager „næsten aldeles ere forstummede“; og det var jo meerbemeldte Sindstemning, der fremkaldte og gjorde hine Klager „naturlige, letforklarlige, ja næsten nødvendige“; og altsaa er dog vel hiin Sindstemning, som Grunden til dem, for en Stund siden forsvunden; og dog var det netop disse Klager, der „for Diebliffet ere i Mode eller idetmindste for kort siden vare det“. Og hvorledes var da hiin Tid beskaffen, hiin sentimental-idylliske Tid, der — dette være sagt in parenthesi — staaer betegnet med den største litteraire Virksomhed, Danmark maaskee nogenstinde har seet; — hvorledes var den beskaffen? Man var „fornøiet med Alt; Hver passede Sit og lod Regjeringen sørge for Resten“; men man var derhos „virkelig bange, og sang af Skræk, ligesom Børn for at fordrive eller idetmindste overdøve deres Angest.“ „Landets Tilstand var mindre tilfredsstillende; Folket var nedbøiet af Sorg og Kummer i hine triste Tider“; og dog „var man glad og fornøiet, tog i Skoven, og glædede sig over enhver Kjærminde, man fandt i Danevang.“ Men om det nu ogsaa var et Factum, at man i Sorgens Tid skuede tilbage til de forsvundne Velmagtsdage, var der da noget Galt deri? Det Forkeerte og Sorgelige i Tiden maa man dog vel være bleven sig bevidst, siden det var det, der betingede at man skuede tilbage. Og er da ikke Bevidstheden om hvad man en Gang har været, netop det meest Styrkende for en ny og kraftig Virksomhed? Jeg veed vel, at det gaaer med Stater som med enkelte Mennesker, og at et Individ, der aldrig har duet til Noget, altid har en forkræffelig Hastværk ind i Tiden og aldrig tør see sig om, for at ikke den bag ham liggende Udelæggelsens Bederstygghed skal forstene ham ligesom Loths Hustru forstum; men for den, der har haft bedre Tider, er en saadan Tilbagestuen vist i hoi Grad gavnlig. Og hvad nu det angaaer, at hiin Tid æsthetiserede, saa tænker Kjøbenhavnsposten dog vel ikke paa hiin glimrende æsthetiske Periode fra 1803 og fremdeles, men snarere, ja vi veed det nok, paa

hiin æsthetiske Beet, Kjøbenhavnsposten i en Deel har satte til Udvarjel for alle andre æsthetiske Haandværkere; en Tid, den maaskee nu tænker tilbage paa med „Nuelse.“

Men det var Bitterheden vi blev staaende ved. Kjøbenhavnsposten mener, at man gjør den Uret ved disse Klager over Bitterhed. „Og hvad er det da, man som oftest klager over? Et eller andet lidet Udtryk i en Artikel, hvormed man ellers er meget tilfreds.“ Rigtignok mener Kjøbenhavnsposten, „at det synes Mange uæstetisk og umusikalsk at tale om Gignantzernes Offentlighed og Høveriets Afstæffelse“ (der dog vel ikke er en lille Bitterhed i „en Artikel, hvormed man ellers er meget tilfreds“); men det ville vi ikke tage det saa nøie med. Der gives vistnok en ædel Barme i Kamp, som let kan forlede en Skribent til et noget bittert Udtryk; men det tilgiver man ham gjerne. Man taaler, at en stor Hund gjoer, ogsaa paa urette Sted; men disse Smaa-Hunde, der altid bjæffe, og i Harens Dieblisk krybe i Stjul, („ind i en Port i Tordenveir“), ere utaalelige. Man har nu saa længe talt om den energiske, reformatoriske Aand der gaaer igjennem Kjøbenhavnsposten, men jeg maa tilstaae, jeg har endnu aldrig funnet finde den, og skulde Kjøbenhavnsposten vedblive med „Nette“ at forsiikre: „der staaer en Helt, Forræder,“ saa siger jeg, som for: „Madam, der staaer en Skræder.“ Hvor er da hiin energiske, hiin alverdsfulde Reformations Aand? Er det hine anonyme Reformatorer (jeg kan næsten ikke udtale disse Ord i eet Aandedrag), der have deres Forbillede i hiin anonyme eller snarere pseudonyme Reformator: Paradiis-Slangen? Og med dem skal jeg sammenstille alle Verdens Reformatorer ligesaa en Moses af, der skjøndt han brugte Aarens Mund, dog ikke traadte i Baggrunden for at lade ham falde som et Offer for Pharaos Brede, men trostlig gik alle Farer og Besværligheder imøde — gjennem Luther til en O'Connell — disse anonyme Reformatorer, som arbeide under Liunges Ansæelse? Og det er Liunge, der er ansvarhavende Redacteur, der bliver som et Offerlam fedet og vel næret, for engang at falde for Censurens Ragekniv; denne Liunge, som dog i en vis Henseende er for god til at være Redacteur af Kjøbenhavnsposten, da Arbejderne i den hellere maatte ønske dem et fuldkomment

Nul dertil, hvorfor jeg heller ikke tvivler paa, at man engang i Tiden vil, ligesom man i Engelland sælger sit Cadaver til Anatomie-Kamret, saaledes her sælge sin Krop til Redacteur af Kjøbenhavnsposten. Ja vist er Kjøbenhavnsposten reformatorisk; men ved nærmere Eftersyn er det snarere en Parodie paa den reformatoriske Stræben, og jeg tvivler ikke paa, at naar Solen først rigtig kommer op, man vil finde Kjøbenhavnspostens Medarbejdere staaende ligesom Gjæsterne i Auerbachs Kjelder (sef. Göthes Faust), holdende den ene den anden ved Næsen, for at skjære til.

Min Drostelse af foreliggende Nr. 43 af Kjøbenhavnsposten er færdig; men jeg kan dog ikke forlade den, uden at den Anskuelse paanoder sig mig, at det Hele lader sig efter en nøiagtig Udsøndren og Classification af de heterogene Bestanddele, opfatte under Skikkelse af en stor Forestilling i tre Acter. 1ste Act: Mimisk = plastiske Kraftstillinger. Kjøbenhavnsposten sees at faae „et kraftigere Erving.“ 2den Act: Stort Non plus ultra af dialectisk Liniedands baade med og uden Balancerstang, med indlagte Declamationsnummere. Paa den dialectiske Liniedands have vi seet Exempler nok i det Foregaaende, og at Kjøbenhavnsposten har brugt Fædrelandet som Balancerstang, have vi ogsaa seet; hvad derimod Declamationsnummerne angaaer, saa bestaae disse af en Deel novellistiske Smaa-Arbejder, Livsbilleder fra Begyndelsen af det 19de Aarhundrede: „Kapertiden,“ „den fidele Tid,“ „de triste Tider,“ Scene af „Tordenveir i en Port“ etc. 3die Act: Stor Phantasi for den journalistiske Mundharpe over opgivnet Thema: et „Blik ind i den Fremtid, der engang skal høste hvad Kjøbenhavnsposten saae.“ Kun een Ting mangler: at Indtægten for de særskilte Aftryk af dette Nummer tilfalder f. Ex. Skolelærer Brodersen.

B.

To Rettelser i Kjøbenhavns flyvende Post Nr. 77 til Artiklen i Nr. 76 ere foretagne i ovenstaaende Aftryk.

Udg. Ann.

Kjøbenhavns flyvende Post.

Interimsblad Nr. 82.

Løverdagen den 12te Marts 1836.

Redigeret af J. L. Heiberg. Forlagt af Schuboths Boghandlung.

Om Fædrelandets Polemik.

Bliv, min Hr. Greve, jeg Dem skal lære,
At jeg, kjøndt fattig, agter min Vre;
Gi Deres Pibe lystre jeg vil,
Nei De skal dandse efter mit Spil.

I.

Efter en lang Tids Tausshed i Polemik er Fædrelandet igjen kommet til Orde i et Stykke, der rigtignok forekommer os temmelig stammende. Denne mærkelige Artikel findes i Fædrelandet, Nr. 77 under Overskrift: „Om Flyvepostens Polemik.“ Betragtet i sin Heelhed, kan den i det høieste ansees som et Program til en fuldstændig Polemik, ihvovel Slutningen (p. 647) synes at bortskjære ethvert Haab herom. Stykket begynder i en dæmpet, rolig og belærende Tone, forsynet med de i saa Henseende ret brugelige Smaa-Bittigheder; men den stiger efterhaanden, indtil den (circa p. 642) hæver sig til den høieste Pathos i Moraliseringens meest skingrende og hjertegribende Distulations-toner, hvorpaa den ligesom svækket af denne store Kræftanstrengelse mærkelig aftager og med en forsonlig Hjertelighed seer i Raade ned til Forfatteren af Stykkerne „om de saakaldte liberale Journalister,“ og det Hele ender med et Slags Post Scriptum, at den for Fremtiden ikke agter at svare. Begyndelsen og Slutningen af nærværende Artikel vedgaae ikke os, hvorimod vi høre hjemme i Centrum, og da vi her ere geraadede i et forsvækket-

ligt Hurlumhei, da næsten alle Vinde, Moralens Nordost og Intelligentsjens Sydvest, Grammatikens Osten og Medlidighedens Syden blæse paa cengang, maae vi bede Læserne undskyldte, at vi tale lidt høit, for ikke at overdøves af dette journalistiske Niagara-Bandsfald.

Det har vist forundret Flere end Forfatteren af disse Lini-er, at Kjøbenhavnsposten, medens den stadig svarer paa ethvert Angreb af Dagen, Berlingsk Avis og Politivennen, aldrig har indladt sig med den flyvende Post, men enten afviist dens Angreb som „lave og uvidende,“ eller slet ikke bemærket dem; det har vist forundret Mange, at da Svaret endelig arriverer, det først kommer efter saa lang Tids Forløb, og dog derhos temmelig stakaandet; men forbausede ere vist Mange blevne ved at see, at en Artikel, der ene og alene er stilet mod Kjøbenhavnsposten, og som netop søger at udsøndre Fædrelandet fra denne, finder sit Evar i Fædrelandet. Dog denne Forundring vil snart sætte sig, naar man erindrer, at, efter en bekjendt jødisk Lov, naar Manden er død, den nærmest Beslægtede skal ægte Enken*). Fortrinligt at bemærke er ogsaa den Omstændighed, at dette Evar findes i et Stykke af Fædrelandet, der lige i Begyndelsen ytrer: „at vi i lang Tid ikke have svaret paa de Angreb Flyveposten idelig har gjort paa dette Blad“ (se. Fædrelandet) etc., og fremdeles: „om denne vor Modstanders Polemik ville vi her levere en Artikel,“ hvor det dog vel er iøinesaldende af begge Citater, at der alene er Tale om en Modstander af Fædrelandet, og ikke om en aldeles erklæret Modstander ene og alene af Kjøbenhavnsposten. Rigtignok bemærker Fædrelandet selv p. 643, at vort Stykke i Nr. 76 af Flyvende Post „er stilet mod Nr. 43 af Kjøbenhavnsposten,“ men denne Bemærkning tager sig underligt ud i hele det øvrige Sammenhæng, da de øvrige Stykker i

*) At Kjøbenhavnsposten virkelig er Enke, det seer man deraf, at hun behøver Laugbørge. Men derfor ville vi ingenlunde formene hende at drive Smaahandel paa hendes salig Mand's Borgerbrev, og tvivle ikke paa, at hun ved „stor Flid og Sandhedskjærlighed“ vil tilfikkre sine Kunder den reelleste Behandling.

Flyvende Post enten ere rettede mod Fædrelandet alene, eller Fædrelandet dog har en Actie med i dem; medens Stykket i Nr. 76 alene er rettet mod Kjøbenhavnsposten. Det er altsaa den Omstændighed, at Fædrelandet har paataget sig Forsvaret mod vort Angreb paa Kjøbenhavnsposten, der nodfager os, som oprindelig ikke vare dets Medstandere, til at bekjæmpe det for Diebliffet.

Vi skulle nu gaae over til at betragte den af Fædrelandet i dets Critik over Flyveposten os indrommede Broderpart. Efter at det nemlig har søgt at oplyse Beskaffenheden af de factiske Oplysninger, Flyveposten „kun sjelden meddeleler,“ gaaer det over til at gjøre dets Læsere bekjendte med nogle „andre Vaaben, Flyvende Post ikke sjelden *) bruger.“ Det begynder naturligviis med vanlige Invectiver mod Forfatterens Mangel paa Sandhedskjærlighed, en Bestyldning, der rigtignok er meget haard, da den, man sammenstilles med, er Kjøbenhavnspostens bekjendte Sandhedskjærlighed. Dog denne hele Moraliseren, hvormed dette Stykke i saa hoi Grad er gjennemsyret, forbeholde vi os til en egen Behandling, ihvorvel vi, foragtede ethvert saadant Angreb, især saa umotiveret som her er Tilfælde, næsten vare fristede til at forbigaae det; men da vi ansee det for et mærkeligt Træk i de liberale Blades Polemik, skulle vi, som sagt, senere komme tilbage dertil. Forfatteren, idet han omtaler Kjøbenhavnspostens Nr. 43, baricaderer sig strax med den Bemærkning: „denne i det Hele velstrevne Artikel,“ en Bemærkning, som vi rigtignok hellere havde seet sparet til Slutningen af Beviisførelsen, hvor den vilde have taget sig ret kunstigt ud; thi saa meget er vist, at gives der ikke Andet, der taler for, at hiin Artikel er velstreven, end det af Fædrelandet Anførte, saa ville vist ikke Mange fristes til at stemme for den af Fædrelandet dette Stykke indrommede Character: velstreven. Den sammentrængte Oversigt

*) Herved er nu blandt andet det Mærkelige, at factiske Oplysninger, som den flyvende Post „sjelden leverer,“ findes næsten i alle de af Fædrelandet i denne Artikel omhandlede Stykker, hverimod som Exempler paa de Vaaben, den flyvende Post ikke sjelden bruger, anføres kun et eller i det høieste to Stykker.

af Indholdet af hiin Artikel i Nr. 43 af Kjøbenhavnsposten vil, da den jo i det Væsentlige maa optages i den følgende meer i det enkelte gaaende Betragtning, finde sin Belysning der; hvorimod et Par Bemærkninger, betræffende Stykket i Kjøbenhavnsposten, bedst ville finde deres Plads her. Man har en tidlang indladt sig paa i Almindelighed at fremføre Klager mod Kjøbenhavnsposten, hvortil man da fik det Ervar, at det var almindelige Klager, der som saadanne Intet berise. Derfor søgte nu vi i bemeldte Nr. 76 af Flyvende Post at estervise en Deel Feil, som netop fandtes i hiint Nr. 43 af Kjøbenhavnsposten. I den Henseende gjorde vi opmærksom paa en paafaldende Forvirring i hiint Stykke, og det er Noget, vi netop nu igjen vil drage lidt frem, da Fædrelandet i sit Forsvar slet ikke omtaler det. Der gives en vis Toiten i Ideer, et vist, om jeg saa maa sige aandeligt Løvgjængerie, og det er derfor, blandt Andet, at Kjøbenhavnsposten nu ikke første, men snarere sjette Gang er bleven tiltalt. Der horer vistnok en egen Maalestok til, for at antage et saadant Stykke for „velskrevet,“ hvori man, uden at søge eller jage, kan tilveiebringe en saadan Afsemblee af Modsigelser, der forbausede see op paa hverandre, uden at begribe, hvorledes de ere komne i Selskab sammen, en Udstilling af Modsigelser, der endnu er til behageligt Eftersyn i Kjøbenhavnspostens flyvende Post Nr. 76. Det er denne Tassen frem og tilbage, det er denne forvirrede Opfattelse af det Forbigangne, der har fremkaldt vort Angreb. Dog herved nærme vi os naturligen til den egentlige Bedømmelse af Kjøbenhavnspostens skeelsiede Opfattelse af Fortiden; medens vi i det nærmest Foregaaende mere henviste til den af os i Nr. 76 allerede tilstrækkeligt udhævede fuldkomne Mangel paa al logisk, om endog blot Maanesskins-Belysning. Hvorvel nu disse Betragtninger i en vis Betydning falde sammen, da det uklart Udtalte ogsaa er det uklart Tænkte, saa ville vi, idet Hele følgende den os i Fædrelandets Forsvar anviste Gang, lade denne Betragtning staae hen indtil videre, og først drøele ved det først af Fædrelandet anførte Punct. Dets Ord lyde som følger: „Først beskyldes Forfatteren i Kjøbenhavnsposten, som vi ville betegne med K., for at transportere Noget af den Roes, man i Almindelighed har tildeelt Fædrelandet, over paa sig, og vælte

en Deel Dadel fra sig over paa Fædrelandet. Vi kunne i N.'s Artikel ikke finde det Mindste, der berettiger til denne Bestyldning. Er det maaskee den Omstændighed, at N. omtaler Pressen i Almindelighed, ei Kjobenhavnsposten isærdeleshed, der har fremkaldt denne Bestyldning? Eller er det fordi N. imod uretsfærdige Dadlere anbefaler, hvad vi engang havde yttret, ikke ængsteligt at bryde sig om Jollesnak? Men i begge Tilfælde er Bestyldningens Grundløshed idiesaldende." Vi svare: det er hverken derfor eller derfor; men fordi, hvad vi allerede have sagt i Nr. 76 af flyvende Post „Alagerne over Bitterhed alene have været stillede med Kjobenhavnsposten." Saalænge det ikke benægtes, troe vi at have Ret i vor Paastand. Saalænge Kjobenhavnsposten i et Stykke, hvori den søger at forsvare Pressen, holder sig til Alagerne over Pressen i Almindelighed, hvilket den jo for en Deel har gjort i et foregaaende Nummer af den Suite, hvortil Nr. 43 hører, saa længe skulle vi ikke gjøre af den Art Bestyldninger, men vel naar den i et Stykke af almindelig Art potenserer den mod den selv specielt gjorte Bestyldning til en Klage mod Pressen i Almindelighed. Vilde en enkelt Embedsmand i Politiet i et Forsvar mod de mod hele Politievaesenet rettede Angreb, tillige omtale, som Bestyldninger mod Politiet i Almindelighed, s. Ex. Klager over hans egen Hæftighed og Fremfusenhed, hvoraf Resultatet vilde blive, at man maatte antage, at hele Politiet havde den samme Feil som denne enkelte Embedsmand, troe vi med Rette at burde paatale og om muligt forhindre et saadant commune naufragium. Om nu Alagerne over Bitterhed næsten alene have været rettede mod Kjobenhavnsposten, det vil Enhver, der har levet i Kjobenhavn i den sidste Tid, selv kunne afgjøre.

Vi gaae nu over til det næste af Fædrelandet omtalte Punct; et Punct som vi paa en Maade allerede for have berørt, hvor vi talte om den i hiint Stykke af Kjobenhavnsposten befundne Forvirring. Forfatteren søger at afvise vor Dadel ved den Bemærkning, „at Kjobenhavnsposten ikke har laftet den forbigangne Tid i Almindelighed, den har kun fremstilt dens Mangel paa Interesse for det Almene, og fremstilt den som Noget, der nødvendigen maatte følge af Begivenhedernes Gang." Naar Sagen virkelig var stillet saaledes som her er Tilfældet, og som den ogsaa er

fillet lidt ovenfor i den korte Oversigt, Fædrelandet leverer over Indholdet af bemeldte Stykke, skulde vi ikke saaledes have taget fat derpaa; tværtimod stemme vi saa fuldkommen overeens med Fædrelandet i hvad det siger om: „at denne Dvælen ei maa svække den Kraft, hvormed vi skulle møde Fremtiden,“ saa fuldkommen, sige vi, stemme vi overeens dermed, at vi kun kunne tænke os, at det er for at indskjærpe den samme Sætning, som vi i Glyvende Post have gjort gjeldende*) at Fædrelandet har tilføjet denne Slutning. Om vi endog foreløbig ville indrømme, at Kjøbenhavnsposten ikke har talt om den forbigangne Tid i Almindelighed, maae vi dog bemærke, at den i det Hele har udladt sig paa en Maade, som væsentligen divergerer fra Fædrelandets Referat, thi til at et saadant skulde være paalideligt, udfordredes og, at det i det Hele gjengav Tonen; thi der er en stor Forskjel mellem at Gen f. Ex. (hvilket det da vilde hedde i et Referat i Fædrelandets Maneer) fortæller: „han irettesatte dem for deres Feil og formanede dem til Forbedring,“ og at Gen farer op og nedriver i de heftigste Udtryk. Saaledes i nærværende Tilfælde taler Fædrelandet om „en veemodig Dvælen ved Fortidens Minde, om en utidig Danskhed,“ medens Kjøbenhavnsposten fortæller at „man legede med gamle Danmark og Daanebrog,“ koketterede med „Ejолunds Bogelund og Rodans Borer“ og „under alle disse Manglerier glemte eller manglede Mod til raske at tage fat paa det, som det egentlig var om at gjøre“; den taler om „Danskhedens Virumlarum“ foruden al den anden Sniksnak og Selvrødsigelse, som vi tilstrækkelig have paavist i Nr. 76 af dette Blad. Om vi altsaa endog indrømme, at Kjøbenhavnsposten ikke har talt om den forbigangne Tid i Almindelighed, maa dog den Maade, hvorpaa den har omtalt den forbigangne Tid, om end i et specielt Hensyn, berettige os til en Dadel, hvori vi, indrømmende hiin Tilbagestuen, omtale den paa en værdigere Maade; isærdeleshed maa Forfatteren i Fædrelandet være villig til at

*) Efr. Nr. 76: „Og er da ikke Bevidstheden om, hvad man engang har været, netop det meeste Styrkende for en ny og kraftig Virksomhed“, hvor jo netop den ved hiin Tilbagestuen betingede Virken udhæves.

indrømme os det, da han, idet han forbigaaer hine idetmindste udelicate Wittigheder, og forøvrigt siger det samme som vi allerede eengang have sagt, er saa langt fra at skrive imod vort Stykke, at han paa en Maade ved sin Auctoritet synes at give det mere Indflydelse. Om vi nu virkelig kunne indrømme Fædrelandet, at Kjøbenhavnsposten ikke har talt om den forbigangne Tid i Almindelighed, men kun i speciel Henseende, skulle vi nu lidt nærmere overveie. Vi ville i den Henseende erindre om at Kjøbenhavnsposten characteriserer hiin forsvundne Tid som „sentimental-idyllisk“, som „Afkraestelsens Aar.“ Men forholder dette sig saaledes, da maae vi paa det bestemteste frakjende hiin Tid den Kraft og Dygtighed, som vi i mange andre Henseender maae indrømme den; thi en Tidsalder kan vel mangle Receptivitet for en vis Art af Indtryk; men den kan ikke, hvis den ellers er dygtig (hvilket jeg med saameget mere Ret kan paastaae, som jeg har anført Facta, og hverken Kjøbenhavnsposten, efter Fædrelandets Forklaring, eller Fædrelandet har nægtet det), være sentimental-idyllisk eller afkraestet i een Retning, i hvilken Henseende jeg blot vil bede saavel Fædrelandet som Kjøbenhavnsposten at anstille Experiment med et enkelt Menneske. Jeg vil blot endnu tillade mig et Forsøg til en Forklaring i saa Henseende. Ligesom det er et almindeligt Tilfælde, at ved et ellers dygtigt Menneske i Tider, hvor mange Sorger og Bekymringer styrte ind paa ham, den intellectuelle Dygtighed netop paa det kraftigste reagerer, og idet den faaer Overhaand i Gemyttet, lader Sorgen glemmes eller giver ham Styrke nok til at bære den, hvor man da ingenlunde kan beskylde det Menneske for at være med Hensyn til den Side, der betingede disse veemødige og sørgelige Indtryk, sentimental-idyllisk eller afkraestet: saaledes vilde jeg ogsaa sige, at netop Statens Dygtighed berirkede, at den kunde bære de mange Tryk, den i politisk Henseende leed, saaledes at det netop var dens Kraft, der betingede, at den kunde bære Modgang. Dersom nemlig hiin Tidsalder virkelig havde været svag, da havde den ligget under for alle hine voldsomme Lidelser, dens Liv var blevet et Skryggeliv; men det er saa langt fra, at det var Tilfælde, at vi netop maae beundre dens rige poetiske Gjælde. Det er derfor en Ubillighed, saavel som en psykologisk

Urimelighed at beskylde hin Tid for at have været sentimental-idyllisk, thi da enhver Tidsalder har sit eget Grundpræg, sin Character, hvoraf alle dens Livs-Uttringer maae bære Farve, saa maa ogsaa her det politiske Liv staae i et nødvendigt Forhold til den Kraft, som Kjøbenhavnsposten selv indrømmer hin Tidsalder i det Hele. Det vilde være ubilligt at beskylde den Tidder, der, efter at have mistet hvad ham var det Kjæreste her paa Jorden, gik ud paa Eventyr, og dog ofte mindedes med Beemod sit Tab: det vilde være ubilligt og uspsykologisk at beskylde ham for at være sentimental-idyllisk. Det vilde være ubilligt, at beskylde vor Samtid, dersom den havde nogen Kraft i den Retning, som den har gjort sig til sit Livs Opgave, og man ikke snarere maatte beklage at see saa Mange berusede af det Skillings=Sl, der bydes den af Journalerne, og hvad der hidtil var leveret, ikke snarere var at ansee for en Emule tidlig Petersilie til den Kraft=Suppe, som der endnu kun er Tale om: det vilde være ubilligt at beskylde den, formedelst dens Mangel paa Interesse for Æsthetik og for Livets høiere Formaal, for at være sentimental-idyllisk; thi een Tidsalder kan ikke gjøre Alt; og kan vor Samtid bringe det saavidt i politisk Intelligents som hin Tid i æsthetisk, da kan den med No lægge sig i Graven, om end en hævnende Nemesis lader følge en Slægt, der maner den op, for i indbildt Dygtighed at triumphere paa dens Bekostning.

Derpaa anfører Fædrelandet et Par Bemærkninger af Flyvende Post „om Smaahunde, der altid bjæffe og i Farens Dieblik krybe i Skjul.“ Fædrelandet vil „forbigaae“ dem; vi ogsaa, idet vi henviser til det hele Sammenhæng, hvori disse Ord forekomme, og tilføie, for at fuldstændiggjøre Fædrelandets Citat af vort Stykke med vort Citat af Kjøbenhavnsposten: „ind i en Port i Tordenveir.“

Kjøbenhavns flyvende Post.

Interimsblad Nr. 83.

Tirsdagen den 15de Marts 1836.

Redigeret af F. L. Heiberg. Forlagt af Schuboths Boghandling.

Om Fædrelandets Polemik.

II.

Derimod ville vi sige et Ord om det saakaldte „skamlose Udfald“ paa Liunge, og Fædrelandets Apologie for ham. Den hele lange Passus kunne vi skjænke Fædrelandet, da den ikke er stort andet end en vidtloftig Commentar over de Ord, der findes i vort Stykke: „Liunge — der dog i en vis Henseende er for god til at være Redacteur af Kjøbenhavnsposten.“ Vi have nemlig aldrig frakjendt Liunge „Iver for at samle Materialier og Glid i at bearbejde dem“, ja vi troe; hvad den første Egenskab angaaer, ham gjerne i Besiddelse af et sandt Dionysius=Ord. Vi ville ogsaa tiltroe ham „dyb Agtelse for Sandhed,“ noget vi skulde tale et Par Ord om i vor Undersøgelse om Fædrelandets Moraliseren i Almindelighed, saavel naar det tillægger Benner fortrinlige moralske Egenheder, som naar det frakjender Modstandere dem. Men for at vende tilbage til Fædrelandets Apologie, maae vi bemærke, at vi i hele den Sammenhæng, hvori vi have talt om Liunge og hans Forhold til Kjøbenhavnsposten, som Redacteur, have talt om den reformatoriske Stræben, der gaaer igjennem en Deel Artikler, og som netop som saadan kræver en dygtig Mand til ansvarhavende Redacteur. Og naar vi betragte Liunge fra dette Standpunct, troe vi endnu at turde paastaae, at han ikke er stiftet dertil; thi ombord paa det reformatoriske Skib, der styrer omkring i vore Farvande, spiller han omtrent samme Rolle

som pius Aeneas, der engang imellem strækker de slade Hænder mod Himlen, og beder om godt Veir. Men paa Grund af hiin omtalte Dygtighed, der dog kan betinge en vis selvstændig Virksomhed, have vi bemærket, at han i en vis Henseende er for god til at være Redacteur for „anonyme Reformatorer“, der blot behøve Gen, de kunne lade afhænge i deres Sted; idet han med sin Samlerslid etc. kunde blive en god Red. af en Politiven; og vi haabe, at Læserne nu ogsaa ville troe det efter den udførligere Udvikling af Fædrelandet. Dog Et endnu. Fædrelandet bemærker som et Beviis paa Liunges Dygtighed, at Kjøbenhavnsposten „har bestaaet i en Række af Aar, medens mangfoldige andre lignende Blade ere gaaede under efter kort Tid“. Dette Phænomen lader sig let forklare; thi den dygtige Redacteur, netop som kjæmpende for en Sag, kan lettere komme til at ligge under, naar Tiden er ham imod; medens den svage, der gaaer efter Diagonalen af de i Livet givne Kræfters Parallelogram, lettere kan holde sig oppe. Et nyt Beviis paa, at Liunge ikke er skikket til at være Redacteur for en reformatorisk Stræben, og at netop hans Dygtighed maa være den reformatoriske Stræben skadelig, da den stundom betinger en Given efter for Tiden.

Vi ere nu færdige med Fædrelandets Forsøg paa ved Grunde at gjendrive vor Paastand, og idet vi nu see tilbage over den hele Udvikling, kunne vi maaskee bedst betegne den som en Generalforsamling af Postulater, hvori der er en saadan Forvirring, at vi troe, at, om man end bandt os for Dinene og gav os en Stok i Haanden, vi skulde slaae den ene Tydepotte=Dumhed itu efter den anden.

Vi gaae nu over til at tale lidt nærmere om Fædrelandets Moral. Det er forunderligt nok at see, at et Parti, der i det Hele raaber saa meget paa Intelligents, har saa lidt deraf; det er forunderligt nok, at see et Blad, der ivrer mod „at tillægge Modstanderne flette Bevæggrunde“ (p. 646, nederst), selv gjøre sig skyldigt i denne Feil. Hvad nu det første angaaer, saa er det dog vel ivinesaldende, at der fra det intelligente Standpunct ikke behøves mere end at bevise, at Bedkommende har Uret eller har talt Usandt; uden derfor at paastaae, at Forfatteren har Mangel paa Sandhedskjærlighed. Men ifødetfor denne intelligente Beviis-

førelse har der i den senere Tid indsneget sig en vis moralsk Læf-
 len, en vis lafentainisk-kegebuisst flæbende Prædiketone i Polemiken.
 Saaledes har ogsaa Fædrelandet i foreliggende Nr. 77 fornemme-
 ligen lagt vort Stykke til Grund for dets gudelige Betragtninger,
 og medens det paa det hæftigste farer frem mod os („den sly-
 vende Post søger at more sine Læsere med Vittigheder, uden at
 bryde sig om, hvorvidt Sandheden lider derunder eller ikke“;
 „den gjør skamlose Angreb;“ „Vittighed og dialectisk Færdighed,
 som ei ere parrede med Sandhedskjærlighed, men kun tjene til at
 ferberlige det eget lille Jeg“ etc.), holder den en Panegyrik over
 Lunge, der i det høieste kunde blive en antagelig Jubeltale i et
 Varton. Denne hele moralistiske Grønlangkaal skulde vi, som vi
 ovenfor have sagt, gjerne undlade næiere at analysere, detsom vi
 ikke ansvare den for saa karakteristisk, at vi af den Grund ei
 burde forbigaae den med Tausshed. Som det i Livet er gaaet
 med Tusinder: da de ikke længer kunde modstaae Livets Dialektik,
 gik de i Kloster — saaledes er det ogsaa i Striden her gaaet med
 Fædrelandet: da det ikke kan modbevise eller beseire sine Mod-
 standere, griber det til en Jeremiade over Forf.'s Mangel paa
 Sandhedskjærlighed. Herved udrettes nu ikke synderligt meget,
 med mindre Samtiden har en saa stor Mangel paa Intelligentz,
 at den giver den Art Invectiver Gehør. Naar i en Dispute det
 kommer saavidt, at Modstanderen siger: jeg kan ikke forstaae
 Dig, uagtet jeg har den bedste Villie, — saa er dermed Dispu-
 ten ophørt; og ihvorvel vi gjerne ville lade det Spørgsmaal
 om, hvorvidt hans Villie er den bedste, udenfor hele Striden, da
 vi bestandig, indtil det Modsatte bevises, holde os overbeviste derom,
 saa maa man dog altid respectere et saadant Træk af Modstan-
 deren; men naar han i Stedet derfor gaaer løs paa dens Cha-
 racter, han taler med, beskylder ham for at være forsætlig So-
 phist etc., saa kan det i det høieste fremkalde et Smil paa Mod-
 standerens Læber, da det Hele ikke er andet end en komisk For-
 tvivlelse. I vort Nr. 76 have vi ikke tilladt os et eneste Angreb
 paa Modstanderens Character og Hjerte; vi haabede derfor at
 fritages for den Art Angreb, men forgjæves. Forfatteren i Fæ-
 drelandet bebrejder os uden videre Mangel paa Sandhedskjærlig-
 hed; men det er da intet Under, da de Tropper, han i intelli-

gent Henseende commanderer over, ikke ere synderlig vel disciplinerede, men suarere synes et Slags sammenlobet Landværn. Medens Forfatteren i Fædrelandet bebrejder os Mangel paa Sandhedskjærlighed, holder han en Fortale over Liinges, som vi aldrig have angrebet, og som til syvende og sidst gjør til Sagen; thi Liinge kunde være en meget sandhedskjærlig Mand og dog afgive et Sideslykke til den dumme Gottlieb i Eventyret, isærdeleshed efter Fædrelandets Psychologie, der befæster et svælgende Dyb mellem Moralitet og Intelligents, uden at ahne, at de staae i et væsentlig Forhold til hinanden, og at, dersom man saaledes vil adskille dem, man tilsidst kan komme til at tale om en Humlebies Sandhedskjærlighed og Moralitet. Og hvad det angaaer, at Fædrelandet troer, at det hele Stykke Nr. 16 er skrevet for at more et „eget lille Jeg“, da ville vi herved underrette Fædrelandet om at vi ikke spille Invite uden at have Kongen gærderet, og at vi vedblive i samme Couleur, hvori Fædrelandet i foreliggende Nr. 77, som det synes, har viist Renonce, hvorimod det i Trumf (idet vi ved Trumf forstaae den i Kjøbenhavnsposten „staaende“, og, som det synes, ogsaa nu af Fædrelandet adopterede bedste Couleur: moralske Invektiver), har viist stort Overflod.

Til Slutning skyldte vi Forfatteren i Fædrelandet at tilstaae, at mellem de tvende Sprogfeil, han har fundet i vort Stykke, er den ene en Sprogfeil.

B.

Kjøbenhavns flyvende Post.

Interimsblad Nr. 87.

Søndagen den 10de April 1836.

Redigeret af J. L. Heiberg. Forlagt af Schuboths Boghandling.

Til Hr. Orla Lehmann.

Ganste ret! vil De see, jeg har tænkt paa Dem,
Jeg har her Medicin, som er excellent.

Forandring behager, pleier man at sige, men den Art Forandring, der i min Strid med Kjøbenhavnsposten, er bleven mig til Deel, er slet ikke behagelig. Naar jeg skriver mod Kjøbenhavnsposten, svarer Fædrelandet, og naar jeg skriver mod Fædrelandet svarer Kjøbenhavnsposten, og Gud veed, hvorlænge den Berørelse skal vedblive. Hertil kommer, at jeg ikke har med mindre end fire forskjellige eller flere Personer at gjøre: Forfatteren af de fem Stykker om Trykkesfriheds=Sagen i Kjøbenhavnsposten, Forfatteren i Fædrelandet (at det er Hr. Hage, erfarer jeg nu); Rundsangen i Nr. 90 af Kjøbenhavnsposten, og Hr. Orla Lehmann. Dette Sidste gjør da Sagen paa en Maade end vanskeligere, da jeg saaledes baade har med navngivne og unavngivne Forfattere at gjøre. Det synes derfor, som om jeg var kommen til at sidde paa Forundringsstolen, og de Liberale deels dandsede rundt i større Hob (s. Ex. Nr. 90 af Kjøbenhavnsposten), deels enkeltviis traadte frem for at sige, hvad de forundrede dem over. Hvad dernæst min Stilling med Hensyn til Tiden angaaer, da er den ikke mindre kjedsommelig, og hvis Een ved at tælle Pulsslagene mellem Lynild og Torden, vilde beregne, hvor langt Uveiret var borte, vilde han vist troe at min Modpart boede idetmindste i Gronland. At jeg ikke er Skyld i denne Dragen i lang Drag af Striden og den derved betingede Mulighed af en Trediveaars=Krig istedetfor

haaber jeg de ærede Læsere ere overbeviste om; og jeg vil derfor blot endnu omtale Hr. Lehmanns Forsøg paa at undskyldes sig i saa Henseende. Hvad nemlig de Medbemærkninger angaaer, som Hr. Lehmann „alt tidligere vilde have gjort“, da kan der naturligviis ikke være Tale om dem, da de udebleve; men for Gen, der allerede for over een Maaned siden „vilde have gjort Medbemærkninger“, synes det dog noget sildigt, da det første Stykke af mit Svar til Hr. Hage kom den 12te Marts, først at svare den 31te. Dog Hr. Lehmann mener, „at det endnu turde være Tid dertil“ og tillige, „at det kommer vel sildigt“, og tilføier som Grund, hvorfor det ikke kom for, at „han tidligere havde noget bedre at bestille“; i hvilken Anledning vi ikke kunne Andet end beklage, at han ikke har bestilt nærværende Arbeide noget bedre.

Efter disse foreløbige Betragtninger, skulle vi søge at begrunde en Opfattelse af hele denne Artikel seet i sit væsentlige Forhold til Kjøbenhavnsposten i Almindelighed, en Opfattelse, som Hr. Lehmann vist vil gaae ind paa, da han saa „gjerne vilde have fastholdt den Fiction, at Flyveposten, som Organ for en vis Anskuelse, for et vist Parti, selv var Ophav til sine Artikler“, og vi ville til Gjengæld ansee Navnet*) for et Middel til at betegne en vis Nyancering i den for Kjøbenhavnsposten fælles Hovedretning**), og som et heldigt Middel, da Hr. Lehmann er i fuldkommen Modsigelse med hele Kjøbenhavnsposten; thi den synes virkelig at have gjort „et Brud paa den Agtelse,

*) Hvorledes „et Mærke“ kan være et Middel til at betegne „en vis Nyancering,“ som det hedder, kunne vi ikke indsee, da dog vel Mærket er noget aldeles udvortes og tilfældigt, og ligesaa lidt betegner en Nyancering, som om Gen har Støvler eller Sko paa, og først Stykkets egen indre Natur kan vise, om dette er en Nyance eller ikke. Dog hele denne Passus: „saa anseer jeg dog et saadant Mærke“ etc. er aldeles overflødig og kun sat til for at faae Leilighed til et Invektiv paa dette Blads Redacteur, da Hr. Lehmann jo selv noksom har overbevist sig af min Artikels „livsfriske og energiske Sprog“ om, „at den hidrører fra en anden Haand end alt det øvrige.“

**) Kjøbenhavnspostens Hovedretning bestaaer deri, at de enkelte Medarbeidere fige hverandre imod.

den skylder sine Læsere og sig selv" (som der staaer skrevet i hiint mærkelige Edict i Kjøbenhavnsposten Nr. 90) ved „at sylde sine Spalter med Hr. Lehmanns Artikel, der er rettet mod et Stykke, der lader sig betragte „i det Hele som en Stiilovelse i den humoristiske Maneer“, hvor der altsaa ikke er Talen om Oplysning af en „Sag eller et enkelt Factum.“ Dette forholder sig nu saaledes: Da Kjøbenhavnsposten var paa Veie til at spille Fallit, gjorde den som alle Fallenter; den levede flot, (og saaledes lader det litterair-stodderkongelige Actstykke i Nr. 90 sig bedst forklare); imidlertid faldt det den dog ind, at det maaskee var rigtigst at indlade sig i Underhandlinger med sine Creditorer, og i den Henseende paatog Hr. Lehmann sig godsbedsfuld at tage fat paa den om end langtsfra betydeligste, saa dog som det synes meest haardnakkede Creditor, og ved deels at forstikke ham, at de andre Creditorers Fordringer vare aldeles ubetydelige, deels at byde ham tilsyneladende anstændige Vilkaar, at bringe ham til Læshed. Som en saadan Commissionair, der, idet han underhandler med mig, ikke glemmer paa Probenreuter-viis at anbefale Husets Varer, anseer jeg Hr. Lehmann.

Vi gaae nu over til Sagen, det vil siige det som Hr. Lehmann kalder Sagen; thi hvad han taler om, at „han forbigaaer alle Allotria“, har nok intetsteds hjemme, da om det er Allotria naturligviis ikke bevises derved, at han siiger, at noget Andet er Sagen, ligesom om det han anseer for Sagen virkelig er Sagen eller alene er Sagen, ikke bevises derved, at han erklærer det Dvrige for Allotria; i hvilken Henseende det bliver lidt mistænkeligt, at Hr. Hage, der jo ogsaa alene holder sig til Sagen, har fundet flere Puncter. Hvad Hr. Lehmanns Belysning af Sagen angaaer, da indeholder den i det Væsentlige ikke noget Nyt, men kun det Samme, som Hr. Hage allerede har sagt. Det Ny, der er, reducerer sig til et Forsvar for Paaalideligheden af Hr. Hages Referat og et dertil knyttet Forsvar for den i den incriminerede Artikel i Nr. 43 af Kjøbenhavnsposten fundne Tone; hvortil kemmer et Par Tilfætninger og Forbedringer, som skulle blive belyste, hver paa sit Sted. Hvad det Første angaaer, da mener Hr. Lehmann, at det er en underlig Fordring til et Referat paa et Par Linier, hvori

man i Almindelighed ikke søger Andet end „en tro Gjengiven af Hveredtanken“. Denne Paastand synes imidlertid lidt mere end underlig. Det nemlig at Referatet kun er paa et Par Linier, kommer naturligvis ikke mig ved, og jeg veed heller ikke om der paaligger Hr. Hage nogen speciel Forpligtelse i saa Henseende. Vi have ikke klaget over, at Referatet kun var paa et Par Linier, men over, at det var upaalideligt, og troe os berettigede til at gjøre samme Fordring til et kort som til et langt Referat, den nemlig, at det er paalideligt. Hvad det Andet angaaer, da turde det være farligt at indrømme at det Forkeerte i Formen er en Smagsag, i den Betydning, „at Enhver maa have sin Mening.“ Dette Sidste vil vel i en vis Betydning Ingen benægte, da man i al Evighed ikke kan forbyde Een at have sin Mening om hvilken som helst Gjenstand; men da det formodentlig skal siges saa meget som, at den ene Mening er ligesaa rigtig som den anden, maae vi protestere. Dette vilde nemlig føre til den fuldkomneste Toiesløshed i stilistisk Henseende, og var forsaavidt et yderst gavnligt Princip for Kjøbenhavnsposten og dens Medarbeidere, da de synes i saa Henseende aldeles ugenerede; og da jeg ikke seer nogen nødvendig Grændse mellem de forskjellige intelligente Udtryk og moralske Invectiver, naar man saaledes overhovedet mener, at Formen er en Smagsag i den omtalte Betydning, og da fremdeles den af os i hiint Nr. 43 paaviste logiske Forvirring vel skal henføres under samme Categoric, saa var jo, hvis det Princip gik igjennem, Hvoret fuldkommen opgivet og det fuldkomneste Anarchie indtraadt i litterair Henseende. Det er nu rigtignok underligt at høre Hr. Lehmann tale saaledes om Formen, da han dog vistnok ved anden Leilighed netop mener, at f. Ex. en Regjeringsform ikke er en Smagsag i den paaviste Betydning, men noget saare vigtigt. Dog saaledes gaaer det gjerne med de Folk, der tænke over et opgivet Omme, uden at afrunde deres Anskuelse til en Heelhed. Hr. Lehmann har da heller ikke kunnet fastholde denne Inconsequents; thi ellers vilde han dog neppe paa samme Tid, som han forbigaaer de enkelte maafkee noget stærke Ord i hiint Nr. 43, fordi det er en Smagsag, have indladt sig paa at bemærke, at jeg i mit Stykke har ladet mig forlede til „usømmelig Raadhed eller frænkende Uret-

færdighed", eller „at flere end Hr. Hage have fundet mit Ansæld skamloft", med mindre Hr. Lehmann maaskee vil levere et Amendement til det opstillede Smags=Forvirtings=Princip, det nemlig, at Enhver har sin Mening, og Stemmesleerhed afgjør Sagen. Skulde det være saaledes at Hr. Lehmann vil have „Videnskaben democratiseret", saa vil vistnok denne frabede sig alle slike videnskabelige Carnevalslystigheder. — Vi gaae nu over til den forulykkede Tankegang i hiint Nr. 43 af Kjøbenhavnsposten, der nu igjen fremsættes først heel paa Bordet for siden at trancheres. Formodentlig har Hr. Lehmann af Sorg over, at Hr. Hages Referat var saa kort, besluttet sig til at levere et desto længere. Her er nemlig kommet en heel ny Tilfætning, saaledes at medens Hr. Hage refererer for lidt, refererer Hr. Lehmann for meget; hvorved det dog tillige bliver at mærke, at Hr. Lehmann ikke refererer Tønen, hvoraf man da lærer, at det ikke blot er Referater paa et Par Linier, men ogsaa Referater paa 24, der ere fritagne for at være paalidelige. Det Ny her er kommet til begynder med disse Ord: „I de tre sidste Decennier af det forrige Aarhundrede" og gaaer til: „omtrent med Begyndelsen af dette Aarhundrede." Disse Ord have nemlig som Referat Indtet, hvortil de referere sig i hiint udsødelige Nr. 43 af Kjøbenhavnsposten. Grunden, hvorfor de ere tilføiede, er imidlertid ikke vanskeligt at udfinde. Naar nemlig hiin ubekjendte Forfatter kun havde villet, som det hedder i foreliggende Nr. 96 af Kjøbenhavnsposten „førsøge en vis Retning fra dens Udgang gjennem dens Forsæld og indtil dens Gjenopstændelse", saa var det undskyldeligt, om Forfatteren havde, idet han fæstede sin Opmærksomhed paa hiin „meget lovende Udvikling" og det dertil svarende Echo i vor Tid, oversæet lidt den mellemliggende Tid. Men hiint Nr. 43 havde „en noget polemisk Colorit," som Hr. Lehmann selv siger, og omtaler aldeles ikke, at det kun er som Gjennemgangspunkt det behandler den næst forbigangne Tid; men stiller Modsetningen mellem den nærværende og næst forbigangne og lader Sammenligningen suldkommen falde ud til Fordeel for den nærværende. Forøvrigt er Hr. Lehmanns Fremstilling af Sagen saa godt som aldeles Hr. Hages, som vi tilstrækkeligen have afviist i den slyvende Post Nr. 82; thi det Forsøg, der gjøres paa

at forstygtige Begrebet af hiin Tids Dygtighed ved at sige: at ofte en i Almindelighed fattig Tid kan føde enkelte store Talenter, ja endog i visse isolerede Retninger ved at concentrere sin Kraft — og aldeles tom er ingen Tid — kan udfolde en vis Dygtighed“, har ikke stort at betyde; thi deels passer det dog vel ikke paa en af dansk Kraft udsprungne ægte national litterair Virksomhed, og dersom Hr. Lehmann og med ham Forfatteren af de 5 Stykker i Kjøbenhavnsposten vil have det anvendt paa den forbigangne Tid, saa har han jo netop sigtet den i det Hele for Mangel paa Dygtighed, da han jo taler om „en i Almindelighed fattig Tid.“ Nu at gjentage det Samme vi tilforn have sagt i flyvende Post, ville vi ikke og fornemlig af Frygt for at der skal optræde en ny Modstander (s. Ex. Forfatteren af de 5 Stykker om Trykkefrihedsagen) og sige det Samme igjen som først Hr. Hage og derpaa Hr. Lehmann alt have sagt, og derved tvinge os til at gjentage, hvad vi tydelig nok have udtalt; thi en saadan Catechisation med hver enkelt Medarbejder eller Ben af Kjøbenhavnsposten er ikke vor Sag. Kun eet endnu angaaende dette første Punct af Sagen Hr. Lehmann har indladt sig paa nogle Chronologiske Forbedringer. Det lader nemlig til at være meget vanskeligt rigtig at bestemme Tiden, da hiin svage Tilstand begyndte. Kjøbenhavnsposten Nr. 43 siger, at den begyndte i Slutningen af forrige Aarhundrede især med Fr. 1799; Hr. Lehmann siger i det han anfører Tankegangen af hiint Stykke, at i de tre sidste Decennier af forrige Aarhundrede befandt Danmark sig i en livlig og meget lovende Tilstand;“ han siger fremdeles „at det var Perioden for 1807—27, der nærmest var tilsigtet“ *) i Nr. 43; og Hr. Hage siger at det var en Deel Aar tilbage den triste Tid begyndte. En egen Art Chronologie er ogsaa den, ifølge hvilken „jeg skal have opgivet min Klage i Realiteten, idet jeg paa en Maade vedkjender mig de Meninger, Hr. Hage fremstiller som den angrebne Artikels Tankegang.“ Dette forholdet sig nu saaledes. Hr. Hage vilde forsvare hiint Nr. 43

*) Jeg veed forøvrigt ikke om Hr. Lehmann har nogen Fuldmagt fra Forfatteren af de 5 Stykker til paa den Maade at bringe ham i Mødsigelse med sig selv.

af Kjøbenhavnsposten; men dette Forsvar faldt saa uheldigt ud, at han den 4de Marts sagde det, som jeg den 18de Febr. havde sagt. Dette er nu efter Hr. Lehmanns Tidsregning blevet aldeles omvendt. Det synes imidlertid rigtigere at sige, at Hr. Hage har sagt det Samme, som jeg, end at jeg har sagt det Samme, som Hr. Hage.

Hvad den anden Anke angaaer, betræffende min Klage over Kjøbenhavnspostens daarlige reformatoriske Stræben, da reducerer Hr. Lehmanns Forsvar sig til følgende. Jeg skal nemlig „istedsfor vor Tids reformatoriske Stræben, have sat vor Tids Reformatorer og derpaa identificeret disse med Kjøbenhavnspostens Ud-giver og Medarbejdere.“ Hertil svarer jeg, at jeg alene har talt om Kjøbenhavnspostens reformatoriske Stræben, og vil bede Læseren at eftersee Kjøbenhavns flyvende Post Nr. 76. Hvad det angaaer, at „man gjerne kan være enig med mig i, at vore Reformatorer mangle Kraft og Mandighed, fordi man mener, at en kraftigere og alvorligere Mand begynder at vaagne hos Folket“, saa vil man lægge Mærke til, deels at det er vanskeligt at fastholde Forestillingen om en kraftig Tid, hvis ordførende Individuer mangle Kraft, deels, hvad her er Hovedsagen, at disse Ord alvorligere og kraftigere ere Comparativer, og det, Sammenligningen anstilles med, er den forbigangne Tid, der altsaa ikke engang var saa alvorlig og kraftig som en Tid, hvis ordførende Individuer mangle Kraft og Mandighed. Betræffende Slutningen af Hr. Lehmanns Drostelse af den anden Anke, hvis Ord lyde saaledes: „den beroer paa en Misforstaaelse, idet han vel har Ret i, at vort politiske Liv og dets reformatoriske Stræben endnu ikke har udfoldet nogen stor Kraft; men har Uret i at indvende det mod en Artikel, der har paastaet det selysamme;“ maa jeg erindre, at jeg aldrig har indvendt det mod Artiklen, at den sagde, at vor Tid manglede Kraft; men deels dadlet den, fordi den sagde, at vor kraftløse Tid var bedre end den forbigangne; deels fordi den selv var et daarligt reformatorisk Arbejde. En daarlig Artikel nemlig i et Blad, der udgiver sig for at være reformatorisk, en daarlig Artikel, der selv er et reformatorisk Forsøg, er dog vel eo ipso et daarligt reformatorisk Product. Og da nu fremdeles Hr. Lehmann gjerne kan være

enig med mig i, at vor Tids Reformatorer mangle Kraft og Mandighed, og Kjøbenhavnsposten udgjør et Led i denne Kjede (og dog vel ikke hører til de Udtagelser, Hr. Lehmann taler om), og en Reformator uden Kraft og Mandighed egentlig er et In-
 tet, en Blemst uden Farve og Lugt, Parodien paa den sande Reformator, saa kan jeg ikke see andet end, at jeg med fuldkommen Ret har sagt, at Kjøbenhavnspostens Færd var Parodien paa den reformatoriske Stræben; thi den forholder sig til denne som Bornekorstoget til Gottfred af Bouillens.

Jeg er nu særdig med det, Hr. Lehmann kalder Sagen. Om forøvrigt Mere skulde kunne kaldes Sagen, eller om noget ganske Andet er Sagen, det turde falde ham vanskeligt at afgjøre, der bemærker, at „vistnok Kjærnen er skjult under en meget tyk Skal,“ hvori dog vel ligger et Veriis for, at han ikke har knækket Rodden, siden han ikke veed, hvor tyk Skallen er. At jeg saalænge har opholdt mig ved det, Hr. Lehmann kalder Sagen, deri vil jeg bede Hr. Lehmann see en lille Høflighed, og det saa meget mere, da det har været et meget kjedsommeligt Ophold, da det er gaaet Hr. Lehmann i Forhold til Hr. Hage som den døde Minister, Jean Paul fortæller om, der ved en Hoffest, da Dronningen havde fortalt en Historie, reiste sig op og fortalte den samme. Den tretydige Roes, der er bleven min Personlighed til Deel, forbigaaer jeg. Derimod skulle vi nu gaae over til at betragte det af Hr. Lehmann anstillede Forsøg paa en Forflaring af vort Stykkes Tilblivelssgrund. Da Hr. Hage ikke kunde komme videre med vore Artikler, maatte Læseren tage til Takke med hvad Huset formaade, noget moralsk Boghvedegrød og en interessant Bordconversacion angaaende Hr. Liunges Sandhedskjærlighed. Hr. Lehmann er nu mere spirituel, og da han ikke kan komme videre, forvandles han pludselig til Psychologen og Hjertekjenderen og udfinder nu i sin Skarpjindighed, hvad min egentlige Hensigt har været med mine Artikler i flyvende Post. Den hele Passus ville vi lade astrykke for derpaa at tilføie vor Commentar. Den lyder saaledes: „Overhovedet synes hiint Angreb fornemligen kun at være Behiflet for en Deel mere eller mindre passende Spøg, og forsaavidt som dette giver grundet Aaledning til at betragte det

Gele som en Stiilovelse i den humoristiske Maneer, kan man som saadan vist ikke frakjende den en vis Virtuositet, men idet Hensigten dermed da ikke bliver at oplyse noget, men kun at mere — ligegyldigt om sig selv eller andre — kan man gjerne nægte den Sandhedskjærlighed, uden derved at træde Forfatterens Moralitet for nær. Idetmindste findes der saa haandgribelige, skjøndt stundom ret morsomme Fordreielser og Skjævheder, at man under en anden Forudsætning maatte drage enten Forfatterens Intelligents eller hans bona fides i Tvivl; men da der til det første ikke er nogen Anledning, og det sidste er noget, hvortil jeg ikke letteligen kan beqvemme mig, saa er den Fortolkning, jeg har fulgt, vistnok den billigste af alle, at nemlig Forfatteren i Kjøbenhavnspostens Artikel har troet at see en uretsfærdig Nedsættelse af den foregaaende og en uretsfærdig Ophøien af den nærværende Tid, og idet han optraadte mod denne formeentlige Genfæidighed, har givet sin dialectiske Mandretning og satiriske Lune frit Epil med en poetisk Licentis, som stundom rigtignok har ferledet ham til usømmelig Raadhed eller krænkende Uretsfærdighed." Heraf lære vi nu, at Hensigten af en Stiilovelse i den humoristiske Maneer ikke er at oplyse; men kun at mere. Dette maae vi benægte; thi Hensigten af en Dvelse er altid at opnaae en vis Færdighed: Hensigten af en Stiilovelse i Prædikeforedraget er ikke at opbygge, men at opnaae Dygtighed, til at kunne opbygge; Hensigten af en Stiilovelse i den humoristiske Maneer er altsaa ikke „kun at mere.“ Men vi ville for et Dieblik antage, at Hensigten af denne saakaldte Stiilovelse i den humoristiske Maneer kun var den at mere, for da at dvæle ved den næste Sætning, „at man gjerne kan nægte den (det skal formodentlig være Forfatteren) Sandhedskjærlighed, uden derved at træde Forfatterens Moralitet for nær.“ Jeg veed nemlig ikke, hvad det vil sige, at nægte mig Sandhedskjærlighed, fordi jeg vil mere, da dog vel det at mere er noget aldeles uskyldigt, og først naar man søger at mere paa Sandhedens Beforsning, først da kan man sigtes for Mangel paa Sandhedskjærlighed. Dette sidste skulde altsaa bevises; men bliver det beviist, da følger deraf ingentunde, at man træder min Moralitet for nær ved at sige det, da der i saa Fald ikke kan være Tale i det concrete

Tilfælde om min Moralitet, men om min Immoralitet. At jeg nu virkelig har havt til Hensigt at more, med Bevidsthed om, at det stete paa Sandhedens Befestning, det skal formodentlig det følgende Punctum ophylse. Hvad de deri omtalte haandgribelige skjøndt stundem ret morsomme Ekjævheder angaaer, da angribe disse Ord endnu ikke min Sandhedskjærlighed; men Udtrykket — Fordreielser — synes at ruinere denne. Dog, da der ikke er beviist noget desangaaende, forbeholde vi os at svare paa denne Beskyldning, naar Fordreielserne engang blive paaviste, og gaae nu over til de følgende Ord, at man under en anden Forudsætning, enten maa drage min Intelligents eller bona fides i Tvivl. Heraf lærer man, at under den Forudsætning, „at Een vil more“, behøver man ikke at drage hans bona fides i Tvivl, uagtet der i det, han siger, findes „haandgribelige Fordreielser“, derimod under en anden Forudsætning (s. Ex. naar Een vil kjede), maa man paa Grund af disse samme Fordreielser drage Forfatterens bona fides i Tvivl. Vi gaae videre. Hr. Lehmann har, som vi have seet, opstillet et Dilemma, han maa nemlig under en anden Forudsætning enten drage min Intelligents eller min bona fides i Tvivl; men hvad er da det for en Forudsætning, der modsættes denne „anden Forudsætning?“ Det er den, at min Hensigt blot har været at more; men under den Forudsætning kan der umuligen fremkomme noget saadant Dilemma, da, som sagt, det at ville more er noget aldeles uskyldigt. Hr. Lehmann har derfor ogsaa en anden Forudsætning, den nemlig at ville more paa Sandhedens Befestning, og saa er Dilemmaet rigtigt stillet. Uheldigvis er imidlertid Hr. Lehmann bleven staaende ligesom det skolastiske Udsel fordum (til at drage min Intelligents i Tvivl er der ingen Grund og til at drage min bona fides i Tvivl kan han ikke bekvemme sig), og jeg kan ikke, hvor gjerne jeg end vilde, hjælpe ham ud, da han ikke selv vil, og maa altsaa lade ham blive staaende. I det Følgende kommer pludselig en ny Fortolkning, som Hr. Lehmann har fulgt, styrkende til Hjælp; den nemlig, at mit Angreb har sin Grund i hiin Artikels formeentlige Censfidighed*). Hvorledes nu

*) Herved er da Hr. Lehmann igjen kommen til at staae i den samme sergetige Situation, da han her har opstillet igjen en anden Forudsætning.

denne Fortolkning lader sig forene med den foregaaende om, at det Hele var en humoristisk Stiiløvelse blot for at more, hvorledes disse Fortolkninger ere komne sammen i det samme Punctum, og som det synes for at oplyse hverandre, er ikke let at indsee. — Nu er jeg færdig med min Commentar og vil blot tilføie, at det slet ikke har forundret mig, at saavel Hr. Hage som Hr. Lehmann have antaget, at mine Artikler blot vare til for at more; thi Formen stikker rigtignok en Deel af med den høitidelige Bedemandsstiil, man i Almindelighed finder i Kjøbenhavnsposten; denne kan nemlig siges med Gert Westphaler: „jeg troer ikke, noget Menneske end ikke mine Venner skal siges, at jeg nogen Tid har gjort Snak paa Vane Jeg fører lutter politiske og udenlandske Discourser, som ikke findes udi mange Bøger, og hvis Værdie ikke kan opveies med det røde Guld“ — og hvad dens Strid med mig angaaer føie til: „er det ikke ubegribeligt, at saadan Slynge som Sorgen Handskemager tør foragte og kaste paa Rakken af min Tale.“

Hr. Lehmann siger, at han har sat sit Navn under for at vise mig en lille Høflighed, jeg sætter mit under af Consequens; og da det lader til, at Hr. Lehmann ellers har skrevet en Deel, siden han siger, at han vil sætte sit Navn under disse Linier, kan jeg ikke noksom glæde mig over denne Forandring til det, som jeg idetmindste anseer for det bedre, jeg kan ikke noksom glæde mig, siger jeg, over denne Forandring, ligesom heller ikke noksom lykønske Kjøbenhavnsposten til den af dens Puppe udviklede Sommerfugl.

S. Kierkegaard.

Fædrelandet.

3die Aarg. Søndagen den 12. Juni 1842. Nr. 904.

Udgiver J. F. Sjødvaad. Ansvarlig Redacteur Carl Ploug.

Uabenbart Skriftemaal.

Ufortjent at blive nedsat, kan vel et Dieblisk krænke, men snart vil det stolte Sind atter reise sig, atter erhverve Egeværkten, netop fordi det var usandt. Ufortjent at blive ophøiet, at blive tillagt ei Værd, man føler med sig selv, man ei har, at blive berømmet for hvad man ei har gjort, hvad man end ei maa skee harde Kraft til at gjøre, eller hvortil man var for doven — efterlader et langt dybere, et langt smerteligere, et langt mere ydmygende Indtryk; det er overhovedet en farlig Prøvelse for det svage menneskelige Hjerte. Det forfængelige Sind fristes maa skee til at bestyrke Folk i deres Bildfarelse; føler man det Uværdige deri, saa har man dog derfor ei strax Mod til for sig selv og for Andre at tilstaae Sagens sande Sammenhæng. Dog den ufortjente Roes brænder paa Sjælen, man er, om end uden egen Brode, kommen i Besiddelse af hvad der ei tilhører En, man føler ei blot, at man ei har fortjent den Hre, der bliver til Deel, men man føler en indirecte Bebreidelse, der virker desto eftertryffelligere, fordi den ei kommer i en fjendlig Skikkelse, der kunde ophidsse En, men i en venlig, velvillig Auerkjendelse lader En stedse dybere føle sin Uværdighed.

Hvad her er blevet yttret, er nærmest fremsat for min egen Skyld, da det Udviklede afgiver den Text, over hvilken jeg agter at tale til mig selv. I de sidste 4 Maaneder har jeg mange Gange nydt den ufortjente Hre, at blive anseet og udlagt som Forfatter af en Mængde indholdsrige, belærende, vittige Artikler i forskjellige Blade, af en Deel Flyveskrifter, der dog kun efter det Udvortes vare Flyveskrifter, da deres svære, tunge, gediegne Indhold nødvendigen maa sikre dem en meget mere end ephemer Betydning.

En Tidlang søgte jeg at skjule for mig selv, hvor megen indirecete Bekreidelse der laa heri, men jo østere det gjentog sig, desto vanskeligere blev dette for mig. Tilslidst blev den anklagende Stemme i mit Bryst saa hvirostet, at jeg forjæres søgte at undstøve dens Straffedom. Der er nu igjen forløbet 1 Maaneder, saaledes lod dens Ord, hvad har Du i den Tid udrettet? Hvis Du nu havde været Forfatter af det Noget, som gode Mennesker have tillagt Dig, eller om dette end var et overdrevent Tuske, saa meget mere som det stundom var aldeles modsatte Ting, Du blev erklæret for Forfatter af, naar Du dog havde skrevet Noget deraf, hvilken stjon Virksomhed vilde Du da have at stue tilbage over, Du vilde da ei blot have gavnnet ved din Virksomhed, men dit Exempel vilde, som Præsten pleier at sige, virket opmuntrende for Andre. Dit Liv vilde da ei være blevet overgivet til fortjent Glemsel, thi din Virksomhed vilde have gjort det uforglemmeligt, og ei blot dette, men det vilde maaskee være blevet beskrevet, opstillet som Monster, maaskee i „Helkebladet“ eller i „Naturen, Mennesket og Borgeren;“ det vilde være blevet sagt om Dig: Saa ung, og dog saa virksom; man vilde have peget paa Dig, og sagt: See der gaaer han i sin utrættede Virksomhed. Skulde jeg blive gammel, skulde Aarene udlette Noget af min Grindring, dette Indtryk vil ingen Tid formaae at udviske. Jeg skammede mig for mig selv, skammede mig for de gode Mennesker, der havde næret og udbredt saa fordelagtige Forestillinger om mig: Min ydmygede Sjæl samlede sig til en kraftig Bestutning. Du maa tilstaae offentlig din Svagbed, din Uvirksomhed; kun paa den Maade kan Du være Haab om Forbedring. Her staaer jeg da i dette betydningsfulde Dieblif ligeoverfor det læsende Publikum: jeg tilstaaer min Skrobelighed, jeg har Intet skrevet, ikke en Linie; jeg tilstaaer min Svagbed, jeg har ingen Deel i det Altsammen, eller i Noget af det — ingen Deel, end ei den sjerneſte; vær stærk min Sjæl, jeg tilstaaer det, Udstilligt deraf har jeg ei læst. Man domme mig strængt, som jeg det har fortjent; man øvgive de store Forestillinger om mig, som man hidtil har næret, det er min retfærdige Straf; man taale ei, at jeg anses for Forfatter af en eneste Linie, man lade mig staae i min hele Noegenbed, til Advarsel for unge Mennesker; jeg soler Mod til at finde mig deri.

Men som jeg nu har kaaret min Straf, saa vil jeg ogsaa bede min Samtid, paa Grund af det moralske Mod, jeg har lagt for Dagen, ei aldeles at opgive Haabet om mig. Maaſkee vil det engang lykkes mig nogenlunde at svare til de Forventninger, man engang har næret om mig. Jeg tvivler ei paa, at min Samtid vil være godmodig nok hertil; det er saa langt fra at jeg tvivler, at jeg snarere frygter dens Godmodighed, at den atter vil udlægge mig som Forfatter, atter tillægge mig en kraftig Virken og Medvirken i Tidens Tjeneste. Dette kan jeg imidlertid ei tillade, for min egen moralske Forbedrings Skyld kan jeg ikke taale det, og jeg beder derfor de gode Mennesker, som interessere sig for mig, aldrig at ansee mig for Forfatter af Noget, hvorpaa mit Navn ei staaer.

Dog det er ei blot for min egen Skyld, med min egen moralske Forbedring for Die, at jeg aabent og uforbeholdent tilstaaer og bekiender min Uværdighed til den mig tiltænkte Ære; det er ligesaa meget for deres Skyld, hvem den med Rette tilkommer, om deres Beskedenhed end byder dem at stjule deres Navn. Det er en mærkværdig Tid, i hvilken vi leve, Udsigten til et overordentligt Udbytte af evige Resultater er saa sikkert, at denne Tid vil blive uforglemmelig for de kommende Tider, der ville skyldes den Alt. Hvor stor Sandsynlighed da ikke for, at en taknemlig Æstertid vil mindes alle de Helte, der kæmpede for den gode Sag. Hvis jeg da ei ilede med at erklære, til Spot og Spee for mig selv, at jeg ei har Deel deri, hvor stor Sandsynlighed da ikke for, at jeg, som ingenlunde havde fortient det, blev udødelig istedetfor de Udmærkede, hvis Liv havde gjort dem værdige dertil. Netop fordi Tiden er saa mærkværdig, netop derfor er Tausshed fra min Side desto mere utilgivelig, her er nemlig ei blot Spørgsmaal om den korte Hæder og Ære, der kan blive Heltene til Deel i deres Liv, men om den udødelige Ære, der vil vedblive til Verdens Ende.

Saa i Sandhed Tiden er mærkværdig. Det lønner vel Umasgen at agte paa dens alvorlige, dybe, betydningsfulde Tegns, at agte paa de store Kræfter, der overalt paa saa mange Maader røre sig i Literaturen, at vogte paa de Vink, der overalt tyde hen paa Tidens Fylde. Det er Systemet, Tidsalderen arbejder hen

til. Allerede har Prof. R. Nielsen udgivet 21 logiske §§*), der danne første Deel af en Logik, der igjen danner første Deel af en alromfattende Encyclopædi, saaledes som det er antydet paa Omslaget, uden at dog dens Størrelse videre er angivet, formodentlig for ei at forfærde, da man vel tør slutte, at den bliver uendelig stor. En Encyclopædi! Jeg eier tilfældigviis Diderots og d'Allemberts Encyclopædi, dog ei fuldstændig, jeg eier kun 25 Heliobind; det har ofte virket opmuntrende paa mig at tænke, saadan en Bog skriver Professor R. Nielsen; han har jo allerede skrevet 21 §§, og for flere Aar siden udgivet en Subscriptionsplan paa et Moralsystem, der idetmindste bliver 24 Ark, naar det bliver færdigt, saaledes heed det i det mindste dengang, men da det endnu ei er bleven færdigt, saa bliver det formodentlig 48 Ark — naar det bliver færdigt. Hvo har glemt det Meget, Bastholm har liggende i sin Pult? Hvem er det undgaaet, at Dr. Beck har afskaffet Religionen, for at faae Blads for Systemet? Ja vor Tid er mærkværdig, er dybt bevæget, det er ligesom Systemet allerede var der. Da jeg for nogen Tid siden læste, at en ung Pærd havde indsendt til Videnskaberne's Selskab en forseglet Pakke, der er bleven nedlagt i dets Archiv, saa tænkte jeg, det er Systemet; og hvo veed, maaskee er det Systemet, maaskee have vi allerede Systemet i en forseglet Pakke.

Alt tyder hen paa, at det afgjørende Dieblif nærmer sig; der er en Gjæring og en Fermentation, som umulig kan blive til Rind. Overalt rorer der sig et kraftigt Parti-Liv. Dette maa naturligviis ei forståes saaledes, at vi kun havde eet Parti, der var kraftigt; thi det vilde jo ei være et kraftigt Parti-Liv, men et kraftigt Liv i Partiet, nei, der rorer sig et kraftigt Parti-Liv i en Mangfoldighed af Partier. Vi have Liberale, Ultraliberale, Conservative, Ultraconservative, juste milieu; vi have i Politik alle tænkelige og utænkelige Beniteter. Vi have Kantianere, Schleiermacherianere, vi have Hegelianere. Disse have igjen delt sig i to store Partier: det ene Parti er dem, som ei ere komne ind i Hegel, men som dog ere Hegelianere;

*) Det er det ei fulde 21, da de 10 første mangle, men til Bederslag har han dramatisk revet os hovedfulds ind i Systemet.

det andet er dem, som ere komne ud over Hegel, men som dog ere Hegelianere; det tredie Parti, de virkelige Hegelianere, have vi meget faa af. Vi have 5 Antipædobaptister, 7 Baptister, 9 Anabaptister; af Baptister have vi igjen 3, som mene, at de borne skulle døbes i salt Vand, 2 som mene, at de bør døbes i fersk Vand, og 1, som danner Mediationen, og holder paa Brakvand. vi have 2 Strausfianere; vi have en Skræder paa Utterslev Mark, der har dannet en ny Sect, som bestaaer af ham selv og to Skrædersvende. For nogen Tid siden var der stærk Tale om, at han havde rundet en tredie Tilhænger af en anden Profession; men da han lige var i Færd med at fange ham, kom det til Brud, der gav Anledning til at Recyphyen forlod ham, og tog den ene Skrædersvend med sig, og han af den anden Profession optraadte tillige med en ny Confession. I Biskopsstrædet skal i denne Tid en Mand have trukket sig tilbage, for i Ensomhed at udtænke en ny Religion, og hans Resultater imodsees med Forventning af Rabogaderne, Christenbernikovstræde og Peder Madsens Gang. Overalt rorer der sig et kraftigt Parti-Liv. Snart have vi ei Mandskab nok til at faae Een for hvert Parti. Vor Tid er betydningssfuld, som ingen Tid før har været det. Thi at en Mand er en stor Mand, og som saadan gielder Noget, det er hørt før, men at hver Mand er et Parti, det er uhort. (Hvad Under da, at naar der, om ei daglig, saa dog een Gang om Maaneden, høres en prøvet, en alvorlig, bevæget, hoiærværdig Stemme, at den ei paaagtes; thi det er kun en stor Mand, der taler, intet Parti, det er kun en enlig Røst, ingen Partistemme.) Men dette har ogsaa noget Andet at betyde, det er et uhyre Avancement, som kun vor Tid har et Analogon til i den Politirets-Ræfessor, der reiste i Sjælland, som ei blot var Ræfessor i Retten, men tillige var Commission. Og dog derved bliver det ikke, snart maa een Mand gjelde for flere Partier, ligesom hin mærkværdige Mand, Lippe-Detmold og Schaumburg-Lippe stillede i Marken som Contingent, der paa den ene Side gjaldt for Lippe-Detmold, paa den anden Side for Schaumburg-Lippe, paa den ene Side var Infanterist, paa den anden Cavallerist.

Betydningsfuld er Tiden. Er man ei overbevist af hvad jeg her har anført; føler man ei den uhyre Intensitet, ethvert In-

divid har, endfjige da Summen af dem, saa vil jeg anføre endnu et Træk. Carstensen er bleven betydningsfuld, ikke ved sin Trisfure; thi dertil indrømme vi ham alle Hoved, men ved sit Hoved, Professor Heiberg er bleven ubetydelig. Det er et kiækt Udtryk for Tidens Betydningsfuldhed, en dristig Tanke; det for-ner næsten for mine Dine, jeg vil maaskee ei være istand til at udholde den længere, end i det Dieblif, da jeg her nedskriver den.

Alt der nu af den uhyre Bevægelse, den uhyre Kraaftanstrængelse Intet skulde komme ud, det føler vel Enhver vilde være en Taabelighed uden Lige. Jeg er ikke Prophet, og tilstaaer gjerne, at jeg er den udnyttigste i Troja, men ogsaa jeg viner Systemet, det er der — 28 Foliobind og Bastholms Strotanker! Tilbage kunne vi ikke komme, Hegels Logik har bestaaet sin Prøve for Prof. Nielsens Tanke. Diebliffet nærmer sig; for sidste Gang har Stilling paataget sig at meddele os den sidste Olie, at stille os paa det rette Standpunct, og naar vi blot blive der, saa kommer det, det kommer visseelig. Men naar det da kommer, hvad vil saa Esteriden foretage sig? For den er der Intet at gjøre, vi have gjort Alt. Den kan hvile i salig Glæde i Systemet, den kan læse i al No og Mag de 28 Foliobind, som det ikke var en let Sag at skrive. Men naar da saaledes Esterflægten vil kunne leve tryk og sorgløs i systematisk Beskuelse, da vil den ogsaa faae Tid til at mindes, med hvormegen Anstrængelse det blev erhvervet, da vil den føle sig opfordret til aldrig at glemme, hvad den skylder vor Tid og dens Helte. Thi hvad har det ikke kostet Forfatterne for et Hovedbrud, og hvorledes har det ikke kostet det læsende Publicum Nattero. Aldrig har det havt Fred, til enhver Tid paa Dagen har det maattet være paa-færde, fordi Systemet skulde komme, og den ene saliggjørende Sandhed. Det vilde blive mig vanskeligt at give en bestemt Forestilling om denne Bevægelse og denne møjsommelige Forstning, jeg vil derfor foretrække gjennem en Begivenhed, jeg engang har oplevet, at lade ahne, hvorledes det gaaer til. I yngre Aar morede det mig ofte at være Vidne til Bergervæbningens Manevrer paa Fjælleden. Ved en Konge-Revue traf det sig, at en Major holdt forkeert vendt mod sin Bataillon. En tilstedeværende kyndig Officier af Armeen, der formodentlig frygtede for,

at denne Feil ikke skulde undgaae den afdøde Konges skarpe Blik, rider hen til ham og hvidster ganske sagte: „Hr. Major De holder forkeert. De maa gjøre omkring.“ Majoren var ingen Stirnaffe. Han fulgte gjerne det givne Raad, og med hoi Røst raaber han: „Hele Bataillon en omkring!“ Derved blev nu Alt værre. Hvis hin Bataillon var det læsende Publicum, saa vilde man kunne gjøre sig en Forestilling om, hvad det har lidt, idet hver Dag en ny Major har begaaet samme Feil. Endnu gjenslyder mit Dre af de hundrede og atter hundrede Stemmer, der tilraabe os alle: „Hele Bataillon en omkring!“ Bataillon en vedbliver, som de Militaire sige, i Marschen, og dog kommer den ikke af Stedet, fordi det bestandig hedder: „Hele Bataillon en omkring!“ Dog hvorfor fremkalde disse uvederqvægende Forestillinger, * lader os hellere dræle ved de lyse Udsigter, naar Systemet er sundet, og da Estertiden vil mindes enhver nok saa lille Helt i vor Heltetid. Men derfor bør Enhver bidrage Sit til, at denne Hæder ikke falder paa Uværdige. Jeg har bidraget Mit, ved at tilstaae, at jeg ingen Deel har i det Hele, end ikke den mindste.

Efterskrift.

At den af mig opstillede Sætning, at ufertjent Roes virker langt eftertryffeliger end Dadel, selv om denne er fortjent, er sand, det har jeg i dette Sieblik i min egen lille Erfaring oplevet et Paris paa. Dr. Beck har ved en Anmeldelse i „Fædrelandet“ udrevet min Disputats af Læseverdenens Glemsel. Den ærede Recensent giver en Oversigt over Bogens Indhold, hvoraf jeg egentlig ikke har lært noget Nyt. Til Slutning mener han, at jeg fortjener at dadel, fordi der er flere Illusioner, han ikke forstaaer. Vel lyde hans Ord ikke ganske saaledes; han siger nemlig, at de Fleste ikke forstaae dem. Men da jeg umulig kan antage, at Dr. Beck har havt Leilighed til at indhente de Flestes Erklæring, saa maa det vel nærmest være som Partimand, at Dr. Beck bruger dette Udtryk. Det maa da anses for et ægte pathetisk Parti-Udtryk; de Fleste er Superlativet til det Udtryk, Flere, som man ellers pleier at bruge. Forsaavidt vil man vist finde det i sin Orden, at jeg ikke reflekterer derpaa, men ind-

franker mig til min første Sætning, at Dr. Beck ikke har forstået dem. Her ligger nu Vanskeligheden, det bliver nemlig uforklarligt, hvoraf det kan komme, at Dr. Beck, der ellers er Dialektiker og dreven i Kategorierne, hvorfor han ikke har indseet, at der lod sig drage flere andre Resultater ud af den her opstillede Sætning. Der er flere Allusioner, som Dr. Beck ikke har forstået, deraf slutter Dr. Beck, at jeg fortjener Dadel; hvad om man nu sluttede saaledes: Derfor fortjener Dr. Beck Dadel? Denne Slutning ligger langt nærmere, thi min Afhandling er jo ikke beregnet paa Dr. Beck alene, hvorimod Dr. B. proprio motu er optraadt som min Recensent, og forsaavidt kunde det vel fordres, at han skulde gjøre sig Umage for at forståe. Den anden Slutning kunde lyde saaledes: der er flere Allusioner, som Dr. Beck ikke har forstået, altsaa fortjener Hersk. Noes. En tredje Slutning kunde fremsættes saaledes: der er flere Allusioner, Dr. B. ikke har forstået, altsaa fortjener Dr. B. Noes; det er nemlig et Tegn paa en roesværdig Nairitet, men deraf følger ingenlunde, at Forfatteren fortjener Dadel. Det er utroligt, saameget man kan slutte af den Omstændighed, at Dr. B. ikke har forstået, maatte man blot kunne slutte ligesaa meget af hvad Dr. B. har forstået. Min ærede Recensent mener tillige, at jeg fortjener Dadel. Saavidt man ellers kjender denne Forfatter, er han en Gader af Alt, hvad man i Almindelighed kalder positivt, hvorfor vil han da her fastholde de positive Straffe, hvorfor være grusom nok mod mig til ikke at lade sig noie med den naturlige Straf, at Dr. B. ikke forstod mig. Dertil kommer, at jeg ikke indseer, hvorledes det skal lade sig gjøre; jeg er ikke mere i den Alder, at en Hersat eller Lærer kunde give mig en Trettesættelse; det er ingen politisk Sag, saa Politidirecteuren kunde give mig en Næse. Sagen kan heller ikke komme for Consistorium. Desuden er det Straf nok for mig, at Dr. Beck ikke har forstået mig, og det saameget mere, som det allerede har været tungt nok for mig, at Dr. Beck paa flere Steder har troet at have forstået mig. I den Bog, som Hr. Dr. i disse Dage har udgivet, seer jeg mig nemlig paa en hoist uforstaaelig Maade stukket ind mellem Strausianerne. I Beled med Strausz, Feuerbach, Batke, Bruno Bauer maa jeg,

enten jeg vil eller ei, holde Skridt med dem, medens Dr. B. tæller: ein, zwei, drei; Noget, alle tydske Underofficerer (især de systematisk-geworbne) have en overordenlig Færdighed i, idet han tilføier: „seer flinkt op til Hoire, hvor jeg gaaer“. Det er tungt nok, men det maa man finde sig i, naar man ikke horer til de systematiske Hoveder, der til Tidsfordriv udecommandere ikke blot samtidige Forfattere, men alle Verdens Forfattere til Parade. Naar man kun er en fattig Husmand, der dyrker sin lille Lod, saa er man nødt til, naar Herremanden sloiter, at møde og at lade sig anvise sin Plads, snart et Sted snart et andet.

Til Slutning tilføier den ærede Recensent, at der er Udskilligt han har moret sig over, men ikke til min Fordeel. Denne Pæsus er høist gaadesfuld og dunkel, og jeg kan ikke andet end glæde mig over, at hvad min Recensent har havt videre at yde end et Referat af min Afhandling, hvoraf jeg har lært, at Hr. Dr. saa nogenlunde har forstaaet den, indskrænker sig til nogle faa Linier. Det var Synd mod mig, om Rec. havde skrevet blot en Spalte af slige gaadesfulde Ytringer. Havde Rec. sagt, at der var Udskilligt, han havde moret sig over til min Fordeel, saa vilde jeg heller ikke have forstaaet ham. Hr. Dr. maa ingenlunde søge Grunden hertil i Mangel paa god Billie. Bogen har kostet mig 182 Rbd. 4 Mk. 8 Sk. at udgive, og der er da vel al Sandsynlighed for, at jeg ønskede enhver lovlig Fordeel deraf, uden at gjøre mig skyldig i en for en Forfatter uærdig Skelen efter Fordeel. Men af samme Grund som Rec.s Mening vilde være bleven mig gaadesfuld, hvis han havde udtrykt sig saaledes, af samme Grund er det mig nu gaadesfuldt, hvorledes Rec. har moret sig over min Bog, saaledes at det ikke er bleven til min Fordeel, eller med andre Ord til min Skade. Da jeg ikke er Partigænger, saa seer jeg mig ikke istand til som min ærede Rec. at kunne siige, at flere have fundet det ligesaa gaadesfuldt, eller vel endog de Fleste. Da det altjaa ikke staaer i min Magt at imponere ham ved Stemmeflerhed, saa har jeg anstrængt al min Kraft for at finde en Forklaringsgrund, som er den eneste, jeg kan opdagge. Rec. har maaskee kjøbt et Exemplar af min Disputats, har ikke været foruøiet med den, og har nu sendt det

tilbage til Forlæggeren og forlangt Pengene igjen. Jeg veed nu ikke, om det er Skik, at Forlæggeren giver Pengene igjen, hvis saa er, saa har Rec. tilføiet mig et Tab af 9 Mk. Det nægter jeg ikke, er et Tab; men det er dog ikke fulde 9 Mk. Maaskee er Forlæggeren human nok til at dele Tabet, maaskee en Antiquar kjober det brugte Exemplar, maaskee han giver 3 Mk. 8 Sk. derfor, efter al menneskelig Sandshulighed vil Tabet da blive circa 3 Mk. Hvis det forholder sig saaledes, saa beholder Rec. Net; han har nemlig tilføiet mig et Tab, og det har i Sandhed ikke været til min Fordeel, at han har moret sig.

E. Kierkegaard.

Fædrelandet.

4de Aarg. Tirsdagen den 16. Mai 1843. Nr. 1236.

Udg. S. F. Gjedwad og C. Ploug. Ansv. Red. S. N. Hansen.

5te og 6te Spalte.

En lille Forklaring.

Et temmeligt udbredt og vedholdende Rygte, der har villet gjøre mig til Forfatter af en tidligere udkommen Prædiken, er den begejstrende Opfordring, der afløkker mig efterfølgende lille Forklaring. I Vinteren 41—42 deeltog jeg i Dvellerne i Pastoral-Seminariet og holdt, da min Tour kom, saavidt jeg erindrer i Januar, en Prædiken over en af den høiærværdige Foresatte opgivne Text, nemlig Philip. 1, 19—25. Den theologiske Læring drømte neppe om, hvad der nu i høieste Grad har overrasket ham, at der blandt de Tilstedeværende maa have været den opmærksomme og agtpaaagivende Tilhører, der efter 5 Fjerdingaaars Forlob var i Stand til strax at gjenkjende denne min Prædiken i den Prædiken, der slutter et nylig udkommet Værk. Det er utrosligt, at han kunde gjenkjende den, da det ikke er den samme, vidunderligt, at han kunde gjøre det strax, da disse tvende Prædikener have end ikke den flygtigste Lighed. Antager maaskee hint Rygtes første Opfinder med Leucippus, at en Comedie og en Tragedie er det Samme, da Bogstaverne ere de samme, og kun den Orden, hvori disse forekomme, er forskjellig? I saa Fald kunde han jo gjerne have indrommet, at de i en ufuldkommen og mere populair Betydning vare forskjellig. Dog hans Mening synes netop at være, at disse tvende Prædikener i empirisk, faktisk og almindelig menneskelig Forstand ere de samme. Naar saa er, da bliver det vistnok et Borestykke at ville forklare hans Udsagn. Dog vil jeg være det. Hint Rygtes Opfinder har hverken hørt min Prædiken eller læst den trykte, men vidst,

at jeg engang har holdt en Prædiken i Seminariet. Han har nu tænkt som saa: „i bint Bærf (paa 54 tætrykte Ark) findes der en Prædiken (paa 14 Pag.), Cand. Kierkegaard har holdt en Prædiken i Seminariet, ergo er Bærket af A., ergo er Prædikenen af A., ergo er det den samme Prædiken, som den, han holdt i Seminariet.“ Vlot nu bint tjenstvillige Nygtes meget ærede Hader ikke saaer et Nys om, at jeg har udgivet to Taler; maaskee var han utrættelig nok til at bringe en ny Misforstaelse op ved upaaseet (dette Ord bruger man jo for ret at betegne, hvor sikker man er i sin Sag) at turde forsøkke, at disse tvende Taler er den samme ene Prædiken, jeg holdt i Seminariet; maaskee var han consequent nok til, tenax propositi, under alle Omvæltninger at blive den samme, der altid siger det Samme, ikke, paa secretistisk Vis, om det Samme, men om det Forskjellige, at det er det Samme. Nu vel det saaer at være det samme.

E. Kierkegaard.

Fædrelandet.

6te Hærg. Fredagen den 9. Mai 1845. Nr. 1883.

Udg. S. F. Gjørdvad og C. Bloug. Ansv. Red. S. F. Gjørdvad.

5te, 6te, 7de og 8de Spalte.

En Erklæring og Lidt til.

Paa Grund af, at det selv for en blot nogenlunde dialectisk Opfindsomhed er temmelig let at tilveiebringe en ustandselig Confusion paa Pseudonymitetens og Anonymitetens Gebet, samt da jeg altid maa befrygte at blive sat i Forhold til det Pseudonyme og Anonyme: er det maaskee ikke ganske overskødig, at jeg herved paa det bestemteste fralægger mig Forfatter-skabet og Medvidden af en anonym Artikel i den Berlingske Tidendes Nr. 108*), der ved Hjælp af et digtende Colen lige i Begyndelsen og et forverlende Pronomen lidt længere henne bringer mig, næsten som afgjort, i et meget nært Forhold til Forfatter-skabet af adskillige pseudonyme Bøger. Det her Sagte antager jeg at være tilstrækkeligt. Enhver, der overhøvedet tænker, vil let indsee Følgende. Dersom jeg ikke er Forfatter af hine Bøger, saa er Rygtet Usandhed; dersom jeg derimod er Forfatteren, saa er jeg den Gnest, der er berettiget til at sige, at jeg er det. Ethvert andet Forsøg er da, under den sidste Antagelse, uberettiget, og som Rygte atter en Usandhed. I det ene Tilfælde er Rygtet usandt, i det andet Tilfælde er Usandheden den, at det ikke kan være andet end et Rygte. Et saadant uberettiget Forsøg er ogsaa kun daarligt retfærdiggjort ved lidt Juristeri, thi et Forsvar, at man kun har sagt hvad Rygtet siger (dog paa en mere afgje-

*) Artiklen er mærket: —n, og hidrører saaledes ikke fra denne Tidendes meget arede Redaction.

tende Maade baade i Formen og derved, at det siges paa Prent er netop en Selvangivelse, der viser, at man var sig bevidst at gaae paa forbudne Veie. Og naar saa endelig et saadant uberettiget Forsøg gjøres først nu, og længe længe bag efter, nu, da end ikke den officielle Visshed vilde interessere, saa er Forsøget en kjedsommelig Ubehændighed, hvilket i Forhold til snilde Bendinger og i Forhold til det, at ville gjøre sig interessant i en Avis, er ubeldigt nok. Viiselig, om jeg var Forfatteren, jeg skulde vel vegte mig for nu paa en saa kjedelig Maade at falde Læserverdenen til Besvær med Navnangivelse, nu, da Ingen mere er nysgjerrig og alle længst kjede af at gjette.

Saaridt min Erklæring. De ærede pseudonyme Forfattere (man kunde næsten siige Dhr. pseudonyme Forfattere overhovedet, thi Anmelderen angiver ganske ubestemt, hvor mange han mener) overlades den smigrende Anerkjendelse, der er bleven dem til Deel i hin ene Spalte af Hr. — n. Menige blive de vel ikke om at dele Byttet. Jeg tænker i det mindste som saa. Dog det vedkommer jo ikke denne Sag hvad jeg tænker. Og dog maaskee tænke de pseudonyme Forfattere ligesaa, maaskee kan jeg endog gjøre dem en Tjeneste med at fritage dem fra den Uleilighed selv at siige Noget. Naar saa er, saa vilde jeg tillige ønske, at hvad jeg nu skriver, ved at være lidt mere underholdende, maatte gjøre godt igjen, hvad jeg for Læserne kan have forspildt ved min Erklærings Kjedsommelighed og en kjedsommelig Omtalen af mit Navn, en kjedsommelig Conseqvens af en Ubehændigs Forsøg. Altsaa, jeg tænker som saa: At blive fremkaldt foran Læserverdenens Front for at roses — aa ja! Men saa maa det jo være Generalen, der gjør det; er den Fremkaldende f. Ex. en Stykkudst, saa blive de begge latterlige. At blive anviist i en enkelt Retning endog den udmærkede Hæderæpost i Literaturen oven over alle Samtidige — aa ja! Men det maa da være af Gn, som ikke selv staaer udenfor. Det er jo rigtignok stundom godt for Upartiskhedens Skyld, som man siger, at staae udenfor; men med Hensyn til en saadan smigrende Indbydelse var det dog bedst, at Indbyderen stod indenfor, at det ikke ender med, at baade Indbyderen og den Indbudne blive udenfor, og Hædse-

visningen et Sideslykke til den Transaction, da de to Gandsbe-
 sælge og Studenstrup kjøber Raad og Domhuset. — Som An-
 kommende i Literaturen at blive gjæstevenskabeligen modtaget, ja
 næsten becomplimenteret af en Smødelende — ih, Gud bevares!
 Men saa maa det da være en Besuldmægtiget, at ikke den stakkels
 bedragne Forfatter, naar han i Processionen kommer auftigende
 med hin Gjæstfrihedens ædle Repræsentant (ak! hans Fremtids
 Gaab og hans Lykkes Opbav) under Armen, med Bestemmelse
 skal opdage, at det er en Bedrager, han følger med, at han har
 druffet Dus med Skarpretteren. — At opmuntres til at forsøge
 sig i andre Retninger — hvor smigrende! Men saa maa den Op-
 muntrende være Overhoved i Literaturen. Dersom derimod den
 vinkende Veiviser bliver horte som en Nysen, hvad saa? — At
 høre det forføreriske Ord, det kongelige Bisfald, der velvillig be-
 tyder en Forfatter at blive ved i fortsat Stræben — aa ja!
 Men saa maa det være en Mæcenas, der taler, og sæt saa, at
 det kun var et balloterende Medlem af Literaturen. Da nemlig
 hin Anmelder (hvad skal man i en Fart kalde En, der skriver
 Noget i en Avis om en Bog) er Anonym, og saaledes berøvet
 Autoritetens Bederhastighed, da han i selve Artiklen ikke just
 producerer sig som virkelig General, Stormester, Mæcenas, saa
 er det jo snurrigt nok, at en saadan Anonym i een Spalte gjør
 sig uendelig bred, og ikke gjør Andet. Der var maaskee den,
 hvem det faldt vanskeligere at tilgive ham denne Brede, end den
 Brede, han saa overbærende tilgiver de pseudonyme Forfattere.

Altsaa, jeg tænker som saa: en ubesøiet Anerkjendelse er
 ligesaa forkastelig som et ubesøiet Angreb. Netop i vor Tid er
 det Første saa farligt, fordi man paa saa mange Maader søger
 at fravrijske de enkelte Udmærkede, hvem vort Fødeland kan være
 stolt af, en ved sjelden Fortrinlighed gennem en Narrække er-
 hvervet Navnkundigheds Krav paa at nyde en yngre Slægts
 Urbødighed og Bemyndigelse til at anvise Begyndere Plads i
 Literaturen, til at opmuntre dem ved et vinkende Tilraab. Ja!
 naar det f. Ex. er den legitime Hersker i dansk Literatur, Prof.
 Heiberg, der taler, naar det er en europæisk rangerende Lærd
 som Prof. Madvig, der taler, naar det er hint myndige hoi-

ærværdige Firma Kts., der taler, — ja, saa har et Vink sin Betydning, saa har det opmuntrende Ord sin Gyldighed, saa har en velvillig literair Hilsen sin Glæde. Eldre føler jeg mig idetmindste ikke; og maaskee tænke de pseudonyme Forfattere ligesom jeg, at det er ved at værne om en Aerkjendelses Pris, at man pækker sig selv med at blive latterlig, og redeligt gjør Cit til, at den Eldres lovlige Tilgodehavende ikke forvandles til en Narrestreg.

E. Kierkegaard.

Fædrelandet.

12te Hærg. Fredagen den 31. Januar 1851. Nr. 26.

Udgivere S. F. Gjørdvad og C. Ploug; ansvarlig: C. Ploug.

Foranlediget ved en Yttring*) af Dr. Rudelbach mig betræffende.

Yttringen findes p. 70.

I Texten staaer: Sandelig, Kirkens dybeste og hoieste Interesse i vore Dage er netop at blive emanciperet fra det man med Rette kan kalde Bane- og Ståts-Christendom. ¹²¹.

Hertil saa Noten ¹²¹. ¹²¹) Det er det samme som en af vore mest udmærkede Skribenter fra de sidste Dage, Søren Kierkegaard, søger at indprente, indpræge, og som Luther siger inddrive alle dem, som vilde høre.

Derpaa fortsættes Texten saaledes i det umiddelbart paafølgende Punktum: Men til denne Emancipation er Civilægteskabet et vigtigt, maaskee et uundværligt Middel, et nødvendigt Led i Organisationen af alle de Foranstaltninger, som betegne og betinge Religionsfrihedens Indførelse.

Altjaa alle disse mange kvalitetsforskjellige pseudonyme Skrifter lige fra „Enten — Eller“, saa dernæst alle mine forskjelligartede opbyggelige Skrifter, alt Dette slaaes sammen under Et og kaldes: Søren Kierkegaard.

Men til Yttringen selv. Paa denne passer temmelig noie det Udtryk i Sproget: den er kun halv sand, det vil sige, det Halve, bogstavelig taget, er det Sande, det andet Halve er Usandhed**).

*) I hans sidste Skrift: Om det borgerlige Ægteskab 1851.

**), Dog maa selv i den første Halvdeel (det om „Bane-Christendommen“)

Jeg er en Hader af „Vane-Christendommen“. Det er Sandhed. Jeg hader Vane-Christendommen i hvilkenfømhelst Skikkelse den viser sig. Dette „i hvilkenfømhelst Skikkelse“ kunde jeg ønske særligen bemærket; thi Vane-Christendommen kan jo have mange Skikkelser. Og var der slet intet Andet at vælge, var Valget kun mellem denne Art Vane-Christendom: en verdølig Letføndighed, der sorgløst lever hen i den Indbildning at være Christen, uden maaskee engang at have noget Indtryk af Christendommen, og den Art Vane-Christendom, der findes hos Ecceterere, Dyrakte, Hyperorthodore, Partigængere — naar galt skal være, jeg vælger ubetinget den første. Den første Art har dog kun letføndigt og negativt taget Christendommen forsængeligt, hvis man ellers overhovedet altid endog tør domme den saa strengt; den anden har maaskee i aandeligt Formod, i ethvert Tilfælde positivt taget Christendommen forsængeligt; den første kunde man næsten fristes til at smile af, fordi man haaber, den anden kan bringe En til at grøse. Men som sagt, det er sandt, jeg er en Hader af al Vane-Christendom. Jeg kan derfor naturligtvis heller ikke have det Mindste mod, om vor lærde Theolog Dr. R. siger noget Saadant, tværtimod jeg vilde — saameget mere som jeg kjender denne Mand fra min Faders Hus, og holder mig overbevist om, at han virkelig er venstabelig føndet mod mig — jeg vilde endog takke ham derfor. Jeg har heller ikke Noget mod, om Dr. R. fremtidig i al Stilhed indslutter mig i sine Forbønner, at det maa lykkes mig indtil det Sidste at bevare dette Had til al Vane-Christendom, hvad, som jeg troer og haaber, Dr. R. ogsaa bevarer, om jeg end maaskee er opmærksom paa Former af den, som mindre har tildraget sig hans Opmærksomhed. Det Æneste jeg her kunde ønske, var, at han ikke fremtidig vilde bringe dette vildledende Ord „Emancipation“ i Forbindelse med

det Udtryk „emancipere“ ikke urgeres, saa man derved tænker paa, at jeg i min Virksomhed skulde have brugt udbortes Midler eller foreslaaet Brugen af disse, ei heller maa det Ord „Kirke“ urgeres, saa man glemmer, at jeg ene har beskæftiget mig med „den Enkelte“; thi da bliver ogsaa denne Halvdel usand. Og derfor sagde jeg, at Udtrykket „den er kun halv sand“ passer „temmelig nøie“; thi ganske nøie taget er Uttringen vel ikke engang halv sand.

min Stræben; og det Eneste jeg her kunde befrygte er, om det nu, da jeg selv har sagt det, skulde blive en Bane i Literaturen at sige om mig, at jeg er en Gader af al Bane-Christendom.

Nu til den anden Halvdel af Uttringen. Jeg skal have rettet mig mod „Stats-Christendommen“, ja det skal være Betydningen af dette Soren Kierkegaard'ske in toto at angribe Stats-Christendommen, nærmere forstaaet, at kæmpe for Kirkes Emancipation fra Staten, eller dog at „indprente, indpræge, inddrive“ dette.

I Urfin's Regnebog, som brugtes i min Skoletid, stod der, at der udloves en Douceur til Enhver, som kunde finde nogen Feil i Bogens Regnestykker. Jeg udlover ogsaa en Douceur til Den, der i disse mange Bøger kan paavise et eneste Project i Retning af Forandring i det Udvortes, eller blot en Antydning af et saadant Project, eller blot Noget, der i fjerneste Maade endog for den mest Rærseende paa den længste Afstand kunde ligne en Antydning af et saadant Project eller af en Troen paa, at det er i det Udvortes Feilen stikker, at det er Forandring i det Udvortes der behøves, Forandring i det Udvortes der skal hjælpe os.

I Forhold til den mig forundte Gyne har jeg med Glid ogsaa med adskillige Opoffrelser redeligt arbejdet for at inderliggjøre Christendommen i mig og i Andre, hvis ellers Andre ville lade sig paavirke. Men just fordi jeg fra Begyndelsen har forstaaet, at Christendom er Inderlighed, og Inderliggjørelse af Christendom just min Opgave: derfor har jeg med den ængsteligste Samvittighedsfuldhed vaaget over, at der da ikke har indblandet sig ikke en Paasus, ikke et Punctum, ikke en Linie, ikke et Ord, ikke en Stavelse, ikke et Bogstav i Retning af Forslag til Forandring i det Udvortes, eller i Retning af en Troen paa, at det er i det Udvortes Feilen stikker, at det er Forandring i det Udvortes der behøves, Forandring i det Udvortes der skal hjælpe os.

Intet er jeg saa betænkelig ved som ved Alt, hvad der endog blot smager af denne usalige Forverling af Politik og Christendom, en Forverling, der saa let kan bringe en ny Art Kirke-Reformation op og i Mode, den bagvendte Reformation, der reformerende sætter et nyt Slettere i Stedet for et gammelt Bedre,

medens det dog skal være vist og sandt, at det er en Reformation, i hvilken Anledning hele Byen bliver illumineret.

Christendom er Inderlighed, Inderliggjørelse. Ere til en given Tid de Former, hvorefter der skal leves, ikke de fuldkomneste: nu, i Guds Varn; kan man saae dem bedre: vel. Men væsensligen: Christendom er Inderlighed. Som det er Menneskets Fortrin for Dyret at kunne leve under ethvert Klima, saaledes rangerer Fuldkommenhed i Christendom, just fordi denne er Inderlighed, efter sin Styrke til at kunne leve om saa var under de ufuldkomneste Former. Politisk er dette udvortes Bæsen, denne tautaliske Travshed for Forandring i det Udvortes.

Som man atter seer af hans sidste Skrift, troer Dr. A. paa, at det der skal frelse Kirken og Christendommen er „de frie Institutioner.“ Skulde dette høre med til sand Christendom denne Tro paa de, politisk opnaaede, frie Institutioners frelsende Magt, saa er jeg ingen Christen, ja endnu værre, jeg er et reent Djævelens Varn; tbi, oprigtigt talt, jeg har endog Mistanke til disse, politisk opnaaede, frie Institutioner, især til deres frelsende og gjenfødende Magt. Det er min Christendom, eller saa christendum er jeg, som da forresten aldrig har befattet mig med „Kirke“ og „Stat“ — det er meget for Stort for mig; dertil behøves ganske anderledes Seere, end jeg er, eller ogsaa bør det ganske supplement overlades de ordenligen dertil Beskiftede og Kaldede. Jeg har heller aldrig kæmpet for „Kirkens“ Emancipation saa lidet som for den grønlandske Handels, Qvindernes, Jødernes eller nogensombest anden Emancipation. Jeg har, som Enkelt, med Sigtet „den Enkelte“, tilsigtende Inderliggjørelse i Christendom i „den Enkelte“, consequent, med Mandens Vaaben, ene og alene med Mandens Vaaben kæmpet for at gjøre opmærksom paa og med at lade sig bedrage af „Sandsbedrag“. Og som det da efter min Mening er et Sandsbedrag, om En indbilder sig, at det er de ydre Former, der forhindre ham i at blive Christen, saa er det, ja det er det samme Sandsbedrag, om En indbilder sig, at det er de ydre Former, der skulle hjælpe.

Alt en Politiker troer paa, at det er de frie Institutioner, der skal hjælpe Staten — det kan jeg forstaae, fordi Politik er Udvorteshed, som, hvad jo ligger i Sagen, ikke har Livet i sig

selv, men maa hente det fra Formerne, og derfra denne Tro paa Formerne. Men at Christendommen, som har Livet i sig selv, skal frelses ved de frie Institutioner, dette er i mine Tanker en aldeles Misfjendelse af Christendommen, der, hvor den er sand i sand Inderlighed, er uendelig høiere og uendelig friere end alle Institutioner, Constitutioner osv. Det er ikke udvortes fra Christendommen skal hjælpes, ved Institutioner og Constitutioner, og da allermindst, naar disse ikke, paa gammelt Christeligt, skulde liddende tilkæmpes ved Martyrier, men paa Politisk, selskabeligt=venstabeligt vindes ved Ballotation eller i Tal-Lotteriet — at hjælpes paa den Maade er tvertimod dens Undergang. Christendommen er den seierlige Inderlighed. Og det var dette der skulde arbeides for, at denne seierlige Inderlighed var om muligt i ethvert Menneske, at „den Enkelte“ sandere og sandere blev Christen. Det var dette, der skulde gøres: Selvbekymringen skal vækkes i „den Enkelte“, den Selvbekymring, der uendelig giver ham Andet at tænke paa end de ydre Former, den Selvbekymring, der, naar den saa har gjort et Menneske saaledes indadvendt, under høiere Indflydelse forklarer sig til hin seierlige Inderlighed, medens dog Selvbekymringen vedbliver, betryggende ham, at han ikke atter bliver udadvendt. Derfor har jeg, for Idealerne, kæmpet mod „Sandsebedragene“, for, ved Synet af Idealerne, at vække denne Selvbekymring i „den Enkelte“, selv bekymret, saaret af Idealerne, dog usigelig glad derved og taknemmelig derfor.

Forskjellen mellem Dr. R. og mig er iøvnesaldende nok; denne Forskjel maa jeg paa det Bestemteste gjøre gjældende. Der er en anden ogsaa iøvnesaldende Forskjel mellem os, som jeg vil lig fremhæver: Dr. R. er i Besiddelse af en forbausende Lærdom, efter hvad jeg kjender vel den lærdeste Mand i Danmark, Noget vi, i mine Tanker, alle bør være glade ved, at der er en saadan lærd Mand iblandt os; derimod er jeg, især sammenlignelsesvis, udi Lærdom og „Bidskab“ en Stymper, der saadan til Gudsbehov kan den lille Tabel. Men en anerkjendende, og i saa stærke Udtryk anerkjendende Despointeren af min Forfatter=Virksomheds Betydning har jeg ikke kunnet tie til; jeg frygter virkelig for, at det, om end med saa Ord, skulde lykkes, „som

Luther siger at inddrive" denne — Misforstaaelse „i alle dem, der vilde høre". Og jeg har troet, at det, netop i dette Dieblis, var min Pligt at imødegaae — hvad vel ellers neppe kunde være faldet mig ind — og lidt udforsligere, end det i ethvert Tilfælde ellers kunde være faldet mig ind, at imødegaae denne Misforstaaelse, ogsaa for at forhindre, at det da ikke, maaskee forledt ved denne Yttring af Dr. R., skulde blive et vist Parti „en Bane", udenvidere at indrøllere mig paa Partiet.

S. Kierkegaard.

Lad mig dog tilføie Følgende, for at hvad jeg siger ikke skal blive misforstaaet, som var det min Mening, at Christendom ene og alene bestod i, at finde sig i Alt betræffende de ydre Former, uden at gjøre det Mindste, som vidste ikke Christendommen ypperligt Bested om, hvad der er at gjøre — naar galt skulde være. Men med slige Tilfælde har hele min Forfatter-Virksomhed slet Intet at gjøre; jeg har kun, endogsaa digterisk, afgivet hvad man kunde kalde et Existential-Correctiv til et Bestaaende i Retning af Indretning i „den Enkelte", det vil sige, det Bestaaendes Lære og Indretninger har jeg saavist aldrig indvendt et Ord mod, men jeg har arbejdet for, at denne Lære naatte blive mere og mere Sandhed i „den Enkelte". Og har jeg endog, for at forhindre enhver Misforstaaelse, under hele denne Operation bevaret polemisk Sigte paa „Mængde", det Numeriske, item paa, hvad der er vor Tids Skodesynd, det selvgjorte Reformatoriske og Falsationerne i denne Retning.

I Apostlernes Gjerninger læse vi de Ord: man bør adlyde Gud mere end Mennesker. Altsaa der gives Tilfælde, hvor et Bestaaende kan være af den Bestaaffenhed, at den Christne ikke bør finde sig deri, ikke bør sige, at Christendom just er denne Ligegyldighed for det Udvortes.

Men lad os nu see, hvorledes Apostlerne: ikke bare sig ad — thi hvorledes disse ærværdige Skikkelser bare sig ad, det veed vel Enhver.

Apostlerne gif ikke saadan og snakkede med hinanden og sagde: „Det er utaaleligt, at Synedriet sætter Straf paa Ordets

Forkyndelse, det er Samvittighedstvung. Dog, hvad skulle vi gjøre? Skulle vi ikke see at blive nogle Stykker, og saa indgive en Adresse til Synedriet, eller see at komme med paa en Synode; det var ikke umuligt, at vi saa, ved at holde sammen med hvad der ellers er vore Gjender, kunne ved Ballotation faae Majoriteten, at vi da kunne faae Samvittighedsfrihed til at forkynde Ordet". Gud i Himlene! Gerværdige Skikkelser tilgiver, at jeg har maattet tale saaledes, det var nødvendigt.

Svorkedes bare de sig derimod ad — thi der er dog vist Udskillige, der have glemt det. „Apostelen“ er væsenligen en enlig Mand; mellem Apostle er der intet Parti-Sammenhold, end ikke tænkeligt, den Ene seer ikke paa den Anden hvad han skal gjøre, hver er ved sig som Enkelt bunden til Gud. Saa beraadfører Apostelen sig med Gud og sin Samvittighed. Derpaa lukker han ligesom sin Dør op, Døren fra sit ensomme Indelukke, og gaaer, mir nichts und Dir nichts, derimod med Gud ud paa Gaden — for at forkynde Ordet. Lad os antage, at En moder ham, der siger: Veed Du, at Synedriet har sat Hudflettelse paa at forkynde Ordet. Apostelen svarer: Naa, har Synedriet det, saa vil jeg altsaa blive hudflettet. Imorgen sætter Synedriet Dødsstraf. Apostelen svarer: Naa, har Synedriet gjort det, saa vil jeg altsaa blive henrettet. Han lader det Bestaaende bestaae; ikke et Ord, ikke en Stavelse, ikke et Bogstav i Retning af Forandring i det Udvoortes, ikke den flygtigste Tanke i hans Hoved, ikke et Blink med Diet, ikke en Mines Bevægelse i denne Retning. „Nei“, siger Apostelen, „lad det kun staae urokket fast, dette Bestaaende; thi dette staaer med Guds Hjælp og saa urokket fast, at idag bliver jeg hudflettet, imorgen henrettet, eller, hvad der er det Samme, idag forkynder jeg Ordet og imorgen, Amen“. O, Tak, tak, at Du har Dig saaledes ad; havde Du baaret Dig ad som de moderne Christne, saa var Christendommen aldrig kommet ind i Verden!

Dg her et christeligt Memento. Ordensligvis er Christendom indensfor „Christenhed“ just Ligeegyldighed for det Udvoortes i Selvbekymring. Men colliderer En saaledes med det Bestaaende, at det kunde falde ham ind, at det er et Samvittigheds spørgsmål, — siore Gud, et Samvittigheds spørgsmål! — og han

øverer at sige dette: da har han at være enlig Mand, at stride lidende, at vælge Martyriet. Samvittighed og Samvittighedsjag kan — dette er evig vist og ligger i Sagen selv, thi Samvittighed er ingen numerisk Bestemmelse — kun repræsenteres af enlig Mand og i Karakter, ved Handling*), ikke ved at foranledige

*) Som Exempel kan tjene Luthers Ægtefælskab med Katharina v. Bora — thi med Luther, nei med Luther var der aldrig Brøvl.

Hvorledes var han sig da ad? Han beraadfører sig med Gud og sin Samvittighed. Efter frygtelige Kampe og Ansøgtelser forviser han sig om: der maa paa dette Punkt sættes en intensiv Handling ind. Det er Samvittighedsjag! Han tier. Endnu tier han, skjendt besluttet. Nu er Diebliffet der til at handle — nu er han gift. „En Præst?!“ Ja, tiltrods for Paven. „Med en Kone?!“ Ja trods hele Opinionen. — Tak; forsmaae ikke en taknemlig Uylensknung til Dit Ægtefælskab — strax samme Dag blev Du neppe overrendt af Uylensknende! Forsmaae ikke denne Uylensknung fordi den er fra en enlig Mand — og skulde Du nu modtage Gratulationer endog blot af alle de „giste Præster“, saa blev det igjen maaskee altfor meget.

Hvorledes var han sig derimod ikke ad? Han gif ikke i hjertesligt Brøvl med Kreti og Pleti, Venner og Bønnen, kastende et verdenshistorisk Blik paa Kirkens Fortid, et Do. Do. paa dens Fremtid. Ei heller talte han til disse „flere Venner“ saaledes. „Det Spørgsmaal om Præsteægteskab er en Samvittighedsjag. Men hvad skulde vi gjøre? Lader os holde sammen, see at blive nogle flere, saa vil jeg komme frem med et Andragende. Lad os gaae til Nigsdagen. Vel sandt, Sagen beskæftiger mig religiøst, men der er et betydeligt Parti, som af verdslige Grunde interesserer sig for det Samme. Naar vi da balloterende holde sammen med dem, saa er det, efter mit usiagtige Kjendskab til Talsforholdene (og Kjendskab til Talsforholdene — indprænter Eder dette Ord, bevarer det for Historien, thi dette Ord er mit Livs Hemmelighed — Kjendskab til Talsforholdene er det egentligen der gjør „Reformatoren“) det er ikke umuligt, det er ikke umuligt, at vi kan knibe et Par Points fra Modparten, og knibe os igjennem — til Samvittighedsfrihed! — med en lille bitte kneben simpel Majoritet. Det er ikke umuligt, efter hvad jeg kjenner til Talsforholdene. Og skulde det vise sig, at det ikke kan naaes, saa kan vi jo tage Andragendet tilbage, den Sag er da ikke saa farlig“. Nei, den Sag er rigtignok ikke farlig. — Tilgiv, kjære Luther, Du Guds og altsaa ogsaa Ansøgtelernes Mand, tilgiv; men jeg troer, at hvor megen Uvillie der end vilde være i Dig ved at see slikt Bøvsen, Du vilde dog være enig med mig i, at der egentligen ikke er

en Discussion, der ender med Ballotation. Alt, hvad der er Parti og vil virke som Parti, maaskee endog intriguerende — naar det mod et Bestaaende vil beraabe sig paa „Samvittighed“, da forskylder det en Usandhed.

Er det da Samvittigheds-sag, skal der altsaa strides saaledes. Er det ikke Samvittigheds-sag, da bliver Sagen en ganske anden. Det bliver saa netop Christendom: i Selvbekymring at udvikle Egegyldighed for det Udvortes. Skulde der alligevel være een eller anden Forandring, en Svagere kunde ønske (thi, saaledes forstaaet, er just den den Stærkere, der i Selvbekymring har størst Egegyldighed), nu vel, saa yttres man dette Ønske, siger: jeg kunde ønske — men man taler ikke om Samvittigheds-sag, og man gyses for, at dette skulde blive En „en Bane“. Det er min Mening, thi jeg er en Hader af al „Bane=Christendom“.

Andet at sige end: den Sag er rigtignok ikke farlig. Det eneste Farlige — og det var meget farligt — det eneste Farlige var, om Sligt blev kaldet Reformation og Ulvor.

Fædrelandet.

15de Aarg. Mandagen den 18de December 1854. Nr. 295.

Udgivere: J. F. Gjedwad og C. Floug; ansvarlig: C. Floug.

**Var Biskop Mynster et „Sandhedsvidne“, et af
„de rette Sandhedsvidner“ — er dette Sandhed?**

3 Febr. 1854.

S. Kierkegaard.

I den Tale, Prof. Martensen har „holdt 5te Søndag efter hellig tre Konger, Søndagen før Biskop Dr. Mynsters Jordfærd“, en Grindringstale, hvad den maaskee ogsaa forsaavidt kan kaldes, som den bringer Prof. Martensen i Grindring til den ledige Bispestol — i denne Tale stilles Biskop Mynster frem som et Sandhedsvidne, som et af de rette Sandhedsvidner; der tales i saa stærke og afgjørende Udtryk som vel muligt. Med den asdøde Biskops Skikkelse, hans Liv og Levnet, Udgangen af hans Vandel for Die formaanes vi til at „esterligne de sande Veilederes, de rette Sandhedsvidners Tro“ (p. 5), deres Tro, thi den var, hvad der udtrykkeligt siges om Biskop Mynster „ikke blot i Ord og Bekjendelse, men i Gjerning og Sandhed“ (p. 9); den asdøde Biskop indføres af Prof. Martensen i (p. 6) „den hellige Skjæde af Sandhedsvidner, som strækker sig gennem Tiderne fra Apostlernes Dage“ osv.

Dette maa jeg gjøre Indsigelse mod — og nu da Biskop Mynster er død, kan jeg ville tale, her dog meget kort, og da slet ikke om, hvad der bestemte mig til at indtage det Forhold til ham, som jeg indtog.

Naar man ved „Forkyndelse“ nærmest tænker paa hvad der siges, skrives, trykkes, Ordet, Prædikenen — at da (for blot at tage Cct) Biskop Mynsters Christendoms-Forkyndelse fortoner, tilslører, fortier, udelader noget af det mest afgjørende

Christelige, det, der falder os Mennesker ubeseiligere, det, der vilde gjøre vort Liv anstrænget, forhindre os i at nyde Livet, det om at afdø, om frivillig Forsagelse, om at hade sig selv, om at lide for Læren osv.: behøver man ikke at være synderlig skarpsynet for at kunne see, naar man lægger det nye Testamente ved Siden af Mynsters Prædiken.

Forsaaaridt derimod ved „Forkyndelse“ nærmest tænkes paa, hvorvidt nu Forkynderens Liv udtrykker det, han siger (og dette er vel at mærke christeligt det Afgjørende, hvorved Christendommen just har villet sikkre sig mod at faae karakterløse Docenter i Stedet for Bidner) — at da Biskop Mynsters Christendoms=Forkyndelse ikke var i Charakter, at han udenfor de stille Timer ikke var i Charakter, ikke engang af den hans Prædiken, der dog, som sagt, sammenholdt med det nye Testamente har slaaet betydeligt af paa det Christelige: dette behøver man atter ikke at være synderlig skarpsynet for at kunne see, hvis man ellers ved at høre og læse ham har behørigt Kjendskab til hans Prædiken; i 1848 og efter den Tid blev det til at see selv for blinde Beundrere, hvis de have behørigt Kjendskab til hans Prædiken, for at kunne vide, hvad denne, hvad de stille Timer foranledige En til at vente.

Saaledes var, naar man lægger det nye Testamente ved Siden, Biskop Mynsters Christendoms=Forkyndelse en, især for et Sandhedsvidne, mislig Christendoms Forkyndelse. Men da var der, mente jeg, det Sande hos ham, at han, hvad jeg holder mig fuldt forviiset om, var villig til at tilstaae for Gud og sig selv, at han ingenlunde, ingenlunde var et Sandhedsvidne — just denne Tilstaaelse var i mine Tanker det Sande.

Men skal Biskop Mynster fra Prædikestolen fremstilles, cano- niseres som Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner: saa maa der gjøres Indsigelse. Den Berlingske Tidende (den officielle Tidende, ligesom vel Prof. Martensen er den officielle Prædikant) er, som jeg seer, af den Mening, at Prof. Martensen (der med paafaldende Hasten kommer Begravelsen og saa ogsaa Monumentet i Forkjøbet) ved denne Tale har fra Prædikestolen reist den Afdøde et skjønt og værdigt Monument; jeg vilde foretrække at sige: et Prof. Martensen selv værdigt Monument. Men

i ethvert Tilfælde Monumenter kan man ikke ignorere, derfor maa der gøres Indsigelse, hvad saa maaskee endog kunde bidrage til at gjøre Monumentet (for Prof. Martensen) varigere.

Biskop Mynster et Sandhedsvidne! Du som læser dette, Du veed vel, hvad der christeligt forstaaes ved et Sandhedsvidne*); men lad mig dog erindre Dig derom, at dertil fordres ubetinget det at lide for Læren. Og naar der skærpene siges: et af „de rette“ Sandhedsvidner, saa maa altsaa Ordet tages i strengeste Forstand. Lad mig da med nogle saa Træk forsøge at antyde, hvad derved maa forstaaes, for at gjøre Dig det nærværende.

Et Sandhedsvidne, det er en Mand, hvis Liv fra først til sidst er ukjendt med Alt, hvad der hedder Rydelse — o, og hvad enten Meget eller Lidet forundtes Dig, Du veed, hvor godt det gjør, det man kalder Rydelse; men hans Liv var fra først til sidst ukjendt med Alt hvad der hedder Rydelse, derimod fra først til sidst indviet i Alt, hvad der hedder Lidelse — af, og blev Du end fritagen for de langvarige, de kvalfuldere Lidelser, Du veed det dog af egen Erfaring, hvorledes et Menneske ommer sig i det, man kalder Lidelse! Men deri var hans Liv fra først til sidst indviet, i hvad der vel endog sjeldnere tales om blandt Mennesker, fordi det sjeldnere forekommer, i Underlighedens Kampe, i Frygt og Bæven, i Skælven, i Ansægtelser, i Sjæls=Angester,

*) Dog maaskee er dette ved Biskop Mynsters mangeaarige Christendoms-Forkyndelse bragt i Glemsel. Thi ogsaa dette er, og en capital Mistilighed ved hans Forkyndelse, ikke det, at han selv var Embedsmand, — christeligt trækker dette fra — Forkyndelsen, hans egen glimrende, paa Rydelse rige, Carriere, nei, ikke det, men det, at han vilde autorisere den Art Forkyndelse til den sande christelige, og derved, i Fortielse, gjøre den sande christelige (den af lidende Sandhedsvidner) til en Overdrivelse, i Stedet for omvendt, at gjøre Christendommen den Tilstaaelse, at den Forkyndelse, han repræsenterede, er Noget, som maa ved Afstød og Indulgens indrømmes os almindelige Mennesker, Noget, vi almindelige Mennesker hjælpe os med, fordi vi ere for selviste, for verdslige, for sandfælige til at due til mere, Noget, som vi almindelige Mennesker hjælpe os med, og som saaledes forstaaet, saa ingenkunde — alle falske Reformatorer til Trods! — skal indbitth og opblæst vrages, tvertimod respecteres.

i Mands=Draler; og saa dertil forsøgt i alle de Lidelser, som der almindeligere tales om i Verden. Et Sandhedsvidne, det er en Mand, der i Armod vidner for Sandhed, i Armod, i Ringhed og Fornedrelse, saa miskjendt, forhadet, affkyet, saa bespottet, forhaanet, udgrünt — det daglige Brød har han maaflæe ikke altid hart, saa fattig var han, men Forsølgelsens daglige Brød fik han rigeligt hver Dag; for ham var der aldrig Advancement og Befordring uden omvendt, ned efter Skridt for Skridt. Et Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner, det er en Mand, der bliver hudsflettet, mishandlet, slæbt fra det ene Fængsel i det andet, og saa tilsidst — sidste Advancement, hvorved han optages i første Classe af den christelige Rangforordning, blandt de rette Sandhedsvidner — saa tilsidst — thi det er jo et af de rette Sandhedsvidner, Prof. Martensen taler om — saa tilsidst foræstet eller hakshugget eller brændt eller stegt paa en Rist, hans affjelede Legeme af Rakkeren henlæggt paa et affides Eted ubegravet — saaledes begraves et Sandhedsvidne! — eller brændt til Aske og henkastet for alle Binde, at ethvert Spor af dette „Udskud“, som Apostelen siger han er bleven, maatte udflettes.

Dette er et Sandhedsvidne, hans Liv og Levnet, hans Død og Begravelse — og Biskop Mynster, siger Prof. Martensen, var et af de rette Sandhedsvidner.

Er det Sandhed? Er det at tale saaledes, er det maaflæe ogsaa at vidne for Sandhed, og Prof. Martensen ved denne Tale selv traadt i Charakter af Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner? Sandeligen, der er det, som er Christendommen og Christendommens Bæsen mere imod end ethvert Kjetteri, ethvert Schisma, mere imod end alle Kjetterier og Schismaer tilfammen, og det er det: at lege Christendom. Men det er — aldeles, aldeles i samme Forstand, som Barnet leger Soldat — at lege Christendom: at tage Farerne bort (christeligt svarer „Vidne“ og „Fare“ til hinanden), istedetsfor disse at anbringe Magten (til at være Fare for Andre), Goderne, Fordelene, en hyppig Nydelse selv af de fineste Raffinements — og saa at lege den Leg, at Biskop Mynster var Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner, lege den saa frygtelig alvorligt, at man da slet

ikke kan standse Legen, men leger den fort ind i Himlen, leger Biskop Mynster med ind i den hellige Kjæde af Sandhedsvidner, som fra Apostlenes Dage strækker sig til vore Tider.

Efterskrift.

Denne Artikel har, som man vil see af dens Dato, ligget nogen Tid.

Saa længe der var Spørgsmaal om Besættelsen af Sjællands Bispestol, mente jeg at burde lade Profesør Martensen offentlig uomtalt, da han jo, hvad enten han nu blev Biskop eller ikke, i ethvert Tilfælde var en Candidat til denne Plads, og sermedenligt ønskede, at der, saalænge det stod paa, saavidt muligt Intet påsæredes, ham betræffende.

Med Prof. Martensens Udnævnelse til Biskop faldt dette Hensyn bort. Men da nu engang Artiklen ikke kunde komme og derfor ikke var kommen strax, tænkte jeg som saa: der er jo ingen Grund til at haste. Desuden fremkaldte Biskop Martensens Udnævnelse Angreb paa ham fra andre Sider og af en ganske anden Art: dette Angreb vilde jeg høist unødigt træffe sammen med; jeg ventede da, jeg mente: der er, som sagt, slet ingen Grund til at haste og der tabes slet Intet ved at vente. Muligt vil endog Nogen finde, at der er rundet Noget, finde en dybere Betydning i, at Indsigelsen kommer med en saadan Sangsømhed.

I Efteraaret 1854.

Men Indsigelse maa der gøres med dette, at Biskop Mynster skulde have været et Sandhedsvidne.

Biskop Mynster kan tilnærmelsesviis siges at have baaret en hel Slægt — det er derfor en Vanskelighed, som grændser til det Umulige, at bringe Klarhed ind i vore forvirrede religiøse Forhold og Begreber, saalænge der ikke falder en sandere Belysning over Sandheden af Biskop Mynsters Christendoms Forkyndelse, hvad i Grunden ogsaa skyldes mig; thi Biskop Mynster, just Biskop Mynster var, om man saa vil, mit Livs Ulykke, ikke endda det,

at han ikke var et Sandhedsvidne (den Sag havde ikke været saa farlig) men det, at han seruden al anden Fordel, som han, efter største Maalestok, drog af at forkynde Christendom, ogsaa medtog den Nydelse, ved at declamere i stille Timer om Søndagen og ved verdsligklogt at dække sig om Mandagen, at foranledige det Skin, at han var et Charaktermenneske, en Mand af Grundsætninger, en Mand, der staaer fast, naar Alt vakler, en Mand, der ikke svigter, naar Alle svigte osv. osv., medens Sandheden var, at han var i høi Grad verdslig klog, men svag, nydelseslyg og kun stor som Declamator — og mit Livs Ulykke, om man saa vil (hvad dog i en meget høi Forstand ved Styrelsens Kjærlighed blev til Gode for mig, blev min Lykke) min Ulykke var, at jeg, af en afdød Fader opdragen ved „Mynsters Prædiken“, ogsaa, af Pietet mod den afdøde Fader, honorerede denne falske Berel i Stedet for at protestere den.

Han er nu dod — Gud være lovet, at det kunde holdes hen, saalænge han levede! Det blev naaet, hvad jeg rigtignok mod Slutningen var nær ved at fertvivle om, men det blev dog naaet, hvad der var min Tanke, mit Ønske, hvad jeg ogsaa kan huske engang for mange Aar siden at have sagt til gamle Grundtvig: Biskop Mynster skal først leve ud, begravnes med fuld Musik — det blev naaet, han blev jo, om jeg saa tør sige, begravet med fuld Musik. Til Monumentet for ham er der vel ogsaa nu omtrent indkommet hvad der vil indkomme.

Saa kan der ikke længer ties, Indsigelsen maa komme, ved sin Langsømhed kun desto alvorligere, Indsigelsen mod fra Prædikestolen, altsaa for Gud, at fremstille Biskop Mynster som Sandhedsvidne; thi usandt er det, men saaledes forkyndt bliver det en himmelraabende Usandhed.

I December 1854.

Fædrelandet.

15de Hæft. Løverdagen den 30. Decbr. 1854. Nr. 301.

Udgivere: N. F. Gjedvad og E. Ploug; ansvarlig: E. Ploug.

Derved bliver det!

Den 28de Decbr. *)

E. Kierkegaard.

Vra Prædikestolen at fremstille Biskop Mynster som Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner, at anvise ham Plads i den hellige Række osv.: derimod maa der gøres Indsigelse; derved bliver det.

*) Denne Artikel er, som man vil see, af Dato 28de Decbr., var indleveret til „Fædrelandet“, da jeg samme Aften, til min Overraskelse, af „Berlingske Tidende“ Nr. 302 seer, at Biskop Martensen altsaa dog ikke, hvad jeg var forberedt paa, har en lignende Eiendommelighed i Forhold til korte Artikler af mig, som den han i sin Tid oplyste at have i Forhold til hele „den vidtstædte Kierkegaardske Literatur“, en Eiendommelighed, der forhindrede ham i at gøre sig bekendt med den. Det var det, jeg saae; hvad jeg derimod hverken saae eller seer, er hvad hans Artikel skal gavne til, en Artikel, der virkelig ikke gjør noget udserligere Svar fornødent, da den Intet forandrer i Sagen. Biskop Martensen vil paastaae, at jeg har gjort Sandhedsvidne og Blodvidne enslydigt, og at det kun er derved, at jeg har Ret i at negte, at Biskop Mynster var et Sandhedsvidne. Dette er ikke saa. Hverken i Artiklen, hvor jeg kun tilsidst udviser ogsaa Blodvidnet (men Blodvidnet hører dog vel ogsaa med til Sandhedsvidnerne, især til „de rette“ Sandhedsvidner, eller hvad jeg har kaldet „første Klasse i den christelige Rangforordning“, hvori da igjen ligger, at jeg maa antage mange flere Sandhedsvidner end Blodvidner), altsaa hverken i Artiklen eller i Noten til Artiklen — man kan jo see begge Dele efter — har jeg gjort Sandhedsvidne og Blodvidne identisk; og i Noten har jeg ganske bestemt udvist Forskjellen mellem det at serkynde Christendom paa den Maade, at Fortynderen er „Embedsmand, Rangspersøn, Fortyndelsen hans egen

I Grunden er at fremstille ham saaledes at gjøre ham latterlig — thi jeg kan gjerne sige det Samme paa en anden Maade, indtrængende fra en anden Side. At fremstille en Mand, der, endog ved at forkynde Christendom, har naaet og nydt, efter største Maalestok, alle mulige Goder og Fordele, at fremstille ham som Sandhedsvidne, en af den hellige Kjæde, er ligesaa latterligt, som at tale om en Jomfru med en talrig Borneflokk. Men Sagen er, saaledes vilde Luther sige: „Alt hvad der forholder sig til Lidderlighed, det veed man Bessked om i denne syndige Verden, vil Du tale derom, er Du strax forstaaet af Alle; men de christelige Begreber veed man ingen Bessked om“. Og deraf kommer det, at man ikke forstaaer, opholder sig over, at der gjøres Indsigelse mod et Sandhedsvidne, der, christeligt, er ligesaa latterligt, som sliq Jomfru.

Der er Meget, man kan være „tillige“; og just i Forhold

glimrende, paa Nydelsers rige Carriere“ og „et lidende Sandhedsvidne“, uden at jeg paa nogensomhelst Maade har paastaet, at det at lide skulde betyde at lide Døden. Og denne Forstjæl er aldeles tilstrækkelig til at godtgjøre, at Biskop Mynster ikke kan kaldes et Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner, en af den hellige Kjæde. — Hvad derimod angaaer det Forstjellige, som Dr. Martensen, sermodentlig i Egenstab af velbestalter Sjællands Biskop, paa den offentlige Morals Begne, temmeligt i en Slagsbroders og Nævekæmpers Tone, taler om det Forargelige i det Stridt, jeg har gjort, om Jesuitisme o. desl., da gjør dette aldeles intet Indtryk paa mig. Dels (og dette er det Afgjørende) beroer det i mine Tanker paa en Misforstaaelse, dels er Dr. Martensen for subaltern en Personlighed til at kunne imponere, især siden han er kommen i Fleiel — saaledes kan en Domestik vistnok ikke imponere i sit Livree, men i Herstafets, den naadige Greves Klæder imponerer han dog endnu mindre. Forresten er jeg saa vant til at staae et Stød ud, og til, at naar saa nogle Nar ere gaaede, de Fleste ere af min Mening, kun at det er glemt, at jeg maatte holde Stødet ud: saa jeg vel holder ogsaa dette Stød ud — til Gavn for de christelige Begrebers Opklarelse. Og den Dom over Biskop Mynster, at han var et Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner, en af den hellige Kjæde, skal protesteres: berøvet bliver det!

til alt det Ubetydelige gjælder det, at det egner sig for, at En er det „tillige“. Man kan være baade Det og Det og tillige Dilettant paa Violin, Medlem af Venstabelige, Julekonge osv. Men det Betydelige har just den Egenstøb, at i samme Grad, som det er det Betydelige, i samme Grad egner det sig mindre til, at man er det — og tillige Andet. Og Bestemmelsen „Sandhedsvidne“ er en meget herfskshyg, en hoist ufjelskabelig Bestemmelse, noiagtigt lader den sig vel kun forene med det: at være forresten Jngenting. „Sandhedsvidne“ forholder sig til, at Christendom er Uensartethed med denne Verden, deraf kommer det, at „Vidnet altid maa være fjendeligt paa Uensartetheden med denne Verden, paa Forsagelse, paa Lidelse; og deraf kommer det, at denne Bæren saa lidet egner sig for: tillige at være Andet. Men at ville, efter største Maalestok, tage alle Goder og Jordele (Sandhedsvidnet er just hvad han er ved Forsagelse og Lidelse) og saa tillige være Sandhedsvidne, derom maatte man christelig noiagtigt sige: det var Satan til Sandhedsvidne; et saadant Sandhedsvidne er ikke blot et Monstrum, men en Umulighed, som en Jugl, der tillige er Gist, eller et Redskab af Jern, der tillige har den Mærkelighed at være af Træ.

Saaledes forholder det sig; blot erindre man, at det ikke er mig, der har gjort Begyndelsen med paa Biskop Mynsters Liv at anlægge den Maalestok: Sandhedsvidne. Nei, det er en Ben, Prof. Martensen, der har viist den Afside denne klodderagtige Tjeneste, og bevirket, at jeg har sagt, hvad Sandhed er, at seet under denne af Prof. Martensen anbragte Belysning var Biskop Mynster: „en i høi Grad verdslig klog Mand, men svag, nydelsseshyg og kun stor som Declamator“ — denne klodderagtige Tjeneste, som dog maaskee ikke engang kan kaldes ganske uegennyttig; thi den mulige Efterfølger paa Sjællands Bispestol, for Dieblirket Efterfølgeren, var jo ganske godt tjent med, paa en saadan nem Maade saa ogsaa selv at avancere op til Sandhedsvidne.

Derjem der derfor virkelig her i Landet er saa liden Sande for Christendom, at man ikke skulde kunne forstaae, med hvilken Jøie jeg maatte og i de allerstærkeste Udtryk, ved den mest skærende Modspørgning gjøre Indsigelse mod denne Falsknen, saa kan

jeg gjerne give Indsigelsen en anden Skikkelse. Jeg paastaar, at ved fra Prædikestolen at fremstille Biskop Mynster som Sandhedsvidne, en af den hellige Kjæde, stæer der i høieste Grad Uret mod enhver anden udmærket og fortjent Mand i Landet. En Jurist som Geheimeraad Orsted, en Digter som Heiberg, en Lærd som Madvig, en Læge som Bang, sceniske Kunstnere som Rielsen, Rosenkilde, Phister og saaledes i saa mange Forhold, alle disse Mænd, der dog, medens de leve, ingenlunde kunne siges at have et taknemligere Vilkaar, faae mere af Jordens Goder og Nydelse end Biskop Mynster sik, tvertimod maae siges at have et langt utaknemligere Vilkaar, alle saadanne Mænd have aldeles samme Adkomst som Biskop Mynster, til at begraves som Sandhedsvidner.

Men den protestantiske Geistlighed har endnu bestandigt Nykker i Hovedet; skjøndt den er bleven aldeles ligesom enhver anden Grifteren, der, indenfor Bestemmelsen af at iagttage den borgerlige Retfærdighed, udfælder hvad mulig Begavelse man har, og derved søger jordisk Løn og Nydelse som alle Andre, vil den tilige være noget mere, være Sandhedsvidne.

Og dette kom ret tydeligt for Dagen i hin Grindringstale af Prof. Martensen. Derfor skulde der gjøres Indsigelse, og saa eftertryffeligt som muligt, Blodet røres, Lidenskaben sættes i Bevægelse, hvad naturligviis kun lader sig gjøre, naar man selv ikke frygter den øieblikkelige Følge, at Mange blive som rasende paa En, hvad man ikke bør frygte men forstaae, som Operateuren forstaaer det, at Patienten skriger og sparfer. Der skulde gjøres Indsigelse, og Slaget skulde paa den givne Foranledning ramme Hovedet, — og inden Artiklen udkom, var jo Prof. Martensen længst Hovedet.

Saaledes skulde det være; saaledes er det skeet; derved bliver det!

* * *

. . . „Ogsaa af Pietet for en afdød Fader har jeg honoreret denne falske Bøvel (det Skin, at Biskop Mynster var et Charakter=Menneske) i Stedet for at protestere den.“ Derved bliver det.

Ville den Afdodes mange Venner, Tilhængere, Beundrere ikke, naar de ere komne lidt til No, forstaae, at jeg, der — man behage at see efter! — dog vel ikke har havt Fordel af mit Forhold til Biskop Mynster, at jeg i Forholdet til ham har vilst en Resignation, som saare sjeldent en Yngre med en Eldre, gjort og taalt, hvad saare sjeldent en Yngre gjør og taaler i Forholdet til en Eldre — ville de ikke forstaae det, og da igjen, hvad deri ligger, at de ere i en Taknemlighedens Gjæld til mig for de mange Aar, jeg holdt ud med den Afdode, ville de ikke forstaae det: i Guds Navn, det bliver deres Sag.

Den Afdodes Tjender vil jeg bede ikke at juble eller glæde sig, som havde de vundet Noget, hvad de i mine Tanker slet ikke have; deres Stilling er efter mine Begreber aldeles uforandret, og, hvis Anledning gives, var det ikke umuligt, at jeg kunde komme til endnu engang (kjære Erindringer; hvor gjorde jeg det med Glæde!) paa vanlig Vis: med hans Tjender at kæmpe for Biskop Mynster, min afdode Faders Præst.

Biskop Mynster var i Danmark eneste i sit Slags; der er i Danmark kun en Eneste, der afgjort har Ret mod ham, det er mig. Jeg har ikke dømt Biskop Mynster, nei, men jeg blev i Styrelsens Haand Anledningen til, at Biskop Mynster dømte sig selv: sin Prædiken om Søndagen enten kjendte han ikke, eller turde eller vilde han ikke vedgaae om Mandagen — thi jeg var, ironisk nok, trostkyldigt hans egen Prædiken om Mandagen; og hvis Biskop Mynster ikke selv havde om Mandagen verdélig klogt unddraget sig for at overtage Consequensen af hans Søndagsprædiken, hvis han havde sat en Erjfteren og Handlinger ind, der svarede til Søndagstalens Sving, i Stedet for at hjælpe sig med verdélig Klogskab i forskjellige Monstre: vilde ogsaa hans Liv kommet til at see ganske anderledes ud.

Men en saadan Dom kan kun en Tjende ville forhaste sig med at sælde, saalænge Manden lever; Den, der er ham hengiven, siger: indtil det Sidste skal der holdes hen, endnu i det sidste Dieblis kunde han jo afværge denne Dom og gavne overerdentligt ved et lille Ord; og der skal blive gjort hvad Resignation formaaer, for, om det var muligt, at røre ham dertil.

Altsaa, derved bliver det: ogsaa af Pietet for en afdød Fader har jeg honoreret denne falske Brev i Stedet for at protestere den.

* * *

„Jeg var hans egen Prædiken om Mandagen“, jeg var det; thi ved Nar efter Nar at ndholde dette Garmfulde, derhos med den usforandrede Resignation, som jeg gjorde det, er jeg bleven noget Andet, end jeg var, eller er det blevet mig tydeligere og tydeligere hvad jeg var, „mit Livs Ulykke blev, ved Styrelsens Kjærlighed, i en meget høi Forstand mig til Gode, blev min Lykke“; mit mangeaarige Forhold til Biskop Mynster er Enheden af en fra min Side dybt anlagt og med største Omhu gennemført Hensigt, og, under Styrelsens Medvirken, min egen Udvikling. Man vil da forstaae, at jeg ikke kan tage Hensyn til hvad enhver Anonym, enhver „Giskulap“ („Kjøbenhavnspostens“ Mærke) giver fra sig i en Avis, eller, til hvad en Alvorsmand fra Nørrebro med „Freyepostens“ Alvor oplyser Jølk om, at jeg mangler Alvor.

Og hvad angaaer det Ekstrig, som høres, dette Ekstrig: at angribe en Afdød, som ikke kan svare ojn., da maa dertil siges: det er Misforstaaelse, hovedsagelig vel ogsaa Fruentimmer-Spektakel. Jeg har jo sagt, hvorledes det forholder sig: „Gud være lovet, at det kunde holde hen, saalænge den Gamle levede, jeg var med Slutningen nær nok ved at fortvivle derover“, Ja, Gud være lovet, at jeg slap for, efter den frygteligste Maalestok at maatte have forbitret en Olding hans sidste Leveaar ved at vise, at lige over for det nye Testaments Christendom var den Mynsteriske Christendoms Forkyndelse og Kirkestyrelse — hvis den ikke, og saa høitideligt som muligt, vilde gjøre den Tilstaaelse, ikke at være det nye Testaments Christendom — var den et Sandsebedrag, al hans „Alvor og Visdom“, christeligt, Majestætsforbrudelse mod Christendommen, der i sin guddommelige Majestæt foragter at betjenes (som var den Politisk, et Rige af denne Verden) at betjenes med verdslig Klogskab. Forresten har jeg dog, fra en anden Side seet, Intet forsømt, der kan paahvile mig som

Blikt mod den Sag, jeg har den Gæde at tjene. I Slutningen af hans Liv lagde jeg (men paa en indirect Maade ved „Indøvelse i Christendom“) den Gamle det saa nær, som det vel er muligt, om han vilde have Slag. Ved hvad han gjorde, forviøfede jeg mig med Sorg om, hvor frag han var. Af Omsorg for ham skjulte jeg derover for de Samtidige, og sagde ham det kun selv personligt, saa eftertryffeligt som muligt. Dog, da dette hans Evagbeds Factum var et Factum, maatte jeg tage en lille Forsigtighedsregel for det yderligste Tilfældes Skyld. Det skete i „Til Selvsprovelse“, hvor jeg, som man vil see, halverede ham, men rigtignok saa skjult, at ikke engang hans Sjender have seet det, saa skjult, at Blad-Artikler nu anføre dette Sted mod mig som en Lovtale over ham, medens jeg just der havde taget min Forsigtighedsregel for det yderligste Tilfældes Skyld, omtrent sagt: Deres Hoiærværdighed er aldeles ikke i Charakter af Deres Prædiken. Men jeg skjulte det, og hvorfor? Naturligt, fordi jeg altid ønskede at kunne, om det var muligt, drive min første, mig saa fjære Tante igjennem: Mynster skal leve ud, begraves med fuld Musik. Privat har jeg talt eftertryffeligt nok til Biskop Mynster; i mine Skrifter har jeg forfulgt min Opgave, og er, med min Tilværen, min Forfattervirksomhed et stadigt Angreb paa hele den Mynsteriske Christendoms Forhændelse, dog saaledes, at det i ethvert Dieblik var Biskop Mynster muligt ved en Indrommelse at komme i Forstaaelse med mig, saa jeg var hans Forsvar. Men jeg veed meget godt, hvorledes de Fleste læse, hvor tankeløst, og at det derfor charmant lod sig gjøre, naar jeg vilde det — og det vilde jeg af flere Grunde, „ogsaa af Pietet for min afdøde Faders Præst“ — ved at anbringe Complimenter til ham, at saae Jolk til at mene, at vi To vare enige, saa min Virken kom til at styrke hans Anseelse i de Flestes Dine, Alt hvad der hedder Uro, Optrin, Katastrophe (hvilket var den Gamle saa uhyre imod) blev undgaaet. Den Gamle vidste, baade fordi han omhyggeligere læste mine Skrifter, og fordi jeg privat talte med ham, bedre Besked om vor Enighed, hvorimod han vistnok egenligen aldrig har tvivlet om min uskromtede Hengivenhed for ham, selv naar det saae mest broget ud.

Saa være da Gud lovet, at det blev naaet, hvad der var min første Tanke, mig mit saa kjære Dnske, hvad jeg med Slutningen var nær nok ved at fortvivle over: Mynster skal leve ud, begravet med fuld Musik! Og han levede jo ud usvækket; han blev jo begravet med fuld Musik; Monumentet vil jo ogsaa blive ham reist: men saa ikke videre, og allermindst maa han gaae over til Historien som Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner, en af den hellige Kjæde: derved bliver det!

Fædrelandet.

16de Harg. Fredagen den 12. Januar 1855. Nr. 10.

Udgivere: J. F. Gjedvad og C. Kloug; ansvarlig C. Kloug.

En Opfordring til mig fra Pastor Paludan- Müller.

Den 11te Januar.

- S. Kierkegaard.

Pastor Paludan-Müller har udgivet en Piece mod mig, hvilken naturligvis strax en Anmelder i „Berlingske Tidende“ har udbajunet som noget ganske Fortræffeligt, en Situation, der erindrers om den Scene i Sigaro, hvor Bartholo og Basil ved Minespil takke hinanden for at have talet Jfr. Marcelines Sag. Oprigtigt talt finder jeg det ganske fornødtigt, at, da jeg, selv om jeg vilde, umuligt kunde overkomme at svare eller takke alle de Mange, der optræde mod mig, — jeg finder det ganske fornødtigt af dem, at de, som jeg seer, indrette sig paa at svare og takke hinanden indbyrdes.

Udsaa en Piece mod mig af Pastor P. M., og deri, hvad „Berlingske Tidende“ strax har skaffet størst mulig Udbredelse, en Opfordring til mig maaskee, hvo veed det, forudsættende at jeg vel, som sædvanligt, vilde iagttage Tausshed. Om Mynsters Prædiken har jeg i min Artikel i „Fædrelandet“ sagt: „den tilflorer, fortøner, fortier, udelader noget af det mest afgjørende Christelige“. I den Anledning gjøres Opfordringen til mig, at jeg med det nye Testamente ved Siden vil vise dette, saa det paa nogen Maade er værd at omtale; thi saa vil Pastor P. M. gjendrive det.

„Saa det paa nogen Maade er værd at omtale“, hvad er dette? Hvis jeg nu indlod mig derpaa, maaskee skulde det saa ende med, at jeg dog kom til at løbe April, fordi jeg ikke havde

fikket mig en authentisk Fortolkning af, hvad der skal forstaaes ved: saa det paa nogen Maade er værd at omtale.

Dog dette vil jeg see bort fra; men Grunden, hvorfor jeg ikke agter at indlade mig, er, at jeg er bange for, at her kunde være en Enare, saa det, hvis jeg gik i den, vilde bervirke, at hele Sagen og Sagens Stilling i ganske kort Tid blev noget ganske Andet, end den er. Sagen er: „var Biskop Mynster et Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner? er dette Sandhed?“ Sagen er: en fra min Side gjort energisk Protest mod fra Prædikestolen at fremstille Biskop Mynster som Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner, en af den hellige Skjæde. Og dette skulde nu maaskee bringes i Glemme, det Hele blive forvandlet til en vidtløftig, lærd, theologisk Undersøgelse med Citater og Citater osv. om Mynsters Prædiken, en Undersøgelse, i hvilken vi ved de Deltagendes store Antal og Lærdom, vel snart skulde sidde op over Dreene. Nei Tak! *)

Hvad jeg har sagt, er kort, betegnende: Biskop Mynsters Prædiken tilslører, fortøner, fortier, udelader noget af det mest afgjørende Christelige; Enhver kan, naar det er sagt, see det, især den Enfoldige. For den, der, mere dannet, veed Besked om Sigt, kan jeg sige: Mynsters Prædiken forholder sig til det nye Testaments Christendom, som Epicuræisme til Stoiciæme,

*) Enhver, der kunde ville agte paa Raad af mig, beder jeg, hvis han er tilfands at ville ytre sig offentlig, at iagttage den strengeste Diæt i Henseende til ikke at indlade sig i almindelig, bred, lærd, vidtløftig, videnfabelig Discuteren med Lexicon, Grammatik og det lærde Apparats uhyre Masse og Citaternes, selv det Soleklarest formærkende, Mængde; thi derved tjener han kun min Modpart, der (som man quæler Ild ved Dyrer, og som man tilveiebringer Glemsel ved Vidtløftighed) vel just paa den Maade maa see at slippe bort fra det korte, klare, Factummet, Punctet, det maaskee for det Bestaaende Afgjørende: fra Prædikestolen at fremstille Biskop Mynster som Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner, en af den hellige Skjæde, hvad ikke blev bedre men værre ved den samme Mand, Kirkens Overhoved, den høi velbaarne, høiærværdige Biskop Martensens, for det Bestaaende ikke velbetænkte, Frihed ligeover for en, christeligt, i allerhøieste Grad berettiget Indsigelse.

eller som Cultiveren, Forædlen, Dannelsen forholder sig til Grundforandring, radical Cur; hans Prædiken fører aldrig paa noget Punkt det Christelige til, hvad det er overalt i det nye Testamente, et Brud, det dybeste, usælgeligste Brud med denne Verden, saa lidet som (hvad let forklares af hans uendelige Angst for alt Radicalt) Biskop Mynsters Liv end i fjerneste Maade lignede et Brud med denne Verden, hvis vi da ikke skulde tage den Forklaring god: man er en „tout-à-sait" Verdens Mand, en Mand ganske af denne Verden, og „tillige" har man ubetinget brudt med denne Verden, hvilket svarer til: endog ved at forkynde Christendom at naae og nyde alle Gøder og Gørdelse og „tillige" være Sandhedsvidne, hvad jeg (egsaa hentydende til det skønne Billede paa Mensartethed med denne Verden: Jomfruelighed, Virginitet) paaviste at svare til: en Jomfru med en talrig Børneskole.

Her kunde jeg ende. Dog lad mig tilføie et Par Ord i Anledning af at det forekommer mig, at en af hans Forsvarere har brugt en Uttring, som vel selv den ivrigste Mynsters Beundrer vil indrømme Rigtigheden af. „Biskop Mynster var ikke egentlig Bodeprædikant". Men dette er, især for et Sandhedsvidne, en Mislighed; thi al sand christelig Prædiken er først og fremmest Bodeprædiken. „Biskop Mynster var mere Fredens Prædikant". Men dette er, især for et Sandhedsvidne, en Mislighed: i Egenkab af Fredens Prædikant at forkynde Dens Lære, der (som bekendt Jesu egne Ord) selv har sagt: „jeg er ikke kommen at bringe Fred, men Tvedragt" — han kom jo heller ikke til Verden for at nyde, men for at lide. Og derfor er det, jeg har sagt om Biskop Mynster, at han, seet under Belysningen Sandhedsvidne og christeligt vurderet, var nydelseslyst: han elskede, nydelseslyst, „Fred", den første Betingelse for at nyde Livet, alt efter Epicurs gamle Sætning: „nil beatum nisi quietum" 2: den første Betingelse for al Livsnydelse er Fred.

Dette være saa nok for denne Gang. Det er en Undertagelse jeg har gjort, hovedsageligt maa jeg overlade de Mange, som optræde med mig, at svare og takke hinanden indbyrdes.

Fædrelandet.

16de Aarg. Mandagen den 29. Januar 1855. Nr. 24.

Udgivere: S. F. Gjørdvad og C. Ploug; ansvarlig: C. Ploug.

Stridspunktet med Biskop Martensen; som, christeligt, afgjørende for det i Forveien, christeligt seet, mislige kirkelige Bestaaende.

D. 26. Jan.

E. Kierkegaard.

Stridspunktet er: fra Prædikestolen at fremstille Biskop Mynster som Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner, en af den hellige Kjæde.

Det er Dette, der bestandigt maa holdes fast, dette Enhver, hvem Sagen for Alvor beskæftiger, hver evige Dag maa have indprentet sig, for at have kunnet holde det fast trods den Mæsse af Forvirrende, der i de forløbne Dage østes ud gennem Pressen.

Dette er Punktet — og det skal vise sig, at den nye Biskop ved saaledes at canonisere Biskop Mynster gjør hele det kirkelig Bestaaende, christeligt, til en fræk Uanstændighed.

Er nemlig Biskop Mynster et Sandhedsvidne, saa er — det kan selv den Blindeste see — enhver Præst i Landet et Sandhedsvidne; thi hvad der, æsthetisk, var Udmærket og Overordentligt hos Biskop Mynster, vedkommer slet ikke dette Spørgsmaal om at være Sandhedsvidne eller ikke at være Sandhedsvidne, et Spørgsmaal, der angaaer Charakteren, Livet, Gristensen, og i den Henseende var Biskop Mynster aldeles ensartet med enhver anden Præst i Landet, der da ikke forsynder sig mod den borgerlige Retfærdighed. Altsaa enhver Præst i Landet er tillige Sandhedsvidne.

Men naar man holder den her i Landet almindelige Christendoms Forkyndelse, den officielle Christendoms Forkyndelse, be-

tjent af kongelige Embedsmænd, Rangpersoner, hvis verdslige Carriere Forkyndelsen er, naar man holder denne Christendoms Forkyndelse ved Siden af det nye Testamente, ved Siden af hvad Jesus Christus (den fattige, Hornedrede, Bespottede, Bespyttede) fordrer af „en Jesu Christi Discipel“ (og en saadan skulde jo dog vel Præsten være ved at gjælde for Sandhedsvidne) ved Siden af hvad Jesus Christus fordrer, at forkynde Læren „for Intet“, at forkynde Læren i Armod, i Hornedrelse, i Forsagelse af Alt, i den mest ubetingede Uensartethed med denne Verden, i den største Hjærnhed fra al Brug eller Hjælp af verdslig Magt osv.: saa sees kun altfor let, at den officielle Christendoms Forkyndelse sammenholdt med det nye Testamente ene kan (hvis den kan det) ene kan forsvares paa den Maade, som jeg i sin Tid antydede ved Pseudonymen Anti=Climacus, i hvilken Henseende dog, vel at bemærke, det Bestaaende hidtil Intet har ladet høre fra sig, ikke end i sjerneste Maade gjort Mine til at ville gjøre det kjendeligt, paa hvilken Afstand det forholder sig til det nye Testaments Christendom og uden at kunne med Sandhed kaldes en Stræben i Retning af at komme det nye Testaments Christendom nærmere.

Saa snart det derimod er hørt: Præsten er tillige Sandhedsvidne, det, vi kalde Præst, det er tillige at være Sandhedsvidne, i samme Dieblik er hele det kirkelige Bestaaende, christeligt, en fræk Uansændighed. Det Bestaaende kan med denne Paastand ikke længer holdes som en yderligste Formildelse, der dog forholder sig til det nye Testaments Christendom, men er et aabenlyst Affald fra det nye Testaments Christendom, er, med den Paastand, christeligt, en fræk Uansændighed, et Forsøg i Retning af at gjøre Nar af Gud, at gjøre Nar af ham, som forstod vi ikke, hvad det er han i sit Ord taler om, men naar han i sit Ord taler om at forkynde Læren for Intet, saa forstaae vi det saaledes, at Forkyndelsen naturligvis er Næringøvei, den sikreste Bei til Brød og med jernt vøgende Avancement; naar han i sit Ord taler om at forkynde Ordet i Armod, saa forstaae vi derved Tusinder om Naret i Gage; naar han i sit Ord taler om at forkynde Ordet i Hornedrelse, forstaae vi det om at gjøre Carriere, at blive Excellence; og ved Uensartethed

med denne Verden forstaae vi at blive kongelig Embedsmand, Rangsperson; ved Alfky for Hjælp og Brug af verdslig Magt forstaae vi at betrygges ved og at gjøre Brug af verdslig Magt; ved Lidelse for Læren forstaae vi at bruge Politiet mod de Andre; og ved Forsagelse af Alt forstaae vi at faae Alt, de fineste Raffinemens, som Hedningen forgjæres har slikket sine Fingre efter — — og tillige ere vi Sandhedsvidner.

Den høivelbaarne, høiærværdige Conferentsraad Biskop Martensen, — med hvem han end confererer, — forvandler ved at fremstille Biskop Mynster som Sandhedsvidne, en af den hellige Kjæde, hele det kirkelige Bestaaende til, christeligt, en fræk Uansændighed. Ingen, der betænker, hvad Christendommen lærer, at han gaaer et Ewighedens Ansvar imøde, en Dom (hvor Dommeren er den Fornedrede, Bespottede, Bespyttede, Korsfæstede, som lærte „følg mig efter“, „mit Rige er ikke af denne Verden“), et Regnskab, hvor Majestæts-Forbrydelser mod Christendommen just ere de Forbrydelser som sidst tilgives: Ingen, der betænker dette, kan tie til denne Biskop Martensens nye Lære om hvad der skal forstaaes ved et Sandhedsvidne, en af den hellige Kjæde — Ingen kan tie dertil, selv om (hvad forresten hverken gjør mig fra eller til) selv om jeg skulde blive den Æneste, der ikke taug; mig er det nok, at i Ewigheden vil det være bemærket, at jeg har ikke tiet.

*

*

*

Ikke formildet men skærpet gjentager jeg herved min Indsigelse; jeg vil hellere spille, svire, høre, stjæle, myrde end deltage i at gjøre Nar af Gud, hellere tilbringe min Dag paa Keglebaner, i Billardhuse, min Nat ved Hazard eller paa Maskerader end deltage i den Art Alvor, Biskop Martensen kalder christelig Alvor; ja jeg vil heller ganske ligesrem gjøre Nar af Gud, bestige et høit Sted, eller gaae ud i det Frie, hvor jeg er ene med ham, og der sige lige ud „Du er en daarlig Gud, ikke bedre værd end at man gjør Nar af Dig“, hellere det end at gjøre Nar af ham paa den Maade, at jeg høitideligt gjør mig hellig, at mit Liv er idel Iver og Midkjærhed for Christendommen, dog vel at mærke saaledes, at det bestandigt — forbandede

Dvetydighed! — „tillige“ er min timelige og jordiske Profit, at mit Liv først og sidst er Begeistring for Lærens Forkyndelse, dog vel at mærke saaledes, at der er visse Ting, jeg helst haade først og sidst forbigaaer, og kommer Talen paa dem, at det saa er, som forstod jeg dem ikke, som forstod jeg ikke, hvad det er Gud taler om, at det han taler om er, for Læren at lide Sult og Tørst og Kulde og Røgenhed og Gangenskab og Hudstøttelse, at det er det han forstaaer ved at være Sandhedsvidne, og at, hvis jeg gyser tilbage for dette Biskop, og hellere ønskede en lysteligere Veie, hellere vilde, at det at forkunde Christendom maatte være som ethvert andet menneskeligt Arbeide, eller vel endog rigere paa Nydelse end de andre, at jeg saa, hvis dette lader sig gjøre, hvis jeg paa den Maade kan blive salig ligesom Sandhedsvidnet, at jeg skal takke min Gud til, og holde min forbandede Mund fra den Sladder om tillige at være Sandhedsvidne, og kan jeg endeligen ikke tringe min Tunge, at jeg da i det mindste indskrænker mig til i Dagligstuen ved en Kop Thee med en Kone og nogle Brøle=Benner at tale saaledes, derimod dog vogter mig paa Prædikestolen.

Men fra Prædikestolen, altsaa for Gud, at fremstille Biskop Mynster som Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner, en af den hellige Kjæde — for Gud, hvis Tilstedeværelse jo var sikket ved i Bøn for Prædiken at kalde ham tilstede; at fremstille ham (thi ogsaa dette er jo gjort) at fremstille ham — Gud i Himlene! — for Menigheden som Forbilledet, for en christelig Menighed altsaa som christeligt Forbilledet! Saa er da altsaa nu „Veien“ bleven en anden, ikke den i det nye Testamente: i Fornedrelse, forhadet, forladt, forfulgt, forbandet at lide i denne Verden, nei, Veien er: beundret, beklappet, bekrandsset, bestjernet at gjøre glimrende Carriere! Og som „Veien“ er bleven en anden, ja den modsatte, saa ogsaa Udlæggelsen af Bibelordet. • Naar vi læse i det nye Testamente det Sted, som Biskop Martensen har brugt i Grindringstalen, Hebr. 13, 7 „kommer Eders Veiledere ihu . . . og naar I betragte Udgangen af deres Vandel, da efterfølger deres Tro“, da skal dette nu ikke mere forstaaes saaledes: betragter Udgangen af deres Vandel 3: seer at deres Liv, som var idel Forsøgelse og idel Lidelse for Læren, bliver sig selv tro

indtil det Sidste, ikke fortryder at have offret Alt, men ogsaa i Døden, maaskee i Martyriets Død bevarer Troens Frimodighed — saaledes skal det nu ikke mere forstaaes, nei, nu skal det forstaaes saaledes, som Biskop Martensen lærer: betragter Biskop Mynster, seer Udgangen af hans Vandel, betænker, han drev det til at blive Excellence, betragter Udgangen af hans Vandel, I reed jo selv, hvilke Forberedelser der gjøres til den mest pompøse Begravelse: betragter dette — og følger saa ham efter, han er Veien, ikke Kristus, der advarende siger: „hvad som er hoit blandt Mennesker er en Vederstyggelighed for Gud“ (Luc. 16, 15).

. Hvis jeg ikke husker feil, er der just i denne Tid etsteds her i Landet gennem Biskoppen klaget over, at en Kirke, upassende, er brugt til politisk Forsamling; sæt man et andetsteds fandt paa at bruge den til Bal: hvad var saa det mod under Navn af christelig Gudsdyrkelse at bruge Kirken til at gjøre Nar af Gud! Men det forstaaer sig, naar Biskoppen selv gjør det, kan man ikke klage derover pr. Biskoppen.

Og hvad mig angaaer, jeg agter virkelig heller ikke at klage til noget Menneske; jeg gjentager blot min Indsigelse. At jeg ikke vil blive forstaaet: jeg er forstaaet af Gud, og forstaaer mig selv; at jeg vil blive ilde lidt: er jo hvad det nye Testamente forudsiger; at jeg ikke vil trænge igjennem: christeligt seires kun ved at ligge under!

Men naar det Forargelige er skeet, skal Forargelsen vækkes mod det, og man skal ikke beklage, at mit Skridt desto værre har vaakt saa stor Forargelse, nei, det har snarere endnu ikke vaakt Forargelse nok i Forhold til det Forargelige: fra Prædikestolen at fremstille Biskop Mynster som Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner, en af den hellige Rjæde. „Blødet skal røres, Lidenskaben sættes i Bevægelse“, om det gaaer ud over Operateuren hører saa blot med til Operationen. Efter mere end 40 Aars, med stor verdslig Klogskab betjente, Kunst=Fortryllelse, kan der, naar ovenikjøbet Kunst=Fortrylleren skal gjøres til Sandhedsvidne, der kan ikke faaes med Lempe, med mindre man da vil epnaae selv med samt sin Indsigelse at forvandles til en lille Kunst=Jestlighed ind med i den gamle Fortryllelse.

Fædrelandet.

16de Harg. Mandagen den 29. Januar 1855. Nr. 24.

Udgivere J. F. Gjedwad og C. Floug; ansvarlig: C. Floug.

Zeulætor.

To nye Sandhedsvidner.

Den 26de Jan.

C. Kierkegaard.

„Gaverne ere forskjellige“ siger, saa rigtigt, Biskop Martensen i „Berlingske Tidende“ Nr. 302. Den afdøde Biskop havde en ganske ualmindelig Gave til at skjule det Bestaaendes svage Sider og Skrøbeligheder; den nye Biskop Martensen, ogsaa en begavet Mand, har en sjelden Gave til end det Mindste han foretager sig at blotte een eller anden af det Bestaaendes svage Sider. Den afdøde Biskop havde en ualmindelig Gave til klogt at give efter, sire, lempe sig, at komme bort fra det; Biskop Martensen — thi Gaverne ere forskjellige — har en, især i dette Dieblik, for det Bestaaende skæbnsvanger Gave til at ville trodse igjennem. Dog dette skal vel saaledes være, Styrelsens Tanke muligt: det Bestaaende skulde bestaae, saalænge den gamle Mand levede, der ogsaa var begavet i Forhold dertil; efter hans Død skal det Bestaaende falde, og dertil saa Dr. Martensen paa Bispestolen, en Mand just begavet i denne Retning. Mere end Biskop Martensen behøves vistnok heller ikke; jeg vil maaskee blive ganske overflodig, eller hvad jeg kan komme til at gjøre, blive noget ganske Underordnet, jeg der dog forresten, ogsaa saaledes, heller ikke er ganske uden Gave, forsaavidt jeg har Gave til at see — hvad Biskop Martensen blotter.

Det var nu den Sprogbrug at falde, hvad vi forstaae ved Præster, Provster, Bisper, „Vidner, Sandhedsvidner“, det var den Sprogbrug, jeg har gjort Indsigelse mod, fordi den er blasphemisk, gudsbespottelig — men Biskop Martensen vil trodse den

igjennem, som man da seer af hans Ordinations-Tale*), hvor han icke trækflaaer om sig med at vidne, at være Vidne, Sandhedsvidne osv.

I det nye Testamente kalder Christus Apostlene og Disciplene Vidner, fordrer af dem, at de skulle „vidne“ for ham. Lad os nu see, hvad herved forstaaes. Det er Mænd, der i Forsagelse af Alt, i Armod, i Ringhed, saa, villige til enhver Lidelse, skulle gaae ud i en Verden, der paa Liv og Dod udtrykker Modsatningen til det at være Christen. Det kalder Christus at vidne, at være Vidne.

Det, vi kalde Præst, Provst, Biskop, er et Levebrod, som ethvert andet Levebrod i Samfundet, og vel at mærke i et Samfund, hvor der, da Alle kalde sig Christne, ikke i fjerneste Maade er Fare forbunden med at foredrage Christendom, hvor tværtimod denne Livsstilling maa ansees for en af de behageligste og mest hædrede.

Ru spørger jeg, er der den mindste Lighed mellem disse Præster, Provster, Biskopper og det, Christus kalder Vidner? eller er det ikke ligesaa latterligt at kalde saadanne Præster, Provster, Biskopper i det nye Testaments Forstand „Vidner“, ligesaa latterligt som at kalde en Manoeuvre paa Fjællene en Krig? Nei, ville de Geistlige kaldes Vidner, Sandhedsvidner, saa maa de ogsaa ligne, hvad det nye Testamente forstaaer ved Vidner, Sandhedsvidner; ville de aldeles ikke ligne, hvad det nye Testamente forstaaer ved Vidner, Sandhedsvidner, maae de heller ikke kaldes det; de kunne saa kaldes Lærere, Embedsmænd, Professorer, Cancelliraader, kort, hvad man vil, kun ikke Sandhedsvidner.

Men Biskop Martensen bliver uførtroden ved med dette, at de ere Vidner, Sandhedsvidner. Hvis Geistligheden forstaaer sit Larv, vil den ikke betænke sig paa at bede Biskoppen holde inde med denne Sprogbrug, der gjør hele Standen, mildest talt, latterlig. Thi det er vist, jeg kjender adskillige i hoi Grad respec-

*) Talerne ved denne Leilighed ere nu indkomne i Trykken; Stiftsprovst Trydes Intimationstale, er Intet, udmærker sig derved, at der, som var den Noget, læses paa Foden: „Fors. finder sig foranlediget til at erklære, at Intet er ubeladt — Intet forandret.“

table, dygtige, udmærket dygtige Geistlige; men jeg drister mig til at paastaae, at der i hele Kongeriget ikke er en eneste, uden at han, seet under Belysningen „Sandhedsvidne“, er comist.

Dg at gjøre hele Standen, mildest talt, latterlig, det passer sig dog virkelig ikke for en Biskop, som det da heller ikke passer sig for en Biskop, fordi denne Sprogbrug Vidner, Sandhedsvidner skal trodses igjennem, at forvandle en hoitidelig Handling, som en Bispevielse, til Noget, man ikke veed om man skal lee eller græde over. Ordinationen foresaldt 2den Juledag, Martyren Stephans Dag. Hvor satirisk! Biskoppen tager saa deraf Anledning til blandt Andet at bemærke, at det Ord Sandhedsvidne „paa denne Dag lyder med en særegen Klang“. Dg det er unegteligt, kun at denne sær egne Klang er en Misklang, idet enten Stephanus bliver latterlig ved Hjælp af de „flere Sandhedsvidner“, som Dr. Martensen har ved Haanden, eller disse samtlige under Belysningen „Stephanus“ blive latterlige i Egenstak af Sandhedsvidner.

Fædrelandet.

16de Aarg. Tirsdagen den 20. Marts 1855. Nr. 67.

Udgivere: J. F. Gjørdvad og C. Ploug; ansvarlig: C. Ploug.

Bed Biskop Mynsters Dod.

Mc. 13, 2 . . . seer Du disse store Bygninger?
der skal ikke —

Den 31te Marts 1854 *).

G. Kierkegaard.

Saaledes havde det vistnok været det Duskeligste: det var endt med, at Biskop Mynster, og saa høitideligt som muligt, ligefrem sagde Folket, at det, han har repræsenteret, ikke var det nye Testaments Christendom, men — om man saa vil, en from Formildelse, Fortoning, paa mangfoldig Maade indhyllet i Sandsebedrag.

Det skete ikke!

For mit Bedkommende, jeg staaer usorandret ved min Paa-stand, kun at jeg nu høit og offentlig udtaler det, betræffende hvilket jeg hemmeligt forholdt mig til den afdøde Biskop, skjult for hans Fiender — thi mod dem kæmpede jeg for ham — skjult for de Mange, som vel Intet anede: officiel Christendom, den officielle Christendoms Forkyndelse er, hverken i den ene eller i den anden Forstand, det nye Testaments Christendom. I ethvert Tilfælde maa dette da tilstaaes og saa høit og aabentlyst som muligt, at Styrelsen, om det maatte behage den, kunde komme til at gribe ind, og vi da faae at see, om den vil tillade en saadan Christendoms Forkyndelse. Men uden en saadan Tilstaaelse er den officielle Christendoms Forkyndelse, ved at udgive sig for at være det nye Testaments Christendom, et — ubevidst eller velment — Sandsebedrag. Christendommen kan ikke være tjent med,

*) Man bemærke Aarstal og Datum.

at dette kaldes Christendom i Betydning af at være det nye Testaments Christendom; og christeligt kan Menigheden ikke være tjent dermed, thi den bliver ikke opmærksom paa, hvad Christendom efter det nye Testamente er.

Marix Bebudelsesdag.

O, hvo Du end er, hvem dette kommer for Die, min Ven: naar jeg læser i det nye Testamente vor Herres Jesu Christi Liv paa Jorden og hvad han forstod ved det at være Christen — og jeg da tænker paa, at nu ere vi Christne i Millionvis, ligesaa mange Christne som vi ere Mennesker, at der fra Slægt til Slægt afgives Christne i Millionvis til Evighedens Estersyn: frygteligt! Thi at dette ikke hænger rigtigt sammen, Intet kan være vissere. Siig det da selv, hvad hjælper det dog — og var det end nok saa fromt og velment! — hvad hjælper det (kjerligt?) at ville bestyrke Dig i den Indbildning at Du er Christen, eller at ville forandre Bestemmelsen af det at være Christen, formodentligen for at Du desto tryggere kan nyde dette Liv, hvad hjælper det dog eller rettere, er dette ikke just at skade Dig, da det er at hjælpe Dig til at lade Timeligheden christeligt ubenyttet — indtil Du saa staaer i Evigheden, hvor Du ikke er Christen, dersom Du ikke var det, og hvor det er umuligt at blive det? Du, som læser dette, siig selv: har jeg ikke havt Ret og har jeg ikke Ret: at først og fremmest maa der gøres Alt for at faae det aldeles bestemt, hvad der i det nye Testamente fordres til at være Christen, først og fremmest maa der gøres Alt, for at vi dog kunne blive opmærksomme?

Fædrelandet.

16de Mærg. Onsdagen den 21. Marts 1855. Nr. 68.

Udgivere: J. F. Gjørdvad og E. Ploug; ansvarlig: E. Ploug.

Er dette christelig Gudsdyrkelse eller er det at holde Gud for Nar?

[Et Samvittighedsspørgsmaal (for at lette min Samvittighed.)]

Mai 1854.

E. Kierkegaard.

Naar i en given Tid Forholdet er dette, at man, privat vidende, officielt lader som Ungenting, medens dog Alt er forandret:

naar Læreren (Præsten) edeligt forpligtes paa det nye Testamente, er ordineret, medens han dog ikke blot ikke har Portrait-Lighed med en Jesu Christi Discipel, men ikke engang Karrikatur-Lighed, nei er lige det stik Modsatte, den trivielle Mod-sætning;

naar Læren, der forkyndes som Guds Ord, er deri forskjellig fra Guds Ord, at den ikke er det Samme, heller ikke det Modsatte, men hverken det Gne eller det Andet, hvilket just er det Christendommen og Guds Ord mest Modsatte;

naar Situationen, i hvilken der tales (og Situationen er det jo egenlig der bestemmer, hvorledes det der siges er at forstaae), naar Situationen ikke ligner den i det nye Testamente mere end en Epidørsborgers Dagligstue og Barnets Legestue ligner den rædsomste Virkeligheds frygteligste Afgjørelser, eller endnu mindre, forsaavidt man, aandløst, dog giver det Udseende af, at de tvende Situationer ligne hinanden:

naar Forholdet er dette — og man da, privat vidende, officielt lader som Ungenting: er dette saa christelig Gudsdyrkelse eller er det at holde Gud for Nar, at holde ham for Nar ved Hjælp af en saadan officiel Gudsdyrkelse, maaskee i den For-

mening, at naar vi blot kalde det Christendom, saa kan vi nok, ved hver Søndag at præke ham det for, bilde ham ind, at det er Christendom?

Til Dplysning.

Christi Himmelfartedag.

1. Til det om Læreren (Præsten), at han er den trivielle Modsatning.

Præstens naturtro Signalement er: en halv verdslig, halv geistlig, hel tvetydig Embedsmand, Rangsperson, som (i Haab om at avancere efter Anciennetet og at blive Ridder efter Tour — hvor ganske i det nye Testaments Aand!) med Familie sikkrer sig Udkommet, ogsaa, hvis fornuodent gjøres, ved Politiets Hjælp (mon for at efterkomme det Apostoliske, 1 Cor. 9, 26 „ikke at løbe som paa det Uviøse“?)*) sikkrer sig Udkommet, ernærer sig af, at Jesus Christus blev korsfæstet, paastaende, at denne dybe Alvor (denne „Jesu Christi Efterfølgelse“?) er det nye Testaments Christendom, forgmødig beklagende og sukkende over, at der i Menigheden desto værre kun er saa saa sande Christne — thi at Præsten er en sand Christen, det er vist nok, og det uagtet han gaaer i lange Klæder, hvad dog Kristus ikke just anbefaler, naar han, baade hos Marcus og Lucas, siger (Mc. 12, 38, Luc. 20, 46): „vogter Eder for Dem, som gaae omkring i lange Klæder“.

2. Til det om Situationen.

I det nye Testamente er Situationen denne: den Talende, vor Herre Jesus Kristus, staaer — selv ubetinget udtrykkende Modsatningen — i en Verden, der igjen ubetinget udtrykker Modsatningen til ham og hans Være. Naar nu Kristus fordrer af den Enkelte Tro, saa (og heri ligger jo den nærmere Bestemmelse af hvad han altsaa forstaaer ved at troe) saa lader dette sig paa Grund af Situationen ikke gjøre uden at komme i et maaskee endog livsfarligt Forhold til den omgivende Verden; naar Kristus siger: bekjend mig for Verden, følg mig efter, eller naar han

*) Apostelen forstaaer det saaledes: „jeg spæger mit Legeme“ for ikke at løbe paa det Uviøse.

siger: kom til mig osv. osv., vil, paa Grund af Situationen, der afgiver den nærmere Forstaaelse, Følgen bestandigt blive at udsætte sig for Fare, maaskee endog for Livsfare. Hvor derimod Alt er christeligt, hvor Alle ere Christne, endogsaa Tritaenkerne, er Situationen den: det at kalde sig Christen er Midlet, ved hvilket man sikker sig mod allehaande Uleilighed og Ubequemmelighed i Livet, og Midlet, hvorved man sikker sig jordiske Goder, Bequemmeligheder, Profit osv. osv. Men vi lade som Jngenting, vi declamere („hvem kan bedst, det kan ver Præst“) vi declamere om at troe, at bekjende Christum for Verden, at følge ham efter osv. osv.; og Rettroenheden florerer i Landet, ingen Kjætterier, ingen Schismaer, overalt Rettroenhed, den Rettroenhed som er: at lege Christendom.

Fædrelandet.

16de Marg. Torødagen den 22. Martø 1855. Nr. 69.

Udgivere: J. F. Gjedvad og C. Poug; ansvarlig: C. Poug.

Hvad der skal gjøres.

— det skee nu ved mig eller ved en Anden.

Anden Pintsedag 1854.

E. Kierkegaard.

Der skal først og fremmest, efter den størst mulige Maalestok, gjøres en Ende paa hele den officielle — velmente — Usandhed, der — velment — fremkogler og opretholder det Skin, at det er Christendom, man forkynder, det nye Testaments Christendom. I denne Henseende gjælder det om ikke at skaane. Have „Britænerne“ allerede gjort ganske gode Indhug, det maa — hvis man ikke vil det anderledes — kun blive eftertryffeliger, naar Den, der bekæmper denne Usandhed, ikke har Satan, men har Gud paa sin Side.

Naar saa det er gjort, skal Sagen vendes saaledes: er det sande Sammenhæng dog ikke egenligen dette, at det, fra Slægt til Slægt, er gaaet saaledes til Ugters for os Menneſter, ere vi Menneſter ikke fra Slægt til Slægt saaledes vanslægtede, demoraliserede, i den Grad blevne næsten kun Dyr=Skabninger, at det sande Sammenhæng desto værre er, at vi — i Stedet for den uforkammede Sludder om, at Christendommen er perfectibel, at vi gaae fremad, ja, at Christendommen maaskee ikke engang mere tilfredsstillter — at vi, usle, jammerlige Dufin= og Sues=Menneſter, til syvende og sidst virkelig ikke kunne bære dette Gud=dommelige, som er det nye Testaments Christendom; og at vi fortaavidt maae nøies med den Art Religioøstet, som nu er den officielle, efterat det, vel at mærke, er gjort kjendeligt, at den ingenlunde er det nye Testaments Christendom. Saaledes skal Sagen vendes, Spørgsmaalet stilles: om det maaskee er saaledes

med Slægten som med Individet, at som det med ham, jo ældre han bliver, bliver daarligere og daarligere — hvad han dog ikke kan forandre, men ydmygt maa finde sig i — om det maaskee ogsaa er saaledes med Slægten, at det altsaa ikke kan forandres, ikke er Guds Fordring til os at forandre det, men at vi maae finde os i ydmygt at tilstaae Jammerligheden, at Slægten nu er i den Alder, hvor det bogstaveligt vil være sandt, at der ikke mere findes eller fødes et eneste Individ, der duer til at være Christen i det nye Testaments Forstand. Saaledes maa Sagen vendes; bort, bort, bort med al Dienferksindelse, frem med Sandheden, ud med Sproget: vi duer ikke til at være Christne i det nye Testaments Forstand — og dog trænge vi til at turde haabe en evig Salighed, som vi altsaa maatte faae paa ganske andre Vilkaar end dem, det nye Testamente fastsætter.

Naar saa Sagen er vendt saaledes, saa vil det vise sig, om der er noget Sandt i dette, om det har Styrelsens Samtykke — hvis ikke, saa maa Alt bryde, at der i denne Rædsel atter maatte blive Individier til, som kunne bære det nye Testaments Christendom. Men Ende, Ende skal der gøres paa den officielle — Ufandhed.

Fædrelandet.

16de Hærg. Mandagen den 26. Marts 1855. Nr. 72.

Udgivere: J. S. Gjedvad og C. Ploug; ansvarlig: C. Ploug.

Den religiøse Tilstand.

Januar 1855.

E. Kierkegaard.

Den religiøse Tilstand i Landet er:

Christendommen (dette vil sige det nye Testaments Christendom — og alt Andet er jo ikke Christendom, allermindst ved at kalde sig saa) Christendommen er slet ikke til, hvad vel næsten Enhver maa kunne see ligesaa godt som jeg.

Vi har, om man saa vil, en fuldstændig Besætning af Biskoper, Provster, Præster; lærde, udmærket lærde, talentfulde, begavede, menneskeligt, velmenende declamere de alle — godt, meget godt, udmærket godt eller temmelig godt, maadeligt, slet — men ingen af dem er i Charakter af det nye Testaments Christendom, saa lidt som i Charakter af at stræbe i Retning af det nye Testaments Christendom. Men naar saa er, er denne christelige Besætnings Tilværelse saa langt fra, christeligt, at være til Gavn for Christendommen, at den meget mere er farlig, fordi den saa uendelig let foranlediger et Feilsyn og den Feilslutning, at naar man har en saadan fuldstændig Besætning, saa har man da naturligvis ogsaa Christendommen — en Geograph s. Ex. vilde, naar han havde forriset sig om denne Besætnings Tilværelse, mene sig fuldkommen berettiget til i Geographien at indføre: den christelige Religion hersker i Landet.

Vi har hvad man kunde kalde et fuldstændigt Inventarium af Kirker, Klokker, Orgeler, Bækner, Bøsser, Tavler, Ligvogne osv. Men naar Christendommen ikke er til, er dette Inventariums Tilværelse saa langt fra, christeligt, at være til Gavn, at den meget mere er farlig, fordi den saa uendelig let foranlediger

et Feilsyn og den Feilslutning, naar man har et saadant fuldstændigt christeligt Inventarium, saa har man da naturligtvis ogsaa Christendommen — en Statistiker f. Ex. vilde, naar han havde forvisset sig om dette christelige Inventariums Tilværelse, mene sig fuldkommen berettiget til i Statistiken at indføre: den christelige Religion er den herskende i Landet.

Vi er, som det hedder, et christent Folk — men saaledes, at ikke en eneste af os er i Charakter af det nye Testaments Christendom, saa lidet som jeg er det, hvad jeg atter og atter har gjentaget og atter gjentager: jeg er kun en Digter. Skuffelsen med et christent Folk ligger vistnok i den Magt, som Tallet øver over Indbildningskraften. Jeg tvivler ingenlunde om, at hver Enkelt i Folket vil være redelig nok mod Gud og mod sig selv, til i ensom Samtale at sige: „naar jeg skal være oprigtig, jeg negter ikke, jeg er ikke Christen i det nye Testaments Forstand; naar jeg skal være ærlig, jeg negter ikke, mit Liv kan ikke kaldes en Stræben i Retning af hvad det nye Testamente kalder Christendom, i Retning af at fornegte sig selv, forsage Verden, afdø osv, snarere bliver det Jordiske og Timelige mig med hvert Aar jeg lever, vigtigere og vigtigere, og mit Livs Stræben er i Retning af hvad der maa sætte mig fastere og fastere i det Jordiske og Timelige.“ Jeg betvivler heller ikke, at Enhver vil kunne fastholde denne Opfattelse i Forhold til f. Ex. ti af hans Bekjendte, at de ikke ere Christne i det nye Testaments Forstand, saa lidet som deres Liv en Stræben i Retning af at blive det. Men naar det er 100,000, forvirrer det sig for ham. — Man fortæller om en Stapper en latterlig Historie, hvilken forresten en af mine Pseudonymer i Forbigaaende har fortalt; men denne latterlige Historie er bestandigt forekommet mig at have dybt Sind i sig, og derfor benytter jeg den noget mere. Der fortælles, han solgte sit Ol flaskewis 1 Sk. under Indkjøbsprisen, og da En sagde til ham: „hvor kan det svare Regning, det er jo at sætte Penge til“, svarede han: „nei, min Ven, det er Mængden der gjør det“ — Mængden, som jo ogsaa i vore Tider er det Mægtige. Naar man har leet af denne Historie, gjør man vel i at tage efter Værdommen, der advarer mod den Magt, som Tallet øver over Phantasten. Derom kan nemlig ingen Tvivl være, at

Ottapperen meget godt forstod, at 1 Flaske Ol, som koster ham selv 4 Sk., solgt til 3 Sk., er 1 Sk. Tab. Ogsaa i Forhold til 10 Flasker vil Ottapperen kunne fastholde, at det er Tab. Men, men 100,000 Flasker: her sætter det store Tal Phantasien i Bevægelse, det runde Tal runder af med den, det løber surr for Ottapperen — det bliver Profit, siger han, thi Mængden gjør det. Saaledes ogsaa med den Regning, der faaer et christent Folk ud ved at sammenlægge Genere, som ikke ere Christne, faaer det ud ved Hjælp af „det er Mængden der gjør det“. Dette er for sand Christendom det farligste af alle Sandsbedrag, og tillige er det af alle Sandsbedrag just det, som ethvert Menneske er tilbøieligt til; thi Tallet (det høie Tal, naar det gaaer op i 100,000, i Millioner) og Phantasien de to de passe ganske for hinanden. Men, christeligt, er naturligtvis Regningen forkert, og et christent Folk dannet af Genere, som ærligt tilstaae, at de ikke ere Christne, item ærligt tilstaae, at deres Liv ingenslunde kan kaldes en Stræben i Retning af hvad det nye Testamente forstaaer ved Christendom — et saadant christent Folk er en Umulighed. Derimod kunde en Gæsthy ikke ønske sig bedre Skjul end bag saadanne Taalemaader som: Folket er christent, Folket stræber christeligt, da det er næsten ligesaa vanskeligt at komme slige Talemaader paa Livet, som hvis En sagde: N. N. er Christen, N. N. stræber christeligt.

Men da Christendommen er Mand, Mandens Udruhed og Evighedens Redelighed, er naturligtvis for dens Politi-Blik Intet mistænkeligere end alle phantastiske Størrelser: christelige Stater, christelige Lande, et christent Folk, en — vidunderligt! — en christen Verden. Og kan der end være noget Sandt i denne Tale om christne Folk og Stater, naar, vel at mærke, alle Mellembestemmelserne, alle Afstandene fra det nye Testaments Christendom, redeligt og ærligt blive angivne og holdte kjendelige: vist er det paa dette Punkt stikker, christeligt, en uhyre Criminal-Forbrydelse, ja, Alt hvad Verden hidtil har seet af Criminal-Historier, er som en Bagatel i Sammenligning med denne uhyre Criminal-Historie, som, fortsat fra Slægt til Slægt gjennem lange Tider, dog ikke, hvad jo kan hændes en menneskelig Retfærdighed, er vorset den guddommelige Retfærdighed over Hovedet.

Denne er den religiøse Tilstand. Og for om muligt at forhindre Tidsspilde, vil jeg strax forekomme en Bending, man maa sige vil give Sagen. Lad mig til Oplysning tage et andet Forhold. Hvis der i et Land levede en Digter, som med Sigte paa Idealet af at være forelsket nu taledes saaledes: „selv maa jeg desto værre tilstaae, at jeg ikke kan siges i Sandhed at være forelsket; jeg vil heller ikke bykle og sige, at jeg stræber mere og mere, thi desto værre er Sandheden, at det snarere gaaer tilbage; fremdeles forvisser min Jagttagelse mig om, at der vel ikke i hele Landet er en Gæst, som kan kaldes i Sandhed forelsket“: saa kunde Indbyggerne i det Land svare og til en vis Grad med Rette: „ja, min gode Digter, det kan være godt nok med dine Idealer; men vi ere tilfredse, finde os lykkelige ved det vi kalde at være forelskede, og dermed er den Sag afgjort“. Men saaledes kan det aldrig blive Tilfældet med Christendommen. Det nye Testamente afgjør jo, hvad Christendom er, forbeholdende Evigheden at domme os; Præsten er jo ved Gud forpligtet paa det nye Testamente — altsaa lader det sig ikke gjøre, at Det er Christendommen, det vi Mennesker finde os vel ved at kalde Christendom. Saasnart man antager at turde vende Sagen saaledes, er eo ipso Christendommen afskaffet, Præstens Gud en — dog jeg afbryder, jeg ønsker ikke at drage Conseqvenserne, førend man yderligere nøder mig dertil, og selv da ønsker jeg det ikke. Men tør man ikke vende Sagen saaledes, saa er kun to Veie mulige: enten, hvad jeg foreslaaer, redeligt og ærligt at gjøre Tilstaaelse, betræffende hvorledes vi forholde os til det nye Testaments Christendom, eller at gjøre Konstet for at skjule den sande Tilstand, Konstet for at fremkogle det Skin, at det nye Testaments Christendom er den her i Landet herskende Religion.

Fædrelandet.

16de Aarg. Onsdagen den 25. Martz 1855. Nr. 74.

Udgivere: J. F. Gjedvad og C. Floug; ansvarlig: C. Floug.

En Thesís.

— kun een eneste.

D. 26de Januar 1855.

S. Aierkegaard.

D, Luther, Du havde 95 Theser: forfærdeligt! Og dog i dybere Forstand jo flere Theser, jo mindre forfærdeligt. Sagen er langt forfærdeligere: der er kun een Thesís.

Det nye Testaments Christendom er slet ikke til. Her er ikke Noget at reformere; det, det gjælder om, er at bringe Lys i en gjennem Aarthundreder fortsat, af Millioner (uskyldigere eller skyldigt) over kristelig Criminal-Forbrydelse, hvorved man klogt, under Navn af Christendommens Guldkommengjorelse, har lidt efter lidt søgt at franarre Gud Christendommen, saaet Christendom til at være lige det Modsatte af, hvad den er i det nye Testamente.

Her at den her i Landet almindelige, den officielle, Christendom skal kunne siges endog blot sandt at forholde sig til det nye Testaments Christendom, maa den først, saa redeligt, uskerbeldent, høitideligt som muligt gjøre det kjendeligt, paa hvilken Afstand den er fra det nye Testaments Christendom og uden med Sandhed at kunne kaldes en Stræben i Retning af at komme nærmere til det nye Testaments Christendom.

Saa længe dette ikke skeer, saa længe man enten lader som Ingenting, som var Alt i sin Rigtighed og Det vi kalde Chri-

stendom det nye Testamentes Christendom, eller man gjør Konster for at skjule over Forskjellen, Konster for at opretholde Skinnets af at være det nye Testamentes Christendom: saa længe fortsættes den christelige Criminal=Forbrydelse; der kan ikke være Tale om at reformere, men om at skaffe Lys i denne christelige Criminal=Sag.

*

*

*

Dg for at sige et Ord om mig selv: jeg er ikke, hvad Tiden maaskee kræver, en Reformator, paa ingen Maade, ei heller en spekulativ dybsindig Geist, en Seer, Prophet, nei, jeg er — med Tilladelse — jeg er et i sjelden Grad afgjort Politi=Talent. Forunderlige Samtræs, at jeg just skal blive samtidig med den Periode i Kirkens Historie, der, modernt, er „Sandhedsvidnernes“ Periode, hvor Alle ere „hellige Sandhedsvidner“.

Fædrelandet.

16de Aarg. Fredagen den 30. Marts 1855. Nr. 76.

Udgivere S. F. Gjedvad og E. Ploug; ansvarlig: E. Ploug.

„Salt“;

thi „Christenhed“ er: Christendoms Forraadnelse;
„en christen Verden“ er: Afaldet fra Christendommen.

Februar 1855.

E. Kierkegaard.

* * *

Førend et Menneske lader sig bruge saaledes som her jeg, maa Etyrelsen forfærdeligt tvinge ham; dette er ogsaa mit Tilfælde.

* * *

Protestantismen er ganske simpelt, kristeligt, en Usandhed, en Uredelighed, der forfalster Læren, Christendommens Verdens- og Livs-Anskuelse, saasnart den skal være Princip for Christendom, ikke en til given Tid og Sted fornøden Berigtigelse (Correctiv).

Derfor at indtræde i den katholske Kirke vilde være en Over-ilelse, som jeg ikke skal forskyldes, men som man maaskee vil vente, da i disse Tider det er som ganske glemt, hvad Christendom er, og selv De, der bedst forstaae sig paa Christendom, dog kun ere Halvbevarne.

Nei, man kan godt være ene om at være Christen. Og, hvis man ikke er meget stærk i Manden: for en kristelig Forsigtigheds Skyld jo Færre jo bedre! Og: i „Christenhed“ ser Alt: jo Færre jo bedre! Thi til syvende og sidst just i Begrebet „Kirke“ ligger Grund-Forvirringen i Christenheden, baade Protestantismens og Katholicismens, eller den ligger i Begrebet: Christenhed*).

*) Du som læser dette, indprænt Dig Følgende. Da Christendommen kom ind i Verden, var Opgaven at udbrede Læren. I „Christenhed“, hver det Lude just er den usande Udbredthed, tilveiebragt

Christus har forlangt: Efterfølgere, og aldeles noiaztigt bestemt, hvad han mente, at de skulde være Salt, villige til at offres, at det at være Christen er at være Salt og Villighed til at offres. Men til at være Salt og til at offres egner sig hverken Tusinder eller (endnu mindre!) Millioner, eller (endnu mindre!) Lande, Riger, Stater eller (ubetinget ikke!) hele Verden. Gjælder det derimod om Profit og om Middelmaadighed og om, hvad der er det Mødsatte af at være Salt, at være Brødt, da begynder Muligheden heraf allerede med de 100,000, vøjer med hver Million, staaer paa sit Høieste, naar hele Verden er blevet Christen.

Derfor beskæftiger og interesserer det „Mennesket“ at faae hele Folk, Riger, Lande, en Verden af Christne — thi saa bliver det at være Christen noget ganske Andet, end det er i det nye Testamente.

Dette er ogsaa naaet, og bedst, aldeles fuldendt i Protestantismen, især i Danmark, i den danske, jernne, gemtylige Middelmaadighed. Naar man seer, hvad det at være Christen er i Danmark, hvo vilde falde paa, at det skulde være det, som Kristus taler om, Kors, og Dval og Lidelse, at korsfæste Kjødet, hade sig selv, at lide for Læren, at være Salt, at offres osv. osv. Nei, i Protestantismen, især i Danmark, gaaer Christendommen paa en anden Melodi, alt som Jeppe synger, saa gladelig, saa gladelig, rund, rund, rund — Christendommen er Livs-Nydelse, beroliget, som dog hverken Hedenskab eller Jødedom var det, beroliget ved, at det med Evigheden det er afgjort, afgjort just for at vi ret skulde have Lyst til — trods nogen Hedning eller Jøde — at nyde dette Liv.

Christendommen er slet ikke til. Om Menneske=Slægten havde rejst sig i Oprør mod Gud og kastet Christendommen af sig eller fra sig, det var ikke nær saa farligt som dette Gartyvagtige, at man har affkaffet Christendommen ved en falsk og usand Art Ud-

ved en usand Udbredelse, maa hvad der skal modarbeide det Onde (Udbredtheden) for Alt passe paa ikke selv at have Udbredthedeus Form — derfor jo Færre jo bedre, helst bogstaveligt en Enkelt; thi fra Udbredtheden (det Extensive) hidrører Ondet, saa maa Modvirkningen komme fra: det Intensive.

bredelse, faaet Alle til at være Christne, og saa givet denne Virksomhed Udseende af christelig Iver og Nidkjærhed for Lærens Udbredelse, haanet Gud ved at takke ham, at han har givet sin Belsignelse til, at Christendommen saaledes har faaet Fremgang.

Hvad der forstaaes ved at være Christen har Christus selv forkyndt, vi kunne jo læse det i Evangelierne. — Saa forlod han Jorden, men forudsagde sin Gjenkomst. Og betræffende denne hans Gjenkomst er der een Forudsigelse af ham, som lyder saaledes: mon Menneskens Son, naar han kommer igjen, skal finde Troen paa Jorden? Hænger det rigtig sammen med disse uhyre Batailloner af Christne, Folk, Riger, Lande, en hel Verden: saa maa det have lange Udgifter med Gjenkomsten. Omvendt seet, maatte man vel sige: Alt er beredt til Gjenkomsten.

Hav Tak I Silke- og Fløiels-Præster, som i stedse talrigere Flok vare til Tjeneste, da det viste sig, at Profeten var paa Christendommens Side, hav Tak for Eders christelige Iver og Nidkjærhed med disse Millioner, Riger og Lande, en Verden af Christne, hav Tak, det var christelig Iver og Nidkjærhed! Thi, ikke sandt, hvis det skulde blive som det var oprindelig, at kun nogle Faa, fattige, forfulgte, forhadte Mennesker vare Christne — hvor var saa Floil og Silke blevet af, og de uhyre Indkomster, og Ære og Anseelse og verdelig Nydelse, raffineret som ingen anden Belysnings, raffineret ved et Ekin af Hellighed, der krævede næsten Tilbedelse! Afstykeligt; selv Menneskehedens mest fortabte Udflugt har dog det Fortrin, at deres Forbrydelser ikke hædres og æres, næsten dyrkes og tilbedes som christelige Dyder.

Og I, Jordens Mægtige, Fyrster og Konger og Keisere, af, at I noget Dieblisk have kunnet lade Eder bedaare af disse Suedige, som var Gud i Himlene dog kun et allerhøieste Superlativ af en menneskelig Majestæt, som havde han, menneskelig talt, en Sag, saa det selvsjølgeligt var ham uendeligt langt vigtigere, at en mægtig Mand, end sige en Konge, en Keiser var Christen, end at en Tigger er det! O, min Gud, min Gud, min Gud! Nei, er der, christeligt, for Gud Forskjel, saa er Tiggeren ham uendeligt vigtigere end Kongen, uendeligt vigtigere, thi Evangelium prædikes for de Fattige! Men saa, for Præsterne er Kongen uendeligt vigtigere end Tiggeren.

„En Tigger, hvad skal han hjælpe os til?“ Du Floiels Bjalt, er da Christendommen kommen ind i Verden for at ville have Hjælp af Meenskene, eller for at hjælpe dem, de Fattige, Tiggeren, thi Evangelium prædiktes for de Fattige? „En Tigger, hvad skal han hjælpe os, vi kunde jo komme til at give Penge til!“ Frække Slynge, ja Christendom er just at give Penge til. „Men en Konge, en Konge, det er uhyre vigtigt for Christendommen.“ Du Løgaer, nei, men det er uhyre vigtigt for Dig. Thi naar Kongen er Christen, saa følger strax den Kredt af Mægtige, som er hans Omgivelse (og derfor er det, christeligt, saa betænkeligt med en Konge, som er Christen, at der ikke foranlediges en Overgang til at være Christen, som ikke bliver stort mere end en Costume=Forandring) og naar Kongen og hans Mægtige er blevet Christen eller kaldes saa, saa følger der flere og flere, og tilsidt hele Folket. (og derfor er det, christeligt, saa betænkeligt med at en Konge er Christen, at det Hele ikke bliver en Forandring, som dog ingen Forandring er) og naar saa hele Folket er blevet Christen, saa — see, derfor er det saa uendeligt vigtigt med at Kongen er Christen! — saa kommer Silke og Floil og Stjerner og Baand og aller aller allerfineste Raffinements, og de mange Tusinder om Maret. De mange Tusinder, disse Blod=Penge! Thi det var jo Blod=Penge Judas tog for Christi Blod — og det var jo ogsaa Blod=Penge disse Tusinder og Millioner, som skaffedes tilveie for Christi Blod, og ved at forraade Christendommen og forvandle den til Verdelighed. Kun at det, ikke sandt Du floielsklædte Kræmmer=Sjæl, kun at det næsten er latterligt med Judas, saa man fristes af indre Grunde til at betvivle den historiske Sandhed, at en Jøde, og det var jo Judas dog, at en Jøde forstaaer sig saa lidt paa Penge, at han for 30 Secler, om man saa vil, afhænder en saa uhyre Penge=Værdie som Jesus Christus: den største Penge=Gjenstand, som nogensinde er forekommet i Verden, paa hvilken Gonto der er reist Millioner \times Quadrillioner, afhændet for 30 Secler! Men det gaaer fremad, Verden er perfectibel; Judas udtrykker jo dog noget Ufuldkomnere, først at han kun tog 30 Secler, og dernæst at han dog ikke lod sig ære og prise, næsten dyrke og tilbede som Christi sande Tilhænger!

Dg Du, Du tankeløse Menneskenes Mængde — dog herved
har jeg sagt nok, og tillige, hvorfor jeg ikke siger mere! Al,
Du ikke blot bliver bedragen, men Du vil bedrages! Hvad hjæl-
per saa oprigtig Kjærlighed, hvad al Uegennyttighed, Du ikke
blot bliver bedragen — saa kunde der sagtens hjælpes — men
Du vil bedrages!

Fædrelandet.

16de Merg. Lørdagen den 31. Marts 1855. Nr. 77.

Udgivere J. F. Gjørdvad og C. Ploug; ansvarlig: C. Ploug.

Hvad jeg vil?

Marts 1855.

S. Kierkegaard.

Ganske simpelt: jeg vil Redelighed. Jeg er ikke, som man velmenende — thi Forbittrelsens og Raseriets og Almagtens og Brorlets Opfattelse af mig kan jeg ikke tage Hensyn til — har villet fremstille mig, jeg er ikke en christelig Strenghed lige over for en given christelig Mildhed.

Paa ingen Maade, jeg er hverken Mildhed eller Strenghed — jeg er: en menneskelig Redelighed.

Den Formildelse, som er den almindelige Christendom her i Landet, vil jeg have holdt ved Siden af det nye Testamente for at faae at see, hvorledes disse to forholdte sig til hinanden.

Viser det sig saa, kan jeg eller nogen Anden vise, at den lader sig holde lige over for det nye Testaments Christendom: saa vil jeg med største Glæde gaae ind paa den.

Men Get vil jeg ikke, for ingen, ingen Pris: jeg vil ikke ved Fortieller eller ved at gjøre Konster see at frembringe det Skin, at den almindelige Christendom i Landet og det nye Testaments Christendom ligne hinanden.

See, det er dette jeg ikke vil; og hvorfor ikke? Nu, fordi jeg vil Redelighed, eller vil Du jeg skal tale anderledes, vel, fordi jeg troer, at er det muligt, kan end den alleryderligste Formildelse af det nye Testaments Christendom holde Stik i Ewighedens Dom: den kan umuligt holde Stik, naar man endog har anvendt Konster paa at skjule over Forskjellen mellem det nye Testaments Christendom og denne Formildelse. Jeg mener som saa: er En den Naadige, nu vel saa lad mig vore at forlange af ham, at han skal tilgive mig al min Gjæld: men var end hans Naade

guddommelig Naade, dette er for meget forlangt, at jeg ikke engang vil være sand, betræffende hvor stor Gjælden er.

Og det er denne Usandhed, jeg mener den officielle Christendom forskylder: den gjør ikke hensynsløst den christelige Fordring kjendelig, maaskee fordi den er bange for, at man vilde komme til at gysse ved at see, paa hvilken Afstand vi leve, og uden at vort Liv i fjerneste Naade kan kaldes en Stræben i Retning af at opfylde Fordringen. Eller for blot at tage et Exempel af hvad der foresteen jo overalt er tilstede i det nye Testaments Christendom, naar Christendommen fordrer til at frelse sit Liv evigt (og det er jo det, vi mene at opnaae som Christne): at hade sit eget Liv i denne Verden; er der nogen Eneſte iblandt os, hvis Liv end i fjerneste Naade kunde kaldes end den svageſte Stræben i denne Retning, medens der i Landet maaskee ere tusindvis „Christne“, som ikke engang ere vidende om denne Fordring. Altsaa, vi „Christne“, vi leve i ganske almindelig menneſkelig Forstand elskende vort Liv. Hvis da Gud alligevel skal af „Naade“ antage os for Christne: Get maa dog fordres, at vi ved at være noisagtigt vidende om Fordringen have en sand Forestilling om, hvor uendelig stor Naaden er, som vises os. Saa langt kan „Naaden“ umuligt række, Get maa den aldrig, den maa aldrig bruges til at fortie eller formindſke Fordringen; i ſaa Fald endevender „Naaden“ hele Christendommen. — Eller for at tage et Exempel af en anden Art. En Lærer i Christendom lønnes f. Ex. med flere Tusinder. Naar vi nu fortie den christelige Maalestof og gaae ud fra det almindelige Menneſkelige, at det jo er ganske naturligt, at en Mand skal have Løn for sit Arbeide, Løn, saa han kan leve med Familie, og som Embedsmand i anseet Stilling anseelig Løn: saa er flere Tusinder om Aaret ſlet ikke meget. Saasnart derimod den christelige Fordring: Armod gjøres gjældende, saa er Familie Luxus, flere Tusinder en saare hoi Wage. Jeg siger ikke dette for at fradrage, hvis jeg formaade det, en saadan Embedsmand en eneſte Skilling, kværtimod, hvis han ønskede det, og jeg formaade det, ſkulde han gjerne faae dobbelt saa mange Tusinder: men jeg siger, at Fortielsen af den christelige Fordring forandrer Synspunktet for hele hans Wage. Til Redelighed med Christendommen vil fordres, at man selv

bringer det i Grindring, at christeligt er Fordringen Armod, og at dette ikke er noget capricieust Indfald af Christendommen, men er, fordi Christendommen meget godt forstaaer, at kun i Armod kan den betjenes sandt, og at jo flere Tusinder en Christendoms Lærer har i Gage, jo mindre kan han tjene Christendommen. Derimod er det ikke redeligt at fortie Fordringen eller at gjøre Kunstler for at give det Udseende af, at den Art Levevei og Carriere er ganske det nye Testaments Christendom. Nei, lad os tage Pengene; men for Gud i Himlens Skyld ikke det Næste, ikke ville skjule over den christelige Fordring, saa der, ved Fortielse eller ved Falst, tilveiebringes et Slags Decorum, der er i aller-allerhøieste Grad demoraliserende og er at snigmyrde Christendommen.

Altsaa Redelighed vil jeg: men hidtil har det Bestaaende ikke af egen Drift villet gaae ind paa den Art Redelighed, og heller ikke villet lade sig paavirke af mig. Dog bliver jeg derfor hverken en Mildhed eller en Strengthed, nei jeg er og bliver: ganske simpelt en menneskelig Redelighed.

Lad mig vore det Yderste, for om muligt at blive forstaaet i, hvad det er jeg vil.

Jeg vil Redelighed. Er det da dette, Slægten eller Samtiden vil, vil den ærligt, redeligt, usorbeholdent, aabent, ligefrem gjøre Oprør mod Christendommen, sige til Gud „vi kan, vi vil ikke boie os under denne Magt“ — men vel at mærke, det gjøres ærligt, redeligt, usorbeholdent, aabent, ligefrem: nu vel, hvor besynderligt det kunde synes, jeg er med; thi Redelighed vil jeg. Og overalt, hvor der er Redelighed, kan jeg gaae med; et redeligt Oprør mod Christendommen kan kun gjøres, naar man redeligt vedgaaer, hvad Christendom er, og hvorledes man selv forholder sig dertil.

Er det dette man vil: ærligt, aabent, oprigtigt som det somer sig, naar man taler med sin Gud, hvad derfor Enhver er, der agter sig selv, og ikke saa dybt foragter sig selv, at han vil være uoprigtig lige over for Gud — altsaa vil man ærligt, oprigtigt, usorbeholdent, ganske gjøre Gud Tilstaaelse, betræffende hvorledes det egenligen hænger sammen med os Mennesker, at Slægten gennem Tidernes Løb har tilladt sig at formilde og for-

milde Christendommen, indtil vi tilsidst har faaet den til at være lige det Modsatte af hvad den er i det nye Testamente — og at vi nu dog gjerne ville, hvis det lod sig gjøre, at dette maatte være Christendom: vil man det, saa er jeg med.

Men Get vil jeg ikke, nei, for ingen, ingen, ingen Pris vil jeg det, Get vil jeg ikke: jeg vil ikke, om det saa blot var med den sidste Fjerdedeel af det sidste Led paa min lille Fingertage i hvad der hedder: officiel Christendom, der ved Fortielse eller Konster gives Skin af at være det nye Testaments Christendom, hvad jeg paa mine Aar takker min Gud for at han forbarmende forhindrede mig at komme for langt ind i.

Vil saa den officielle Christendom i Landet af hvad her er sagt tage Anledning til at bruge Magt mod mig; jeg er rede; thi jeg vil Redelighed.

For denne Redelighed vil jeg vore. Derimod siger jeg ikke: at det er for Christendommen jeg vover. Antag det, antag, at jeg blev ganske bogstavelig et Offer: jeg blev dog ikke et Offer for Christendommen, men fordi jeg vilde Redelighed.

Men medens jeg ikke tør sige, at jeg vover for Christendommen, holder jeg mig dog fuldt og saligt forviiset om, at denne min Voven er Gud velbehagelig, har hans Samtykke. Ja, det veed jeg, det har hans Samtykke, at i en Verden af Christne, hvor Millioner og Millioner kalde sig Christne — at der et Menneske udtrykker: jeg tør ikke kalde mig en Christen; men Redelighed vil jeg, og til den Ende vil jeg vore.

Fædrelandet.

16de Aarg. Løverdagen den 7. April 1855. Nr. 81.

Udgivere: J. F. Gjødvad og E. Ploug; ansvarlig: E. Ploug.

S Anledning af et anonymt Forslag til mig i dette Blads Nr. 79.

D. 4de April 1855.

S. Kierkegaard.

At foreslaae mig at skrive en Fremstilling af det nye Testaments Lære, maaskee en stor Bog, en Dogmatik, som maaskee igjen bedst lod sig skrive paa en videnskabelig Udenlandsreise, gjør paa mig (vel ogsaa paa Dem, for hvem mine Artikler i „Fædrelandet“ ere et Nærværende) Indtrykket enten af det Laabelige eller af at en Snare sættes mig, for at jeg skulde lade mig „Dieblirket“ franarre, see feil af Opgaven, komme ind, muligt, hvad vel deraf kunde blive Følgen, omkomme eller blive borte i det vidtløstige Videnskabelige. I Stedet for at opfordre mig til at skrive et nyt Værk, skulde den anonyme Forfatter da hellere (thi helst saae jeg, at man opfordrede de Samtidige til atter og atter at læse mine Artikler i „Fædrelandet“), han skulde da hellere have opfordret de Samtidige til at gjøre sig bedre bekendte med mine tidligere Skrifter, med „Afsluttende Efterskrift“, „Sygdommen til Døden“, og især med „Indøvelse i Christendom“, der vistnok ikke for Dieblirket kan faaes i Bogladerne, men det vil snart være gjort godt, da der trykkes paa det nye Dplag. Disse Boger forholde sig just til Dieblirket, afgive for Dieblirket de onstelige Forkundskaber, thi de ere Forkundskaberne for: Dieblirket.

Fædrelandet.

16de Merg. Onsdagen den 11. April 1855. Nr. 83.

Udgivere: J. F. Gjørdvad og C. Floug; ansvarlig C. Floug.

Var det rigtigst nu at „standse med Klemningen“?

D. 7de April 1855.

S. Kierkegaard.

Dette har man foreslaaet mig. Dog heri kan jeg — hvis det ellers er mig, der klemter — ikke sige Nogen: det vilde jo være usforvarligt at lade være at klemte, saa længe det brænder. Men nøiagtigt taget er det ikke mig, der klemter, det er mig, der, for at ryge Sandsebedrag og Gavyvestreger ud, sætter Ild paa, en Politi=Ferretning, og en christelig Politi=Ferretning; thi ifølge det nye Testamente er Christendom Ilds=Paasættelse, Christus siger selv: „Ild er jeg kommen at kaste paa Jorden.“ Og det brænder allerede, ja, og det bliver vistnok en om sig gribende Ildbrand, bedst at sammenligne med en Skovbrand; thi det er paa „Christenhed“ der er sat Ild. Og det er Vidtløstighederne, der skal bort, dette uhyre vidtløstige Sandsebedrag med den — velmente eller gavyveagtige — Videnskabelighed paa det christelige Gebet, den uhyre vidtløstige Indbildning med (hvad der vistnok convenerer Kirke=Fyrster baade for Penge=Fordelens og den sandselige Magts Skyld, og hvad der bliver det allerfineste og delicateste Raffinement ved — haanende Gud og det nye Testamente! — at gjælde som christelig Fjer og Nidjærhed for Lærens Udbredelse) denne Indbildning med Millioner Christne, Riger, Lande, en christen Verden. Det er Vidtløstighederne, der skal bort, og just ved Hjælp af det brændende Spørgemaal, hvis Ild ikke skal slukkes, Dieblikkets brændende Spørgemaal: at officiel Christendom ikke er det nye Testaments Christendom.

Nei, officiel Christendom er ikke det nye Testaments Christendom, det maa Enhver kunne see, ved blot at kaste et endog kun flygtigt men uheldet Blik i Evangelierne og saa see paa, hvad

vi kalde Christendom. Grunden, hvorfor det ikke sees, er, at den store Mængde af Menneſter ere ved allehaande Dienſforblindelses-Kenſter forhindrede i at kunne ſee uhildet; og Grunden er, at der af Staten er anbragt 1000 Embedsmænd, der have ſaa vanſkeligt ved at ſee uhildet, fordi Spørgsmaalet om Christendom for dem kommer til tillige at ſtille ſig pecuniært, og de naturligt ikke gjerne vilſe have Dinene op for, om hvad der hidtil blev anſeet for den ſikkreſte Bei til Brød, det Viſeſte af Alt, om det ikke er en trivſom Næringsvei, chriſteligt maaskee endog er „uberrettiget Næringsbrug“, at der i Hundredevis anbringes Menneſter, ſom i Stedet for at følge Chriſtum efter, hyggeligt og comfortabelt indrettet, jævnt avancerende, med Familie — og under Navn af at denne Birken ſkal være det nye Teſtamentes Christendom — ernære ſig af, at Andre have maattet lide for — juſt det er Christendom — den lidende Sandhed, ſaa Forholdet rent er vendt om, og Christendom, der kom ind i Verden ſom den Sandhed, man døer for, nu er bleven den Sandhed, hvoraf man („Fryd Dig ved Livet i dine Dages Vaar“) lever med Familie, jævnt avancerende.

Ellers maa Enhver kunne ſee, at officiel Christendom ikke er det nye Teſtamentes Christendom, ligner den ikke mere end Firſkanten ligner Cirklen, ikke mere end det at nyde ligner det at lide, det at elſke ſig ſelv det at hade ſig ſelv, det at attraae Verden det at forſage Verden, det at være ganſke hjemme i Verden det at være en Fremmed og Udlænding i Verden, det at gaae i Forretninger, til Dands, paa Frieri det at følge Chriſtum efter — nei ikke mere; de Batailloner Chriſtne, ſom „Chriſtenhed“ ſtille i Marken, ligne ikke mere hvad det nye Teſtamente forſtaaer ved Chriſten, ikke mere end de Rekrutter, Falſtaff har hvrevet, ligne vaabendygtige veløvede, kamplyſtne Soldater, kunne ikke ſandere ſiges at ſtræbe i Retning af hvad det nye Teſtamente forſtaaer ved Chriſten, end en Mand, der i jævnt Gang gaaer ud ad Veſterport, kan ſiges at ſtræbe ud ad Øſter; og det vi kalde Lærer i Christendom (Præſt) ligner ikke mere hvad det nye Teſtamente forſtaaer ved en Lærer i Christendom, ikke mere end en Dragliſte ligner en Dandser, forholder ſig ikke mere til hvad det nye Teſtamente forſtaaer ſom en Lærers Opgave ikke mere end

en Dragliste til det at dandse, hvorved jeg jo ikke borgerligt eller menneskeligt siger noget Nedsættende om Præsten, saa lidt som jeg negter, at en Dragliste kan være et yderst brugbart og gavnligt Møbel, fordi jeg siger, hvad sandt er, at den ikke forholder sig til at dandse.

En Efterskrift

Hvad jeg skriver, er vissefælgelig ikke i nogen fjendelig Hensigt med Geistligheden, hvorfor skulde jeg ogsaa have en saadan? Geistligheden er naturligvis i mine Tanker — naar den da ikke skal være „Sandhedsvidner“ — en ligesaa dygtig, respectabel, agtværdig Samsunds-Glasse som en hvilken som helst anden. Den theologiske Kandidat er bona fide kommen ind — ja, det er ganske vist det er noget forkert Noget, han er kommet ind i, men han er bona fide kommen ind i det. Ansvarer ligger egentlig hos Staten; skal derfor Stat og Kirke skilles ad, bliver det ligefrem Statens Pligt at forsørge Præsten, med hvem den har contraheret. Hvad vilde ogsaa Staten paa den Gallei! At arrangere 1000 Løvebrød paa Conto: den lidende Sandhed, og at ville „protegere“ det Guddommelige: begge Dele er lige bagvendt.

Fædrelandet.

16de Marts. Onsdagen den 11. April 1855. Nr. 83.

Udgivere: J. F. Gjedvad og C. Ploug; ansvarlig: C. Ploug.

Teulleton.

Christendom med kongelig Bestalling og Christendom uden kongelig Bestalling.

D. Sde April 1855.

S Rierkegaard.

I Statsraad Heibergs lille Mesterstykke „Alferne“ hænder det, som bekjendt, Skolelærer Grimmermann, at han aldeles uforvarende styrter 70,000 Favne ned under Jorden, og om muligt endnu mere urentet, end hans Fald var uforvarende, seer sig omgivet af Bjergetrolde. „Hvifket Nonsens“, siger Grimmermann, „der er ikke Bjergetrolde til — og her er min Bestalling.“ Af, men at komme til Bjergetrolde med en kongelig Bestalling er en spildt Uleilighed, hvad Satan bryde Bjergetrolde sig om kongelig Bestalling, deres Rige er ikke af denne Verden, for dem er selvsf lgelig en kongelig Bestalling = 0, har i det Høieste Papirets Værd.

Denne Scene kom jeg til at tænke paa ved Biskop Martensens Myndigheds-Artikel mod mig i sin Tid. Det var mig tydeligt, at det han egenligen trodsede paa (mod mig, som kun har en „privat Christendom“) var: hans kongelige Bestalling, at hos ham saar man Christendom med kongelig Bestalling.

Men at komme — **christeligt** — til mig og Folk af mine Lige med en kongelig Bestalling er at komme lige saa heldig an som Grimmermann med sin Bestalling.

En kongelig Bestalling! Man misforstaae mig endelig ikke, der er saa Mennesker, der — borgerligt — have en saa næsten ubetinget Respect for en kongelig Bestalling som jeg; det er Noget, jeg ofte nok har maattet høre af mine Bekjendte, at jeg

politisk var et Rittengryn, der bukker 7 Gange for Alt, hvad der har kongelig Bestalling.

Christeligt forstaaer jeg derimod Sagen anderledes. I Kraft af en kongelig Bestalling — en kongelig Bestalling er dog vel Noget, som forholder sig til et Rige af denne Verden — at ville have nogensembelst Myndighed i Forhold til hvad der angaaer ikke blot et Rige af en anden Verden, men et Rige, hvis Videnskab, og indtil paa Liv og Død, just er, ikke at ville være et Rige af denne Verden: ja det er endnu latterligere end at Grimmermann paaberaaber sig kongelig Bestalling lige overfor Bjergetrolde.

Saaledes forstaaer jeg Sagen: just det, jeg gjentager, just det — man lægge vel Mærke dertil, thi det er, christeligt, afgjørende for hele det kirkelige Bestaaende; hvad det at sige det, statsborgerligt eller menneskeligt, muligt er for mig, maa jeg finde mig i — just det, at jeg ingen kongelig Bestalling har, er min Legitimation og er christeligt dog altid negativt et uhyre Fortrin for det at have kongelig Bestalling. Grimmermann gjør sig kun latterlig ved at paaberaabe sig sin Bestalling; men christeligt at paaberaabe sig kongelig Bestalling er egentlig: at angive sig selv, at man er en Utro mod det Rige, som for ingen Pris vil være et Rige af denne Verden, eller at Guds Christendom er: at lege Christendom.

Fædrelandet.

16de Aarg. Fredagen den 27. April 1855. Nr. 97.

Udgivere: J. E. Gjedvad og C. Ploug; ansvarlig: C. Ploug.

Hvilken grusom Straf!

Den 25de April 1855.

S. Kierkegaard.

Sin Artikel mod mig i dette Blads Nr. 94 indleder Provst Victor Bloch ved at knytte den til en tidligere Artikel mod mig i samme Blad af en Anonym, hvis Artikel Provst Bloch (en taffende Bafil) anerkjender i de stærkeste og forbindligste Udtryk som hvad man kunde kalde „en ledende Artikel“ — og det er der Noget i, det var nemlig en vild-ledende Artikel, forsaavidt ogsaa i sin Orden, at den var anonym, hvad en ledende Artikel under Forhold som de stedfindende vistnok ikke kunde være.

Ganske er dog Provst B. ingenlunde enig med den anonyme Forfatter; det er kun et Stykke han kan følge Anonymens veiledende Artikel, snart maa Provsten svinge af, slaac ind paa en anden Vej; hans Artikel bliver nu, hvad man kan kalde en Torden-ledende Artikel, naar man derved ikke tænker paa at aflede, men paa at nedlede et Tordenveir over et Menneſte, over mig Staffel.

Provsten vil — hvis jeg ikke forbedrer mig — have mig kirkeligt straffet. Og hvorledes? Ja, Straffen er, grusomt udtænkt, saa grusom, at jeg tilraader Fruentimmer at have deres „Hovedvandsæg“ ved Haanden, for ikke at besvime, naar de høre den. Hvis jeg ikke forbedrer mig, ſkulde Kirkeøren luffes for mig. Gyseligt! Altsaa, hvis jeg ikke forbedrer mig, ſkulde jeg være udeluffet, udeluffet fra om Søndagen i de stille Timer at høre Sandhedsvidnernes om ikke ubetalelige, saa dog uskatterlige Bektalenhed — jeg, jeg ſolle Gaar, der hverken kan læse eller ſkrive, og som derfor, ſaaledes udeluffet, maa aandeligt, forsmægte, døe af Cult ved at være udeluft fra hvad der sandt kan kaldes

eller Løber maaskee Tillige og Enten — Eller nu omtrent ud paa Gæt? „Tillige“; bliver en Lærer i Christendom ved tillige at være kongelig autoriseret ikke noget lige saa See- og Mærkværdigt, som hvad der nu føres Besværing over i Adresseavisen, at en Jøde-Præst foruden at være Jøde-Præst tillige ved at være N. af D. bekjender sig til den evangelisk-christelige Religion? Men naar saa er, kunde det maaskee ende med, at Biben fik en anden Lyd, og Talen ikke blev om at lukke Kirkens Døre for mig, men det blev Præsten, der kom til at lukke Boutiquen, eller, for at erindre om den tordnende Provst, Knaldboden.

Lad mig fremdeles — jeg seer af Provst B.s Artikel, at det gjøres fornødent — atter fremdrage et Skriftsted, som jeg tidligere har fremdraget. Det er Christi egne Ord: Mon Menneskens Søn, naar han kommer igjen, skal finde Troen paa Jorden? Altsaa Kristus tænker sig en Mulighed af, at Tilstanden ved hans Gjenkomst kunde være den, at Christendommen slet ikke er til. Og tillige ligger vel i hiint Ord, at Kristus nærmest har tænkt sig Afaldet fra Christendommen steet i Underfundighed, gartyveagtigt; han synes ikke at vente, at Tilstanden skulde være, at der Ingen var, som kaldte sig Christne, han siger jo ikke: mon Menneskens Søn ingen Christne skal finde. Hvad om han har tænkt sig det saaledes: der vil findes Millioner af Christne, christne Stater, Lande, en christen Verden, Tusinder af næringsdrivende Præster — men Troen (hvad jeg forstaaer ved Tro) mon den vil findes paa Jorden? Afaldet fra Christendommen vil ikke stee aabenhjst, ved at Alle frastige sig Christendommen, nei, men underfundigt, listigt, gartyveagtigt ved, at Alle antage Navn af at være Christne, menende sig paa den Maade allerstikreft sikkede mod — Christendommen, det nye Testaments Christendom, hvilken Mennesket er angst og bange for, og hvorfor saa industrielle Præster under Navn af Christendom have opfundet et Skifferi, der smager prægtigt, og som Menneskene med Fornøielse give deres Penge for.

Endeligen et Ord til Dig, Du som med nogen virkelig Interesse, for Din egen Skyld, læser hvad jeg skriver; lad mig lægge Dig en Ting paa Sinde: læs oftere mine Artikler, og indprænt Dig især Skriftstederne, saa Du kan dem udenad; det er

jo ikke mange, men det er af Bigtighed for Dig, at Du kan dem udenad. Det, jeg fremdrager, er det just Præstens Interesse at skule, fertie, fertene, udelade. Naar Du nu ikke har anden Kundskab til hvad Christendom er, end høist den Du saaer ved at høre Præsten, saa kan Du være temmelig sikker paa, at Du vil leve hen, bevaret i fuldkommen Uvidenhed om, hvad der ikke convenerer den officielle Christendom. Det er i den Tilstand, man agter at afgive Dig, doende, til Evighedens Regnskab, hvor det vistnok vil tjene til Din Uldskyldning, at Andre nærmest bære Skylden, men hvor det dog bliver Dit Ansvar, om Du ikke har taget den Sag for letfærdigt, ved for letfærdigt at troe Præsten, maaskee endog fordi han er kongelig autoriseret.

Fædrelandet.

16de Mæg. Torsdagen den 10. Mai 1855. Nr. 107.

Udgivere: J. F. Gjørdvad og E. Ploug; ansvarlig: E. Ploug.

Et Resultat.

23de April 1855.

E. Kierkegaard.

Ved en Række Artikler i dette Blad har jeg nu, som det heder i Krigs sproget, aabnet og vedligeholdt en levende Fld mod den officielle Christendom og dermed mod Geistligheden her i Landet.

Og hvad har Geistligheden fra sin Side gjort? Den har — ja om jeg end ikke vilde jeg nødtes til at være saa høflig, thi det er sandt — den har iagttaget en betydningsfuld Tausshed. Curieust, havde man svaret, var der vel fremkommet meget Intetsigende, maaskee var det Hele blevet intetsigende; nu derimod hvor betydningsfuldt det Hele er blevet ved denne betydningsfulde Tausshed!

Hvad betyder da denne betydningsfulde Tausshed? Den betyder, at hvad der bekræftiger Geistligheden er: Lerebrødet, i ethvert Tilfælde betyder den, at de Geistlige ikke ere Sandhedsvidner, ellers var det utænkeligt, at hele Geistligheden — især efter at dens Hoved hoiv. hoiarv. Biskop Martensen havde gjort et saa uheldigt Forsøg paa at tale — kunde ville iagttage Tausshed, medens det saa aabenlyst blev gjort kjendeligt, at den officielle Christendom er, æsthetisk og intellectuel, en Latterlighed, en Uansændighed, christelig, det Forargelige.

Antaget derimod, at Lerebrødet er det, der bekræftiger Geistligheden, saa er Tausheden ganske i sin Orden. Thi paa Lerebrødet har jeg i endelig Forstand ikke taget Sigte, og, kjendt som jeg er af Geistligheden, har den meget godt vidst, at Eligt ikke let kunde falde mig ind, at jeg ikke blot ikke er en Politiker, men hader Politik, ja, at jeg maaskee endog var tilbøielig

til at kæmpe for Geistligheden, hvis man i endelig Forstand vil angribe Verebrodet.

Altsaa derfor denne fuldkomne Taushed: mit Angreb har egentligen slet ikke beskæftiget Geistligheden : det forholder sig ikke til hvad der beskæftiger denne. Tag et Exempel fra — nær havde jeg sagt feil og sagt „en anden Verden“ — altsaa tag et Exempel fra den samme Verden: fra Kjøbmandsverdenen. Hvis det var muligt at angribe en Kjøbmand saaledes, at man viste, at hans Varer vare slette — men at dette dog ikke kom til at have mindste Indflydelse paa hans sædvanlige Omsætning af Varer: saa vilde han vel sige: „et saadant Angreb er mig det Lige-gyldigste af Alt; thi det om Varerne ere gode eller slette, beskæftiger mig jo ikke i og for sig selv, jeg er jo Kjøbmand, det, der beskæftiger mig, er Omsætningen. Ja, jeg er i den Grad Kjøbmand, at hvis man kunde vise, ikke blot at den Kasse, jeg sælger, er havareret, bedærvet, men at Det, jeg sælger under Navn af Kasse, slet ikke er Kasse — dersom man blot sikker mig, at dette Angreb aldeles ingen Indflydelse faaer paa Omsætningen: er et saadant Angreb mig det Lige-gyldigste af Alt; hvad kommer det mig ved, hvad det er for Noget Menneffene tynde i sig under Navn af Kasse, mig beskæftiger kun: Omsætningen.“

• Og heri har jo Kjøbmanden qua Kjøbmand Ret — og ligeledes Geistligheden i sin Taushed, naar man betragter Geistligheden som Kjøbmandsstand.

Men hvad var det nu jeg i sin Tid protesterede mod? har jeg protesteret mod, at Geistligheden betragtes som Kjøbmands-
Stand? nei, jeg har protesteret mod, at den vil gjælde for: Sandhedsevidner; med Paastanden paa at være Sandhedsevidne er just Geistligheden allerlængst fra at være Sandhedsevidne, mindst af alle Samsundsclasser Sandhedsevidner.

En tydsk Forfatter har sagt, at den ærligste Samsundsclasser er Kjøbmændene, thi de sige ligesvem, at det er Profitten om at gjøre. Jeg vilde foreslaae en lidt fuldstændigere Scala: den ærligste Samsundsclasser er Nagerkarlene, thi de sige ligesvem: her snydes. Næst dem kommer Kjøbmanden; og sidst vilde komme Phantasi=Stykket af Bisshop Martensen: Sandhedsevidnerne. Det var mod Bisshop Martensens Phantasier, jeg protesterede; jeg vendte

ikke Sagen saaledes: Geistligheden maa forpligtes til at være Sandhedsvidner; nei, jeg vendte Sagen saaledes: dette Skilt maa de tage ind. Det vilde jo, for at tage et Exempel, afstedkomme stor Forvirring og Uorden, ja i mangt et Tilfælde vel Skade, om Een og hver Anden hittede paa at sætte over sin Dør: praktiserende Løge, og hænge en rød Lygte ud. Samsunds=Ordenen maatte fordre, at alle disse Skilter bleve borttagne. Og saaledes ogsaa med det at have Skilt ude som: praktiserende Sandhedsvidne. Det er som beregnet paa at forhindre Anbringelse af end den mindste Emule Sandhed i denne Verden; thi „hvor der er 1000 Sandhedsvidner, det maa jo være Sandhedens Berden“, ganske vist, hvis ikke netop disse 1000 Skilter var den allersfarligste Usandhed i denne — Sandhedens Berden. Lad dem da tage dette Skilt ind; at Geistligheden har Skilt ude, er jo ganske i sin Orden, kun ikke som Sandhedsvidner.

Og at den ikke er Sandhedsvidne, er' jo nu ved Indtrykket af et Nærværende gjort synligt for Enhver, der vil see. Antaget, at hvad jeg siger er sandt — hvis Geistligheden havde været Sandhedsvidner, havde den ikke tiet, men erklæret sig for dette Sande; antaget, at hvad jeg siger er usandt — hvis Geistligheden havde været Sandhedsvidner, havde den ikke tiet, men erklæret sig mod dette Usande. Set derimod havde den, hvis den havde været Sandhedsvidne, ikke gjort, just det den har gjort, den havde ikke ved Tausshed seet at skulke sig fra noget Sandt — dersom man antager, at det jeg siger er sandt; eller i Tausshed ladet noget Usandt staae ved Magt — dersom man antager, at det jeg siger er usandt.

Efterskrift.

6te Mai.

For at gjøre de Samtidige opmærksomme; for at affkære Geistligheden den Udflugt, at det var Noget, som Ingen læste: har jeg brugt en politisk, udbredt Journal.

I Paagt med Gud som jeg er, uegennyttig som al min Stræben var: tør jeg, ydmyg for Gud, i stolt Selvfølelse have den største Forestilling om den Sag, hvilken jeg har den Ære at tjene, dens Betydning, dens Fremgang, medens jeg rigtignok og=

saar maa have den største Forestilling om dens Vanstuelighed; thi hvad var vel vanstueligere, mere til at fortrivle over end at skulle anbringe Idealerne i en ved Klogskab og Charakterløshed fortabt Slægt, hvor derfor ogsaa Præsterne, der — sorgeligt nok at tjene Penge paa den Maade! — leve af den Indbildning, at Alle ere Christne, naar man seer noiere til, snarere maae siges — sorgeligste Maade at tjene Penge paa! — at leve af, at de fleste ikke engang gide have den Uleilighed eller ville udsætte sig for det borgerlige Bryderi, der kunde være forbundet med at vedgaae, at de hverken ere eller indbilde sig at være det.

Det er vel nu naaet, at Befolkningen er vidende om Protesten mod, at officiel Christendom er det nye Testaments Christendom, og at Befolkningen er vidende om Indsigelsen mod, at „Præsten“ gjælder for „Sandhedsvidne“, da det der beskæftiger ham er: Omsætningen.

Dette skulde bringes til almindelig Kundskab saaledes, at man ikke skulde turde driste sig til at sige: det er Noget Ingen har læst; derfor brugte jeg en politisk, udbredt Journal.

Fædrelandet.

16de Marts. Torsdagen den 10. Mai 1855. Nr. 107.

Udgivere: J. F. Gjedvad og C. Ploug; ansvarlig: C. Ploug.

Heftet 4de og 5te Spalte.

En Monolog.

. . . . Deri har jo dog aabenbart Studenstrup Ret, at Raad- og Dom-huset er en høist anseelig Bygning, og for den Slik, som disse „brave Mænd“ ville afhænde den for, det billigste Kjøbmandsskab vel muligt; det maa baade hans Farbroder i Thy, Alle i Salling, alle kloge Mænd her og der indrømme.

Det der undgaaer Studenstrup er, om disse brave Mænd staae i det Forhold til Raad- og Dom-huset, at de kunne afhænde det. Thi hvis ikke, saa er, om det saa kun var 4 Mk. 8 Sk. meget for dyrt — for Raad- og Dom-huset. Og saa Billighed er ikke ubetinget at prise, har sin Grændse; naar man ikke faaer det, man for den uhorste billige Pris kjøber: saa er Prisen ikke billig, men meget dyr.

Saaledes med Christiendommen. At en evig Salighed er et ururdeerligt Gode, noget langt Betydeligere end Raad- og Dom-huset; at den kjøbt for den Slik, for hvilken Præsterne afhænde den, maa betragtes som et langt, langt, langt brillantere Kjøbmandsskab end Studenstrups af Raad- og Dom-huset, indrømmer jeg villigt.

Den eneste Betænkelse, jeg har, er, om Præsterne staae i det Forhold til Evighedens Salighed, at de kan afhænde den. Thi hvis ikke, saa er, om det saa blot var 4 Mk. 8 Sk., en enorm Pris.

Det nye Testamente bestemmer Saligheds Vilkaaret. Sammenlignet med det nye Testaments Pris — det er sandt, der fattes mig Udtryk for at betegne, i hvilken Grad sammenlignet hermed Præstens Pris er billig, er Røverkjøb. Men, som sagt,

staaer Præsten i det Forhold til Evighedens Salighed, at han kan afhænde den, Du kjøbe den hos ham?

Ihi staaer Præsten ikke i det Forhold til Evighedens Salighed, at han kan afhænde den, hvad han jo ikke gjør, da han ikke er vor Herre; og er Præstens Christendom, den officielle Christendom ikke det nye Testaments Christendom, ikke lignende den mere end Jirkanten Cirkelen: hvad hjælper mig saa al hans Prisbillighed? I Henseende til at vinde en evig Salighed kommer jeg, ved at kjøbe hos ham, ikke det mindste nærmere, saa jeg altsaa ved at kjøbe hos ham i det Høieste naaer, at øve, om man saa vil, en Slags god Gjerning, at bidrage ogsaa min Effærv til, at 1000 studerede Mænd kunne leve med Familie.

Den 6te Mai.

E. Kierkegaard.

Fædrelandet.

16de Aarg. Tirsdagen den 15. Mai 1855. Nr. 111.

Udgivere: J. F. Gjørdvab og C. Ploug; ansvarlig: C. Ploug.

Angaaende en taabelig Vigtighed lige over for mig og den Opfattelse af Christendom, som jeg gjør kjendelig.

Skjønt jeg anseer denne Vigtighed for saa taabelig, at der ikke burde tages det mindste Hensyn til den, er det dog maaskee rigtigst, at jeg, for de Manges Skyld, engang siger et Par Ord om den.

At jeg (theologisk Candidat som andre, derhos snart en gammel Forfatter, saa jeg vel kan betragtes at rangere med Præster) ikke skulde være lige saa vidende som nogen Præst eller Professor her i Landet, om hvad man saadan pleier at sige til Forsvar for det Bestaaende og for dettes Christendom: er dog virkelig taabeligt at antage.

Smidlertid har jeg, grundigt som jeg altid gaaer tilværks, i Skrifter af mig selv eller af Pseudonymer udtrykt og beskrevet de forskjellige Stadier, inden jeg naaede hen til der, hvor jeg nu er. Saaledes vil man især hos Pseudonymen Joh. Climacus finde, hvad der omtrent kan siges til Forsvar for den Art af Christendom, som vel nærmest maatte være det Bestaaendes, finde det og saaledes beskrevet, at jeg endda nok gad see, om nogen Samtidig her i Landet kan gjøre det bedre.

Hvor taabeligt da, lige over for mig og for hvad jeg nu siger, i en belærende Tone med stor Vigtighed at foredrage Det — ja, Det, som jeg har gjort særdigt, lagt bag ved mig, for at naae længere frem i Retning af, om jeg saa tør sige, at opdage det nye Testaments Christendom! Man misforstaae mig ikke; jeg finder det ikke taabeligt, at man har den Aufskuelse af Christendommen, hvilken jeg, efterat have gjort den kjendelig, har ladet

bag mig; men jeg finder det taabeligt, at man i en belærende Tone med stor Vigtighed vil foredrage den lige over for mig, vil tale om, at jeg mangler Skarpsindighed til at see, til at see — Det, som man vil finde fremstillet i mine Skrifter vistnok altid lige saa skarpsindigt som den Vedkommende, der siger det mod mig, formaaer det.

At jeg skal nævne en Repræsentant for denne taabelige Vigtighed, vil jeg nævne Dr. Zeuthen. Han har, som det synes, sat sig ned i „Evangelisk Ugeskrift“, og foredrager nu leilighedsvis med stor Vigtighed belærende, hvad Dr. Z. kunde have læst f. Ex. i „Afsluttende Efterkrift“. Dog foredrages det belærende for mig af Dr. Z., der altsaa har den Skarpsindighed, hvilken jeg, efter hans Forklaring mangler — en besteden Fornoielse, om den dog i en anden Forstand maaskee hverken er besteden eller ydmyg, hvad Dr. Z. selv bedst maa vide, der, i Egenskab af Forfatter, som bekendt, hovedsageligen har kastet sig paa den Materie om Bestedenhed og Ydmyghed, dog naturligvis uden at forkynde nogen „Ensidighed“, som f. Ex. den, at Theori og Praxis var i Overensstemmelse.

Det var det Ord, jeg vilde sige. Man kan læse mine Skrifter. Vil man det ikke, kan man ogsaa lade det være. Men jeg agter virkelig ikke at gjenneengaae Lectien forfra med Enhver, der endog belærende vil foredrage, hvad jeg har afhandlet.

Blet Et endnu, da jeg har Pennen i Haanden. At man ved den Art Christendom, som Biskop Myhnster og nu Biskop Martensen repræsenterer, kan charmant bedaare sig selv og derpaa i denne Verden, hvis Opfindelse den er, gjøre glimrende Carriere: jeg indrømmer det, har aldrig betvivlet det. Kan nu Noget skaffe mig en Efterretning fra den anden Verden — hvis saa den lyder paa, at den Art Christendom ogsaa der kendes det nye Testaments Christendom at være: saa sægter jeg for et Phantom, og er en Nar. Men saa bliver der dog Een, jeg tager med mig, Gud i Himlene, hvis Ord jo er det nye Testamente, thi i saa Fald er denne Gud, Sandhedens Gud, den største Vognner af os alle.

April 1855.

Disse Linier havde jeg skrevet i Slutningen af April. Men, tænkte jeg, det har jo ingen Hast med at lade dem trykke, maaskee kan der ogsaa komme en yderligere Aarledning.

Denne er ikke udeblevet. Thi som jeg seer har nu ogsaa „Evangelisk Ugeskrifts“ Dr. Bartholo (Zeuthen) fundet sin takkende Basil: en Anonym i „Kjøbenhavnsposten“, der vil afvæbne mig med Zeuthens i forskjellige Artikler indblandede Stroebemærkninger, til hvilke jeg har tiet. Der er heri som i alt Ujandt noget Sandt; det Sande er, at jeg har med Taushed forbigaaet Dr. B.s Stroebemærkninger. Dette Sande og den Omstændighed, at Dr. B.s Ytringer findes i et Ugeskrift, der vel kun læses af Theologer, benyttes saa til at frembringe en phantastisk Virkning, som var det, Dr. B. foredrager, noget saare Betydeligt; maaskee kan det ogsaa lykkes at narre Noget paa den Maade.

Med Anonymen i „Kjøbenhavnsposten“ skal jeg ikke videre indlade mig; men lad mig benytte Veiligheden til at minde om det sande Sammenhæng med mig og min Optraeden i en Journal. Jeg er ikke en aldeles ubekjendt Person, der skriver en Avisartikel, og nu bør finde sig i paa aldeles lige Vilkaar at discutere med enhver anonym Skriverkarl. Nei, Talen er her om en Sag, som i een Forstand er gjort færdig i en hel Literatur af betydelige Skrifter, til hvilke mine Skrifter jeg maa vise dem, der virkelig have Interesse, tilbage. Det var af religiøs Grund jeg bestemte mig til at bruge en udbredt, politisk Journal: for at gjøre Menneskene opmærksomme. Dette har jeg religiøst forstaaet som min Pligt, gjør det ogsaa med Glæde, om det end er mig meget imod; men jeg skal, ydmyg for Gud, i stolt Selvfølelse, som jeg tør og som jeg skal have den nok afværge, at det da ikke bliver altsjor kammeratligt imod Enhver, der saadan skriver i en Avis.

13de Mai 55.

E. Kierkegaard.

Fædrelandet.

16de Aarg. Onsdagen den 16. Mai 1855. Nr. 112.

Udgivere: J. F. Gjedwad og C. Kloug; ansvarlig: C. Kloug.

Til det nye Dplag af „Indovelse i Christendom.“

Denne Bøg har jeg ladet udgaac i et aldeles uforandret Dplag, fordi jeg betragter den som et historisk Actstykke.

Hvis den nu skulde være udgaet, nu da baade Pietetês-Hensynet til den afdøde Biskop er bortfaldet, og jeg, ogsaa ved at have ladet denne Bøg første Gang udgaac, har forviøset mig om, at det Bestaaende, christeligt, er uholdbart: vilde den være bleven forandret saaledes:

den var ikke bleven af en Pseudonym men af mig, og det tre Gange gjentagne Forord var bortfaldet, selvsølgelig ogsaa Moralen til Nr. 1, hvor Pseudonymen vender Sagen saaledes, som jeg personligt gav det Medhold ved Forordet.

Min tidligere Tanke var: skal det Bestaaende kunne forsvares, er dette den eneste Maade: ved digterisk (derfor af en Pseudonym) at anbringe Dommen over det, ved saa at trække i anden Potens paa „Raaden“, saa det blev Christendom, ikke blot ved „Raaden“ at finde Tilgivelse for det Forbigangne, men ved Raaden et Slags Afslad fra den egentlige Christi Efterfølgelse og den egentlige Anstrængelse ved det at være Christen. Paa den Maade kommer der dog Sandhed ind i det Bestaaende, det forsvaret sig ved at domme sig selv, det vedgaaer den christelige Fordring, gjør Tilstaaelse sig selv betræffende om sin Afstand og uden at kunne kaldes en Stræben i Retning af at komme Fordringen nærmere, men henflyer til Raaden, „ogsaa i Forhold til den Brug, man gjør af Raaden.“

Dette var i mine Tanker den eneste Udvei til, christeligt, at forsvare det Bestaaende; og for ikke at forskyde paa nogensom-

høist Naade at gaae for hurtigt tilværks, vovede jeg at give Saagen den Bending, for saa at see, hvad den gamle Biskop vilde gjøre derved. Hvis der var Kraft i ham, maatte han gjøre Gæt af To: enten afgjort erklære sig for den Bog, vove at gaae med den, lade den være Forsvaret, der afværger, hvad Bogen digterist indeholder, Eigtelsen mod hele den officielle Christendom, at den er en Dienforblændelse „ikke en sur Sild værd“; eller saa afgjort som muligt kaste sig med den, stemple den som et gudsbespotteligt og vanhelligt Forsøg og erklære den officielle Christendom for den sande Christendom. Han gjorde ingen af Delene, han gjorde Intet; han saarede blot sig selv paa Bogen; og mig blev det tydeligt, at han var asmægtig.

Ru derimod er jeg ganske enig med mig selv om et Dobbelt: baade, at det Bestaaende er, christeligt, uholdbart, at hver Dag det bestaaer, christeligt, er Forbrydelse; og at paa den Naade har man ikke Lov til at trække paa Naaden.

Tag derfor Pseudonymiteten bort; tag det tre Gange gjentagne Forord bort og Moralens til Nr. 1.: saa er Indøvelse i Christendom, christeligt, Angrebet paa det Bestaaende; men af Pietets-Hensyn til den gamle Biskop, og af forsigtig Langsomhed blev det skjult i Skikkelse af: det sidste Forsvar for det Bestaaende.

Forresten veed jeg meget godt, at den gamle Biskop saae i denne Bog Angrebet; men, som sagt, asmægtig valgte han Intet at gjøre uden høist at fordømme den i Dagligstuen, men ikke engang i privat Samtale med mig, og det uagtet jeg bad ham derom, efter at det, med hans Samtykke, var mig forebragt, hvad han dømte i Dagligstuen.

April 1855.

S. Kierkegaard.

Fædrelandet.

16de Aarg. Loverdagen den 26. Mai 1855. Nr. 120.

Udgivere: J. F. Gjørdvad og C. Floung; ansvarlig: C. Floung.

At Biskop Martensens Tausshed er 1) kristeligt uforsvarlig; 2) latterlig; 3) dum-flog; 4) i mere end een Henseende foragtelig.

1) **A**t den, kristeligt, er uforsvarlig. Det er, som ogsaa en Apostel indskærper, en Christiens Pligt altid at være villig til at forsvare sig betræffende det Gaab, som er i ham o: betræffende sin Christendom. Og hvor ganske i sin Orden; en Christen, denne Sandhedens Elsker og Tilbænger, skulde han ikke altid være villig til at klare for sig og sin Anskuelse, altid rede til at vidne for det Sande og mod det Usande, afstykende meest af Alt ved Tausshed at skulke sig til Noget eller fra Noget!

Og nu en kristelig Biskop, og Landets øverste Biskop! Landets øverste Biskop; det er ham Menigheden seer hen til, af ham venter den Veiledning, ham stoler den paa, at han vil vidne mod det Usande og erklære sig for det Sande.

Og hvorledes bærer saa denne Landets øverste Biskop sig ad? Omtrent som Drengene Nytaarsaften, der benytte Leiligheden naar de see deres Snit til at kaste en Potte paa Folks Dør, og saa affted, om ad en anden Gade, at Politiet ikke skal faae fat i dem: saaledes mente Biskop Martensen i det store Hurlumhei ved Anledning af min Artikel om Biskop Mynster at see sit Snit og kastede en Skarnsjerding af Skjeldsord og Grovheder over mig — og saa affted. Fra det Dieblif iagttog han den dybeste Tausshed, og det nagtet det egenligen først ret for Ulvror begyndte efter den Tid; thi med hver senere Artikel i „Fædrelandet“ er Sagen egenligen bleven langt alvorligere end det om jeg virkelig havde traadt en afdød Mand for nær.

Men Biskop Martensen iagttager den dybeste Tausshed. Og

det nægtet han er bleven opfordret til at ytre sig. Eiheller denne Opfordring besvarede han, hvorimod der kom en anonym Artikel i „Berlingske Tidende“, som fraraadede Biskop Martensen at svare paa hin Opfordring.

Og dette (der erindrer om Leporello og hans Replik: jeg svarer ikke, hvem det saa er) dette skal være forsvartligt for et Sandhedsvidne, en christelig Biskop, Landets øverste, paa hvem Menigheden kan forlade sig! Nei, en saadan Tausshed er, christeligt, usvarlig, og en saadan Jammerlighed er, christeligt, langt værre end om Biskoppen var forfalden til Drik.

2) Den er latterlig. Overalt hvor det Latterlige er, lærer en af mine Pseudonymer, er ogsaa en Modsigelse. Saaledes nu med Tausshed. En Tausshed kan have mange forskjellige Egenskaber i Retning af Godt eller Ondt, men latterlig er Tausshed, naar den har den forbigrede Egenskab at den: taler. Dette er meget latterligt: en Tausshed, der taler, taler ganske høit, og siger, saa Enhver kan høre det, hvad den skjuler, siger, hvad man just vil skjule ved Hjælp af Tausheden. Som naar Grevinde Orsini siger til Marinelli: „jeg vil hviſte Dem Noget“ og derpaa raaber ganske høit hvad hun vil sige: saaledes raaber denne Tausshed ganske høit hvad den skjuler. Som det at gjøre sig usynlig ved Hjælp af at tage en hvid Pind i Munden — hvorved kun opnaaes, at der sees det mere, at man har en hvid Pind i Munden: saaledes raaber denne Tausshed hoiere end den høitideligste Forklaring af Biskoppen: jeg er i Bunden. Det raaber den saa tydeligt, at det kan høres ikke blot af de Indsigtsfuldere, men at Folket, den menige Mand kan forstaae det; og raaber det saa høit, at det kan høres ind i et Naborige.

3) Den er dum-klog. Den er ikke supplement dum, nei, den er dum ved at ville være klog, dum-klog. Det er ligesom naar der er Noget en Værer ikke veed, hvilket jo meget godt kan hænde — og han da ikke selv ligesom siger: „jeg veed det ikke“, men, klogt, vil lade som vidste han det, og Disciplene nu paa-tage sig i al Stilhed i Forhold til hvad de slutte heraf at subtrahere fra hans Anseelse. Det skal formentligen være saa klogt med denne Tausshed; men det er dog en Dumhed; thi med hver Dag Biskop Martensen tier, subtraheres der i al Stilhed fra

hans Anseelse. Selv om en Tausshed ikke har den fatale Egen-
skab, at den forraader hvad den skjuler, der skal dog en i mange
Aar erhvervet og hævdet Anseelse til for at kunne holde ud, naar
det ikke er en ganske ubetydelig Person, der er Modparten. Og
her er det en Begynder paa Bispestolen, og en Begynder, der
begyndte saa ubeldigt som Biskop Martensen med sin Tale i „Ber-
lingske Tidende“; og den anden Part er en ham, intellectuelt og
literairt, i det mindste fuldkommen Ligeberettiget, kun at jeg ikke
har den, kristeligt, latterlige Egenkab at være Conferensraad og
tjene mange Tusinder i Gage.

Nei, denne Tausshed er dum-klog. Det seer endogsaa De,
som dog ikke have den saade Maalestok for hvad denne Tausshed
har at betyde.

Thi Biskop Martensen og jeg vi ere, som man siger, hin-
anden ikke ganske ubekjendte. Det er mange Aar, at der literairt
har været et Mellemværende. Men saalænge den gamle Biskop
levede, der nu engang var en saadan Ven af Stilhed, vaagede
jeg (ogsaa af Pietet for en asdød Fader) fra min Side over,
at det kunde gaae stille af. Det gik ganske stille af med det om-
Systemet, hver Biskop Martensen ikke trak det længste Straa.
Jeg vilde ikke angribe ham med hans Navn — og Biskop Mar-
tensen iagttog Tausshed. Selv da den, der vel maatte betragtes
som den for Biskop Martensen Farligste til at sige det, selv da
Prof. Nielsen paa Prent lod ham forstaae, at min Pseudonym
harde gjort det af med ham, hvad saa den næst Prof. Nielsen
vel ham farligste til at sige det, Dr. Stilling, atter paa Prent
lod ham forstaae, og hvad saa senere er blevet ham sagt paa
Prent ganske lige ud. Martensen iagttog Tausshed.

Saa troede han, at jeg harde forløbet mig ved at tale om
Biskop Mynster, at Stemningen var mig imod, og man saae nu
af hans Artikel, hvor gjerne han vilde overose mig med Grov-
heder, altsaa hvor gjerne han vilde tale, naar han blot troede,
at han kunde komme i Fordelen.

Og saa vil han igjen indtage Tausheden! Ja, som dum-
klog Tausshed fortjener denne Tausshed at nævnes den martensen-
ske Tausshed, forskjellig fra en Brutus, en Dramiens Tausshed.

4) Den er i mere end een Henseende foragtelig. Jeg vil

kun fremhæve to Punkter. Naar man er Mand, er det foragteligt ikke at bære sig ad som en Mand, ikke mandigt at træde Faren under Dine, vinde eller tabe afgjort, men see at skulke sig fra det. Og det er dobbelt foragteligt, naar man af Staten lader sig lønne for at indtage en styrende Stilling, og maaskee forresten spiller Styrende.

Og denne Tausshed er foragtelig, fordi den er som beregnet paa at kunne betyde det Forskjellige, alt i Forhold til Udfaldet.

Verdelig Klogskab lærer: „med et Phænomen indlader man sig aldrig“). Og jeg skal vel sortere under Bestemmelsen: Phænomenen; jeg er jo af disse Mennesker, som ikke have gjort deres Stræben maalbar for Embede o. dsl.

Utsaa man tier. Viser det sig da, at Phænomenet trænger igjennem — ih, bevares, man har jo Intet sagt, Ens Tausshed var Respect, eller maaskee „Christelig Resignation“ — hvad Prof. Nielsen uheldigt spillede Martensen i Haanden, uden engang at iagttage den Forsigtighed, saa da i det mindste at lade Biskop Martensen tilbagefalde sine Grovheder; thi ellers er det en egen Ting med den christelige Resignation, der tier efter at have udøst alle Grovheder, en saadan Resignation er omtrent som den Unger over at have stjaalet, der beholder Tyvekosterne. — Viser det sig derimod, at Phænomenet ikke trænger igjennem — ja, saa var Ens Tausshed Overlegenhed, hvad man, for at svække Phænomenet, søger, saalænge Udfaldet er kritisk, saa godt man kan at gjøre den til.

Hvor foragtelig er ikke en saadan Tausshed, der i Stedet for at handle, vil see at afvente Udfaldet, for saa at tilskynde sig, hvad Ens Tausshed har betydet!

S. Kierkegaard.

Efterskrift.

Det er, religiøst, Sag jeg har at forfølge; derfor maa jeg gjøre, hvad jeg gjør, enten det personligt er mig med eller imod.

Jeg forstaaer meget godt, at naar man, i en saa ung Alder

*) Dette kan man læse i „Indøvelse i Christendom“, hvilken Bog beileitligt nu foreligger i Det Dpfag.

som Biskop Martensen, har — ja, naar jeg tænker paa det nye Testamente og Eden er det satirisk nok! — har været saa lykkelig (!) at gjøre en saa glimrende (!) Carriere (!), jeg forstaaer meget godt, at man saa kan ønske No (men det nye Testaments Christendom er just Uro) for at nyde (men det nye Testaments Christendom er at lide) dette Jordiske: de rige Indkomster, den høie Anseelse i Samsundet, Behageligheden af at have Indflydelse paa mange Menneskers Bøjsærd. Jeg forstaaer ogsaa meget godt (og dette tjener jo i een Forstand ikke til Biskop Martensens Forkeimelse), at Biskop Martensen ikke kunde ville være fræk nok til offentlig med sit Navn og som Biskop, at erklære den officielle Christendom det nye Testaments Christendom at være eller endog blot en Stræben i Retning deraf, og at han forsaavidt maatte (thi han gjorde jo rigtignok først et for Tausheden høist uheldigt Forsøg paa at tale) komme til det Resultat, at Tausshed var for ham den eneste Udvei eller Udflugt. Men deraf følger ikke, at jeg tør tie til denne Tausshed eller til, hvad den, om end aasmægtigt, dog maaskee uforstammet tilsigter, at et Menneske, der af Etyrelsen ganske særligen tidligt var udseet og langsomt blev opdragen til særlig Gjerning — og dette er mit Tilfælde — et Menneske, som med en i vore Forhold vel næsten eneste Uegennyttighed, Anstrængelse, Flid kun har villet Get, skulde — maaskee ogsaa til Løn for, at han redeligt har fortaget at eftertrægte det, christeligt, Mislige: Profiten, Rang, Titel, Orden osv. — komme til at gjøre Indtrykket af en Slags Ekraaler, hvem den høie Geistlighed ikke fandt et Ervar værd, saa den menige Mand, i Tillid til den høie Geistlighed, kunde mene sig berettiget til at slutte, at hvad denne Ekraaler siger — det han siger er rigtignok, christeligt, den maaskee mest berettigede Indsigelse, som nogeninde er gjort! — er Brovl, hvad man jo allerede har søgt at faae anbragt. Det var i „Dagbladet“, en Anonym — formodentlig en Sjælesørger! Selv var han rigtignok saa god at indromme mig „store Erver“, men han fik det dog sagt, at for den menige Mand stiller hvad jeg siger sig som „Brovl“. Retfærdige, redelige, samvittighedsfulde Sjælesørg: sig, at den menige Mand siger det — for at faae ham til at sige det! Jeg er imidlertid af en anden Mening, jeg der dog maaskee ogsaa nok kjender den menige

Mand. Thi ikke sandt, Du menige Mand, det kan Du meget godt forstaae — jeg mener, at just Du kan langt lettere og bedre forstaae det, end demoraliserede Præster og en fordærvet Fornemhed — ikke sandt, dette kan Du ypperligt forstaae, at Gøt er at forfølges, mishandles, hudflettes, korsfæstes, halshugges o. D., et Andet, confortabelt indrettet, med Familie, jernt avancerende, at lere af at skildre, at en Anden blev hudflettet osv. — men dette er ogsaa en Forskjel mellem det nye Testaments Christendom og den officielle.

Skulde der nu, som i Anledning af Prof. R. Nielsens Artikler, atter her, maaſkee endog fra Norge, komme i „Berlingſke Tidende“ anonyme Artikler, der fraraade Biskop Martensen at indlade sig, saa vil vel efterhaanden Befolkningen forstaae, hvad Eligt har at betyde og være Biskop Martensen forbunden for det Bidrag, han kommer til at yde til den offentlige Moral ved Hjælp af anonyme Artikler, der fraraade ham at indlade sig. Eller skulde Biskop Martensen (hvad jeg hører skal være Tilfældet med enkelte Præster her i Byen) vælge, i en Kirke at sige Gøt og Andet: da er det ikke min Skyld, om det vel maa ende med, at man kommer til at lee i Kirken, thi, comist betragtet, er denne Fremgangsmaade et høist værdifuldt Bidrag til at oplyse, hvad „Sandhedsvidnerne“ forstaae ved at „vidne“.

*

*

*

Man misforstaae mig ikke, som var det min Tanke med hvad jeg her skriver, at ville foranledige Biskop Martensen til en Discussion, menende, at saa ville vi faae noget meget vigtigt og Bælgørende at vide. Paa ingen Maade; i saa Henseende er jeg væsentligen færdig med Biskop Martensen, veed godt, hvad her er inde. Nei, men Biskop Martensen er jo Kirkens øverste Geistlige; ham skyldes det, at det lykkedes mig at faae Nam paa dette om „Sandhedsvidnerne“ — og, som jeg har sagt, det er, religiøst, Sag jeg har at forfølge: derfor er det min Pligt at benytte ogsaa hvad der skeer, til at gjøre det synligt, saa Enhver, der vil see, kan see 1) hvorledes det egenligen hænger sammen med disse „Sandhedsvidner“, at hvad der beskæftiger dem ikke er Sandheden, men at frembringe eller opretholde et Skin; 2) hvilke

uøle Midler der bruges, hvorfor det vel ogsaa vil ende med, at det mislykkes; 3) at Spørgsmaalet om det kirkelige Bestaaende ikke er religiøst, men et Penge-Spørgsmaal, at det, der holder det Bestaaende, er de 1000 kongelig autoriserede Lærere, som holde paa det Bestaaende i Egenskab af Actionairer, der ganske rigtigt tie til hvad jeg taler om, thi jeg har jo ikke Magt til at tage deres Indkomster fra dem; 4) hvorvidt Den har fuldkommen Grund til og Ret i at være rolig og ubekymret, Den, der i Sælsighedens Sag støder paa „Sandhedsvidnerne“.

Endeligen; hvad der for Sagen var det Onskelige (og saa ønskeligt, at jeg misstrivlede om det; thi jeg var fuldkommen forberedt paa, at Biskop Martensen vilde lige fra Begyndelsen iagttage Tausshed) er naaet. Det gjaldt om at faae Biskop Martensen blot een eneste Gang til at tale, for at hvo der vil see, kunde have en Maalestok for, hvad Kræfter han har, naar det kommer til Stykket. Det skete. Saa gjaldt det, om muligt, at forcere ham tilbage i Tausshed. Det skete. Lad ham nu kun spille klog ved Tausshed; naar man veed, hvad hans Talen har at betyde, veed man ogsaa, hvad hans Tausshed har at betyde; han naaer ved sin Tausshed maaskee og vel neppe nok at narre sig selv, men Ingen, der vil see — hvad han ærligt har fortjent.

II.

Artikler

af

Pseudonymerne:

Victor Eremita, Frater Taciturnus,

og

Inter et Inter.

Fædrelandet.

4de Aarg. Søndagen den 5. Marts 1843. Nr. 1168.

Udg. J. F. Gjørdvad og C. Floug. Ansv. Red. J. N. Hansen.

Taksigelse til Hr. Professor Heiberg.

At virkelig et „man“, der er saa talrigt, at Modsætningen dertil kun er „Enkelte“, kan bære sig saa uforsvarligt ad, som De beskriver det i Deres sidste Nummer af Intelligensbladene med Hensyn til Læsningen af „Enten—Eller“, det vilde jeg ikke have troet, hvis det ikke var Dem, Hr. Professor! der sagde det. Mod en Anden, med enhver Anden vilde jeg have beraabt mig paa min egen Erfaring; jeg vilde have været en Strid mod den, der saaledes angreb et Publikum, som vel med Forundring vilde have været Vidne til, at en Udgiver, der dog langt ude er beslægtet med en Forfatter, var den Rolige, ikke den Irriterede. Dog det er Dem, der siger det; jeg troer Dem, jeg været ingen Strid; skal der her være Tale om Strid, maa denne komme fra „man“ selv, et „man“, der jo efter Deres egen Angivelse har Mandestyrke.

Men er det ogsaa virkelig sandt, at „man“ paa den Maade, uden at have Andet end snøstet i første Deel, dommer om et Bærk og dets enkelte Dele, dommer saa hvørstet, som det gjenslyder i Intelligensbladet? Al ja, Gud bedre det, Tiderne ere ende! Nu har De, Hr. Professor! i flere Aar arbeidet paa Publikums Opdragelse, og dog maa De erfare Slikt. Bed at læse derom blev mit Hjerte saa sønderknust, at det ikke vilde lade sig trøste, naagtet det tilbødes; thi besynderlig nok i et andet Kvarteer af Byen skal det ikke saaledes være Tilfældet. Naar man der seer saa stor en Bog udkomme, saa smiler man et Dieklik, i samme Dieklik betænker man, at det, man smiler ad, ikke er Bogen, men den Tingenes Orden, der gjør en stor Bog til et Uhyre. Naar man der seer, at en Udgiver været, hvad maa skee ingen

Forlægger vilde vove, saa smiler man, i samme Nu tænker man: der er saa vist Nok, der søge at bringe Skillingen ud af hvad de skrive, det er smukt af Udgiveren, at han ikke har villet hofre; man udtænker ei heller strax en snurrig Maade, paa hvilken en Udgiver kan tjene Penge; thi man faaer ikke Tid dertil, fordi man er velvillig nok til med Glæde at vide, at Udgiveren allerede i de første Dage er mere end dækket paa en simpel og ukonstlet Maade, derved uemlig, at man har kjøbt Bogen. Naar man der bliver overrasket af en saa stor Bogs pludselige Fremkomst, saa tænker man: „det er jo som et Lyn paa klar Himmel“; i samme Nu siger man: det er dog en Afvægling, Subscriptionæplaner og Løfter om store Bøger overraske ikke mere. Naar man der seer, at Arkene ere „tættrykte“, saa paaskjønner man Udgiverens Høflighed og Redelighed, der ikke formaster sig til at bruge Lapidarstil, eller nedværdiger sig til at trykke paa Kjøb. Naar man der, ligesom „man“ hos Dem, i en første Deel af et Værk finder „ualmindelig Mandrighed, Lærdom og stilistisk Færdighed“, saa tænker man: det er dog immer Noget, især i vore magre Tider, immer nok til at gaae stadigere frem, og fornegte sin Lyst til at gaae i Spring, sin Bane til at læse, som man læser en Avis. Naar man der finder en Fortale til et Værk, saa læser man den, naar man i den læser: „V's Papirer indeholde en Mangfoldighed af Tillob til en æsthetisk Livsanskuelse“ (sef. Pag XVIII.), saa bliver man ikke sig selv vigtig ved at epdage, at første Deels enkelte Dele ere fragmentariske; man aner heller ei ved at bladre i anden Deel en organiserende Magt; thi man har ikke glemt, at Fortalen paa en beskeden, og sømmelig og tilstræffelig Maade har sagt det. Naar man der paa et første Bind seer et Motto, saa læser man det; naar man læser disse Ord: „Er da Fornustten alene døbt, ere Videnskaberne Hedninger?“ saa har man ikke glemt det i det Sieblik, man seer en Videnskab skildret, der ikke skal fængsle, men indignere og oprøre; og uagtet man har uendelig meget bedre Tid end det hastende „man“ i Intelligensbladet, saa faaer man dog ikke Tid til at phantasere om Forfatterens Individualitet. Naar man der, ligesom „man“ i Intelligensbladet, „støder paa mange pikante Reflectioner og ikke vist veed, om nogle af dem maaskee ere dybsindige“, saa suspenderer

man sin Dom, thi det har jo ingen Hast. Naar man seer, hvorledes den enkelte Videnskab i første Binds enkelte Dele bestandig føres hen til det Punct, at den ligesom staaer paa Springet til at blive noget Andet, saa aner man Maskineriet. Kort, naar man der saaer en Bog, er man hurtig til at læse, langsom til at domme. — Da dog hvad hjælper det, at det er saa, at det virkelig er saa? Jeg tør ikke troe det, mit Hjerte er sonderknust, min Sjæl tvivlsom; det er Dem, Hr. Professor Heiberg, der har sagt, at „man“ bærer sig ganske anderledes ad, det er Dem, der har berøvet mig Troen, men det er ogsaa Dem, der helbreder mit syge Sind, der helbreder mit syge Sind, det er Professor Heiberg, der har paataget sig at vise „man“ til Rette.

At De, hvis noget Saadant skulde gøres fornødent, var den eneste Mand i Kongeriget, man kunde tænke paa, det behøver jeg ikke at sige Dem, det behøver jeg slet ikke at sige Noget, thi enhver Mand i Kongeriget veed i denne Henseende hvad De veed. Hvor mægtig Deres Indflydelse er, har Erfaringen allerede vist mig. Jeg har gjort Forsøget med en Er læser, der i største Hast havde sin ubesindige og overilede Dom færdig om „Enten—Eller“, jeg saae blot paa ham og sagde: Du hører nok til det „man“, om hvilket Professor Heiberg taler. Jeg selv lærte ved denne Leilighed at sande, hvad jeg altid har erkjendt, at det er en uregnelig Fordeel at turde citere Dem, da man kan forudsætte, at Enhver har læst hvad De skriver, læst det helt igjennem Ord for Ord, uden at De behøver ved f. Ex. et enten—eller, et Forord, osv. at indskærpe Læseren, ikke at være for hurtig. Og nu Er læseren, hvad gjorde han? Han blev beskæmmet, gik bort og omvendte sig. Sært vil Ingen mere være „man“. Noget have aldrig haft Tilboelighed dertil, fordi de antage, at det at være man i en vis Forstand er noget mere, end at være een, i en anden Forstand meget mindre. Dog dette vedgaaer jo ikke mig; men hvad jeg tør være sikker paa er, at Ingen mere i Forhold til „Enten—Eller“ vil være „man“, efterat De saa betegnende har oplyst om, hvad man skal forstaae ved „man“; at man der ved skal forstaae Enhver, der ikke viser sig „som en ordenlig og samvittighedsfuld Læser“, ikke distingerer sig som den „Enkelte“

i Intelligenzbladet, men Enhver, der bærer sig ad, ja jeg gider ikke sige mere, bærer sig ad som „man“ i Intelligenzbladet.

Hvor Meget har jeg da ikke Dem at takke for? Jeg takker Dem for, at jeg fik at vide, hvorledes „man“ behandler „Enten—Eller“, fik at vide, at N. næsten var Prophet, naar han i Fortalen, uden at bekymre sig om B.s Papiere, blot sine betræffende, sagde: „Læs dem eller læs dem ikke, Du vil fortryde begge Dele“. Jeg takker Dem for, at det vel vil opfyldes, det bestedne Onske, som B. fremsatte i Fortalen hele Bogen betræffende: „at den maa besøge en enkelt Læser i en velvillig Time“ en Læser, der vil have Taalmodighed og Dverbærelse nok til at læse det Hele, Bevillie nok til at lempe sin Gang lidt efter Forfatterens. Jeg takker Dem for, at mulig en Enkelt efter Intelligenzbladets Anvisning vil dømme saa fordelagtig om Indtrykket af „Eller“, som den Enkelte gjorde det, der i Intelligenzbladet betegnes som en ordenlig og samvittighedsfuld Læser, saa meget mere, som det forekommer mig usforklarligt, at Nogen ved blot at læse „Eller“ kan gribe Modsætningen saa fuldstændig, som han vil det efterat have læst første Bind. Det er ingenlunde min Mening, at Enhver, der er en ordenlig og samvittighedsfuld Læser, vil dømme saa fordelagtig om Bogen, ingenlunde; endnu mindre er det min Mening, at hvis en Enkelt dømte ligesaa fordelagtig, at han da var i Stand til at fremsætte sin Dom i saa valgte Udtryk, eller hvis han brugte aldeles de samme Ord, at da hans Dom paa nogen Maade kunde for mig have den Betydning, den Bægt, den bedaarende Magt, den forførelse Sødm, som den har det, der for mig i det mindste er eneste ved at kunne tilskrives Professor Heiberg, for mig ligesaa absolut som et Kongebud er det for en Statens Tjener, ligesaa usvigelig som en Anvisning paa Banken er det for en Pengemand. Jeg takker Dem for, at De formodentlig har forhindret, at Larmen og Støien og Ekstriget og Sladdren kommer i Bevægelse, end ikke i et „man“s tvetydige Skikkelse, at „man“ ikke faaer vapeurs, Orasme osv., fordi Ingen vil være „man“.

For alt dette takker jeg Dem, Hr. Professor! Jeg glæder mig ved, at der saa hurtig tages efter Lærdommen; jeg takker Dem, at De saa hurtig vilde meddele den. Skulde jeg selv vælge,

hvem jeg i Literaturen helst vilde takke, og hvad jeg helst vilde takke ham for, jeg valgte Dem, Hr. Professor! jeg valgte Det, De har gjort for mig i Intelligenstbladet, hvad eet Ord er for lidet til at udtrykke, to Ord ikke for meget, at De ved Hjælp af „Vintersæds-Categorien“ har forhjulpet „Enten—eller“ til en lykkelig Nedkomst og Opkomst i Literaturen.

Til Slutning blot et Ønske, at min Taksigelse maa staae i det rette samstemmende Forhold til og med den Høimodighed, med hvilken De kom en Ubekjendt til Hjælp, thi kun saaledes kan baade De, Hr. Professor! og jeg have Glæde af, at De er høimodig.

Victor Cremita.

Fædrelandet.

6te Hærg. Løverdagen den 27. December 1845. Nr. 2078.
 Udg.: J. F. Gjørdvad og C. Fleug. Ansv. Red.: Sv. G. M. Strøhm.

En omreisende Æsthetikers Virksomhed, og hvorledes han dog kom til at betale Gæstebudet.

Skjønt de egenlige Nytaarsgratulanter mere og mere udvide Tiden for deres Virksomhed, som egenligen var indskrænket til Nytaarsdag, er den dog væsentligen begrændset af en 8 Dage. Underledes med vor driftige og foretagende Literat Hr. P. L. Møller i Qualitet af Nytaarsgratulant. Han begynder længe iforveien at gaac omkring og gratulere og indsamle milde Gaver til sin brillante Nytaarsgave (Gæa); ja, han reiser endog omkring paa Landet. Gaaer han ikke Noget, eller kun Lidet, eller de Navnkundiges syldige og fuldvægtige Bidrags ringe Omfang udviser, at han mangler noget Gjæld i Nytaarsgaven, — Gjælde faaer det nu at være med, — saa rykker han Samtalerne ind, som han har ført derude paa Landet. I Grunden er det en ret besparende Maade at reise paa, som aldrig er faldet mig ind, der altid har anseet det at reise for meget bekosteligt, og som maaffee ikke vilde falde mange Andre end Hr. P. L. Møller ind, thi, Herre Gud, man kan da ogsaa drive Defekomien for vidt. Man reiser, som nu denne Gang Hr. P. L. M. har gjort det (ifølge Gæa 1846) ned til Sorø; man besøger Prof. Hauch, bliver af den udmærkede Digter modtagen med dansk Gæstfrihed; man tager for sig af Netterne, og medens ellers meget nærige Folk stikke lidt af Fødevarerne til sig, et Stykke af Stegen i Lommen, noget Kage i Hatten, er Hr. P. L. M. graadig nok til at tage hele Samtalen med sig og lade den trykke — saa er det betalt — ja mere end betalt, thi man har jo ingen Udgivter hart med Anretningen, det er bare Indtægt. Harde Trop vidst Bested om denne Maade at reise paa, da skulde han ikke have lidt saa meget

af Mangel, thi selv om han var bleven affærdiget i den berømte Mand's Jerværelse, han kunde jo dog altid tjent lidt ved at lade den berømte Mand's Ord trykke. Ingen snyltende Probenreuter kan gjøre saa fordelagtig en Rejse, thi han kan da blot tage Bestillingerne med; ja ingen slugen Tiendetager kan gjøre en fordelagtigere — Hr. P. L. M. har den Fordel, at intet Ord bliver spildt, det kommer i Nytaarsgaven.

I Samtalen, som vor omreisende Esihetiker har havt dernede, er nu ogsaa min Frembringelse bleven Gjenstand for Omtale. Paa den Maade er da jeg ogsaa kommen til at contribuere min Ekærv til Nytaarsgaven ved at foranledige ham til nogle Udgydelser efter Vordet. Lad ham have det; i Grunden er mit Bidrag meget uegenligt, thi da Alt, hvad han siger, ikke blot er Confusion, (en Omskrivning af Dygavens Vanskelighed, hvilken Bogen selv langt stærkere har fremhævet, til en Indvending mod Dygavens Løening*), men endog vrimler af factiske Usandheder

*) I sig selv er Confusionen ret morsom, og da den ikke er mere dialektisk vanskelig, end at den med Lethed lader sig fremstille underholdende i et Blad, skal jeg her gjøre det. En Experimentator siger: ser ret at blive opmærksom paa det Usgjørende i de religiøse Existens-Kategorier, da Religionsitet saa ofte forveksles med Altsaaende og med Dvaalighed, vil jeg experimentere en Figur, der eksisterer i en sidste og yderste Approximation til Ufsindighed men i Retning af Religionsitet. Experimentatoren siger selv, at den Experimenteredes Standpunct er en Misvisning, men tilføjer, at han gjør det Hele for i Misvisningens Lidenslabelighed at studere det Normale (Pag. 309). Han erklærer det selv for et meget anstrængende Arbejde at holde den Experimenterede paa denne Yderspidse, medens han selv experimenterende seer efter. Vanskeligheden med den Experimenterede er at holde ham paa den sidste Yderspidse, saa det aldrig bliver Ufsindighed, men bestandigt er lige ved det. Nu kommer Indvendingen af Hr. P. L. Møller: „det er næsten Ufsindighed, det er Tillob til Vanvid“. Svar: ja ganske vist, deri saa jo netop Dygavens Vanskelighed. Indvendingen er altsaa Anerkjendelsen, som jeg ikke negter er lille, thi den er jo Hr. P. L. Møllers, men paa den anden Side er den dog maaskee Maximum for Hr. P. L. M. Et saa afgjort og afgjørende dialektisk Arbejde som mit Experiment vil han sermedentligen kun være i Stand til at anerkjende, naar han ikke selv er vidende om, at han gjør det, naar

i Henseende til det mest Afgjørende, kan jeg egenligen ikke sige, at det er min Bog, han taler om, uden forsaavidt han nævner dens Navn, og ved Opfyldelsen erindrer mig om dens prophetiske Motto: „solche Werke sind Spiegel, wenn ein Affe hineinguckt, kann kein Apostel heraussehen“ (Lichtenberg). Er der noget Ubehageligt ved Hr. P. L. Möllers Driftighed, er det mere det Fornærmelige mod en Digter som Prof. Hauch og hans private Liv. At Scenen er i Hr. Prof. Hauchs Huus og han deltagende i Samtalen, giver naturligtvis denne Interessesen. Men det synes dog noget nærgaaende, at gjøre sig betalt paa den Maade for — ja hvorfor? for at være bleven modtagen med Gjæstfrihed af en berømt Mand. Heldigvis falder der imidlertid ikke en eneste Uttring af Prof. Hauch i det, som angaaer min Frembringelse, hvad der glæder mig lige saa meget for Professorens som for min Skyld. En Uttring af ham, den være nu gunstig eller ugunstig, har altid sin Betydning som enhver legitim Magthavers, den skal og bør ikke svækkes og misliggjøres ved Tvetydighed, at man ikke kan vide, hvilket der er hvilket, fordi Hr. Prof. vel maaskee havde sagt det, men dog ikke sagt det i „Gæa“, og P. L. Möller vel havde sagt det, men dog ikke sagt det, da han i

han efter Vordet er lyssaliggjort i den Indbildning, at han angriber det. Efter Vordet, — thi at det samme vil hænde ham efter Læsningen, antager jeg jo rigtignok, men holder mig dog til det factiiske Givne, at det var efter Vordet; denne Bestemmelse er mindre ubestemt og aldeles tilførladelig. Efter Vordet angriber han Experimentet, han sig'er det for næsten Afjindighed, men see, det var nu netop det, Experimentet ogsaa sigtede efter; hans Angreb er altsaa Forsvaret, som jeg ikke negter er ubetydeligt, thi det er jo Hr. P. L. Möllers, men for ham er det dog altid et betænkeligt Maximum af et Angrebs Hidsighed, at det er Forsvaret. Han er færdig med Experimentet, han bedømmer det jo; og hvilken er hans Dom? At det er næsten Afjindighed. Men det var jo Opgaven; altsaa staaer han jo ved Begyndelsen, han har efter Vordet taget Feil af Enden og Begyndelsen. Og hvad betyder saa hans Dom? Ja, den kan i det Høieste betyde: det er en meget vanskelig Opgave. Svar: unegteligt Hr. P. L. Möller; og da det er efter Vordet, og De vel allerede har takket Hr. Prof. Hauch for Maden, saa skal jeg ønske Dem: velbefomme.

„Gæa“ kun havde sagt, at Hr. Prof. Hauch havde sagt det i sin Stue. Hvilket vrængende Misforhold mellem en Besøiets Dom og denne Utilserladelighed!

Nu derimod er Alt i sin Orden; jeg har saa vist Intet at indvende, hverken mod at Hr. P. L. M. virkelig har sagt det, thi det maa han jo selv bedst vide; eller mod at Uttringen er hans virkelige Mening, hvilken jeg i det mindste ikke er usyggerig efter. Naar Taleren er om en Præstation i Retning af Religiøsitetens Debbelt-Dialektik i en Gjennemgangs-krisens Yderste, er det, at det er Hr. P. L. M.'s virkelige Mening, det Forsvar, jeg altid skal noies med. En Tilbagekaldelse af hans Mening vilde ikke kunne betyde mig saa meget som en hvitdelig Forsikkring om, at han virkelig har en særdeles ugunstig Mening.

Samtalen, der angaaer min Frembringelse, føres mellem Hr. P. L. M. og, besynderligt nok, „en fornustig Mand“. Egentligen kan man dog ikke kalde det en Samtale, men snarere tvende Foredrag. Man skulde næsten troe, at Hr. P. L. M. havde forberedt sig paa den Tale, han agtede at holde, thi i en Samtale er det noget stivt at tale 3 Pagina i Træk. Antages dette, bliver hans Reise at betragte som mindre profitabel. Maaskee betragter han det selv som en Opoffrelse, at han er reist ned til Sorø og i Hr. Prof. Hauchs Hus „efter Bordet“ æsthetisk har concurreret med „en fornustig Mand“. Maaskee betragter han dog Taleren som en Godtgjørelse, hvilket paa en Maade kunde være blevet tydeligere, dersom den var kommen lidt tidligere: at nemlig Hr. P. M. til Takjægnelse havde paataget sig at læse fra Bordet. Profit bliver der dog altid derved. Lad os antage, at den ubetydeligste Person havde den Ære at tale med Keiseren af Rusland. Gud veed, det var noget Galimathias han sagde, men dog saaer det en vis Interesse ved at være sagt i Keiserens Palads ved en Audiens. Saaledes ogsaa her med Hr. P. L. M.'s Tale. Den skylder Prof. Hauchs Hus Interessesen ene og alene. Harde Hr. P. L. M. holdt den samme Tale paa Dagvegnen til Postillonen, vilde den slet ingen Interesse have. Interessesen ligger i Stedet, det Interessante i Medjægnelsen mellem Stedets Betydningsfuldhed og Talerens Ubetydelighed; holdt til Postillonen, altsaa paa rette Sted, er Interessesen forsvunden og det Interessante. Som

Gr. P. Q. M.s virkelige Mening er den hans virkelige Mening — ikke videre. „Den fornuftige Mand“ batter kun lidt; og besynderligt nok ender ogsaa han sin Tale med de Ord: „saaledes forekommer det i det mindste mig“, hvilket forekommer mig meget besynderligt i „en fornuftig Mand“s Mund. Det er nemlig ikke besynderligt, naar f. Ex. Hr. Petersen er en fornuftig Mand, at Hr. Petersen siger noget Saadant, men naar man slet ikke er Andet end rent abstract „en fornuftig Mand“, en fornuftig Mand under Gaaseoine, saa svarer dertil vanskeligt: det forekommer mig, da denne Formel antages at gjøre den individuelle Tilfældighed gjeldende.

Sagen er saaledes aldeles ubetydelig, kun ubehagelig for Prof. Hauchs Skyld; fordi en udmærket Mand paa en usømmelig Maade bringes i en værdig Indsatning; men saa har den til lige en mig næsten fordelagtig Side, som jeg skal fremhæve, fordi jeg troer det ikke er mere Dialektisk, end at det med Lethed lader sig læse i et Blad. Naar en Experimentator, der ellers Gudskelov befinder sig meget vel*), lever i en Tid, da Alle have tvivlet om Alt, overvundet Tvivlen, holdt Reflexionen ud, fundet Mediationen, ladet Religionsiteten bag sig som overvunden formodentligen ved at udelade dens Forfærdelser, saa bliver han opmærksom; han

*) Kun Den, der tankeløst forveksler ham med Experimentets quidam, eller i Hastværk har slaaet Bladet om der, hvor han, rigtignok uden noget nyt Titelblad, begynder, og hvor den aldeles forandrede Stil begynder, kan falde paa Andet, hvilket er ligesom at forveksle Doctor og Patient, Jean Paul og Schmelze, Cervantes og Licenciaten. Kun Den, der, ganske blottet for Forestilling om, hvad Religionsitet er, rent verdsligt og med væsentlig Beundring for en saadan Figur som Johannes, Forsøgeren, har en formastelig Forestilling om, hvad det er at være sund, kan antage, at selv quidams Liden er Blasfærdighed. Og kun den, der tankeløst bladrer i en Bog, kan falde paa, at Experimentets quidam bruges til at indspindes i et dialektisk Bæx, da hele Experimentet netop dreier sig om at spinde hende ud, og ender med hendes fuldkomne restitutio in integrum paa det absolut fordelagtigste Vilkaar, hvilket Alt ligger i min, Experimentatorens Interesse, der derfor atter og atter minder om, at hvis Forholdet et eneste Dieblisk betragtes fra Egoismens Standpunkt: saa er det forsvundet, Experimentet umuligt.

tænker her maa være Ugler i Mosen. Og hvad gjør han saa? Ja selv bevarer han sig sund og frisk, spiser, drikker, rider, kjører, en Ben af Spøg og Munterhed; thi ellers duer han ikke til at experimentere. Ved Eiden deraf skriver han et saadant Experiment, som det, jeg nu har skrevet, hvor han strænger Reflexionen lidt an. Han stræber sig Kritik, og forstaaer dette ganske ligesom, som han netop har sagt det i Bogen, thi ligesom maatte det jo betyde, at Kritiken skulde hjælpe ham til at forstaae sit eget Experiment. Derimod kan han psykologisk gjerne ønske Uttring, ikke just for Uttringens Skyld ligesom, men for den Leilighed, han derved faaer til at gjøre et lille Indblik, om han har gjort Menneskene Uret med ikke at troe, at de virkelig have holdt Reflexionen ud, thi have de det, da vil en saadan Ansættelse i Reflexion være dem et Smørrebrød, eller det er, som han formoder. Hr. P. L. Møller tilbyder sig nu med sin Uttring. Men en Experimentator er en religiøs og uforfærdet Mand, selv hvor glad han bliver over et muligt forvundet Udfald, seer han først efter, i hvilken Tilstand den befunder sig, der ved sine Uttringer skal forraade Noget, at ikke et rent tilfældigt Udbeholdende svækker Experimentets Betydning. Altsaa. Hr. P. L. Møller; han befindes at være i legemlig sund Tilstand, han er reist med Dagvognen ned til Sorø, forfrisket og styrket af Landlusten. Videre. Han skulde dog ikke befinde sig i en forjulten og udhungret Tilstand, der kunde lade en Besvimelse befrygte? Nei, han har faaet godt at spise hos Prof. Hauch. Ja, saa er Alt i sin Orden. Dog, han skulde vel ikke have spist for meget? Nei, han skal jo passe paa Samtalen for at lade den trykke, altsaa maa det denne Gang være i hans Interesse som Gjæst ikke at tage for Noget til sig, eller overlæsse sin Mave. Ja, saa er Alt i sin Orden. Hvad steer? Blet ved Tanken om Bogen, (han har den ikke ved Haanden, det er nede i Sorø), blet ved Tanken om Bogen, eller maaskee endog ved Tanken om, at have havt Bogen i Haanden, bliver han benaet, han faaer endt, i en exalteret Tilstand siger han Noget, som han næsten selv befrygter „er for meget sagt“. Ingenlunde, Hr. P. L. Møller. Alt dette er ganske normale Phænomenener, det eneste Abnorme er, at Patienten ikke taler i hele Menneskeheden's Navn. Videre: her er jo endog

Omstændigheder, der maatte hjælpe den Lidende til at holde igjen; han er i Selstab, det er efter Bordet, hvor saa let enhver Anden, end en besindig Experimentator, der med Bestemthed veed og veed Grunden, hvorfor Hr. P. L. M. ikke kan antages at have spist for meget, kunde falde paa at forklare Opstødet paa en anden Maade. Men nei, han faaer endt. I Experimentatorens Rapport vilde dette lyde saaledes: denne Mand har ikke holdt Reflexionen ud, skulde han ellers give sig Mine af det og squadronere om Mediationen, saa veed jeg Besked.

Derjom blot Hr. P. L. Møller havde været en lidt betydeligere Person, og det virkelig havde været sikkert, at han havde læst Bogen: saa vilde jeg ligesvem have taget mig Phænomenet til Indtægt, og argumenteret detsfra.

En Forfatter, der er sig sin Opgaves dialektiske Vanskelighed og Anstrængelse bevidst, venter naturligvis kun saa Læsere og ønsker det forsaavidt ogsaa, ikke skrømtet og coquet, i et Forord, men vedstaaer det Samme i sit Indre, og bruger derfor endog sit eget Jeg, ikke just á la Andersen, men suarere lidt socratist, til drillende at støde fra med. Han noies glad med saa Læsere, med een, han noies med mindre, thi han noies med at være Forfatter, fortryllet ved den Uendelighedens Modsigelse: at noies med Tænkningens guddommelige Nydelse. Den kristentuelle Dialektik især i Dobbelts-Reflexionens Form lader sig ikke meddele ligesvem. Om det behagede mig, at erklære hele min Frembringelse for Galimathias, maatte Den, der skal være Læser, formaae aldeles ikke at lade sig forstyrre deraf, men selv see efter ved at reproducere de dialektiske Bevægelser; han maa heller ikke forstyrres, om det behagede hele Verden at erklære det for Galimathias, saa lidet som jeg vilde gjøre det, han maa ved sig selv afgjøre Sagen. En saadan Forfatter kan da forsaavidt ikke have Noget imod, at en snaksom Berdgæst ved at lade sin Tale trykke bidrager om muligt til at støde Læsere bort. Langtsfra ikke, det er tværtimod godt. Derfor har jeg heller ikke repliceret mod ham. Den, hvis Hoved holder den dialektiske Anstrængelse ud, kan sagtens forklive usforstyrret. Betræffende et Skrift, som ved

sin dialektiske Charakter væsentligen kun kan have saa Læsere, har en snarksom Dyr altid en Færdel, naar Sagen skal føres for det store Publicum, hvis man i Sandhed kan kalde det en Færdel, der kun er en Færdel i Usandhed. Man lærer meget af Holberg; man lærer saaledes, at Heilen hos Græsmus Montanus egentlig ikke er Mangel paa Erne, men Mangel paa Selvbeberstjelse til at forhindre, at han kommer i Samtale med Per Degn, at han selv foranlediger det Skin, at det for Omgivelsen seer ud, som talte disse Trende sammen om de lærde og curieuse Materier, som de nu kan beskæftige en Græsmus Montanus. See, et saadant Skin skal jeg ikke foranledige, som talte jeg med Hr. P. L. Møller om Experimentet og dettes Dialektik. Nei, det vi to tale om, er om ganske andre Ting, det er om Reisen til Sorø, Possillenen paa Dagrognen, Mad og Drikke, Pakkesler og andre saadanne populaire Gemner, som ikke overstride Hr. P. L. Møllers Gatteerne. Hvad jeg her har skrevet, vil Experimentets virkelige Læser let opdage er af en anden Art, og noget saadant, at det uden videre kan læses af Enhver, saa jeg ikke fornærmer nogen Læser af et Blad ved at føre ham ind i Undersøgelser, der ikke kan interessere ham, og som ikke kan afhandles i et Blad. En Dypfattelse af Hr. P. L. Møllers Reise til Sorø er ikke dialektisk vanskelig; man skal heller ikke grunde dybt; thi det er netop Veien til Misforstaaelsen. Men saa meget som jeg finder Uendelighedens Glæde i Tankens Syssel, og veed, at jeg har fundet den, fordi jeg noies med den, selv om intet Menneske vilde dele den med mig, saa lidet har jeg opgivet et psykologisk Kjendskab til de virkelige Mennesker. Et saadant virkeligt Menneske er Hr. P. L. Møller. Men paatrængende, som han er, og Mange bekendt, har jeg troet, at en saadan lille Dypfattelse kunde læses ikke uden Interesse i en Avis. Jeg har tillige virkeligen troet at gjøre Een og Anden en Tjeneste dermed, en Tjeneste, som jeg dog ikke forlanger at paastjønnes, allermindst derved, at Noen af den Grund vilde læse lidt i mit Skrift eller kjøbe et Exemplar. Thi, som jeg sagde det i min Skrivelse til Læseren (Pag. 309): „for en rund Sum kjøber man ikke Entreen til disse Forestillinger“, saa gjentager jeg det her uden Brede; thi hvorfor skulde Den være vred, der har fundet sin Uendelighedens Lyst til-

fredsstillet, fundet hvad der vil beskæftige ham Dag ud og Dag ind, selv om det behagede Guden at forøge hver Dags Længde med endnu 12 Timer! Den, der er fængslet af hvad der fængsler ham evigt, om han end har saare Meget tilbage at vinde, forstyrres ikke, og uforandret gjentager jeg Afstedens Ord (Pag. 377): „noiet med det Mindre — haabende, at det Større muligen engang skal fornødes mig, er jeg glad ved Tilværelsen, glad ved den lille Verden, der er min Omgivelse.“ Da jeg skrev det, vidste jeg jo meget godt, at Hr. P. L. Møller og Corsaren ere til, og dog vidste jeg meget godt, hvad jeg skrev. Saadanne Personer høre ikke til min Omgivelse, og hvor paatrængende og nærgaaende de end ere; det hjælper ikke, det forstyrrer ikke min Glæde over den lille Verden, der er min Omgivelse; tværtimod Paatrængenheden hjælper mig kun til inderligere at glæde mig ved min Omgivelse.

Gid jeg nu blot snart maatte komme i „Corsaren“. Det er virkelig haardt for en stakkels Forfatter at staae saaledes udepeget i dansk Literatur, at han (antaget, at vi Pseudonymer ere Gen) er den eneste, som ikke udskjædes der. Min Foresatte, Hilarius Bogbinder, er bleven smigret i „Corsaren“, dersom jeg ikke husker feil; Victor Eremita har endog maattet opleve den Tort, at blive udodeliggjort — i „Corsaren“! Og dog, jeg har jo allerede været der; thi ubi spiritus, ibi ecclesia: ubi P. L. Møller, ibi „Corsaren“. Vor Landstryger ender derfor sit „Besøg i Serø“ ganske rigtigt med et af disse væmmelige Corsar-Ångreb paa fredelige, respectable Mænd, der i hæderlig Ubemærkethed vøgte hver sit Kald i Statens Tjeneste; paa udmærkede Mænd, der ved Meget have gjort sig fortjente, ved Intet latterlige; thi Forfattere maae som offentlige Personer finde sig i Meget, og deriblandt ogsaa i denne Paadutten af Slægtsskab med Folk, der, da de lade Noget trykke, jo ogsaa ere Forfattere.

Frater Taciturnus,

Hovidsmand for 3die Afdeling af „Stadier paa Livets Vej“.

Fædrelandet.

7de Hærg. Torsdagen den 10. Januar 1846. Nr. 9.

Udg: S. F. Wjstvad og C. Floug. Ansv. Red.: Sv. W. M. Ströhm.

Det dialektiske Resultat af en literair Politi- Forretning.

Med Gensyn til et Blad som „Corfaren“, der hidtil saadan læst af Mange og allehaande Mennesker væsenligen har nydt den Anerkjendelse, at ignoreres, foragtes, aldrig svares, var det det Gæste, der kristlig lod sig gjøre, at En i dette Blad Noest og Udodeliggjort, for at udtrykke den literaire sædelige Tingenes Druden reflekteret i den Omvendthed, som dette Blad efter ringe Erue af yderste Anstrængelse har søgt at etablere, anholdt om at blive udsjældt af samme Blad. Jeg antager, det er lykkedes. Thi at den samme Hr. Goldschmidt, der fortjener Hære for at have udgivet en god Bog (og det er i det mindste mit Ønske, at Paa- skjønnelsen velvilligen og rigeligen og opmuntrende maa vorde ham til Deel) som Udgiver af „Corfaren“ fortjener — Peng: for- andrer ikke Bladets Forhold. Derimod begunstiger Forholdet æsthetisk, hvad jeg her forøvrigt gjerne ethist skulde renoncere paa, Opfyldelsen af mit gamle Ønske: „bestandigt at beholde Latteren paa min Side“, deres Latter som have Sandhedens Forstand paa det Comiske, thi at blive udsjældt paa Bestilling af En selv er netop denne Fordel, om jeg dog har gjort Skridtet for Andres Skyld. Man kan altsaa bestille „Corfaren“ til at udsjælde, ligesom man bestiller en Virekasse til at gjøre Musik. Maa skee er den oftere for bleven brugt saaledes, dog med den Forskjel, at En, i Forbittrelse og Hadskhed dragende Ironien over sit eget Hoved, har bestilt „Corfaren“ til at udsjælde en Anden.

Mere kan jeg ikke gjøre for Anden, end selv at begjere at blive udsjældt. „Corfarens“ faldne Mandrigbed med samt dens skjulte Hjelpere: den vulgivage Vittigheds Professionister og Ræ- ringsdrivende skal og bør literairt ignoreres, ligesom borgerligt de

offentlige Fruentimmer. For min egen Skyld kan jeg ikke sige at have gjort Stort, det skulde da være, at jeg, som man ellers siger det om Forsorgelsesanstalter, ved Artiklen skulde kunne antages een Gang for alle at have indskudt en saa betydelig Sum i „Corfarens“ Redrivnings- og Udskjeldelses-Anstalt, at denne vil føle sig forpligtet til af yderste Gode at præstere præstanda, maaskee for hele mit Liv, eller dog for længere Tid, indtil en ny Sum's Indskydelse bliver fornøden i Anledning af et nyt fornærmeligt Angreb o: ved atter at være bleven roest af „Corfaren“, et Blad, der kun volder den Bryderi med at skulle læse og med at skulle tage til Gjenmæle, den — som bliver roest. For hele mit Liv eller dog for længere Tid, siger jeg — med mindre Bestillingen af En selv paa at blive udskjeldt ved sit Dialektiske eller de ligeartede Bestillingers mulige Mængde netop skulde blive „Corfarens“ Ruin.

Noget Saadant hændte i det mindste en Skrædder, om hvem jeg skal fortælle en Historie. Han levede i en Kjøbstad og sad i en kjon lille Næringsvei (deri er hans Tilfælde forskjelligt fra „Corfarens“) med at vende gamle Klæder og andet saadant Arbeide. Men som det nu saaledes gaaer, at man ikke skal udfordre Guderne ved ufornuftige Onsker, at disse ikke skulle spotte En, ikke ved at negte Onsket, men ved at opfylde det: saa gif det saaledes med Skrædderen. Naar han sad paa Bordet, da sukede han ofte til Guderne: „gid jeg maatte faae flere Kunder, endnu flere Bestillinger, at jeg maatte blive rig; og da endnu flere, at jeg maatte blive uhyre rig. Naar jeg saa var bleven uhyre rig, vilde jeg kjøbe mig et Kongerige og nedlægge Profesionen“. Som han nu en Morgen, efterat have styrket sin Sjæl ved denne ufornuftige Andagt, sad paa Skrædderbordet: hvad saa? Pludselig indløber der et Bud fra en velhavende Mand, som sad i en stor Bedrift, med Bestilling paa nye Klædninger til alle hans Folk. Ak, ak! det var nyt Arbeide, og Skrædderen forstod sig kun paa det gamle, med at vende gamle Klæder, med at lappe sammen og saaledes. Og dog var han jo ved sit Onskes Opfyldelse! Hvad skete saa? Ja, det er en bedrøvelig Historie, som ikke kan fortælles uden Taarer: de maatte saamænd bære Skræddermesteren i Seng, og han blev aldrig Menneſke mere. Men-

næskene vilde maaskee have straffet Skrædderen for hans ufor-
 nuf- tige Bon, ved at berøve ham hans gamle Kunder; men Guderne
 straffede ham ironisk ved at opfulde Ønsket. — Og saaledes eg-
 saa; naar den, der driver den foragtelige Næringsvei at udfjelde,
 naar han maaskee mangen Gang fornærmer Guderne med sin Bon,
 at Næringsveien maa florere, at der altid maa blive flere og
 flere at udfjelde, altid flere og flere Hidsighedens og Hadsthe-
 dens virksomme Assistentter ved Bladet; naar han under Arbeidet
 ved sin Profession hengiver sig til og nyder den Afsmagtens og
 Arrigskabens Indbildning, at det er forsærdeligt at blive udfjeldt
 af ham, indtil han i Galsskab gaaer saa vidt, at han endog me-
 ner, at Andre leve i samme Indbildning, saa han troer sig fryg-
 tet, fordi han aldrig faaer Ervar og altid beholder det sidste Ord,
 ligesom i det borgerlige Liv Ingen er saa sikker paa at beholde
 Hertougøret som et offenligt Fruentimmer; naar han betrygget
 med Levenes Straf ved en Stab af ham repræsenterende Sjouere,
 fikret mod literair Polemik ved Bladets Foragtelighed, sidder i
 fuld Virksomhed paa Værkstedet — og der da pludseligen en
 Dag indløber en Bestilling fra en anseet Mand (dog dette veed
 jeg nu ikke) men fra Den, hvem Udfjelderens selv har rost og
 uddødeliggjort, maaskee for dog ved at rose Nogen desto bedre at
 kunne udfjelde Andre, en Bestilling paa at blive udfjeldt: saa er
 det ogsaa en ny Art Arbeide, forbunden med en ganske egen Art
 dialektisk Baniskelighed. Og hvorledes gik det ikke Skræddermeste-
 ren med det nye Arbeide og med det lønlige Ønske, som blev
 ironisk bønhørt? Og det at udfjelde er endnu mere dialektisk
 end det, kun at kunne vende gamle Klæder. Den, hvis Nøes den Gre-
 skjære negter at honorere, hans Udfjelden bliver en Gresssag.
 Den, hvis Udfjelden og hvis forseilede Vittigheds-Angreb aldrig
 Nogen har svaret, hvorimod det første Ervar, han fik, var en Pro-
 test mod hans Nøes af den Resten, hans Udfjelden er nu, ved
 Ervaret paa Uddødeliggjørelsen, bleven aabenbar at være, hvad
 Tausheden i Forhold til Angrebet domte den at være. Det, at være
 frygtet, er anderledes dialektisk end det at lappe sammen, thi den, hvem
 de Grefskære gaar af Veien for i Literaturen, han har ikke Magten,
 men han er Afsmagten. Den borgerlige Dyrighed vilde maaskee
 standse Næringsveien ved at forhindre ham i at fjelde i Bladet;

Tronien begunstiger netop Ræringsveien — ved at begjere at werde udskjeldt. Den bergerlige Dyrighed vilde maaskee bruge Magten mod den formentlig Frygtelige, og saaledes dog gjort ham en Concessiön. Tronien gaaer ganske rolig ind til den Frygtelige — og viser netop derved ganske, at han ikke er frygtelig.

Veien er aabnet, og som der staaer i de pseudonyme Bøger: Metheden forandret. Enhver, der bliver fornærmet ved at roses af dette Blad, hvis han tilfældigvis bliver vidende derom, kan tage til Gjenmæle, om han saa vil, og bekræfte derved den sædelige Literaturs Dom over „Gorsaren“: at den skal have Lov til at fortsætte Ræringsveien med at angribe og udskjelde lige saa meget den vil, men understaaer den sig at rose, da skal den møde engang ved Leilighed dette korte Gjenmæle: maa jeg bede, at jeg bliver udskjeldt, det er for galt at opleve den Tort at blive uddeliggjort af „Gorsaren“. Uleiligheden vil ikke være stor, som skulde man nu læse „Gorsaren“, for at see efter, om man blev rost. Ingenlunde. Det vil vel sjeldnere skee, og bliver man tilfældigvis uvidende derom, er Ulykken heller ikke saa stor, at man ikke tager til Gjenmæle. Desuden tvivler jeg ikke paa, at Politisynet, Hr. Justitæraad Keiersen, som jo dog skal have den Uleilighed at læse Bladet igjennem, hvis man bad ham derom, vil gjøre En den Tjeneste, blet med et Par Ord at underrette En om, at man var bleven rost. Svaret, der skal gives, er ganske kort, og jeg har jo fremsat en Formel, man passende kunde bruge. Varianterne ville være paa sidste Sted, hvor der efter Omstændighederne i den factiske Sandheds Medfør maatte staae, istedetfor uddeliggjort: rost, anerkjendt, beundret, nævnt med Udmærkelse, anbefalet, indkaldt, anvist Gæstpladsen osv.

Frater Taciturnus.

Fædrelandet.

9de Marg. Mandagen den 24. Juli 1848. Nr. 188.

Udgivere: J. F. Gjedvad og C. Floug; ansvarlig: C. Floug.

Teateret.

Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv.

I.

Tanken om det at være Skuespillerinde, det vil da siige af Raag, vækker vistnok hos de fleste strax Forestillingen om et saa fertryllende og glimrende Vilkaar i Livet, at derover som østest ganske glemmes Tornene: de utrolig mange Trivialiteter, al den Ubilighed eller dog den Misforstand just i de afgjørende Dieblis, mod hvilke en Skuespillerinde kan have at kæmpe.

Lad os tænke os Forholdet saa gunstigt som muligt; lad os tænke en Skuespillerinde, der er i Besiddelse af Alt hvad der serdes, for ubetinget at være rangerende; lad os tænke, at hun vinder Beundringens Anerkjendelse, og at hun (hvad upaatvivleligt er et stort Held) er heldig nok til ikke at blive Maalet for et eller andet hadefuldt Mennesses Forfølgelse: saa lever hun da hen Aar efter Aar den misundte, den lykkelige Gjenstand for en stadig redvarende, anerkjendende Beundring. Det synes saa herligt, det seer ud som var det Noget; men naar man seer noiere til og seer i hvilken Kontsfort denne anerkjendende Beundring udredes, seer hvilket fattigt Indbegreb af lurrede Trivialiteter, der i Theaterkritikens Verden constituerer Gønden ad usus publicos (og det er jo af dette Gønd at hin stadig anerkjendende Beundring ordenligvis udredes), saa turde det vel være muligt, at selv dette det heldigste Vilkaar for en Skuespillerinde er tarveligt og fattigt nok. — Er det saa som man siiger, at det kongelige Theaters Garderobe skal være meget kostbar og værdifuld, saa er det vist: Bladkritikens Garderobe er radsom lurvet.

Bidere. Den beundrede Kønsterinde lever da hen Aar efter

Mar. Som man i borgerlige Husholdninger noiagtigt veed forud, hvad man hver Dag skal have til Middag, saaledes veed hun noiagtigt forud Saisonens Accidenser. 2 à 3 Gange om Ugen bliver hun rost og beundret, indkaldt med Udmærkelse; allerede i Lobet af det første Hjerdingaar vil hun mere end een Gang have gjennemgaaet Bladkritikens Indbegreb af Talemaader og — Vendinger, som de med særligt Eftertryk kunne kaldes, thi de vende i etvæk tilbage. 1 à 2 Gange, i gode Maringer 3 Gange, vil hun blive besunget af et eller andet forulykket Subject eller en vordende Digter; hendes Portrait bliver malet til hver Konstudfylling; hun bliver lithographeret, og er Lykken hende meget gunstig anbringes hendes Portrait endog paa Lommeørklæder og Hattepusle. Og hun, der som Kvinde er om over sit Navn — som en Kvinde, hun veed, at hendes Navn er paa Alles Læber, selv naar de tørre sig om Munden med Lommeørklædet, hun veed, at hun er Gjenstand for Alles beundrende Dmtale, ogsaa deres, som ere i yderste Baande for at faae Noget at snakke om. Saaledes lever hun hen Mar efter Mar. Det synes saa herligt, det seer ud som det var Noget, men forsaavidt hun skulde i ædlere Forstand leve af denne Beundringens kostelige Næring, hente Opmuntring fra den, styrkes og opflammes ved den til ny og ny Anstrængelse, forsaavidt dog selv det mest udmærkede Talent, og især da en Kvinde, i en svagere Time kan see sig mismodigt om efter en Ytring af virkelig Paastjonnelse; saa vil hun, hvad hun naturlignvis selv ofte har sandet, i et saadant Dieblisk ret føle, hvor tomt alt Dette er, og hvor uretfærdigt, at misunde hende denne byrdefulde Herlighed.

Imidlertid gaaer der da Mar hen, dog i disse Nysgjerrighedens og Utaalmodighedens Tider ikke mange, saa kommer alle rede Snakken i Bevægelse om, at hun nu begynder at blive ældre, og saa — ja, vi leve jo rigtignok i christelige Stater, men som man ofte nok seer Exempler paa æsthetisk Bestialitet, saa er det ogsaa langt fra at den kanibalske Lyst med Menneſte-Dffringer er gaaet af Brug i Christenheden. Den samme inderlige Fædhed, der uafbrudt til hendes Pris slog paa Trivialitetens store Tromme og ærede hende yndeligen paa Bækkener, den samme Fædhed bliver nu kjed af den forgudede Konſtnerinde, den vil have hende

bort, vil ikke see hende mere, hun maa takke Gud til, om den ikke vil have hende slaaet ihjel; den samme Gædhed faaer sig en ny 16 Mars Afgud, og til Gæde for hende skal den forhenværende Afgud sole Trivialitetens hele Unaade — thi det er den store Vanstikighed, som er forbunden med at være Afgud, at det næsten er utænkeligt at man fra denne Ansættelse kan faae Afsted i Naade. Eller indtræder dette Tilfælde ikke, og ikke saa grelt som her er fremsat, saa skeer der stundom noget Andet, som synes meget bedre, men i Grunden er lige saa slemt. Trivialiteten er da ved Tillobet fra Fortiden i saa god Part med Beundringen, at den Forgudede endnu en tidlang, efter at hun, som det heder, er bleven ældre, faaer Lov at gaae for Slutnings-Hastigheden. Tilsyneladende er der ingen Forandring foregaaet i Trivialitetens Udtryk om den forgudede Kunstnerinde; dog synes man at ane en vis Ufikerhed, som fortaader, at den lovprisende Rejsflengius saa smaat indbilder sig, at have den Fortjeneste af Kunstnerinden, at han galant vedbliver at sige det samme. Men det at være galant mod en Kunstnerinde er netop den høieste Grad af Uforstammenhed, en klæbrig Nærvished og den modbydeligste Art Paatrængenhed. Enhver, der er Noget og væsentligen er Noget, har eo ipso en Fordring paa noiagtigt at blive anerkjendt for dette Bestemte, for hverken mere eller mindre. — Er det saaledes, som der jo siges, at Theatret er en Helligdom: Profanationen er i det mindste ikke langt borte. Hvor byrdefuldt og pinligt, i det 16de Aar at maatte taale gamle skaldede eller halv-sjantede Recensenters hykkelske Anæfald og Kjærlighedserklæringer i Skikkelse af Konstkritik, hvor bittert i en senere Tid at maatte doie Galanteriets Frækbed!

Men hvoraf nu dette Umenneskelige, som dog afstedkommer saa megen Ubillighed ja Grusomhed mod de til Konstens Tjeneste indviede Qvinder, hvoraf, uden deraf, at æsthetisk Dannelse er saa sjelden blandt Menneskene. De fleste Menneskers Konstkritik i Forhold til det Qvindelige har væsentligen Kategori og Tankegang tilfælles med enhver Slagtersvend, Garderofficier, Handels-Commis, der taler begejstret om en forbandet nydelig og satans raff Tos paa 18 Aar. Disse 18 Aar, denne forbandede Nydelighed og denne Satans Raffhed, det er Konstkritiken — og tillige dens Be-

staltitet. Derimod, der hvor, æsthetisk seet, Interessens ret egenlige begynder, der hvor det Indre bliver lykkelig og med intensiv Betydning aabenbar i Metamorphosen: der falde Menneskenes Mængde fra. Bedbliver man at beundre, saa mener man, at være galant, eller at være skaansom; thi naar hun blot er 30 Aar gammel, saa er hun i Grunden perdue!

Det var virkelig at ønske, især for Menneskenes egen Skyld, for at de ikke skulle være udelukkede eller udelukke sig selv fra de betydningsfuldeste Nydelser, om man kunde faae denne Jordoms tilgavn's udryddet. Og en Jordom er det virkelig, ja en bestialsk Jordom; thi det er ikke saa, at en Kvinde bliver Skuespillerinde i sit 18de Aar, hun bliver det snarere i sit 30te, eller senere, hvis hun bliver det, thi denne Spillen Comedie i det 18de Aar er, æsthetisk seet, af tvivlsom Art: Det er saa langt fra at være Galanteri at begynde sin Beundring med Udviklingens anden Gang, at det Modsatte let er Leseri: at beundre en lille Tomsfru paa 16 Aar.

troer ikke ret paa, at en væsentlig dannet Æsthetiker kunde overtale sig til at gjøre en Skuespillerinde paa 16 Aar til Gjenstand for en Kritik, især hvis hun var meget smuk osv.; han vilde upaatviveligt perhorrescere denne Tvetydighed. Det er sandt, det vil ofte hændes, at den, der har gjort Furore som 18 Aars Pige, ikke trænger igjennem. Saaer saa at være; men saa har hun heller ikke væsentligen været Skuespillerinde, saa har hun gjort Furore paa Scenen aldeles i samme Forstand, som naar en ung Pige gjør Furore een Vinter eller to i det Benskbelige. Derimod er det ogsaa sandt, at naar det lykkes med Metamorphosen, da kan der ikke være Tale om Galanteri; thi da først og da just er Beundringen, æsthetisk forstået, for Alvor i sin Art.

See, der gjøres jo naturligvis meget ved Theatret for at sikre Skuespillerindernes Fremtid: jeg troer, at det ogsaa vilde være meget gavnligt, om man fik denne aldeles uæsthetiske Overtro paa de 18 Aar ret udryddet, og fik det gjort ret indlysende, at den betydningsfulde Afgjørelse indtræder langt senere — ogsaa dette vilde jo være til Betryggelse for Skuespillerindernes Fremtid. Og Sagen selv har ikke blot æsthetisk, men ogsaa i høj Grad psykologisk Interesse, saa det forundrer mig, den ikke oftere gjøres til Gjenstand for Overveelse. Det Interessante er,

ved Hjælp af det Psykologiske rent æsthetisk at kunne beregne Metamorphosen, eller dog at kunne forklare den, naar den er indtraadt.

En lille Artikel i et Blad er imidlertid ikke det Sted, der egner sig for en udførligere Undersøgelse, som gjennemgaaer flere Tilfælde. Her vil jeg derfor blot forsøge rent psykologisk og æsthetisk at skildre een Metamorphose, vistnok en vanskelig, men just derfor ogsaa en skøn og betydningsfuld. Jo mere der nemlig har været givet og jo mere der altsaa har været indat paa første Udtræk, desto vanskeligere er det at faae et nyt Udtræk, og jo mere et dog i Grunden uæsthetisk Publicum sorgdende og stœiende har været ermærksomt paa det Første, desto lettere forvandles dette samme Publicum til en ængstelig, mistænksom eller endog tvær Modstand mod Metamorphosen. En Skuespillerinde, der aldrig har haft det Held at være i afgjort Besiddelse af det, der i saa høi Grad sængiler og fortryller de uæsthetiske Tilskuere, kan maaskee, som Bederlag derfor, have Held til i al Stilhed at gjøre sin Metamorphose. Dagsaa dette er skønt, og netop at det gaaer saa stille af, men det er ogsaa lettere, just fordi den Metamorphosen forberedende stille Forvandling ikke efterstræbes af Nysgjerrighed og ikke forstyrres af Misforstand, men er unddraget Publicums Indsald og Nykker. Thi Publicum er underligt; naar Tiden i Løbet af 10 Aar f. Ex. har taget sig den Frihed at gjøre dets erklærede Yndling — 10 Aar ældre: saa bliver Publicum vred — paa Yndlingen.

Fædrelandet.

9de Aarg. Tirsdagen den 25. Juli 1848. Nr. 189.

Udgivere: S. F. Gjedvad og C. Ploug; ansvarlig: C. Ploug.

Fuilleten.

Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv.

II.

Jeg tænker mig altsaa en Skuespillerinde i hendes første Begyndelse, i hendes tidlige Ungdoms første Lykke, i det Dieblig, da hun første Gang viste sig og første Gang gjorde glimrende Lykke. Dette kan jeg æsthetisk rigtigt her tale om og have Glæde af at tale om, thi denne Undersøgelse er ideel, bestæftiger sig ikke med en virkelig Skuespillerinde paa 16 Aar, der lever samtidigt. Og saa af en anden Grund er det her æsthetisk i sin Orden at skildre en saadan første Ungdom; thi da Undersøgelsens egenlige Gjenstand er Metamorphosen, saa er jeg end ikke i Afhandlingens Tanke samtidig med hin Ungdommelighed. Skildringen af det Første er for at lægge til Rette, er poetisk og filosofisk en Grindring, aldeles uden Beemod; der drales ikke ved det Første, tværtimod, der hastes snarere bort detsfra, som man altid haster til det Hoiere, og Forfatteren er jo æsthetisk overbevist om, at Metamorphosen er det Hoieste.

Hun debuterer da i hendes 17de Aar. Hun er i Besiddelse af — ja, hvad det er hun er i Besiddelse af er meget vanskeligt at bestemme, just fordi det er et ubestemmeligt Noget, som dog almægtigt gjør sig gjældende, ubetinget lystres. Det vrantneste, det kedsommeligste Menneske, det hjælper ham ikke at han forhærder sig, han maa lystre; en Mathematiker, det hjælper ham ikke, at han sætter sig paa Bagbenene og siger, hvad beviser saa det: han maa lystre, han er i Grunden overbevist: ergo er hun i Besiddelse af — ja, hvad det er hun er i Besiddelse af er meget vanskeligt at bestemme, just fordi det er et ubestemmeligt

Noget. Forunderligt. Ellers pleier man dog at kunne noiagtigt angive hvad et Menneſte er i Befiddelse af, og naar man ſaa kan det, ſaa kan man igjen noiagtigt ſee, hvor langt han kommer med det — han er i Befiddelse af. Og derimod, en ung Skueſpillerinde, der er i Befiddelse af denne ubestemmelige Befiddelse, hun forarmer ligesom i et Nu alle Giendomsbefiddere!

Denne ubestemmelige Befiddelse er, for dog lidt nærmere at beſtemme den: Lykke; hun er i Befiddelse af Lykke. Lykke betyder ikke her, at hun er ſaa heldig at have gode Venner og anſelige Connerioner, eller ſaa heldig at være bleven antagen ved Theatret paa fordelagtigt Vilkaar, eller ſaa heldig, at Directøren og Recenſenterne intereſſere ſig for hende; nei Lykke betyder her, hvad Cæſar talte med Skipperen om, da han ſagde til ham: Du fører Cæſar — og hans Lykke. Ja, derſom det ikke var at udfordre Lykken, da kunde hun dumdriftigt være hver Alting, hun spiller, at lade ſætte paa Placaten: Iſr. N. N. og hendes Lykke — i den Grad er hun i Befiddelse af Lykken. Hun har ikke Lykken med ſig, og allerede dette er da ſaare meget, at denne almægtige Magt behager at give en ung Pige Geleide; nei Lykken ſelv ſtaaer paa Pinde for hende. Og forſaaaridt hun ikke ſkal ſiges at være i Befiddelse af Lykken, maatte det da være fordi hun er ſom beſat af Lykken — i den Grad følger den hende, hvor hun gaaer og ſtaaer, i Alt hvad hun foretager ſig, i den mindſte Bevægelse med Haanden, i ethvert Bink af Diet, i ethvert Raſt med Hovedet, i ethvert Sving af Skikkelsen, i Gangen, i Stemmen, i Mimiken, kort Lykken følger hende ſaaledes, at den ikke i et Secund tillader den konſtforſtandige Kritiker at ſee, hvad hun vilde formaae uden Lykken, om han end allerede er æſthetiſk opmærkſom paa, hvorvidt det Bedſte af alt Dette dog ikke i en ganſke anden Forſtand tilhører hende.

Hendes ubestemmelige Befiddelse betyder videre, for dog at beſtemme den lidt nærmere: Ungdommelighed. Dette betyder ikke det Statiſtiſke, at hun accurat i Mandags otte Dage fyldte det 16de Aar, ei heller, at hun er en ung Pige, der paa Grund af Ekſtonbed og andet ſaadant paasjende præſenteres til Skue og forſaaaridt upaasjende kaldes en Skueſpillerinde; nei, hendes Ungdommelighed er igjen en ubestemmelig Rigdom. Forſt og

fremmest er den Livlighedens Epil af Kræfter, hvad man ogsaa kunde kalde Ungdommelighedens livsfriske, righoldige Uro, hvad man altid og uvilkaarligt taler med Forkjærlighed om, som naar det siges, at det lykkeligt begavede Barn er Uroen i Familien. Uro, naar derved forstaaes *Endelighedens Spektakel, kan man snart faae nok af, men Uro i prægnant Forstand, Uendelighedens Uro, den glade, livsfriske Oprindelighed, der fornygende, forfriskende, helbredende rører Vandet, er en stor Sjældenhed, og i denne Forstand er hun Uroen. Dog denne Uro betyder igjen Noget, og noget meget Stort, den betyder en væsenlig Genialitetens første Bælgthed. Og denne Uro betyder intet Tilfældigt, den betyder ikke, at hun ikke kan staae stille, tværtimod, den betyder, at selv naar hun staaer stille aner man denne Uro derinde vel at mærke i No. Den betyder ikke, at hun kommer løbende ind paa Scenen, tværtimod den betyder, at blot hun bevæger sig, aner man Uendelighedens Gært. Den betyder ikke, at hun taler saa hurtigt, at man ikke kan følge hende, den betyder tværtimod, at, naar hun taler ganske langsomt, fornemmer man Pustet og Beaaendelsen. Denne Uro betyder En ikke, at hun snart maa blive træet, lige det Medsatte, den aabenbarer en elementarisk Utrættelighed, som Bindens, som Naturlydens; den aabenbarer, at Skjælmeriet er uundtommelig rigt, at det bestandig kun forraader, at hun eier meget mere; den aabenbarer, at hendes Coquetteri (og aldeles uden Coquetteri er en saadan Skikkelse utænkkelig) ikke er Andet end et lykkeligt, uskyldigt Sindss glade, scierrige Bevidsthed om sin ubestrikelige Lykke. Dette er derfor egentligen ikke Coquetteri, men er dog et Incitament mere for Tilskueren; det betrygger nemlig Tilforlædeligheden af det Hele, og betrygger Overgivenheden med absolut Sikkerhed.

Man skulde troe, at Tilforlædelighed paa den ene Side, og paa den anden Side Skjælmeri, Livlighed, Lykke, Ungdommelighed vare aldeles uensartede Bestemmelser, som slet ikke horte sammen. Dog er dette langtfra saa, de høre juist absolut sammen. Dersom Skjælmeri og Livlighed ikke ubetinget er betrygget ved en absolut Tilforlædelighed, at her er nok, nok for hende, nok for en halv Eues Andre: saa er det eo ipso uheldigt og Rydelsen væsenligen borte. Uadskilleligheden kan man ogsaa kjende derpaa,

at der ganske consequent ligger et til Skjalmeri Svarende i at sætte Skjalmeri og Tilforladelighed sammen, som naar en ældre, men dog endnu livlig Mand med bele Jertfjærligheden ser en skjælmst ung Pige siger: det er min Sandten en tilforladelig lille Jomfru; han siger ikke, at hun er skjælmst, men at hun er tilforladelig, og dog siger han just derved at hun er skjælmst, og dette er ikke hans Opfindelse, men hun ligesom afsnoder ham dette Udsagn ved Skjalmeriet.

Man skulde troe, at Overgiveness paa den ene Side, og absolut sikker Betryggelse paa den anden Side vare uensartede Bestemmelser, som slet ikke hore sammen, eller som kun Alodderagtighed kunde falde paa at sætte sammen; og dog ere de just uadstillelige, og det Dialektiske Opfinder af denne Sammensætning. Det gjælder om Alt, hvad der er Naturbestemmelse og som saadant et Enkelt, et Usammenfat, at det maa være absolut sikkert. I hvad der er sammensat kan der bedre sarnes Noget, men hvad der er Enkelt, er Umiddelbarhed maa være absolut, eller, hvilket er det Samme, naar det er, er det absolut. Lidt Overgiveness er eo ipso at forkaeste som noget Ufsjont. Den rette Overgiveness virker derfor, netop ved den absolute sikre Betryggelse, først og fremmest beroligende paa Tilskueren, hvad dog maaskee undgaaer de Hestes Opmarksomhed, der mene, at Overgiveness virker pirrende, hvilket kun gjælder om den vægte Overgiveness eller om lidt Overgiveness. Lad os tage et Exempel af den umiddelbare Comik, af Lune. Naar man en Aften seer Rosenkilde komme ind paa Scenen, ligesom directe fra Uendeligheden og med dennes Gært, besat af alle Lunets Aander, naar man strax ved dette første Syn uvilkaarligt siger til sig selv „naa, iasten har han en ordenlig Storm“: saa foler man sig eo ipso ubeskrivelig beroliget. Man aander ud netop for ret at sjaae sig til No; man sætter sig tilrette, som den der agter længe at blive siddende i samme Stilling; man næsten beklager, at man ikke har taget Mad med, thi Bederhæstigheden og Betryggelsen, der overtaler til Beroligelse, er saa stor, at man glemmer, at der kun er Tale om en Time i Theatret. Medens man leer og leer, og i al Stilhed jubler med i Lunets Overgiveness, foler man sig bestandig beroliget, ubeskrivelig overtalt og ligesom

dysset ved den absolute Betyggelse, fordi hans Lune gjør det Indtryk paa En: dette kan blive ved saa længe det skal være. Og derimod, dersom en umiddelbar Comiker ikke først og fremmest absolut beroliger, dersom der blot bliver en lille Smule Angst i Tilskueren, om hvorvidt hans Lune vil strække til: saa er Nydelsen væsentligen tabt. Man taler ellers om, at en Comiker maa kunne faae Tilskuerne til at lee, rigtigere siger man maaskee: han maa først og fremmest kunne absolut berolige, saa kommer det af sig selv med Latteren; thi den rette Latter, denne Latter ret af Hjertens Grund, den bryder ikke frem ved en Pirring, men netop af en Beroligelse. Saaledes ogsaa med Overgivenhed: den maa først og fremmest berolige ved absolut Betyggelse, det vil sige, er den i Sandhed tilstede i en Skuespillerinde, saa virker den først absolut beroligende. Det er i denne Beroligelse, overtalt ved den absolute Betyggelse og Vederhæstighed, at Tilskueren igjen overgiver sig — i Overgivenheden. See, her er det atter: Overgivenhed og Vederhæstighed synes en underlig Sammensætning, at sige om Overgivenhed at den er vederhæstig en underlig Tale; og dog er det correct, og kun et nyt Udtryk for Skjælmeri, thi den vederhæstige Overgivenhed er just Skjælmeri.

Hendes ubestemmelige Besiddelse betyder videre, for dog lidt nærmere at bestemme den: Sjælfuldhed, at hun i umiddelbar Videnskabs Stemning er samstemmende med Idee og Tanke; at hendes endnu ureflecterede Inderlighed er væsentligen i Bægt med Idealiteten; at enhver en Tankes eller Idees Berøring slaaer an, og giver fuldtonig Gjenklang; at hun er en oprindelig, specifik Modtagelighed. Saaledes forholder hun sig i Sjælfuldhed til Forfatterens Ord; men til sig selv forholder hun sig i det Mere, der ret egenligen maa kaldes Klang i Forhold til Replikken, og Samklangen i Forholdet til hele Skikkelsen. Hun tager ikke blot Forfatteren Ordet rigtigt af Munden, men hun giver ham det saaledes igjen, at det i Skjælmeriets Medlyden, i Enildets Medviden om sig selv er som sagde hun tillige: kan Du gjøre mig det efter.

Hendes ubestemmelige Besiddelse betyder endeligen: at hun er i den rette Rapport til den sceniske Spænding. Enhver Spænding kan, dette er det Dialektiskes egen Dialektik,

virke paa en dobbelt Maade; den kan gjøre Anstrængelsen aabenbar, men den kan ogsaa gjøre det Modsatte, den kan skjule Anstrængelsen, og ikke blot skjule den, men bestandigt omsætte den i, forvandle og forklare den til Lethed. Letheden grunder da usynligt i Spændingens Anstrængelse, men denne sees ikke, den anes end ikke, kun Letheden aabenbares. En Tyngde kan tynge Noget ned, men den kan ogsaa omvendt skjule, at den tynger og udtrykke Tyngden ved det Modsatte, ved at høre Noget i Beiret. I daglig Tale taler man om at gjøre sig let ved at afkaste Byrder, og denne Betragtning ligger til Grund for alle trivielle Livsanskuelser. I høiere, i poetisk og filosofisk Forstand, gjælder det Modsatte: man bliver let ved Hjælp af — Tyngde, man svinger sig høit og frit ved Hjælp af — et Tryk. Himmellegemerne svæve saaledes ved Hjælp af en stor Tyngde; Fuglen flyver ved Hjælp af en stor Tyngde; Troens lette Eræven er ved Hjælp af en uhyre Tyngde; Haabets høieste Sving er just ved Hjælp af Trængsel og Gjenvordighedens Tryk. Men den sceniske Illusion og Bægten af Alles Dine er en uhyre Tyngde, der lægges paa et Menneske; hvor derfor den lykkelige Rapport mangler, der vil end ikke Routine i nok saa høi Grad ganske kunne skjule Byrdens Tyngde, men hvor den lykkelige Rapport er, der forvandler Bægten af Byrden sig i eetvæk til Lethed. Saaledes med den unge Skuespillerinde, i Scenens Spænding er hun i sit Element, just der er hun let som Fuglen, netop Bægten giver hende Lethed, og Trykket giver det høie Sving. Der er ikke Spor af Angst; mellem Couliøserne er hun maaskee angst, men paa Scenen er hun lykkelig og let som Fuglen, der har faaet sin Frihed, thi nu først, i Trykket, er hun fri og har faaet Friheden. Hvad der hjemme paa Studereværelset, hvad der mellem Couliøserne viser sig som Angst, er ikke Afmagt, men lige det Modsatte, er Elasticitet, som ængster hende, just fordi hun ingen Tyngde har paa; i den theatricalke Spænding forklarer denne Angst sig absolut lykkeligt som Potensation. Det er overhovedet en meget bórneret Betragtning, at en Kunstner eller Kunstnerinde ikke maa være angst, og fremfor Alt et maadeligt Kjende paa den store Kunstner, at han ikke er angst. Netop jo flere Kræfter han har, desto større er hans Angst, saa længe han er

udenfor den Spænding, der noiagtigt svarer til hans Kræfter. Dersom man tænkte sig den Naturkraft, der bærer Himmellegemerne, i en Personification udenfor sin Opgave, ventende paa at skulle overtage den: saa vilde den sidde i Dødens Angst, og først i det Dieblif, den fik Byrden paa, vilde den være sorgløs og let. Derfor er det een af de største Qvaler for et Menneske, at have en for stor Elasticitet i Forhold til den lille Verdens Spænding, i hvilken han lever, en saadan Ulykkelig kommer aldrig til at føle sig ganske fri, netop fordi han ikke kan faae Tyngde nok paa sig. Sagen er kun, at Angsten slaaer absolut rigtig til, at den i Forhold til den sceniske Kunstner bestandig er udenfor Scenen, aldrig paa Scenen, hvilket just pleier at hælde den, der ikke er angest udenfor.

Hendes bestemmelige Besiddelse er naturligtvis let at angive. Hun har ikke blot naturlig Ynde, men hun har tillige Skole, hun har som tjenende Moment det Meste af hvad en Dandserinde sætter Alt ind paa. Hendes Diction er correct, noiagtig, hendes Stemme ikke misbrugt, men dannet, uden Ekstrig, uden Hiatus slutter den sig helt og bestemt om Ordet, som hun ikke beholder hos sig eller for sig selv, men heller ikke ufrit giver fra sig, hun articulerer hyperligt, selv naar hun hvisker; hun veed at bruge Stemmen, og fremfor Alt, hvad der saa lykkeligt svarer til hendes Forudsætninger, at bruge den i den ubetydelige, den let henkastede, converserende Replik's Erynkearinder.

Saa debuterer hun da i sit 17de Aar. Hendes Optraeden er naturligtvis en Triumph; og i samme Dieblif forvandler hendes Tilværelse sig til et National-Anliggende. Som Regimentets Datter ansees af hele Regimentet for Datter, saaledes bliver hun Nationens Datter. Det blotte første Syn af hende er tilstrækkeligt til at forviise Guhrer om, at en saadan sjelden lykkelig qvindelig Begavethed vanskeligt findes i meer end eet Exemplar i hver Generation. Det bliver altsaa en National-Pligt at beundre, et fælles Anliggende at omfredre denne sjeldne Plante, af, og om det just ikke kan kaldes en Pligt, saa bliver det dog en Selvfølge af den menneskelige Svaghed, at det bliver en Nysgjerrighedens Interessé at see, hvor længe hun nu kan holde sig. Ja, den menneskelige Glæde over det Sjeldne er besynderlig, næsten i

Glædens første og højeste Dieblif begynder Nysgjerrighedens Snigmord. Dette er nemlig ikke Misundelse, langtfra, det er en Stags Forsjæpethed hos Beundringen, der saa at sige hverken veed ud eller ind for Jubel, indtil den ganske rigtigt bitter paa, strax i det første Nar at udvikle denne dræbende Spænding, der af pure Beundring næsten mistroisk beundrer.

For end engang at minde om, hvad der oftere er bleven fremsat: hvis der levede en væsenlig Æsthetiker samtidig og han opfordredes til at forsøge kritisk at vurdere denne Skuespillerinde eller en Præstation af hende, saa vilde han vistnok sige: nei, hendes Tid er endnu ikke egenligen kommen.

Fædrelandet.

9de Aarg. Onsdagen den 26. Juli 1848. Nr. 190.

Udgivere: J. F. Gjørdvad og C. Ploug; ansvarlig: C. Ploug.

Reuilleten.

Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv.

III.

Der er gaaet 14 Aar, hun er i sit 31te. Igjennem disse ikke saa Aar har hun været en Gjenstand for hin stadigt beundrende Anerkjendelse. Lad mig antyde denne Tidens Forsvinden ved at benytte dette Mellemrum til nogle Betragtninger. Thi lad os ikke bedrage ved Tilsyneladelsens løse Overslag over Accidensernes Totalsum og derved ledes til ubilligen at misunde hende Beundringen, lad os hellere betænke, hvor megen Klodderagtighed der blander sig i denne trivielle Anerkjendelses stadige Overhalinger; og fremfor Alt lad os ikke glemme, hvad det vil sige og bethyde, at det dog egenligen i disse 14 Aar er blevet de Samtidige en Bane at beundre hende, lad os, hvis vi ville regne rigtigt, ikke, ubilligt mod hende, glemme at subtrahere dette fra Beundringens formentlige Herlighed. O, hvor sjeldent er der vel fundet et Menneske, end sige en Samtid, der ikke gav efter i Vanens Ewig, saa selv om Udtrykket ikke forandrede, dette usforandrede Udtryk dog ved Vanen blev noget Andet, saa dette ordrette Samme dog nu lod saa svagt, saa mekanisk, saa ubetonet, skjøndt der sagdes det samme. O, der tales i Verden meget om Forsørere og Forsørelser: men hvor Mange ere vel de, som ikke ved Vanen bedrages af dem selv, saa de synes usforandrede, men dog ere som udtærede i det indvortes Menneske; saa de vel elske de samme Mennesker, elske dem, men saa mat, saa fattigt; saa de vel bruge de samme samme Udtryk, men saa svagt, saa kraftløst, saa affjælet. Dersom en Konge vilde besøge en ringe Familie — ja, den vilde føle sig udmærket, stolt, næsten overvældet af sin Lykke;

men dersom Majestæten vilde vedblive hver Dag at besøge den samme Familie, hvor længe skulde det vel vare, inden Kongen næsten maatte gjøre Anstrængelser for dog at skaffe det lidt Betydning, at han besøgte Familien, der dog uforandret, af Bane vedblev at sige: vi takke for den store Gæ. Af alle Sophister er Tiden den farligste, af alle farlige Sophister er Banen den underfundigste. At man lidt efter lidt forandres i Mærene er allerede vanskeligt nok at blive opmærksom paa; men Banens Evig er, at man er den uforandrede Samme, at man siger det uforandrede Samme, og dog er saa forandret, og dog siger det saa forandret.

Netop derfor have alle Sandhedens i Sandhed unyttige det er uegennyttige Tjenere, hvis Liv er idel Kamp med Tilværelsens Sophismer, hvis Bekymring ikke er, hvorledes man selv bedst kan komme deraf, men hvorledes man sandest kan tjene Sandheden og i Sandhed gærne Menneskene: de have vidst Bæst om at benytte Sandsebedragene — for at prøve Menneskene. Naar saaledes en udmærket Mand lever meget skjult, naar han kun sjeldent viser sig, da forvænes Menneskene ikke ved at see ham. Derimod udvikler der sig et hyperligt, et, si placet, hensigtsmæssigt Sandsebedrag: at denne Udmærkede maa være noget ganske Overordenligt, og hvorfor, er det fordi man veed at vurdere hans hyperlige Egenskaber; af nei, — fordi man seer ham saa sjeldent, at dette sjeldne Syn frembringer en phantastisk Virkning. At dette lader sig gjøre, er en gammel Erfaring; Methonden, mesterlig udtrykt af Shakespeare i Henrik den 4des Tiltale til Prindsen Henrik, er med Held benyttet af en talrig Skare af Konger og Keisere og Geistlige og Jesuiter og Diplomater og klogtige Horeder o. s. v., iblandt hvilke der vistnok vare mange fortrinlige, adskillige som ogsaa vilde tjene Sandheden, men alle vare de dog enige i at vilde virke ved Hjælp af et Sandsebedrag, hvad enten det nu var blot for selv at profitere deraf ved at jikkre sig Mængdens stupor, eller de frontt maaskee ogsaa klogtigt mente, at skaffe Sandheden en almindeligere Udbredelse ved Hjælp af — et Sandsebedrag. De ubetinget uegennyttige Sandhedens Tjenere have derimod altid haft for Skik at særdes meget mellem Menneskene, de have aldrig leget Skjul med Mængden,

for saa igjen at lege Forundringslegen, naar de den sjeldne Gang viste sig som Forundringens studsende Gjenstand, de have tvertimod altid vist sig ret egenligen i daglige Klæder, levet med den menige Mand, talt paa Gader og Stræder, givende Afkald paa al Anseelse — thi naar Mængden seer en Mand hver Dag, saa tænker Mængden som saa: ikke Andet. Ak ja, „mundus vult decipi“, men de uegennyttige Sandhedens Bidner have aldrig villet entrere paa dette Sandsebedrag, de have aldrig villet være halvt med Mængden om det Næste: „decipiatur ergo“, de have tvertimod bedraget ved det Modsatte, det er, de have dømt Berden ved at synes ubetydelige.

Derfom en Forfatter, som hverken har et betydeligt Fond af Ideer, ei heller er meget flittig, engang i Ny og Næ udgiver en pyntelig Examens-Skriverbog, der er særdeles nitid og med mange rene Blade elegant udstyret: saa seer Mængden med Forundring og Beundring dette pyntelige Phænomen; den tænker, har han været saa længe om at skrive den, og staaer der saa lidt paa Siden, saa maa det være noget Overordenligt. Derfom derimod en righoldig Forfatter, der har Andet at tænke paa end paa Pyntelighed, og paa at profitere af et Sandsebedrag, anstrængende sig med større og større Flid, seer sig istand til at kunne arbejde med en usædvanlig Hurtighed, saa bliver Mængden vant dertil, og tænker: det maa være Tadst. Thi om Noget er nderbejdet eller ikke, kan Mængden naturligvis ikke bedømme, den holder sig til — Sandsebedraget. Derfom en Præst, som s. Ex. den forovrigt saa høitbegavede afdøde Hofprædikant i Berlin, Therenim, kun prædiker hver ottende Søndag eller vel endog kun hver tolvte, men da ogsaa i Majestæternes og det hele kongelige Hofes allerhøieste og høieste Nærværelse: saa udvikler der sig fra et Sandsebedrag i Forhold til en saadan Oberhofprædikant. Han bliver — ja, i Sandhed bliver han naturligvis hvad han i Sandhed er: den høitbegavede, men i Mængdens Vind bliver han, foruden at være Oberhofprædikant, tillige Stadsprædikant, eller en stadselig Oberhofprædikant, noget Stadseligt, Noget lig Kongens Guld-Karreet, som man med Forbauselse seer et Par Gange om Aaret. Mængden vil studsse: den vil i sin Visdom tænke saaledes: bruger en saadan Taler 3 Maaneder alene til at

udarbejde en Prædiken og lære den udenad, saa maa den ogsaa være overordenlig. See, Trængselen paa den nysgjerrigt og længe forventede ottende eller tolvte Sondag var saa stor, at Oberhofprædikanten næsten ikke selv kunde slippe op paa Prædikestolen — havde han kun prædikeret een Gang om Aaret, havde vel Trængselen været saa stor, at han ikke havde kunnet slippe ned igjen, eller at berøbnede Gravere og Politibetjente vare bleven fornødne, for at skaffe den hoiærværdige Oberhofprædikant Indgang og Udgang. Saa stor var Trængselen, og var det hændt, at En havde sat Livet til i Trængselen, saa var Trængselen næste Gang bleven endnu større, thi ikke blot i Forhold til Sandheden, men ogsaa i Forhold til Nysgjerrigheden, gjælder det: „sanguis martyrum est semen ecclesiae”.

Dg nu en Skuespillerinde, der gjennem 14 Aar har været en stadig Gjenstand for Beundring. Man har jo nu saa ofte seet hende og sovet paa den Beundring; man veed jo, at hun bliver i Landet — thi er hun en af dem, der reise i Europa, saa kan hun dog have sit Haab til Sandsebedragets Assistance; man veed jo, hun maa blive her i Byen, thi i Danmark er der kun een By og eet Theater; man veed jo, hun maa spille, da hun er engageret; Mungen er, trods sin Beundring, dog maaskee uforstaaet nok til at være vidende om, at hun maa spille, fordi det er hendes Næringsvei; man veed jo, at man kan faae hende at see, som oftest to Gange om Ugen. Det forstaaer sig, man vedbliver stadigt at beundre; men hvor Mange ere vel i en Samtid De, som vide at bevare den Inderlighedens og Ekjsomhedens Narvaagenhed, at de i Beundringens 14de Aar kan see hende med samme Oprindelighed, med samme Oprindelighed, som hun bevarer! Nei, Menneskenes Slægt ligner ogsaa i denne Henseende Bornene paa Torvet, at naar de mærke, at de have Noget, kunne faae Lov at beholde det, saa blive de utaknemmelige, om ikke ligesvem utaknemmelige, saa dog dvaske i Beundringens Bane. Mod Ingen ere derfor Menneskene saa utaknemmelige, som mod Gud, netop fordi de have en dvaske Forestilling om, at han kan man da altid have, — af, han kan jo ikke engang ved at døe lade dem sove, hvad de tabte. O, menneskelige Beundring,

hvor er du idel Forfængelighed, ikke mindst, naar du mener at være stadig!

Der er da ingen Forandring foregaaet i Beundringens og Aerkjendelsens Udtryk, kun i Betoningen; hin det første Indtryks spiritus asper er sagtnet i en forfrænkelig, tilvant Beundrings spagfærdigere Beaadelse. Skuespillerindens Actier staae usforandrede i den noterede Pris, dog ikke slet saa stive, en snigende, ængstelig, i Grunden velmenende, men dog ved sin Nysgjerrighed forræderisk Reflexion begynder at mumle om, at hun bliver ældre. Ingen vil vedgaae det, og dog siges det, og dog vil Ingen vedgaae at have sagt det. Netop fordi hendes Tilværelse har været et National-Anliggende er Forlegenhedens Spænding pinligere. Man mener hende det vel (thi hvad Del Enkeltes Misundelse kan have i en saadan Opinions Tilbliven, ville vi her ikke drøle ved), man er egentlig vred paa Tiden, at den vil gjøre hende ældre, da man nu engang beqvemt har indrettet sig i den Beundringens Bane, at hun bestandig skulde blive 18 Aar, men dog, dog kan man ikke berolige sig i Forhold til denne Tanke om, at hun bliver ældre. Ingen tænker paa, hvorledes man utaknemmeligt gjør hende Metamorphosen vanskeligere og vanskeligere, hvorledes man utaknemmeligt lønner hende, ved at forvandle Erindringen til en Modstand i det afgjørende Dieblis; — og Ingen tænker paa, at dette Hele turde være Galimathias, som intetsteds har hjemme, mindst i Ushetiken, da just med Metamorphosen hendes Tideregning ret egenligen vil begynde.

Fædrelandet.

9de Aarg. Torøsdagen den 27. Juli 1848. Nr. 191.

Udgivere: J. F. Gjørdvad og E. Ploug; ansvarlig: E. Ploug.

Feuilleton.

Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv.

IV.

(Sidste Artikel.)

Utsaa nu til Metamorphosen. Det, der constituerede denne Skuespillerinde, var ikke, hvad man ellers kalder qvindelig Ungdommelighed. Saaledes forstaaet er denne Ungdommelighed Aarenes Bytte; om Tiden tager nok saa kjærligt, nok saa omhyggeligt, den tager alligevel dette Timelige. Men der var i denne Skuespillerinde en væsentlig Genialitet, som forholdt sig til den Idee: qvindelig Ungdommelighed. Dette er en Idee, og en Idee er noget ganske Andet end det Phænomenale selv at være 17 Aar gammel, hvilket jo ogsaa er den mest ideeløse Piges Tilfælde, der bliver 17 Aar gammel. Harde dette Genialitetens Forhold til Ideen ikke været, kunde der ikke være Tale om en Metamorphose; men netop fordi dette er Tilfældet, og Ideen er den, den er, kan Metamorphosen blive den sjeldne. Som Naturen ved sin Fremsynethed og ved sin erindrende Tilbageseen, hvad Naturforskerne sjønt have kaldt det Promethiske og det Epimethiske, bevarer Continuertigheden: saaledes maa ogsaa i Mandens Forhold Det, som egenligen skal constituere Metamorphosen, være tilstede fra Begyndelsen, medens det ikke afgjørende tages i Brug eller afgjørende viser sig som dette, førend der er gaaet nogen Tid — dette er just Metamorphosen.

Den, der kun har qvindelig Ungdommelighed ligesvem forstaaet, kan ingen Metamorphose faae, thi qvindelig Ungdommelighed saaledes forstaaet er ikke dialektisk i sig selv, er kun eet Liv, der ikke ved det Dialektisks Tiltræden kan blive skilt og udson-

dret, men blot fortæret. Tiden er det Dialektiske, som kommer udenfra, og den fortærer derfor, hurtigt eller langsomt, den udialektiske Ungdommelighed. Men hvor der er eet Liv mere, der vil Tiden, idet den tager Noget af den ligefremme Ungdommelighed, netop gøre Genialiteten mere aabenbar, og aabenbar i Idealitetens rent æsthetiske Forhold til Ideen. Hun vil naturligvis ikke blive ung igjen i den latterlige Forstand, hvori Slagtersvende og Publicum taler om en satans rask Tos, men kun i Idealitetens Forstand vil hun blive ung og yngre. Hun er nu ret egenlig Gjenstand for en væsentlig Kritik, nu da hun anden Gang og i anden Potens kommer til at forholde sig til den samme Idee eller noiaagtigere udtrykt, netop fordi det er anden Gang, kommer hun til rent ideelt at forholde sig til Ideen. Sagen er ganske simpel; man kan spørge saaledes: hvilken Indfatning er den væsentlige tilsvarende til en Genialitet, hvis Idee er qvindelig Ungdommelighed. De fleste Mennesker ville desto værre formodenligen svare: det er qvindelig Ungdommelighed eller at være 17 Aar gammel. Men dette er vistnok en Misforstaaelse, som strider mod det Dialektiskes egen Tankegang. Rent ideelt og dialektisk er Fordringen: at Indfatningen, eller det hvori Ideen er, forholder sig til Ideen paa en Afstand fra Ideen. I Forhold til alle Naturbestemmelser gjælder det, at den første Gang er det Høieste, er Culminationen; i Idealitetens Forstand gjælder det, at den anden Gang er det Høieste, thi hvad er Idealitet Andet end just: den anden Gang. Ungdommelighedens Idee som Dypgave og det selv at være aldeles ung svare i Idealitetens Forstand ingenslunde correct til hinanden. Forfaarvidt æsthetiske Tilskuere ere af den modsatte Mening, da er det fordi de bedrages af et Sandsebedrag, der forvejler Glæden over Jfr. N. N.'s phænomenale Ungdommelighed med Skuespillerindens væsentlige Idealitet. Lad os tage et andet Exempel. Der er en Lyrik, som man maatte kalde Ungdommelighedens Lyrik; ethvert ungt Menneske, der er *erectoris ingenii*, har lidt af den. Men saa er der et ungt Menneske, der qva Yngling har denne Ungdommelighedens Lyrik, og tillige har en Genialitet, hvis Idee er Ungdommelighedens Lyrik: nu spørges, naar vil han præstere sin bedste Lyrik, mon i det 20de Aar? Ingenlunde. Hans bedste Ly-

rik vil netop komme i en noget ældre Alder, naar Tiden har taget hans Ungdommeligheds lykkelige Tilfældigheder, saa han nu rent ideelt, og derved tillige i dybere Forstand tjenende forholder sig til sin Idee. De, der kun have Sands for hin første Ungdommeligheds lykkelige Tilfældigheder, de mangle æsthetisk Dannelse, og opdage derfor ikke, at dette Lykkelige er det Tilfældige, det Forængelige, medens Genialiteten og Forholdet til Ideen er det Erige og Væsenlige.

Den betydeligste Opgave, der er sat en Skuespillerinde, som forholder sig til den Idee: qvindelig Ungdommelighed i dennes mest lyriske Potensation, er vistnok Julie i Romeo og Julie. Men virkelig en nogen Æstetiker vilde falde paa, at en Skuespillerinde paa 17 Aar kunde spille Julie? Man taler rigtignok trompetende om dette hele Spil af Kræfter, dette Fyr, denne Ild og dette meget andet Deslige, men man taler egentligen derom i Galleri-Kategorier, og Sligt strækker ikke til for at bedømme en Opfattelse af Julie. Det, Galleriet vil see, er naturligvis ikke en ideal Præstation, en Idealitetens Gjengivelse: Galleriet vil see Fr. Julie, en satans nydelig og forbandet rask Løs paa 18 Aar, der leger Julie eller udgiver sig for Julie, medens Galleriet forluster ved den Tanke, at det er Fr. M. M. Derfor kan Galleriet naturligvis aldrig faae det i sit Hoved, et en Skuespillerinde netop for at gjengive Julie maa væsenligen have en Afstand i Alder fra Julie. Og dog er det saaledes, og hint beundrede Overmaal af Kræfter i det 18de Aar egentligen, æsthetisk, en Misforstaaelse, thi i Idealiteten gjælder det: den bedste Kraft er Bevidstheden og Gjennemsigtheden, der veed at disponere over de væsenlige Kræfter, vel at mærke i en Idees Tjeneste. Der gives vistnok Opgaver for en Skuespillerinde, i Forhold til hvilke de 18 Aar ere qvod desideratur: men disse Opgaver ere netop ikke de eminenteste Opgaver. Der er Opgaver, hvor dette Overmaal af den første Ungdommeligheds Kræfter, skal benyttes som en yndig Leg. Disse Opgaver kan da en saadan Skuespillerinde overtage, og det kan da betragtes som en skøn, ogsaa betydningsfuld Tidsfordriv, indtil hun bliver saa meget ældre, at hun med de væsenlige Kræfter kan bære de eminenteste Opgaver. Alt fremstille en lille Jomfru paa 16 Aar i et fransk

Drama, det vil være den passende Opgave. Men denne flygtige, gækkende Skrøbelighed at løbe med er ogsaa som Intet at regne i Sammenligning med at skulle bære Vægten af Julies intensive Gjylde. Det følger af sig selv, at det vilde være Misforstaaelse, at enhver, der engang kunde fremstille en saadan næsten kun skizzeret Figur, derfor ogsaa med Tiden skulde blive istand til at overtage de eminentes Opgaver. Nei, langt fra. Men just derfor er det det Sjeldne, naar Den, der absolut lykkeligt, bestandigt frikst og fornyet dannede sig i de flygtige Bølgepigens lette Skifelser, naar hun i Tidens Gjylde forklarer sig i den eminentes Hystase.

Metamorphosen vil da blive: en, i eminent Forstand, Tilbagevenden til sit Første. Dette skal nu nærmere belyses ved at vise de dialektiske Bestemmelser i Metamorphosen. Tiden er, som sagt, det Dialektiske, der kommer udenfra, men hun var oprindelig dialektisk i sig selv, netop derfor kan hun gjøre Tiden Modstand, saa dens Dialektik kun gjør det Dialektiske i hende aabenbart — i Metamorphosen.

Tiden har gjort sin Ret gjældende; den har taget Noget af den umiddelbare, den første, den ligefremme, den tilfældige Ungdommelighed. Men derved vil Tiden igjen netop gjøre hendes Genialitet væsenligere aabenbar. Hun har tabt i Galleriets Dine, hun har rundet i Idealitetens Forstand. Galleri-Forvevlingernes Tid er forbi; skal hun spille Julie, kan der ikke mere være Tale om at gjøre furor som Fr. Julie, skal hun spille den, maa det blive en eminent Præstation, eller endnu rigtigere en Præstation i eminent Forstand. Og dette er just Metamorphosen. Haardt mod Haardt hedder det, og saaledes ogsaa her: Dialektik mod Dialektik, saa har Tiden ingen Magt til egentligen at tage, den er kun en tjenende Magt, der tjener til at gjøre aabenbar.

Tiden har gjort sin Ret gjældende; den har taget noget af hin første Ungdommeligheds lykkelige Tilfældigheder eller tilfældige Lykke, men den har tillige dannende og forædlende udviklet hende, saa hun nu i fuld og beridst, i erhvervet og indviet Raadighed over sin væsentlige Kraft i Sandhed kan være sin Idees Tjenerinde, hvilket er det væsentlige æsthetiske Forhold og væsentligen forskjelligt fra det 17de Aars umiddelbare Forhold til den egne

Ungdommelighed. Det er dette tjenende Forhold til Ideen, der egentligen er Culminationen, netop denne bevidste Sig=Ildmygen under Ideen er netop Udtrykket for Præstationens eminente Op=løstelse. Det 17de Aars Ungdommelighed er meget for knibst, meget for overmodig, meget for lykkelig til i dybeste, eller, hvilket er det Samme, i høieste Forstand at tjene. Men det, ganske at være tjenende, er Inderligheden; det 17de Aars Inderlighed er væsentlig en Higen ud efter, der i al sin Lykke dog aldrig kan være sikker for en eller anden Tilfældighed; eller hvis det undgaaes, at Tilfældigheden viser sig, maa man dog hver Gang sige: det var en Lykke, thi muligt er det bestandigt. Først i det absolut tjenende Forhold til Ideen er Tilfældigheden absolut gjort umulig.

Tiden har gjort sin Ret gjældende; der er et Noget, som er blevet forbigaengt; men da vil igjen en Erindringens Idealitet kaste en høieste Belysning over hele Præstationen, et Incarnat, som end ikke var i hin den første Ungdommeligheds Dage. Kun i Erindringen er der absolut No, og derfor just det Eviges stille Brand, dets uforkrænkelige Bloden. Og beroliget er hun i sin væsentlige Genialitets Evighed; hun vil ikke barnagtigt eller vemo= digt længes efter det Svundnes Blusen, dertil er hun netop i Metamorphosen bleven baade for varm og for rig. Denne rene, beroligede og fornygende Erindren vil som et idealiserende Lys gennemlyse hele Præstationen, der i dette Lys vil være ganske gennemsigtig.

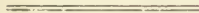
Disse ere Metamorphosens Momenter. Lad os nu blot til Slutning for endnu engang fra en anden Side at belyse dens Eiendommelighed, comparativt med den sammenstille en anden Metamorphose. Vi vælge en kvalitativ forskjellig; just dette vil give Sammenligningen væsentlig Interesse, medens det vil forhindre al nygjerig Dvartieren betræffende hvilken der er den rareste osv. Denne anden Metamorphose er Continuerlighedens, hvilken igjen nærmere bestemt er en Proces, en Succession, en stadig Forvandling i Aarene, saa Skuespillerinden, efterhaanden som hun bliver ældre, forandrer Tag, tager ældre Roller, igjen med samme Fuldenndthed som hun i en yngre Alder udfyldte yngre. Denne Metamorphose kunde man kalde den ligestremme Per=

fectibilitet. Den har især ethist Interesse, og den vil derfor i hoi Grad glæde ja ligesom overbevise en Ethiker, der i Kamp for sin Livsanskuelse stolt peger paa et saadant Phænomen, som paa sin Seier, i stille, inderlig Taknemmelighed kalder en saadan Skuespillerinde sin almægtige Allierede, fordi hun, bedre end han, og netop paa eet af de allersjarligste Puncter beviser hans Theori. Den Metamorphose derimod, om hvilken vi have talt, er Potensationens, eller den er en intensivere og intensivere Tilbagevenden til sit Forste. Denne Metamorphose vil absolut beskæftige en Æsthetiker, thi Potensationens Dialektik er netop den æsthetisk-metaphysiske Dialektik. Lykkeligere end Archimedes vil han dithyrambisk raabe „heureka“, idet han peger paa Phænomenet; beruset i Beundring og dog ædru i dialektisk Besindighed vil han kun have Die for dette Gæst: og forstaae det som sit Kald at skaffe Plads, for at det Bidunderlige kan blive seet og beundret just som saadant. — Continuerlighedens Metamorphose vil i Aarenes Lob ligeligt udbrede sig over det væsentlige Omfang af Opgaver indenfor Qvindelighedens Idee; Potensationens vil i Aarenes Lob forholde sig intensivere og intensivere til den samme Idee, hvilken vel at mærke, æsthetisk forstaaet, er sensu eminentissimo Qvindelighedens Idee. Vil man om den Skuespillerinde, der svarer til Continuerlighedens Metamorphose, siige, at hun, i Idealitetens Forstand, vel bliver ældre, men ikke ældre i Timelighedens Forstand; saa maa man om den anden siige, at hun bliver yngre. Men om dem begge maa der siges, at Tiden ingen Magt har over dem. Der er nemlig een Modstand mod Aarenes Magt, det er Perfectibiliteten, den udsolder sig just i Aarene; og der er en anden Modstand mod Aarenes Magt, det er Potensationen, den bliver netop aabenbar i Aarene. Begge Phænomener ere væsentligen Sjeldenheder, og begge have de det tilfælles, at de med hvert Aar blive sjeldnere. Netop fordi de ere dialektisk sammensatte, vil ogsaa deres Existens Aar for Aar blive dialektisk; hvert Aar vil gjøre Forsøget paa at bevise sin Sætning om Aarenes Magt, men Perfectibiliteten og Potensationen vil scierrigt modbevise Aarenes Sætning. Dette giver atter absolut No i Tilskueren, thi det 17de Aars Ungdommelighed er dog skrøbelig, men Perfectibiliteten og Potensationen er den absolute Tilforladelighed.

Maatte det ved denne lille Artikel være lykkedes mig, at bidrage Noget til at gjøre det indlysende, hvor betraget, trods Alene, den væsentlige Skuespillerindes Fremtid er, skulde det være mig en kjær Tilfredsstillelse, saa meget mere, som jeg er forviiset om, at der paa saa mange Maader er Misforstand nok i Forhold til den rette Opfattelse af en Skuespillerindes Fremtid, idet den samme Misforstaaelse, der misforstaaet og uæsthetisk overvurderer Begyndelsen, misforstaaet og uæsthetisk seer feil af det Senere, eller rettere af det Høieste.

Sommeren 1847.

Inter et Inter.

U n h a n g
til Artiklerne af „Inter et Inter.”

Kjøbenhavnsposten.

30. Aarg. Onsdagen den 2den Januar 1856. Nr. 1.

Redacteur og Udgiver: J. P. M. Grüne.

J Kjøbenhavnsposten Nr. 301 henledes Opmærksomheden paa, at afdøde Dr. Soren Kierkegaards Ytringer nylig ere blevne paaberaabte, ogsaa i dramaturgiske Materier. Jeg skal i den Anledning meddele et supplerende Bidrag til Kundskab om Kierkegaards dramaturgiske Anskuelser, ved at erindre om en Afhandling, som han skrev i 1847, og som han i Aaret derefter lod indrykke i „Fædrelandets“ Feuilleton. Anledningen til denne Afhandling var Tragedien „Romeo og Julies“ Gjenoptagelse paa Repertoiret ved Nytaarstid 1847, da Julies Rolle udsortes af den Samme, som for 19 Aar siden var optraadt i den. Da Kierkegaard i 1851 under sit Navn udgav et lille Skrift med Titel: „Om min Forfatter-Virksomhed“, vedkjendte han sig heri (Pag. 9) sit Forfatterskab til Afhandlingen, som oprindelig havde været anonym. Et Exemplar af dette Skrift ledsagede han med et egenhændigt Brev, som her meddeles i Copie. Nogle Udtryk i Overtskriften referere sig til Bestemmelser, som han har udviklet i selve Afhandlingen, der vel fortjener at læses paany, om ikke for Andet, saa for den Foragt, hvormed den affærdiger den gangse incompetente Theatercritik i al dens æsthetiske Lyndhed og moralske Elendighed.

Kjøbenhavn, d. 30te Decbr. 1855.

J. L. Heiberg.

Til

Den lykkelige Kunstnerinde,
 hvis Ferstandighed og Villies-Kraft dog var
 — anden Gang hvor lykkeligt! — netop lige
 saa stor som hendes Lykke,

Fru Heiberg,

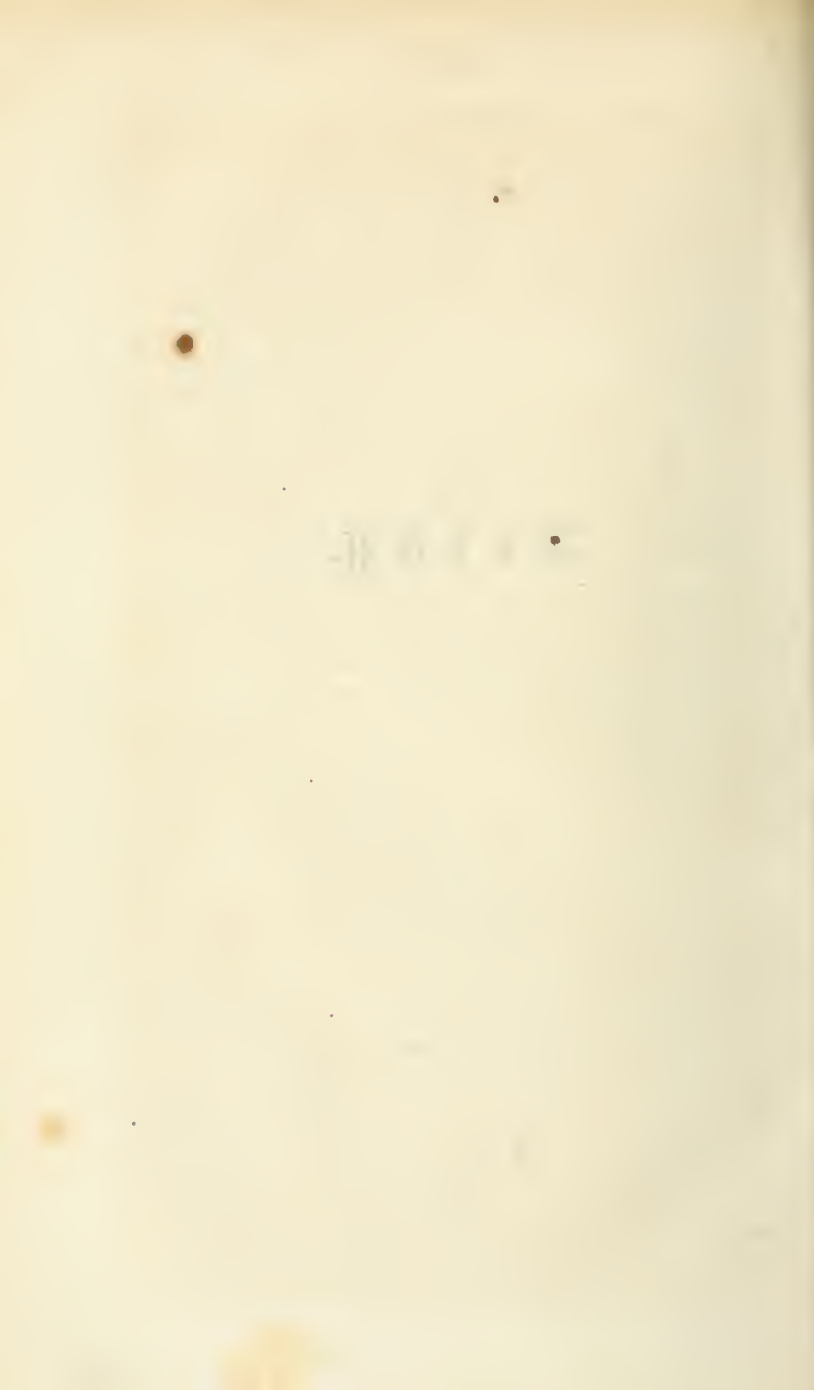
med Beundring

fra Forfatteren.

Ikke er det, end i fjerneste Maade, Meningen hermed at ville endog blot seranledige Dem til at læse en lille Bog, der til syvende og sidst, og maaskee længe før, vel vilde kjede og trætte.

Nei. Men i Bogen omtales etsteds en lille æsthetisk Artikel af en Pseudonym Inter et Inter, „Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv“, „Fædrelandet“ 1848, Nr. 188—91. Der som De i sin Tid er blevet tilfældigviis opmærksom paa denne Artikel: det vilde være mig kjært at turde vide, at De, Fru Heiberg, er vidende om, at denne lille Artikel hører til mit Forfatterskab; og det vil sees af denne Bog. Skulde De ikke i sin Tid være blevet opmærksom paa denne Artikel, da var det Forfatterens Dnske, at De vilde finde en ledig Time, der kunde udfyldes ved at læse den. Thi hvis De — hvad jeg udbeder mig blot for et Dieblis og for denne Sag — hvis De tillader mig at tale saaledes: oprigtigt talt, den lille Artikel forholder sig særligt til Dem. Hvad enten den i sin Tid er blevet læst af Mange eller kun af Faa — naar den ikke er blevet læst af Dem, er den, efter Forfatterens Mening, ikke kommet til sin Bestemmelse. Dersom den derimod er blevet læst af Dem — hvis den da fandtes at være om ikke i fuldkommen saa dog i lykkeligere Dvereenstemmelse med Deres Tanker om denne Sag: da har den, efter Forfatterens Mening, ganske naaet sin Bestemmelse.

B i l a g .

Bilag I til Side 4 & 18.

Politivennen, et ugentligt Almannesblad, fra 1817 kaldet: et ugentligt Ameenhedsblad. Fra 1798 udgivet af K. H. Seidelin, fra 1816 til 1845 af K. Kristensen. Nr. 1046. Torsdagen, den 16de Januar 1836.

Ogsaa Kjøbenhavnsposten kan seile.

Saa meget end den offentlige Stemme har tilovers for Kjøbenhavnsposten, som, medens dens Collegaer slumrede, vidste, ved en heldig og frugtbar Deeltagelse af flere talentfulde Medarbejdere, at benytte Tiden og Tidsaanden til at forstærke sig overveieude Fortrin og Indvirkning, saa kan og bør man dog ikke paa den anden Side være blind for dens enkelte svage Sider, der svække meer eller mindre dens Dømmeme hos det sindigere Publicum. Ikke sjeldent har Kjøbenhavnsposten, i sin Iver efter at byde sine Læsere pikante Artikler, ladet sig den ene Dag vinde noget paa Ormet, som den næste Dag har med Undskyldninger maattet tage tilbage. Oftere har den givet sit ellers vakre Sprog et Ansstrøg af ammassende Fornemhed — som den hos Andre med og uden Frøie fordømte — og indblandet deri tirrende Bitterhed, som absolut maatte mishage Venner og blive Baaben for Uvenner. Ogsaa er det en Sandhed, at dens fremstikkende Ungdommelighed tit har forledet den til, af Bevæggrunde, som maa skee ikke altid torde være de ædleste, at kaste sig med usersonlig Animositet over enkelte Personer og Bestyrelser, at opspore og meddele alt hvad usordeelagtigt, der lod sig finde i deres Handlinger, men forbigaae taust de lysere Punkter i deres Færd, eller i al Falb sege at fordunkle disse. Dog havde vi mindst tiltroet Kjøbenhavnsposten saaliden Tact for det Sømmelige, at den ikke stulde, i det mindste for en Stund, have afholdt sig fra at hovere over sin Seier og spotte sin erklærede Fjende i hans Uheld; — med andre Ord: vi havde ikke ventet, at man, i samme Diebstik den i Kjøbenhavnsposten saa ofte og saa isbe medtagne Oberstlieutenant v. Abrahamson, tilligemed den lige saa ofte deri hæderligen omtalte Major v. Fibiger, jerneredes fra den militaire Hæisskole, for atter at sige den sidste noget Smult, vilde have

nedsladt sig til at frakjende hiin al Aandsdygtighed og Fortjeneste og ytre sin Glæde over at hans Virksomhedsdrift er henfat „i en Stilling, der kun har at bestille med både Tal og Listerøksen.“ Endnu mindre havde vi hos Kjøbenhavnsposten ventet saa stor Uvidenhed, at den, for at give den med Forholdene mindre bekendte Mængde et ufordeelagtigt Begreb om Generalkrigscommissair Abrahamsons fremtidige Virksomhed, som saadan, i Modsetning til Sø- og Landkriscommissair Fibigers, vilde fremstille hiin Virksomhed som intet, denne som meget betydende og lovende, at den vilde oversee, at hiin forestaaer hele Recrutterings-Væsenet, denne kun endeel af samme. Vel er det sandt, at Sø- og Landkriscommissairen har mere Leilighed end Generalkriscommissairen til at gjøre speciellere Erfaringer, men aldeles er denne dog ikke fordømt til „de både Tal og Listerøksen“; Sø- og Landkriscommissairen er og bliver dog altid Generalkriscommissairens Inferieur, og ad den officielle Vej kan hiin dog kun igjennem denne gjøre sine Ideer og Anskuelser gjeldende. — Naar man om sin Modstander vil sige, at han „i en sjelden Grad er blottet for Sands for aandig Virksomhed og sand Videnskabelighed,“ bør man vogte sig for at blotte sin egen Uvidenhed, og den mildeste Dom, man i nærværende Punkt kan sælde, er vel, efter den bekendte Sententis: interdum dormit etiam bonus Homerus — at sige: ogjaa den alvidende Kjøbenhavnspost kan feile!

Bilag II til Side 33.

Naturen, Mennesket og Borgeren. En Læsebog med nærmest Hensyn til Almuekolernes øverste Klasse, af Provst David Seidelin Birch, fød 1854 som Sognepræst til Storehedinge og Høierup. 1ste Udgave. Kbhvn. 1821. 7de Udgave 1836. 13de Udgave 1854.

Bilag III til Side 33.

Dansk Folkeblad, udgivet af Selskabet for Trykkefrihedens rette Brug. Begyndt 29 Mai 1835, sluttet 17 Mai 1848. Redigeret først af Selskabets Skriftoomite 1835—40, af F. C. Olsen 1840—41, af F. C. Olsen og C. F. Allen 1842—44, af D. G. Monrad 1845—47, og af H. Hage 1848.

Bilag IV til Side 3 flg.

Kjøbenhavnsposten. Redigeret og udgivet af A. P. Liunge. 10de Aarg. Fredag d. 12. Februar 1836. Nr. 43.

Trykkefrihedssagen. V.

Det var ved Bitterheden, vi sidst bleve staaende, og skjøndt det vel aldrig har havt stort at sige med denne Beskyldning, og skjøndt det er forekommet os, at den næsten ganske er forstummet, siden Udcastet til Placaten er blevet bekendt, saa vil det dog vel være Umagen værd et Diebskif at drøle ved det Spørgsmaal, hvad der kan være Grunden til denne Anke.

Det vil da være i Fjells Minde, hvorledes der allerede i Slutningen af det forrige Aarhundrede, især siden Jr. 1799, endog indtraadte en Stilstand i den fremstridende Aand, som i de to foregaaende Decennier havde viist sig iblandt os. Krig, Nederlag, Ydmygelse, Bankerot, Misvæxt stormede senere ind paa det ulykkelige Fjell, og den endnu svage offentlige Aand bukkede under for alle disse haarde Slag. Medens saaledes hunselige Sorger nedbrøede Fjellens Mod, vare de udvortes Forhold af den Bestaafenhed, at de — langtsaa at kunne yde nogen Forriktning eller Opreisning for den Svage, selv maatte mistrauste den kraftigste Sjæl — det napoleoniske Militairdespoti, som under de daværende krigste Forhold næsten overalt fandt Gjenlydning, Restaurationen, den hellige Alliance, den 2den Pariser Fred, Wiener Schlußacte, Carlsbad, Verona, osv. — Kort sagt, hvad Alt, hvad der var hændet os selv, ikke kunnet fremkalde andet end Kræftsløshed, Forsagthed, saa maatte Modet aldeles synke sammen, naar man saa hen til den Retning, Tingene i hele det øvrige Europa syntes at tage. I disse triste Tider under og efter Krigen, hvis Minde vi her kun tilbagekalde, for ret at nyde Glæden over at de ere overstaadte, søgte nu det udmattede Fjell Trøst, hvor det troede at kunne finde den; Nuident frembrød ikke andet end Fornedrelse og Gledighed; hvad Under da, om det vendte Blikket bort fra samme og flygtede hen blandt Oldtidens dunkle Skikkelser, for i Bestuelsen af en formeentlig jordnoms Storhed at glemme den nærværende Lidenshed. Det offentlige Liv var hyllet i Sorgens Nat; hvad Under da, om al Deeltagelsen trak sig tilbage i Familietivet, og at man der for vel tillukkede Døse søgte at indrette sig saa hyggeligt og varmt, som man kunde, og more sig paa bedste Maade. Der indtraadte saaledes en Art af „Stilleben“, hvori man æsthetiserede, legede med „gamle Danmark“ og „Dannebrog“, eller naar man engang vilde holde sig til Virkeligheden, kofetterede med „Sjælunds Bøgelunde“ og „Nobans Bover“, men under alle disse Rangelier glemte eller manglede Mod til rask at tage fat paa det, det dog egentligen var om at gjøre: med Kraft og Klogskab at gjenoprette, hvad alle de Storme, der vare overgaaede Danmark, havde nedrevet. Ved den ethvert Fjell iboende — om vi saa tør udtrykke os — vegetative Kraft læggedes imidlertid lidt efter lidt Landets Saar*), og alt, som man kom mere til Kræfter, voksede ogsaa Modet og Tilliden til en bedre Fremtid, og alt som hver Enkelt begyndte at saae det bedre, tiltog ogsaa Lysten til at tænke paa og arbejde for det Heles Vel. Dette vaagnende Statsborgerfjend, dette saa ofte miskjendte Noget, som vi tænke os ved det saa ofte misbrugte Ord Almeenaand, er det, hvoraf Danmark skal vente sin Gjenfædelse, men, hvorvel den ved Julirevolutionen, ved Provindsialstændernes Indførelse og første Virksomhed og ved den vedvarende Trykfriheds-krisis har saaet et kraftigt og befrugtende Stød, saa vil dog ingen kunne

*) Naar Hr. Nathanson vil indremme os, at dette snarere stete *quelque* end *parceque*, saa kunne vi gjerne give ham Ret i Vesten.

nægte, at den hos os endnu er i sin første Barndom, og hidtil desuden har maattet kæmpe med for mange Gjenvordigheder, til at den skulde have udviklet sig med nogen synderlig Kraft.

Det er denne Folkelivets og Folkesfrihedens Morgenbæmring, vi for Dieblisset befinde os i, og betragte vi nu denne Tilstand i sin naturlige Sammenhæng med den næstforegaaende Tid, da ville de Klager, vi søgte at forklare os, vise sig som en ganske naturlig, vi kunde næsten sige nødvendig Sag. Der havde nemlig i de sidste 20 Afskrættelsens Aar udbredt sig en vis sentimental-idyllisk Stemning over Folket, der vel var en naturlig Følge af den almindelige Forknyttelse, men kun lidet svarede til den alvorlige, reformatoriske Aand, man ellers betragter som vor Tids Særkjende, men tvertimod stod i forunderlig Modstridning til den i Sandhed lidet hyggelige og lystelige Tilstand, hvori det Hele som hver Enkelt besandt sig. Det gik os som Børn, der synge i Mørke, for at fordrive eller idetmindste overdøve deres Angst; det var, som om den hemmelige Bevidsthed, hvor løs den Grund var, hvorpaa man stod, bragte Folk til med ængstelig Lystighed at klamre sig fast til det sællebs Centrum, som om man hvert Dieblis frygtede for, at det Hele skulde falde fra hinanden. Jo mindre tilfredsstillende Landets Tilstand var, desto ivrigere blev man for at paadigte samme den manglende Herlighed. Man har i den senere Tid hos os talt meget om en borneret Norstthed, hvormed man tænker paa enkelte Nordmænds fatale Selvgodhed og dumme Praleri. Om trent paa samme Maade dannede der sig hos os en i Sandhed ikke mindre ubehagelig Dansktthed, hvis Brouten og Selvros netop hidrørte fra, men paa den anden Side, ogsaa forunderligt kontrasterede med vor virkelige Tilstand*). Denne fra fandt Patriotisme himmelvidt forskjellige Dansktthed, der fandt Alt guddommeligt og herligt, saaledes som det var hos os, har dog lidt efter lidt maattet vige for en større Sandhedskjærlighed i Folks Tænkning og Tale, men det er dog ikke ret længe siden, at den saa godt som ene førte Ordet, og at den ikke ganske er uddød, derom saae vi endnu hvert Dieblis smaa Paamindelser**).

Men i det Hele begynder dog denne Livetsskemusik at gaae af Mode, thi hele Folkelivet har taget en langt værdigere, alvorligere og mere positiv Retning; vi ere nu komne saa vidt, at vi have Mod til at undersøge vor Tilstand, fordi vi føle Kraft til at forbedre den. Dpmærksom-

*) Slægtstabel imellem de norske Ultrademocrater og de danske Ultraroyalister og imellem de norske Royalister og de danske Liberale er især paaviist i en Numeldelse af Welhavens „Norges Dæmring“ i Literaturtidenden for f. A.

**) Hvo tænker herved ikke f. Ex. paa Blichers „om Danmarks uærværende Tilstand“ eller paa Møllers „Danmarks Stoltthed“ og Garbrechts Røgselsfabrik, paa det sal. Maanedskrift „Skjold“ i Kjøbenhavn, eller den odensteiste „Hempeldom“ den aarhusjiske „Søn af gamle Danmark“ eller den ripeusjiske Patriot, der anbefalede os Dprehuder og Vand og Brød.

heden er derfor fortrinnsviis henvendt paa de Gjenstande, der kunde være at rette, men det er da ogsaa naturligt, at man ikke kan lovpriise, hvad man ønsker forandret. Det gaaer med et heelt Folk, som med det enkelte Menneske; vil det skride frem til en større Fuldkommenhed, da maa det først erkjende sine Mangler, ja det maa føle Smerte over sin Ufuldkommenhed, forinden Lysten og Kræften til Forbedring kan vaagne. Men de, der sætte sig vel ved den Selvsforblindelse, hvori de smigrede sig selv og andre med den forængelige Fryd over en indbildt Herlighed og Lyfsalighed, de blive naturligtviis ilde tilmode, naar Sandhedens Straaler forjage deres taagede Sjoglebilleder; de, der havde fundet Glæde i — eller maaskee fundet deres Regning ved dette Dansthedens Circularum, see naturligviis Mangel paa Patriotisme deri, naar en alvorligere og bedre Tid kaster disse Narrebjelder fra sig; og at de, hvis Dren vare vante til evige Hymner, finde det baade næsibetjiff og unufikalfk at tale om Finantsfernes Offentlighed og om Hovoriets Afstjaffelse — Alt det er ganske i sin Orden, men at det ikke er disse Folk, som kunne være gyldige Vidner mod eller endog lovlige Dommere over vor nærværende Presfesss Bestræbelfer, er dog vel ligesaa indlysende. Vi tale her kun om dem, hvis Klager virkelig udspringe af en vel uklar og maaskee halv ubevidst, men dog ærlig og agtværdig Følelse; thi at f. Ex. Staldetatens Heste maae finde det meget uforskammet, naar man sammenligner den Sum, der gaaer til Staldetatens med den Sum, der anvendes til Videnskaberne, og at det smager dem, der leve af Misbrug, meget bittert, naar nogen vil tage disse Misbrug fra dem, det er vel ogsaa i sin Orden; men med saadanne Vidner og saadanne Dommere behøve vi vel neppe udtrykkelig at protestere.

Men vil nu Nogen spørge os, hvad Alt dette skal til, da mene vi, at det af det Anførte vil fremgaae, at det ganske ligger i Sagens Natur, om mange ikke endnu kunne finde sig i, eller ret vinde Behag i den Forandring, der er foregaaet med Presfess, uden at deri endnu ligger nogen sand og grundet Bekreidelse mod denne. Vi kunne godt forklare os det, om der gives dem, som med en Slags Længsel tænke paa den gode Tid, da man levede lystig og slet — „in den Tag hinein“ — spiste og drak, lod Fem være lige, eller i det Høieste ved et Hombrebord i en Klub slog en lille Vittighed af sig med „Adjutantregimentet“. Det var en fidel Tid, da Kaperiet gik, saa det stod efter, da man kunde faae en Hundred-dalersjeddél for en Specie, og en kongl. Obligation for en Snees Daler. — Vi kunne godt forklare os, om mangen En med Velbehag dvæler ved den fredelige, hyggelige Tid, da man var saa veltillfreds med Alt, da hver påsejede sit, og lod Regjeringen sørge for Resten, da man tog i Stoven, eller gik paa Remedien, glædede sig over hver Ajarminde, man fandt i Danavang, og lod sig begejstre af N. T. Bruun. Vi kunne godt forklare os — sagde vi — Nei! det er umuligt, umuligt at nogen ærlig Sjæl for Alvor kan tænke paa sin Fjornedresies Tid, eller denne misère

générale, uden Aelse og Smerte, umuligt at nogen kan see paa den Alvor og Uerlighed, hvormed nu Alt stræber fremad, uden med Glæde og Velbehag at skue ind i den Fremtid, der engang skal høste, hvad Nutiden saar. Men vil man, at al den Epidemiborgerlighed og Egoisme, der ser sammenpressede Sjelen, og qualte enhver høiere Stræben, skal gaae under, for at gjenjædes til en renere og høiere Tilværen, for at gaae op i og forklares til en ædlere Virksomhed; vil man, at alle de slumrende Kræfter skulle vækkes til Liv og til Glæde over Livet, skulle sættes i Bevægelse og Nære for at arbejde sig frem til Frihed og Velbære; vil man, at den store Hæve, hvori vi alle boe og bygge, skal renses for alt det Ukrudt, der saa frodigen er voxet op i samme, for at den gode Sæd kan trives og bære en rig Høst, da maa man ogsaa glæde sig over og prise den Retning som Folket har taget, da maa man glæde sig over det kraftigere Sving, vor Presse begynder at faae. Vil man Tingen, da maa man vilde dens Midler; men til at rydde en Brakmark hører en Plov, og Ploven er skarp; og til at udrense de usunde Sæfter af det syge Legeme, hører Medicin, og den er som oftest meget bitter; og, vi gjentage det, vil man Tingen, saa maa man ogsaa vilde dens Midler. Hvor ubillig er man derfor ikke mod Pressen? Hvor jelsmodsigende ere ikke de fleste Domme, der for Diebliffet høres om samme? Man vil at den skal styrke Folket, men glemmer, at hvad der skal kunne give Andre Styrke, maa selv være stærkt. Man vil at den skal være ærlig og sanddru, og vil dog tvinge den til at smigre og hylke. Man vil at den skal afløre Misbrug og paatale Mangler, og vil ikke høre andet, end søde, leslende Ord. Man vil, at den skal bortstjære alle fordærvelige Udværter, og huser ikke paa, at til at stjære hører en Kniv og ingen Viste af Paa-suglesjer. Hver mandig, kraftig Tale kaldes anmasjende, hvert Udtryk af Uvillie eller blot af Misbilligelse udstriges som Bitterhed. Kort sagt, vi troe, at de Klager, som for Diebliffet ere i Mode, eller idetmindste for kort Tid siden vare det, og som vi her have tillagt langt større Vægt og Omfang, end de virkelig have, for ikke at synes, at tage os Tingen altfor let, hidrøre efter vor Overbeviisning for største Delen fra Reminiscensjer fra en forsvunden Tid, der halv ubevidst endnu smige sig omkring i den nye Tid, eller fra blot Misforstaaelse.

Men er da Pressen uden al Brøde? Har den ikke gjort sig skyldig i noget Misgreb? — Men Herregud, hvo har da paastaet det, og vi tilføie, hvo troer sig berettiget til at fordre saadant? Herneben, hvor Alt er usuldkomment, hvorledes skulde den ene være fuldkommen? Og hvorledes netop den, som endnu er ung og uerfaren? Hvorledes netop den, som har at kæmpe med saa mange Gjenvordigheder; — med en tvetydig og haard Presselov, som maa gjøre den ængstelig ved hvert Skridt, den gjer, og tvinger den til ofte ved Omfribninger, Antydninger, og Underforstaaelser at sige, hvad der dog bør siges, men ikke tør siges med den Alenhed og Hensynsfrihed, hvormed vist alle Parter vare bedst tjente —

med et Hemmelighedsbelsesystem, som hvert Dieklit affjærer Undersøgelses Traad, og lader Skribenten i Billedrede, hvor han meest trænger til Oplysning, og gjør ham tvivlraadig og usikker, selv hvor han med mejsommelig Flid og samvittighedsfuld Anstrængelse har samlet Alt, hvad der kunde opdrives — endelig med et Publicum, der vel elsker Pressens Frihed, men med en Engsteligheid, som om det var en brødefuld Kjærlighed, med en Næiregner, som ofte udarter til Ufsjønksomhed og Ubillighed. Og hvad er det da, man som oftest klager over? Et eller andet lille Udtryk i en Artikel, hvormed man ellers er meget tilfreds, et Ord, som man finder ikke aldeles heldig valgt, eller som man vel selv intet finder at erindre imod, men som Een eller Anden muligens kunde misforstaae saaledes, at det kom til at indeholde noget, der muligens kunde være stødende for Een eller Anden. *Saa Gud naade hver Tunge i alle Kongens Riger og Lande, skulde den saaledes staae til Ansvar for ethvert nok saa lille Ord! Betænker man da ikke, at dette selvsamme Ord finder maaskee en Anden meget rigtigt, en Trede endog altsor svagt? Betænker man ikke, at det er umuligt, at gjøre Alle det tilpas, saa at Enhver maa være tilfreds, naar han kun i det væsentlige er fornsiet? — Og netop Journal-litteraturen er man allerstrængest imod, og dog er det den, der kan fordre stærkt Overbørelse. Vilde man her anvende det Horatsiske nonnum i annum, vilde man kun lade hvert Arbeide, hver lille Nyhedsartikel ligge i 3 Dage, ser ret at overveie hvert Ord, saa skulde man høre en Klagen. Arriverer noget af almindelig Interesse, uden at Journalistiken omtaler det, — saa er det galt. Omtales det vel, men ikke akkurat paa den Maade, hvorpaa Enhver havde tænkt sig, at det burde omtales, saa er det ogsaa galt. Ja stundom kan det hændes sig, at man hører Folk klage over at det siges, som de selv have sagt med de selvsamme, muligens endog langt stærkere Ord. Hvad er da derved at gjøre? — Hvad Hage anbefaler, ikke altsor ængstelig bryde sig om det ulufsalige qu'en dira-t-on, men trøstlig gaae den Vej, Væge og Samvittighed byder. Og om nu end Pressen fejlede langt værre, end den gjør. Feiler da maaskee Regjeringen aldrig? Og fordømmer man den da strax derfor? Og hvad berettiger til en Strængheid med Pressen, som ingen vil tilslæde med Hensyn til Bedømmelsen af sig selv? Vi kunne ikke betragte dette som andet, end som en lille Upasseligheid, der desuden allerede synes, at have overstaaet sin Krijs.

Paa Regn følger Solstin; — det er Naturens evige Orden. Regner der nu Bebreidelser ned over Pressen — saa saaer den at slaae sin Parapluie op, indtil det atter bliver Solstin, og kommer der et Udcast til et Tordeveir, saa gaaer den ind i en Port, indtil Uveiret er ovre. Maaskee den Tid ikke er sjern, da Bladet vil vende sig, og da man vil paaflønne den Stræben, som man nu troer sig berettiget til at vrage med en Fornemheid, der klæder de Fleste kun meget daarligt. At Pressen da ikke blot vil vinde i Kraft og Virksomheid, men ogsaa i Værdighed og

Holdning, at den selv vil have meget Gavn af den om end for strenge, dog lærerige Dugt, hvori man nu vil holde den, er let at forudsæe.

Bilag V til Side 9 flg. & 17 flg.

Lædrelandet. Et Tidsskrift udgivet af C. N. David; forlagt af C. A. Reitzel, fra 4. Septbr. 1835 redigeret af F. D. Hage. 2den Aarg. Nr. 77. Den 4de Marts 1836. S. 633—647.

Om Flyvepostens Polemik.

Angaaende Flyvende Post Nr. 76 hedder det i denne Artikel:

Vi have gjort Bekjendtskab med Beskaffenheden af de faktiske Ophysninger, Flyveposten meddeler, og dens smaalige Fagen efter at finde Sætninger, der i Et og Andet burde været bestemtere fremsatte. Men ikke sjældent bruger den ogsaa andre Vaaben, idet den søger at more sine Læsere med Vittigheder, uden at bryde sig om, hvorvidt Sandheden lider derunder eller ikke. At gjøre sin Modstander latterlig, at vise sin egen Kløgt — det synes at være det Siemed, der fremlyser af flere Artikler f. Ex. Nr. 73 (see Glosserne) og 76. Det Sidste ville vi omtale lidt næriere. Det er fallet mod Nr. 43 af Kjøbenhavnsposten: „Trykkesfrihedsfagen, V.“ I denne i det Hele velstrevne Artikel vises der, hvorledes saavel Europas almindelige som Danmarks særegne Skjæbne for endeel Aar tilbage havde svækket Almeensandsen og drevet Borgerne tilbage i Familielivets snevrere Kredse, hvorledes Nationalsjælens yttrede sig mere i en vemodig Dvælen ved Fortidens Minder eller i en utidig Danskhed, end i en kraftig Stræben efter at forbedre vor Tilstand. Forf. viser tillige, hvorledes de friere Pressetrykninger under saadanne Omstændigheder maatte blive optagne, hvorledes de maatte skurre Mangen i Dreene, der kun var vant til evindelige Lovprisninger, og forklarer paa denne historiske Veie Grunden til den Uvillie, hvormed enkelte Presseudskiftelser censuridigt ere blevne optagne. Paa denne Artikel har Flyveposten øvet sin Vittighed; hvorvidt det er fæet paa Sandhedens Beforsning, ville Læserne dømme af Følgende.

(Nu følger i ny Linie de 11 Linier, der ere citerede ovenfor Pag 12 nederst og 13 øverst, og derpaa vedbliver Førl. i samme Linie.)

— Dernæst vil Flyveposten i nogle Yttringer af K. finde en Dabel over denne Dvælen ved Fortidens Minder, hvori man søgte Erstatning for den flette Nutid, og tilføjer: „Jeg veed vel at det gaaer med Staten som med enkelte Mennesker, og at et Individ, der aldrig har duet til Noget, altid har en (et) forfrækkeligt Hæsværk ind i Liden og aldrig tør see sig om.“ Men denne Dabel treffer ikke Forfatteren i Kjøbenhavnsposten. Han har ikke lastet den forbigangne Tid ialmindelighed, han har kun fremstilt dens Mangel paa Interesse for det Almene, og fremstilt den som Noget, der nødvendig maatte sælge af Begivenhedernes Gang. Og hvad nu hiin Tilbagestuen paa den sundne Tid angaaer, da er det, naturligt nok, at man dvæler ved den; men dette maa dog ei svække den

Kraft, hvormed vi skulle møde Fremtiden; det er dog denne, vi nærmest have at gjere med, og er det urigtigt at have, som Flyveposten betegnende udtrykker sig, Hastværk ind i Tiden, saa er det dog ligesaa urigtigt at gaae dorst og modløs ind i Tiden.

Vi vilde forbigaae hvad Flyveposten siger om „Smaaahunde, der altid bjæffe og i Farens Dieblig krybe i Skjul“, og overlade Læserne selv at bedømme, hvorvidt Sammenligningen passer paa Kjøbenhavnspostens Medarbejdere. Derimod vilde vi sige et Ord om det skamløse Udfald paa Liunge, „der“ som det hedder, „dog i en vis Henseende er for god til at være Redacteur af Kjøbenhavnsposten, da Arbejderne i den hellere maatte ønske dem (sig) et fuldkomment Nul dertil.“ Vi slutte ikke falde paa at emtale denne Pasfus, naar vi ikke ofte havde haft Leilighed til at undre os over de skjæve Domme, man sælger om Kjøbenhavnspostens Redacteur. Allerede den Omstændighed, at dette Blad har bestaaet i en Række af Aar, medens mangfoldige andre lignende Blade ere gaaede under efter en kort Tids Forløb, og at det nu selv af dets bitterste Fjender erkjendes for det uundværligste indenlandske Blad, allerede denne Omstændighed burde, sige vi, lade sermode, at Liunge besidder væsentlige for en Redacteur nødvendige Egenstaber. Og denne Formodning er heller ikke uden Grund. Hvo der kjender Kjøbenhavnspostens Redacteur vil ei kunne nægte ham Iver for at samle Materialier, Flid i at bearbejde dem, en høi Grad af Discretion og dyb Agtelse for Sandhed uden smaalige egoistiske Hensyn — Egenstaber, som vi for vort Bekkommende sætte langt over Vittighed og dialectisk Færdighed, naar de ei ere parrede med Sandhedskjærlighed, men kun tjene til at forhørlige det eget lille Seg. Man bebrejder Liunge Mangel paa Critik med Hensyn til de Bidrag, han optager. Vi vilde blot spørge hvorledes et Dagblad kunde bestaae, naar Redactoren med stor Strengthed vilde vrage de Bidrag, han faaer. Og dog ere Forholdene nu meget forskellige fra hvad de vare for nogle Aar siden. Harde Liunge ikke været lemsældig i denne Henseende, maatte han forlængst have standset med Bladet. Den Masse Materialier, der behøves til at udgive et Dagblad — og et saadant er nu eengang ligesaa nødvendigt som det daglige Brød — fattes neppe tilfulde af dem, der ivre med hiin Mangel paa Strengthed. Man bebrejder ham endvidere, at han ofte optager i et Nummer, hvad han i det næste maa berigtige. Men hvorledes skal han være sikker paa, at alle de Bidrag, han optager, ere fuldkomne nøiagtige? Hvis han kun optog saadanne, om hvis fuldstændige Nøiagtighed han var overbevist, saa maatte de allerfleste Bidrag udelades, hvorved Bladet aldeles vilde forseile sit Diemed. Hovedsagen er jo ved Offentligheden at arbejde med Misbrug og Mangler; de Feil, der ved slige Beretninger let indsnige sig, rettes snart ved de Discussioner, der opstaae, og selv om de ikke altid rettes, saa er det dog bedre, at Sager af den Natur paa en mangelfuld Maade bringes paa Bane, end at de aldeles skalde henligge.

Bilag VI til Side 21 & 23.

Kjøbenhavnsposten, redigeret og udgivet af N. P. Liunge. 10de Marg.
Nr. 90. Søndag d. 27. Marts 1836. 8de Spalte nederst.

For ikke at unddrage de Læsere, der hidtil gjennem dette Blad have gjort sig bekendte med Stænderforhandlingerne, en noget udsørligere Kundskab om de i den sidste Tid i Stændertidenden omhandlede Sager af almeen Vigtighed og derhos sjerne enhver Grund til Anke af dem, der tillige holde Stændertidenden, har Red., uden at slye de dermed forbundne større Omkostninger, valgt at lade Beretningen om disse Sager trykke i Extra-Nummere, som gratis leveres Abonnenterne. Idet vi bemærke, at ogsaa fremdeles Extrablade ville blive udgivne, naar enten større Meddelelser af lignende Art eller andre Artikler, som have særlig væsentlig Interesse, maatte gjøre det ønskeligt, troe vi, at de ærede Abonnenter ikke mindre ville vide os Tak for, at vi ei fylde dette Blads Spalter med Besvarelser af Flyvepostens og Dagens, for ikke at tale om vore mange smaae Døgn-Pasquillanters nafladelige og uførtvøbne Angreb paa *Kjøbenhavnsposten* og dens Redacteur. Naar det til Oplysning af en Sag eller et enkelt Factum maatte være nødvendigt at tale, skulde vi visst ikke tie; men til at indlade os paa en Polemik, der enten hænger sig ved enkelte Udtryk i en Artikel eller med fræk Pøbelagtighed bevæger sig paa Personlighedens Gebeet*), vilde være et Brud paa den Afgtelse, vi skulde vore Læsere og os selv.

Bilag VII til Side 21 flg.

Kjøbenhavnsposten, redigeret og udgivet af N. P. Liunge. 10de Marg.
Nr. 96. Torsdag d. 31. Marts 1836.

Svar til Flyvepostens Hr. B.

Man har i den senere Tid ofte yttret det Duffe, at der i Pressen selv maatte reise sig en Opposition imod den eensidige Retning, som vor Tids Reformlyst truede med at give vor Dagsliteratur, fordi man erkjendte, at ikke blot Regjeringen trænger til en dygtig Opposition, men at ogsaa denne Opposition, netop for at blive dygtig, maa finde en Modvægt, der ikke blot holder den i Aye, men ogsaa ved at contrabalancere dens nødvendige Eensidighed bidrager sit til, at Productet af alle de krydsfende Factorer kommer Sandheden saa nær, som det er muligt. Det har derfor maaskee forundret Mange, at nu, da Flyveposten kunde synes

*) Hvor vidt man paa dette kan gaae, derpaa har man i disse Dage et ganske mærkeligt Exempel, idet at en Forsægter af den „Selligaand“ og af — Na g. Lindbergs Liberalitet, i sin Vandbulle mod „Kjøbenhavnsposten“, yttter den „Overbeviisning“: „at hvem der kjender Kjøbenhavnsposten lidt nøiere vil betakke sig for alt personligt Bekjendtskab med Redactoren!“

at have opfyldt dette Bistæ, Reformens Venner idetmindste hidindtil ikke synderligt have indladt sig i nogen Polemik med denne, vistnok ikke farlige, Modstander. Men det maa herved erindres, deels at hiint Niemed ingenlunde fordrer en egentlig directe Strid imellem de jerskjellige Landsretningers Organer, da denne Debat meget mere bør foregaae hos de enkelte Lesere selv, deels at Flyvepostens Fremgangsmaade hidtil kun lidet har været skillet til at fremkalde en frugtbringende Discussion. Jeg sigter herved ikke til den virkelig utilbørlige Uvidenhed, den s. Ex. i flere af sine Gimantsartikler har lagt for Dagen, ikke til de ofte slane og stundom ligejrem uansværlige Vittigheder, hvormed den har sagt at mere sine Lesere paa sine Modstanderes Befesning, ikke til et kun lidet blændende Ordskæveri, hvori dens Polemik ser en Deel bestaaer; men det jeg ved min ovenstaaende Paastand har ser Die, er det System, at tage enkelte Artikler, stundom endog enkelte Phraser af en Artikel, ser deri at paavise enkelte virkelige eller formeentlige Medsigelser, uden nogensinde at fremkomme med et eget System, nye Facta eller bedre Belæring. Det sees nemlig let, at en Strid, der ikke kunde jøre til stort andet Resultat, end om en enkelt Artikel er velstreven eller ikke, er uden egentlig Interesse ser Publikum, og at, hvis et saadant Mundbuggeri, en saadan Strid ser Stridens egen Skuld, skulde perpetueres, Pressen vilde fortære sig selv, uden at komme et eneste Skridt videre.

Noget mere Opfordring til Svar laae der i en af Hr. B. skreven Artikel*) „Kjøbenhavnspostens Morgenbetragtninger,“ der angriber en Artikel, som var indført i dette Blad, om „Trykkefrihedsagen“, og da jeg vedkjender mig de i denne ndtalte Anskueser, vilde jeg alt tidligere have gjert nogle Modbemærkninger, hvis jeg ikke havde vidst, at dette vilde skee paa et andet Sted. Men da Vedkommende ikke dermed har været fornøjet, turde det endnu være Tid dertil.

*) Jeg vilde gjerne have fastholdt den Fiction, at Flyveposten, som Organ ser en vis Anskueser, ser et vist Parti, selv var Ophav. til sine Artikler, uden nogen forsværende Hensøn til Tilfældigheden i, hvilken Person der i hvert enkelt Tilfælde ser er Ordet ser dette Parti. Jeg vilde i den Henseende heller ikke lade mig forsvære ved det under Artiklen satte B.; thi hvorvel dette rimeligviis skal betegne, at denne hidrorer fra en anden Haand, end alt det øvrige, hvad da ogsaa dens livskraftige og energiske Sprog noksom viser, saa anser jeg dog et saadant Mærke ser et aldeles tilfældigt Middel til at betegne en vis Avanceriug i den fælles Hovedretning, og kunde altsaa saa meget mindre tage Anstød deraf i et Blad, hvis Redacteur ved tidligere Veiligheder har drevet Friheden i denne Henseende — mindst ialt — til det Tilfældiges yderste Grændse. Men efter at dette samme B. paa en Artikel i Fædrelandet „Om Flyvepostens Polemik“, hvori hans Artikel kun nævntes som et af flere Exempler paa Feil, der jævnlig ser forekomme i dette Blad, hvis Færd man vilde skilte, har svaret, at han intet havde med Fædrelandet at jøre, hvormed Flyveposten unægtelig har meget at jøre, saa bliver det nødvendigt, her specielt at holde sig til Hr. B.

Corpus delicti er som sagt en Artikel om Trykkefrihedssagen, som gaaer igjennem fem Nummere af Kjøbenhavnsposten. De første tre søgte med juridisk Stringents at udvilde det i Stændertidenden noget apokryphist angivne Indhold af Placaten, og at paavise alle de betydelige Indskrænkninger i vor Trykkefrihed, som den vilde medføre, hvis den antoges; hvilket var saameget mere nødvendigt, da man i de første Par Dage paa mange Steder betragtede den som lidet betydelig. De to sidste Afsnit af Artiklen drøftede de Klager, som kunde have givet Anledning til den momentane Reaction imod Pressen, og deriblandt ogsaa Sigtelsen for Bitterhed. Som Grund for denne angav hiin Artikel deels en utidig Concession fra vore juste-milieu-Folk, og en piebliffelig Medetone hos disse Eftersnaakere, deels simpel Egennytte hos dem, hvis Interesse er knyttet til de angrebne Misbrug; men idet man ikke vilde blive staaende ved disse mere ydre Grunde, søgte man den sidste Kilde til hine Klager i en vis Følelse hos den næstføregaaende Tid, der lod Mange betragte det atter vaagnende Følelses naturlige Ytringer som farlige Udfeielser; hvorhos man i Slutningen gjorde opmærksom paa, at det derved ingenlunde kunde være Meningen at tilskrive alle mod Pressen gjorte Anker ene denne Følelses Uvanthed i at see den med Livlighed og Uafhængighed behandle offentlige Anliggender, men at dog dens virkelige Følelser ikke kunde retfærdiggjøre nogen saadan Fordømmelse som Udfastplacaten indeholder. Det der nu i denne Række af Betragtninger har givet Flyvepostens Hr. B. Anstød er, hvad der er sagt om den næstføregaaende Periode i Danmarks Historie. Løbet heri er omtrent denne: I de tre sidste Decennier af det forrige Aarhundrede befandt Danmark sig i en livlig og meget lovende Udvikling, der aabenbarede sig i vigtige Reformers i vor Lovgivning, i en frugtbar industriel og commerciel Virksomhed og et kraftigt fremspirende Følelsesliv; omtrent med Begyndelsen af dette Aarhundrede indtraadte heri en særgelig Tilstand, og en Række af tange Ulykker bragte senere Staten i en meget særgelig Forfatning; ovenpaa alle disse Lidelser fulgte en Afkræftelses Periode, der hos den almindelige Følelsesstemning maatte medføre en vis blødagtig Sentimentalitet; men efterhaanden er Folket igjen klemmet noget til Kræfter, og den naturlige Følge deraf er, at der istedetfor den forrige Modløshed træder en kraftigere Fremadstræben, at Folkets Aand atter vender sig til de offentlige Statsforhold, medens den før trak sig tilbage i Familielivet, atter retter sig mod sin Fremtid, som den tidligere ikke vovede at sne ind i. At denne Forandring maa mishage Mange, det fandt hiin Artikel i Kjøbenhavnsposten saare naturligt, og saae deri en væsentlig medvirkende Grund til en Misnøie, som den søgte at forklare sig, ved at see Nutidens Phænomener i deres naturlige Forbindelse med de Forhold, hvoraf de ere betingede, i deres nødvendige Sammenhæng med Tidens hele Udvikling.

Spørge vi da nu, hvad det heri er, hvorefter Flyvepostens Hr. B. anker, da haaber jeg, at have opfattet hans Mening rigtigheden, naar jeg sætter

denne deri, at Kjøbenhavnspostens Artikel var eensidig og uretsfærdig, baade ved at sætte den foregaaende Tid for lavt og ved at sætte vor nærværende Tid for høit. Det første skal da bestaae deri, at der blot var fremhævet denne Epokes Skyggeside, medens dens Lysside, nemlig dens literaire, navnlig æsthetiske Dygtighed og den Udholdenhed, hvormed Folket har alle sine Mytter, vare forbigaaede; det sidste deri, at der urettesligen var tillagt vor Tids reformatoriske Stræben en Kraft, som den ikke besidder. Men naar man læser den paaankede Artikel i sit Sammenhæng, vil man finde, at den kun taler om det politiske Livs Bevægelser, og i denne Henseende vil neppe Noget nægte, at den beskrevne Tid var en sørgelig Tid, og at den tidligere begyndte friere og dygtigere Udvikling efter en lang Standsning først i den seneste Tid atter har begyndt at gaae fremad. Der var derfor ikke mindste Anledning til at tale om Grundtrivs og Dehlsenschlägers Digtninge, hvis Retning maaskee netop var betinget af de kraftigere Natursens Leve ved hiin Tids Daarlighed, eller om den Bagesenske Polemik, hvis indgribende og vedvarende Virkning maaskee er det største Beviis for Tidens Fortabthed, eller om Drsteds juridiske Virksomhed, som med al sin Dygtighed dog staaer som et isoleret Phænomen; hvorledes hiin Artikel skulde bære sig af for at komme til at omtale de nyere kirkelige Stridigheder, hvis Forbigaaelse man fra en anden Side har bekrejdet samme, har jeg nu slet ikke kunnet begribe. Her var nemlig ikke Tale om at bevare en omfattende Characteristik af en vis Tid, men kun om at forfølge en vis Retning fra dens Udgang gennem dens Forsald og indtil dens Gjenopstandelse. Forresten behøver man ikke at mislende det Dygtige i hin literaire Productivitet, fordi man mener, at Perioden fra 1807 indtil 1827, der vel nærmest var tilstjættet, var ikke blot en sørgelig, men ligesom en daarlige Tid, og det saa meget mindre, som Historien lærer, at ofte en i Almindelighed fattig Tid kan søde enkelte store Talenter, ja endog i visse isolerede Retninger ved at concentrere sin Kraft — og aldeles tem er ingen Tid — kan udjelde en vis Virtuositet. At den Udholdenhed, hvormed Folket har sine Mytter, vidner om, at det endnu besad Dygtighed til en bedre Fremtid, er vist nok, men er vist heller aldrig draget i Tvivl af Noget; jeg vil endog tilføie, at det er let i denne Folkeskaandens Drøle at opdage Spirerne til den nye Udvikling, der nu synes at begynde; men alt dette laae udenfor den paaankede Artikels Opgave. Jeg stjonner jaaledes ikke rettere, end at det første Klagepunkt er ugrundet. Hr. B. synes ogsaa selv i Realiteten at have epgivet det, idet han paa en Maade vedkjender sig de Meninger, Hr. Hage fremstiller som den angrebne Artikels Tankegang, og kun anker over, at han ikke tillige har gjengivet den Fremstillingsmaade, som herskede i Kjøbenhavnsposten. Dette er nu rigtignok en underlig Færding til et Referat paa et Par Linier, hvori man i Almindelighed ikke søger mere, end en tro Gjengiven af Hovedtanken; men synker hele Anken sammen til en blot Uvilfredshed med Formen, maaskee

endog blot med enkelte noget stærke Ord, da er dette en Smagssag, hvorefter hver maa have sin Mening. Forresten har Forfatteren til den incriminerede Artikel ved de tidligere Ufsnit af samme viist, at naar han har givet Slutningen en noget polemisk Colorit, dette ikke er fæet, fordi han jo net kunde skrive med objectiv Rørlighed og dialectisk Kulde, og underligt bliver det dog altid at høre denne Anke fra en Forfatter, hvis eneste For tjeneste — forsaavidt denne ved hiin Artikel i Flyveposten er documenteret — bestaaer i et rigtigt umiskjendeligt Talent i Brugen af kraftige Ord og frække Billeder.

Hvad den anden Anke angaaer, da er jeg enig med Forfatteren i at beklage, at Reformværket hos os endnu ikke kan erøise nogen D'Connel end sige nogen Luther eller Moses, derimod geraader han aldeles paa Afveie, naar han først ijsedelfer vor Tids reformatoriske Stræben sætter vore Reformatorer og derpaa identificerer disse med Kjøbenhavnspostens Udgiiver og Medarbejdere. Naar han nemlig fra kjender vore Reformatorer Kraft og Mandighed, saa kan man gjerne være enig med ham deri — naturligtviis med Undtagelser, som han rimeligviis ogsaa vil erkjende — fordi man mener, at en alvorligere og kraftigere Hand begynder at vaagne hos Folket, — og andet har Kjøbenhavnspostens Artikel ikke sagt. Naar han nu derved baner sig Veie til et Angreb mod Kjøbenhavnspostens „Offerlam“ og „hjaeffende Smaaahunde“, et Anfald, som viis flere end Hage have fundet „stamløst“, saa vil han viis ved religiøse Ertentanke finde, at selv om alt, hvad han siger derom, var sandt, deri dog ikke vilde ligge noget Argument mod den incriminerede Artikels Paastrand. At det politiske Liv hos os endnu er i sin Barnhed, deri er jeg fuldkommen enig baade med Kjøbenhavnspostens Artikel og med dennes Modstander, men at det vil være i Kraft og Dygtighed, det haaber jeg enhver reifindig Mand vil ønske, og har jeg ikke misforstaaet de tvende modstaaende Artikler, da er det ogsaa deres Hensigt hver paa sin Viis at bidrage dertil. At vor reformerende Stræben endnu ikke ligesom er bleven Kjed i enkelte flere Individuer, kan forresten ikke undre Nogen, der med Forstand har iagttaget hele vor Tids Retning; thi denne gaar ud paa at democratisere alt, Formuen, Vidensskaben, ja endog Characteren, og det er saaledes let forklarligt, at om end Summen af materiel Velværen, af Indsigt og Kraft nu er større, end nogenjinde tilforn, alt dette dog ikke saaledes findes sammendrynet, som tidligere, hos enkelte fremragende Individualiteter; hvorhos dog ogsaa maa erindres, at Begrebet om en saadan Fremragen er aldeles relativt, og at meget derfor nu kan tabe sig i Massen, hvad der tidligere var hævet høit over Mængden. Saaledes turde ogsaa den anden Anke berøe paa en Misforstaaelse, idet Hr. B. vel har Ret i, at vort politiske Liv og dets reformatoriske Retning endnu ikke har udfældet nogen stor Kraft, men har Ret i at indvende dette med en Artikel, der har paaftaaet det fælsamme.

Jeg har søgt efter bedste Effjæmende at udsiude, hvori i *Realiteten* egentlig Hr. V's Opposition mod den angrebne Artikel bestaaer; men jeg er rigtignok ingenlunde sikker paa at have truffet det Rette, da visnok Kjærnen er skjult under en meget tyk Skaf.

(Her følger nu i samme Linie det Citat paa 21 Linier, der findes ovenfor S. 28 og 29; deraa fortælltes med ny Linie:)

Hvad jeg her har svaret paa, er det eneste Punkt, jeg i Hr. V's Artikel har kunnet opdage, Sagen vedkommende; og kun om Sagen er det mig at gjere. Jeg behøver derfor ikke nogen Uudfyldning for at jeg forbigaaer alle Allotria. Derimod maa jeg bede min ærede Vederpart udfylde, at mit Svar kommer noget vel siddigt, men jeg havde tidligere noget bedre at bestille. Naar jeg sætter mit Navn under disse Linier, da haaber jeg Hr. V. vil betragte det som en lille Høflighed mod ham, da jeg seer, at det er ham behageligt, at vide, med hvem han har at gjøre; men maa tillige bede ham, ikke derved at lade sig genere i at bevare sin egen Anonymitet, da det er mig aldeles ligegyldigt, hvad Navn min Modstander har.

Orta Lehmann.

Bilag VIII til Side 8 nederst.

Kjøbenhavnsposten, redigeret og udgiven af N. P. Liunge, omtaler i 9de Marg. Nr. 304 (sfr. 10de Marg. Nr. 2) og 10de Marg. Nr. 7 (sfr. Nr. 32, 39, 73, 87.) et Par Artikler med Overskrift: „God save the King“, „den gamle, fortjente med sin Willie og uden Brøde affledigede Skolelærer Broder Jensen i Nordrup“ (pr. Ringsted), hvem Kong Frederik den Sjette lod tilflyde „en for ham betydelig Understøttelse af sin Chatokasse“; en Begivenhed, som dengang tildrog sig en ikke ringe Opmærksomhed.

Bilag IX til Side 127. L. 15 f. o.

De autonomia conscientiaë sul humanaë in theologiam nostri temporis introducta, Licentiatdisputats af Hans Lassen Martensen. (Responsdens J. A. Bornemann.) Kbhvn. 1837. Under Titel: „Den menneskelige Selvbevidstheds Autonomie i vor Tids dogmatistiske Theologie,“ paa Dansk udgivet 1841 af stud. theol. L. B. Petersen, der i Fortalen siger om ovennævnte Disputats: „Det var det første Skrift, der hos os udkom i den nyere speculative Retning og bekubede den Æra i Theologien, hvorfra man nu allerede har begyndt at regne.“

Bilag X til Side 37 øverst.

Ligaro, Journal for Literatur, Kunst og Musik. Udgiven af G. Carstensen, begyndt fra Juli 1841. Imperial-Octav med Lithographier.

Bilag XI til Side 35 overst.

Den speculative Logik i dens Grundtræk, af Lic. Rasmus Nielsen, Prof. extr. i Philosophien ved Kjøbenhavns Universitet, I—IV Hefte. Guldendals Forlag. Kbhvn. 1841—44, ufuldent. Første og andet Hefte indeholde fra § 11 til ind i § 21.

Bilag XII til Side 39 nederst.

Begrebet Anthus eller den religiøse Aands Form, fremstillet af Dr. Frederik Beck. Philipsens Forlag. Kbhvn. 1842. 72 Sk.

Bilag XIII til Side 38. 3lg.

Fædrelandet. 3die Aarg. Udg. J. F. Gjørdvad, ansb. C. Ploug. Søndagen d. 29. Mai 1842. Nr. 890 og næste Søndag Nr. 897. Om Begrebet Ironi, med stadigt Hensyn til Socrates. Af S. A. Kierkegaard. Kbhvn. Philipsen 1841. (Anmeldt af Dr. Beck.

I.

Hr. Magister Kierkegaard har i dette Skrift sat sig en dobbelt Opgave, dels den historiske, at erkjende Socrates i hans phænomenale Virkelighed, dels den filosofiske, at begribe det socratiske Princip — Ironien — i dets almindelige, verdenshistoriske Betydning. Denne Dobbeltbed i Opgaven er imidlertid ikke et vilkaarligt Valg af Forfatteren, men givent i Sagen selv; naar det nemlig er den almindelige Aands, Ideens Natur, at nedlægge sine enkelte Momenter i bestemte Indviduer, at gøre dem til Centrum for disses Liv og Virksomhed, saa kunne disse Ideens Bestemmelser kun begribes gjennem Erkjendelsen af disse substantielle Individualiteter. Men som Ideen først gjennem disse aabenbarer os sine Momenter, saa er det paa den anden Side ogsaa kun dette Indre, ved hvilket vi komme til Erkjendelse af saadanne Personligheder, og det bliver som en Følge heraf ikke mindre Forudsætning end Resultat. Denne Modsigelse, som er eiendommelig for enhver videnskabelig Undersøgelse, træder i nærværende Tilfælde saa meget stærkere frem, som den phænomenale Virkelighed, der her bydes os, i de forskjellige Fremstillinger staaer i en fuldkommen Modstrid med sig selv, der kun kan begribes ved Erkjendelsen af det Princip, hvis Ubestemthed gav Anledning til hin phænomenale Fler-sidedighed. Som Forfatteren imidlertid bemærker (Pag. 164) er det forudsatte Resultat kun en Mulighed, der først i Slutningen gjenløses til sin Virkelighed og Sandhed, efterat det har forsonet de Modsigelser, hvorigjennem det bevægede sig. Dette Skrift har saaledes en speculativ-kritisk Charakter, og afgiver en interessant Parallel til den Kritik af den evangeliske Historie, som i den nyeste Tid har sat den theologiske Verden i Bestyrtelse. Vi træffe her ikke de vage og diffuse Raisonnements, som hos Professor Nielsen*) om Væsen og Phænomen, Phænomen og Væsen, i fuld-

*) I hans Skrift om den speculative Methodes Anvendelse paa den hellige Historie.

konnen Abstraction fra det Historiske, som om vi kun havde at gjøre med disse Begreber i deres rene Idealitet, men Forfatteren stiller sig Op-gaven i en concretere, bestemtere Form. Han bemærker Pag 163: „Overalt hvor der er Tale om, giennem en saadan hvad man maatte kalde Opfattelse i strengere Forstand, at reconstituere et Phænomen, er der et dobbelt Arbeide: man maa nemlig forklare Phænomenet og derunder forklare Misforstaaelsen, man maa giennem Misforstaaelsen erhverve Phænomenet, og giennem Phænomenet løse Misforstaaelsens Trolddem.“ Her er det tydeligt nok udtalt, hvorledes det virkelige historiske Phænomen er skjult under et andet, som er dets Reflex i en vis Bevidsthed, der ikke har kunnet tilegne sig det i dets rene Objectivitet. Og virkelig neder den Gjensind, som Forfatteren behandler, til at stride frem over slige ubestemte Abstractioner, som dem, hvori Hr. Nielsen bevæger sig; thi hvis man vilde anvende den Nielsenske i og for sig ikke usande Theori om Væsenet og Phænomenet i denne Ubestemthed paa de Fremstillinger af Socrates's phænomenale Virkelighed, som ere givne af Plato, Xenophon, Aristophanes, da vilde vi faae de 3 samme Socratesphænomener ud, kun med den Forskiel, at de nu alle 3 vare beviste som i Ordets strengeste Betydning historiske Virkeligheder. Allerede ved Anvendelsen paa den evangeliske Histories skriftfællige Fremstilling af Synoptikerne og Johannes vilde denne Modsigelse i Hr. Nielsens Theori komme tilsyne, skjønt ikke i den grelle, afstikkende Extremitet, som ved Anvendelse paa de skriftfællige Opfattelser af Socrates. Grunden til, at den af en verdenshistorisk Personlighed som Socrates paavirkede Bevidsthed ikke gjengiver os Phænomenet i dets umiddelbare, factiske Virkelighed, udleder Forfatteren af den intensive Magt, hvormed Slægten grebes af den, af den Livs- og Aandsfulde, som blev den til Deel i en saadan Personlighed. Forholdet til en saadan Personlighed er for den secundaire Bevidsthed, bemærker Forfatteren, ikke blot et impulserende, men daterende, et Individet selv uforklarligt Aildepring til et evigt Liv. Bestemtere vilde man udvilke dette Forhold ved den Bemærkning, at naar en Personlighed staaer i Epitfen for en til den sig knyttende verdenshistorisk Udvikling, da er den for den nærmest modtagende Bevidsthed Princip, og dette personlige Princip, som har aabenbaret en ny Verden for Anden, vil bevare sig en saadan Magt i den, at den ikke adskiller den Rigdom, som den udviller af sig selv, fra bint Princip, men umiddelbart sammenblander den dermed. Nu indeholder vi snof Principet paa udviklet Maade eller in abstracto den hele følgende Udvikling i sig, og deri ligger bin Personligheds verdenshistoriske Betydning, men den concrete Bestemmelse, Udfoldelsen af bin substantielle Rigdom kommer først i Stand ved Historiens videre Arbeide ud over bint personlige Princip. Dette træder selv op med en vis Tomhed og Ubestemthed, det er kun denne Persons almindelige vækkende Indflydelse paa Bevidstheden, som umiddelbart virker, en ny aandelig Atmosphere, som udbreder sig, og en deraf følgende Opposition

med den allerede udviklede Livets og Bevidsthedens Positivitet; den egentlige Gehalt aabenbarer sig først i den derpaa grundede nye Magt, i den efterfølgende Udvikling. Men idet nu saadanne Personers umiddelbare historiske Virksomhed ikke staaer for os i en bestemt særdig Positivitet, ved hvis Betragtning vi strax kunde adskille deres Værk fra Esterfølgens, eller den Stedfæ, som nærmest sluttede sig til dem, saa bliver det en Op-gave af ikke mindre historisk end philosophisk Interesse at satte hin personlige, umiddelbare Virksomhed i dens oprindelige Bestemthed, i Forskjel fra den følgende Udvikling at udfinde deres phænomenale Existens. Her er imidlertid ikke Tale om Facta, som kunne bringes paa det Nye ved blot empirisk Betragtning og Sammenligning af hidhørende Documenter, men om Tanker, om Phænomenet af Bevidstheden; den historiske Kritik maa derfor være philosophisk. Det bliver nu vistnok Følgen, at saadan hensynsløs Kritik, som synes at berøve Verdenshistoriens største Mænd den Herlighed, i hvilken man hidtil betragtede dem, virker oprørende paa Pieteten, men fra det fornuftige Standpunkt erkjendes det, at det først er ved at bringes tilbage paa det, de i Virkeligheden ere, at hine Personligheder komme til deres sande historiske Ret og stilles sikkert mod de Angreb, som have været rettede mod dem, saalænge man kun stuede dem i den skjæve Stilling, hvori de umiddelbart vise sig for os i Samtidens og den nærmeste Esterfølgts Fremstillinger. Herved ere vi nu i Almindelighed orienterede i det Standpunkt, som Kritiken indtager, forviisede om den Ret, hvormed den indtager det; vi ville nu see, hvorledes Forfatteren gjør dette gjældende for at udfinde Socrates's phænomenale Existens.

Vi have allerede omtalt, at, hvad der først kunde være Undersøgel-sens Resultat, allerede maatte forudsætte sig selv i Betragtningen af den Personlighed, som er det afhandlede Princip's verdenshistoriske Repræsen-tant, at altsaa Socrates kun kan begribes gennem Ironiens Begreb, hans virkelige phænomenale Existens kun reconfirmeres i dette Begreb, lige-som de falske, halvsande Opfattelser kun finde deres Forklaring i de sær-skjellige Sider, som dette Standpunkt frembyder. Ironien er nu den imod alt Positivt saavel i Livets Virkelighed som i Bevidstheden fjendlige Magt, en absolut, Alt i det Abstracte nivellerende Negativitet. Den har nu kun sin Betydning ved denne Oplosning, den Destruction, som den foretager, som denne negativ frigjørende Magt, ikke ved sit Resultat, thi dette er Intet: den kommer ikke til noget Resultat, men er kun den stadi-gige Indledning dertil, medens det af Destructionen resulterende Positive stedse bliver dens Skranke. Det er den saaledes ikke Alvor med Noget, den hele Virkelighed har kun Betydning for den, som det Materiale, paa hvilken den anvender sin fortærende, opløsende Virksomhed, som det der i sig selv er Intet; det Absolute er i Ironien Intet (sef. Pag. 162, 152, 81 o. a.). Ironiens verdenshistoriske Betydning ligger da deri, at den hjælper Bevidstheden ud af det Relatives Besværelse og saaledes forberede

der den til Speculationen, den gjør, som Forfatteren bemærker, Speculationens Stib slot. Irenien oscillerer mellem det empiriske Jeg og det ideelle Jeg (Pag. 133), for saavidt som den nemlig er Løsningen af den Umiddelbarhed, hvori Bevidstheden var nedsunken, uden at det kommer til nogen Reconstruction af det Ideelle gennem denne Negation. Den ironiske Negativitet er saaledes forskjellig fra den immanente, speculative, der som Sagens egen Bevægelse ikke mindre er positiv, den er kun den formelle, abstracte Negativitet; og heri ligger dens subjective, eller, for at sige det rent ud, dens egoistiske Karakter, idet den med al Løsning af det Positive og Umiddelbare, ikke bringer det til Opfrelsen af sig, men midt i og efter denne Løsningsproces selv forbliver usforbedetlig, hvilende i abstract Identitet med sig selv (efr. Pag. 160). Formedelst dette ensidige Standpunct kan man som Forfatteren kalde Ironikeren en Ab-breviatur af en fuldstændig Personlighed, i denne Negation er han nemlig kun kommen til Grundætningen for en saadan.

Men et saadant Standpunct, som ikke kunde bringe det til Udviklingen af et bestemt, positivt Indhold, som steds forblev resultatløst, som derhos af den sædvanligste Hverdagsvirkelighed tog Anledning til at udvikle sin negative Virtuositet, kunde opfattes fra saa forskjellige Sider, gjengives i saanlige Skikkelser, at Foreningspunctet, hvori de gaae sammen, næsten aldeles unddrager sig Blikket. Denne Forskjel i Opfattelsen og i Gjengivelsen er en ganske anden end Forskjellen mellem de evangeliske Fremstillinger af Jesu Liv; gennem Herrens Personlighed var Religionens absolute Resultat medieret Menigheden, og det er derfor væsentlig den samme Typus, som udpræger sig gennem Evangelierne, Forskjellen er kun formel. Gjennem Socrates var ingen saadan positiv Nidgørd indgød i Slægten, saa at hans Død umiddelbart kunde staae om til en Opstandelse i dens Bevidsthed; men Resultatet af hans Virksomhed var kun negativt, Bevidsthedens Frigjørelse fra Bundenheden i de positive Bestemmelser, og Kjærligheden til hans Person, ved hvem denne Befrielse var erhvervet. Da nu Socrates's Princip var et saadant latent, ikke til umiddelbar Fremtræden kommende, men kun at spore i dets Virksomhed paa Bevidstheden, saa blev det muligt dels, at det aldeles miskjendtes, og at den socraticke Underviisnings Betjendning fattes i allehaande endelige Belæringer, Fermaninger o. s. v. (Xenophon), dels at den speculative Gehalt, til hvis Udvikling dette Princip havde givet Anstedet, uden selv at kunne bringe det dertil, umiddelbart oversættedes derpaa (saaledes i Platos Fremstilling), dels, at Principets Negativitet fattedes i dets Ensidighed som oprørende mod det substantielle Livs Magter, ikke som forjædende Moment, hvorigennem det Ideelle i dets sande Positivitet kunde udvikle sig (saaledes hos Aristophanes).

Med Hensyn til Bedømmelsen af Xenophon har Forfatteren efter Referentens Mening erhvervet sig en Førtjeneste, som ikke noksom kan paasjænes. Forfatterens uskaansomme, haanlige Behandling af denne

Mand staaer i en sælsom Contrast til den særdeles Dymærksomhed, som man ellers har viist ham, som om han ene eller dog fortrinnsvis havde gjengivet Socrates efter den historiske Virkelighed. Hr. Kierregaards Kritik over Xenophon viser, hvor utilstrækkelig en blot empirisk Sagtagelses-evne er for Historikeren, især naar den Gjenstand, som han vil skildre, er en saa lidet haandgribelig, en saa ætherisk sværende, mod den umiddelbare Tilsyneladelse sig saa negativ forholdende som Socrates. Der vises nu, hvorledes Xenophon manglede Sands for Situation \circ : at han ikke for-maaede at gjenembryde den Udvoortesked og Trivialitet, hvori han fører os Socrates for Die, med Ideen, at benytte den som et Vehikel for Ideens Udvikling, fremdeles bemærkes det, at Xenophon manglede Behør for Re-pliken \circ : at det Væsentlige i den socratiske Samtalen er undgaaet ham, denne Ideens (den ironiske Negativitets) sagte Klang gjeennem den tilsyneladende Hverdagsnsak. Disse eller lignende Bemærkninger ere ligeledes gjorte gjeldende af Bruno Bauer med Hensyn til Johannes Evangelium. Her staae nemlig Spørgsmaal og Svar slet ikke i noget nødvendigt Forhold til hinanden, de forskjellige Sider, Jesus og de Tilhørende, kunne slet ikke komme saa nær til hinanden, men hver af Parterne expectorerer sig fra sit Standpunct, som er fattet ganske i Abstraction fra det modsatte. Ligeledes mangler i dette Evangelium al Situation, den hele Bevægelse er uagtet al detailleret, chronologisk Bestemthed mekanisk, ikke hidført ved Forholdenes, Stillings Natur, men reen vilkaarlig, kun for at Forfatterens almindelige Anskuelse af Jesu Person kunde faae Leilighed til at udtrykke sig. Hr. Kierregaard gjør fremdeles den Anke mod Xenophon, at han opfatter Socrates under Kategorier, som ere hans virkelige Eksistens aldeles incommensurable, \circ : gjeennem den endelige Teleologies Kategorier, hvorved Ironikeren ret fra Grunden af forvandles til det Modsatte af sig og drages ned i den latterligste Epidborgerligheds Sphære. Dette er maafkee, som Hr. Kierregaard bemærker, en Nemesis, som Skabnen har ladet Socrates vederfares, fordi han saa ofte latterliggjorde Andre. Og saa med Hensyn til Anvendelsen af slige Virkeligheden incommensurable Kategorier afgiver Johannes en interessant Parallel til Xenophon (hvorefter der naturligvis ikke er opkommet nogen Tanke hos Forj., som oftere tydelig nok lægger sin Fortjærlighed for den traditionelle Theologi for Dagen) kun med den Forskjel, at det ikke er de xenophontiske Nyttigheds *ic.* Kategorier, hvori Evangelisten opfatter Jesus, men en abstract Ueberchwenglichkeit, hvori Herrens bestemte, stærkt markerede Personlighed taber sig; deraf det Bløde, Sentimentale, som karakteriserer dette Evangelium, og som i saa høi Grad har erhvervet det Theologernes Kjærlighed. Det skal imidlertid ikke hermed være Meningen uden Videre at sammenstille Xenophon med Johannes, som tværtimod ellers stedse er bleven sammenstillet med Plato; det Element hos Johannes, hvorved han kommer i Forhold til Plato, nemlig et ud over den

historiske Personlighed udviklet Standpunct er det aldeles ikke vor Hensigt at frastjende ham.

I de platoniske Skrifter indtager nu Socrates et Standpunct, som ikke blot hæver ham høit over den Ideeløshed, som hvis Repræsentant han viser sig hos Xenophon, men endog gaar ud over Ironiens negative Dialectik til den speculative Udvikling af Ideen. Dette kunde skee, om end Socrates selv ikke var kommen dertil: naar nemlig Socrates's blot negative Standpunct ikke kunde lade det komme til en bestemt Læretypus, hvori som i et Tredie hans Disciple kunde finde sig i Eenhed med ham, men han kun virkede ved sin Personligheds umiddelbare Indflydelse, saa maatte Disciplenes Forhold til Læreren blive et reent personligt Nærighedsforhold, saa at de ønskede at stykke ham Alt, hvad de vidste, saa at deres egne Tanker først fik den rette Betydning for dem derved, at de hørte dem udtalte af Socrates (sej. Pag. 27). Platos Vidnen, bemærker Forfatteren, var en Samviden med Socrates, han var i Aandens Enhed uopføjelig sammensmeltet med ham, og navnlig maatte Forvekslingen mellem hvad der tilhørte Læreren og Disciplene blive større end hins Død, og det poetiske Villedet saaledes ganske sammenblandes med den historiske Virkelighed. Men nagtet der saaledes mangler en bestemt Adskillelse mellem den historiske og poetiske Socrates i de platoniske Dialoger, saa ere disse dog ikke i den Grad ans enem Gufje, at Dialectiken i dem alle skulde være den samme, at den positive platoniske Anstuelse aldeles skulde have fortrængt den ironiske Negativitet. Forfatteren gjør saaledes opmærksom paa, at vi i de platoniske Dialoger finde en dobbelt Art af Ironien, en saadan som blot er Stimulus for Tanken, som fremstjunder den, naar den bliver døsig, og en saadan, der selv er opererende, selv den Terminus, hvortil der stræbes. Den første er den ægte platoniske Ironi, i sidste Henseende derimod var Plato kun reproducierende, den tilhørte primært Socrates. Forfatteren viser, hvorledes denne secretiske Ironi findes i de første platoniske Dialoger, Symposiet, Phædon, Protagoras og første Bog af Staten, i hvilke alt Concret og Bestemt (saaledes i Protagoras Dyden, i Phædon Livet efter Døden) nivelleres i tomme Abstractioner, altsaa ende med negative Resultater. Men især viser denne Ironiens Negativitet sig i Apologien, som for enhver anden Opfattelse frembyder uoverstigelige Vanlideligheder, hvorfor ogsaa berømte Philologer som Ast have anseet den som et med Urette Socrates tilskrevet Malværk. Naar i andre Dialoger Dialectiken er kommen ud af hint negative Standpunct, da er det vel historisk rigtig, at den tilskrives Socrates, men forsaavidt hint negative ironiske Standpunct var det nødvendige Intet, hvormed der maatte begyndes, forsaavidt det gjorde „Speculationens Elib slot“, kunde det siges an sich at være den følgende Positivitet. Derved nu, at Plato overfører den senere udviklede Erkendelse paa den Personlighed, som kun havde det abstracte Princip, kan han bringes i Forbindelse med Johannes. Christi Bevidsthed var den

absolut religiøs, i hvilken alle endelige Bestemmelser ere ophævede, den er, som religiøs, Bevidstheden om disses Forsængelighed, Nullitet. Negativ forsaavidt som Christi empiriske Selv var ophævet i det Absolute, var hans Selvbevidsthed identisk med Bevidstheden om Gud, men den johanneiske Reflexion gjør denne Negation til positiv Selvaaffirmation, sjønt denne har til sin Forudsætning, at den umiddelbare Begrænsethed, Individets endelige Forsigværen er ophævet. Affirmationen af Kristus som Gud tilfalder saaledes ikke ham selv, men hans Menighed.

Den tredje Dpfattelse af Socrates, som Forfatteren gaaer over til at behandle, er Aristophanes's d. v. j. den comiske. Det havde imidlertid været nødvendigt, for at man kunde indsee, med hvad Ret den comiske Betragtning af Ironien gjerde sig gjeldende, at estervise disse tvende saanær beslægtede Begrebers indre Forhold. Dette har Forfatteren undersøgt, og derved har dette Parti af Undersøgelsen faaet en noget svaukende Charakter. Forf. lader nu Aristophanes's Latterliggjørelse af Socrates være motiveret ved Interessen for det substantielle Liv, Staten og Religionen, som Socrates undergravede; rigtig, men her burde just Forskjellen mellem det comiske og ironiske Standpunct være fremhævet, for at man ikke skal troe, at Aristophanes var ledet af Exoteriske, Konsten uvekkommende Motiver, som religiøse og politiske. Det Comiske er ikke mindre end det Ironiske Rivelleringen af Phænomenet, det Positive, men ikke blot den subjective, men metaphysiske, saaledes at det Substantielle, Ideelle bevares i denne Negation, uden at Resultatet bliver et abstract Intet. Derfor den uendelige No og Tilfredshed i det Comiske, som ikke kunde gives i Ironiens endeløse, negative Dialektik*) (smkgn. Vischer über das Erhabene und Comische). Formedeltst denne sin indre substantielle Uendelighed kan det comiske Standpunct gjøre sig gjeldende mod Ironien, som ligeoverfor det selv er endeligt, kun er som Negationen af den positive Virkelighed og derfor nopsøselig er bundet til denne, uden at den negensinde kommer til Ideen. Med al sin Anstrængelse kommer den ikke til noget Resultat og den viser sig derved som comisk.

Denne første Deel af sin kritiske Undersøgelse har Forf. kaldet Dpfattelsens Muliggjørelse. De to omtalte Stribenter gjengive nemlig ikke et umiddelbart tro Billede af Socrates, men en eiendommelig, ensidig Fremstilling, som kun gjør den ægte historiske Dpfattelse mulig. Denne Mulighed har nu Forfatteren tilveiebragt ved Sammenligningen mellem dem og ved at forklare deres Eensidighed af den Forudsætning, at det socratiske Standpunct var Ironi. I det følgende Capitel har Forfatteren at gjøre med historiske Data, som foreligge rene og uforfalskede og ikke behøve at erhverves gennem en misforstaaende Dpfattelse. Denne

*) Undtagen forsaavidt denne var „en verdenshistorisk Videnskab.“ Socrates fandt sin Tilfredshjælp deri, men ikke hans Disciple.

Deel af Undersøgelsen kalder han *Opfattelsens Virkeliggjørelse*. Her behandles to Spørgsmaal, nemlig om *Socrates's* Dæmon og om hans Domsældelse. Hvad det Dæmoniiske angaaer, hvorom man har talt saa meget, saa kunde dette synes at indeholde en Positivitet, som stod i Strid med Ironien som *Socrates's* formentlige Standpunct. Dette er imidlertid ikke Tilfældet. Forfatteren fremhæver, hvorledes det Dæmoniiske Virkemhed alene indskrænkede sig til Advarsel, altsaa til det blot Negative, hvorledes herved de concrete Gudebilleder nivelleredes i det Abstracte, Ubestemte, og endelig, at det aldrig befattede sig med Statens substantielle Interesser, men kun med *Socrates's* og hans Venners partienlaire Anliggender. Dette kan saaledes meget vel serenes med *Opfattelsen* af *Socrates's* Standpunct som Ironi. Denne som den alt nivellerende abstracte Dialektik er imidlertid den ironiske Personligheds Egoisme, det ironiske Subjects Particularitet bevarer sig, denne bliver paa en Maade affirmeret i det Dæmoniiske. *Socrates's* Domsældelse har, som bekjendt, gennem mange Aarhundreder givet Anledning til sentimentale Betragtninger. I Modsatning hertil fremhæver Forfatteren Statens Ret. Han gjør opmærksom paa, at *Socrates* ved at udbrede sin negative Retning blandt Ungdommen undergravede det substantielle Liv i Staten, som i Grækenland ganske anderledes tog Individets Kræfter i Beslag for sig, end i den moderne, af Subjectivitets Princip gennemtrængte, Verden. *Socrates's* Forsvar holder sig nu ogsaa ganske paa det ironiske Standpunct og kunde derfor ikke motivere hans Frisindelse, imdtagen serjaavidt det maatte blive indlysende, at han var en Staten incommensurabel Størrelse, hvad man vel kan erkjende fra det universelle, historiske Standpunct, men hvad Staten umulig kunde fra sit. I Verdenshistorien har han sin Ret ligesaavel som Christus, der ogsaa blev dømsældt af Staten. Deres Stilling er nemlig i en vis Henseende den samme, og dog atter uendelig forskjellig. I *Socrates* optraadte det occidentalske Princip, Subjectiviteten, i Verdenshistorien i dets første, abstracteste Bestemmelse som Ironi, som den blotte Negativitet af det Substantielle, i Christus, den orientalske Aands hrieste Udvillingspibse, fremtraadte ogsaa en alle Livets Magter opløsende Negativitet, der imidlertid som religiøs var uendelig positiv. Det er derfor rigtigt, naar Forfatteren siger, at Ligheden mellem Christus og *Socrates* bestaaer i deres Ulighed, skjønt han neppe vil være enig med os i den Maade, hvorpaa vi have angivet Forskjellen.

II.

I det tredie Capitel, „*Opfattelsens Nødvendiggjørelse*“, udvikler Forfatteren, hvorledes det *soeratiske* Standpunct — Ironien — resulterede af den græske Verdens aandige Tilstand. Sophisternes forfængelige Visdom maatte bringes til Taushed ved Ironien, den overfladiske Positivitet i denne Videns kunde kun overvindes ved et reen negativt Standpunct, som selv slet ikke havde noget Positivt at gjøre gjeldende. Denne

Negativitet var den Skjærtsild, hvori den forføngelige Alverdensvisdom maatte udbrænde, for at Bevidstheden kunde beredes til Sandhedens virkelige Erkjendelse. Saaledes har Socrates's Standpunct en verdenshistorisk Gyldighed og Nødvendighed, og hans guddommelige Mission erkjendes, om man end slet ikke tilskriver ham noget Positivt. I et Tillæg gaaer Forfatteren over til at betragte Hegels Opfattelse af Socrates's Standpunct. Det skal i Almindelighed være Subjectivitetens Princip, som Socrates har gjort gjeldende. Forfatteren giver Hegel Ret heri, forsaavidt som Ironien er Subjectivitetens abstracteste Bestemmelse, o: den rene formelle endnu ikke med Objectiviteten forsonede. Det er isøvrigt her som med Hegels Opfattelse af Christus Tilføldet, at han vel i Almindelighed har fundet det Rigtige, men endnu ikke bragt sin Anskuelse til fuldkommen Bestemthed, hvorved de modsigende Elementer af sig selv vilde falde bort (noget som isøvrigt ikke kan bebreides Hegel, som ved de omfattende Opgaver, han havde at løse, umulig kunde henvende saamegen Opmærksomhed paa mere detaljerede Puncter). Naar Hegel nu vindicerer Socrates det Godes Idee, saa synes dette vistnok at være et Positivt; men naar han næiere vil bestemme dette, kommer han dog i Forlegenhed, da han ikke kan vise, hvorledes Socrates tænkte sig det Gode; det var ham nemlig kun et nændelig Abstract, hvori al positivt Bestemthed var niwelleret, det var ham ikke Alvor med nogetsembest Bestemthed; man kan derfor, som Forfatteren bemærker, kun tillægge Socrates det Godes Idee, forsaavidt som hans Standpunct var en idelig kommen dertil, som til en Grændse, ud over hvilken først Esterflægten blev ført ved ham. Man kan kalde ham Moralens Stifter, forsaavidt som han befriede Bevidstheden fra al positivt Autoritet, og Subjectiviteten blev fattet som det Afgjørende, Bestemmende, naar man kun fatter Subjectiviteten i dens rene Abstraction, ikke i dens concrete Form som Samvittighed. Realiteten blev ved det Absolute (Subjectiviteten) til Intet, siger Hr. Kierkegaard, men dette var selv Intet. Naar man af Pietet slutte jole sig fristet til at tillægge Socrates noget Positivt, saa giver Hr. Kierkegaard det træffende Svar, at verdenshistoriske Individualiteter netop derved ere store, at hele deres Liv tilhører Verden og at de ligesom Intet have for sig selv (Pag. 250).

I Underføgelsens anden Hovedafdeling (Pag. 250 til 350) afhandler Forfatteren særstilt Begrebet Ironi og bringer det Spørgsmaal paa Bane, om Ironien er berettiget til mere end een Gang at optræde i Verdenshistorien. Der gjøres her opmærksom paa den dobbelte Fremtrædelse af dette Begreb, nemlig da Subjectiviteten for første Gang gjorde sin Ret gjeldende i Verden, og da den, efter allerede at være kommen til sin Ret i Verdenslivets objective Magter, nu atter vilde gjøre sig gjeldende herimod, som Subjectiviteten i anden Potents, det potentierte subjective Standpunct. Da Spørgsmaalet om Ironiens Begreb allerede i det foregaaende Afsnit i alle væsentlige Henseender er afhandlet, saa vil det In-

teressante i nærværende Deel af Undersøgelsen hovedsageligen ligge i Behandlingen af Ironiens moderne Form. Hertil knytter sig desuden en Polemik mod Hegels Opfattelse af Ironiens Begreb, som formedelst det umiddelbar nære og afgjort fjendtlige Forhold, hvori han stod til dens moderne Skikkelse i den romantiske Skole, ikke er fri for Ensidighed. Hegel polemiserer altid paa det bitterste mod hin Skole, saaledes i *Esthetiken*, og han betragter Ironien (i *Metaphilosophien*) som den qualificerteste Lagn, og sætter den i Klasse med de værste Skikkelser af den moralske Bevidsthed, Jesuitismen og den rationalistiske Ueberzeugungstreue. Han protesterer derfor mod Opfattelsen af Socrates's Standpunct som Ironi. Forfatteren esterviser nu, hvorledes Socrates's Ironi maa stilles fra den moderne, saa at man gjerne kan billige Hegels Polemik mod denne, uden at hylde hans Opfattelse af Begrebet i Almindelighed. Denne moderne Form staaer i Forbindelse med det sichte System, som hvilede paa det formelle, blot negative Uendelighedsprincip, det absolute og dog indholdslose Subjectivitetsprincip, men hvad der hos Fichte var et metaphysisk Standpunct blev hos de Herrer von Schlegel og andre „fornemme“ Felt umiddelbart practisk*). Det var saaledes et uberettiget Standpunct, en capriceret Forstøffelse af Subjectet med Virkeligheden, thi i denne var allerede Subjectivitetens Princip kommet til sin Ret, og Subjectet kunde saaledes gjenfinde sig efter sine almindelige, sande Bestemmelser heri. Til denne moderne, uberettigede Form af Ironien afgiver den moderne specifikke Religiositet, Pietismen, en interessant Parallel. Religionen har sin Ret som det Princip, i hvis guddommelige Positivitet denne Verdens profane, usande Væsen skal forklares og forherliges; sin abstracte, specifikke Form kan den kun bevare, saalænge Verden befinder sig i Modsetning til dens Princip's Idealitet. Men naar hin Idealitet har gennemtrængt Verdensvirkeligheden, da har den religiøse Bevidsthed ikke længer hin absolute Ret mod Verden som forhen, og naar den desmagtet vil paa-staae den, da saar den en abstrus, barek Karakter udadtil, og inderlig er den ikke længere det guddommelige Princip's Bevægelse, men Caprice, subjectiv Forstemthed; dette er Pietismens Karakter. Lagtet nu Ironiens moderne Form i Almindelighed erkjendes uberettiget af Forfatteren, saa er det dog ikke dermed Mening at frakjende den dens Ret mod den Trivialitet og Aandsløshed, hvori saavel Intelligensens som Livets Herlighed kan løbe ud, men da saadan Trivialitet kun har en ijsleret og indskrænket Stilling og ikke kan siges at gennemtrænge Verdenslivet i Almindelighed, har Ironien kun sin Plads som behersket Moment. Selvfølgelig kan man frakjende Ret til at optræde med det Profane, Naar i Tilværelsen, som endnu tør tredse Idealitetens Magt, men

*) I Forbigaaende sagt forekommer det os underligt, at Hr. Kiertegaard ikke har taget Hensyn til Afhandlingen „Protestantismus und Romantik“ i *Hall. Jahrb.*, som bestemtere og udførligere udvikler Romantikernes Ironi end Hegel.

da denne Modsatning er en forsvindende, en i Principet overvundet, altsaa „an sich“ magtløs, saa kan Bevidsthedens religiøse Bestemthed kun blive et Moment i dens universelle Liv.

Hr. Forfatterens Sprog er flydende, let, frit for al Indsnærvpen i Skoletermini; Fremstillingen er gennemtrængt af en vis Humør, som ogsaa vil gjøre Skriftets Læsning tiltrækkende for den blot Dannede. Derimod maa det dables, at der findes en Deel Allusioner og Hentydninger i Bogen, som vistnok de Færreste forstaae, og i hvilke navnlig Referenten ikke kan have den Vre at følge Hr. Forfatteren; ligeledes synes Forfatteren ofte at være mindre heldig, hvor han paa en meer positiv Maade har villet glimre med sin Vid; thi hvad der kan behage og passere i en Gade- eller Slaabrokspassiar, det gjør et ganske andet Indtryk ved den Præntension, hvormed det optræder i det trykte Skrift; vistnok kan det mere, det ville vi ikke negte, det har virkelig mere Referenten, men — ikke til Forfatterens Fordeel.

Bilag XIV til Side 135 flg.

Intelligensblade, udgivne af J. L. Heiberg, Nr. 24 (1 Marts 1843).

Litterær Vintersæd, hvoraf meddeles Slutningen S 288 L. 7:

Fremdeles er i disse Dage, ligesom et Lyn ved klar Himmel, et Monstrum af en Bog slaaet pludseligt ned i vor Læseverden; jeg mener den af to store og tykke Bind eller af 54 store og tættrykte Ark bestaaende „Enten—Eller“ af „Victor Eremita.“ Det er derfor nærmest med Hensyn paa Volumen, at Bogen maa kaldes et Monstrum, thi den imponerer allerede ved sin Masse, inden man endnu veed, hvad Mand der boer i den, og jeg tvivler ikke paa, at dersom Forfatteren vilde lade den see for Penge, vilde han faae ligesaa Meget ind som ved at lade den læses for Penge. Denne store Masse er en foreløbig Ubehagelighed, som man har at sætte sig ud over. Man tænker: „Har jeg Tid til at læse saadan en Bog, og hvad Garantie har jeg for, at Døffrelsen vil blive lønnet?“ Man føler sig underligt greben af selve Tittelen, idet man applicerer den paa sit eget Forhold til Bogen, og spørger sig selv: „Skal jeg enten læse den, eller lade det være?“ Vi leve ikke mere i Guldalderen, men, som bekjendt, i Jernalderen, og, mere bestemt udtrykt, i Jernbane-Alderen; hvad er det da for en besynderlig Anachronisme, at komme med en saadan sarrago i en Tidsalder, hvis Opgave det er at beherske de længste Afstande med den korteste Tid? — Endelig, efter alle disse Reflexioner og foreløbige Forhandelser, siger man: „Ligesaa godt springe i det, som krybe i det!“ Og nu springer man virkelig i Bogen, læser lidt hist og lidt her, for at faae en Mundsmag, der enten kan lokke til næiere Bekjendtskab eller bevæge til at afbryde det allerede stiftede. Som en godmodig Læser springer man dog i første Bind, inden

man springer i andet, det vil sige, man farer omkring i Enten, inden man farer omkring i Eller.

Man befinder sig altsaa for det Første i Enten, og her befinder man sig for det Første ikke godt, thi man mærker, at man har ikke nær saa god Tid som Forfatteren. Det er en ubehagelig, tactløs Spadseregang, naar man idelig har Følelsen af at ville være forud for Den, som holder En under Armen. Man støder paa mange piquante Reflexioner; nogle af dem ere maaskee endog dybsindige, man veed det ikke vist, thi hvor man troer at vane en Pointe (som Forf. constant kalder et Point), bliver man igjen desorienteret. Man bliver utaalmodig over, at Forfatterens ualmindelige Mandrigheid, Lærdom og stilistiske Færdighed ikke er forenet med en organiserende Gøne, der kunde lade Ideerne springe plausibelt frem. Alt synes drømmeagtigt, ubestemt og forseindende. For dog at have et positivt Udgangspunkt i al denne Negativitet, kaster man sig over en Bedømmelse af Scribes Lystspil „Den første Skjærlighed,“ men finder her, at Forf. har forvandlet det positive Givne til sit eget Lustcastel. Af en smul lille Bagatel har han villet gjøre et Mesterværk, og underlægger det en Tendens, der er lige den modsatte af den, som Scribe aabenbart vedkjender sig. Man hastet nu til „Forfærersens Dagbog,“ thi allerede Titelen antyder, at denne Production maa være mere staberisk end kritisk. Og paa en Maade finder man sig heller ikke stuffet i denne Forventning, men man væmmes, man ækles, man oprøres, og man spørger sig selv, ikke om det er muligt, at et Menneske kan være som denne Forfærer, men om det er muligt, at en Forfatter-Individualitet kan være saaledes beskaffen, at den finder Behag i at sætte sig ind i en saadan Character, og udarbejde den i sine stille Tanker. Diet falder paa Bogen, og Muligheden er godtgjort. Man luffer Bogen, og siger: „Basta! Jeg har Nok af Enten, jeg skal ikke have Noget af Eller.“ Men efter at den første ubyggelige Følelse er overstaet, gøtter man sig anticipando over det Rama-Strig og den Forkjettrings-Formular, som snart vil lyde fra alle Kanter, thi jaadan en Dosis, som denne, er nok hidtil ikke bleven budt vore Enerper, Spidslærter og seige Moralister. De ville Alle gjøre en Mine og opløste en Snadren, som om de bleve overraskede in puris naturalibus. Hvor ofte have de ikke i deres philistrøse Zoer lyst Forbandelse over Poesien, selv naar den dog blot benyttede sig af sin lovlige Frihed! Lad dem da nu faae denne gewaltige Salve, de kunne have magtig godt af den, det er ikke Meer end fortjent Straf.

Den, hvis Fremgangsmaade med Bogen jeg her har beskrevet, er „Man;“ Andet har jeg ikke sagt. Enkelte ville imidlertid være nysgjerrige efter at erfare, hvad det er for et Eller, som Forf. sætter imod et saadant Enten, og de begynde idetmindste at blade i det andet Bind. Og idet de nu her paa ethvert Punkt, hvor Tilfældet fører dem hen, støde paa saadanne Tankeslyn, der pludselig opklare hele Sphæren af Tilværelsen, ane de, at her maa være en organiserende Magt, som gjør det

Hele til et virkeligt Heelt, og nu begynde de, som ordenlige og samvittig-
hedsfulde Læsere, for paa dette Eller, og læse det hele Bind ud fra
først til sidst, Ord til andet. Under hele denne Læsning fængsles de saa-
ledes af Bogen, at de neppe kunne lægge den bort, de føle sig uafslædt
paavirkede af en sjelden og høitbegavet Mand, som af et dybt speculativt
Bæld fører den skjønneste ethiske Anskuelse frem for deres Blik, og gjen-
nemkrydser sit Foredrag med en Strøm af den piquanteste Vittighed og
Humor. Men hvad betyder da Bogens Titel? Det andet Bind er ab-
solut, her kan ikke være Spørgmaal om et Enten — Eller, og Bogen,
langt fra at gjendrive den Sætning, at Modsigelsens Grundsætning er
ophævet (S. 176), er tværtimod et Bevis mere paa dens Rigtighed.

Men de sidst omtalte „enkelte“ Læsere, som ikke indbefattes under
„Man,“ ville af Respect for den Forfatter, som har skrevet et saadant
Eller, atter tage hans Enten for sig, og læse det nøiagtigt igjennem.
Derefter ville de danne sig en bestemt Anskuelse af den Betydning, som
tilkommer hele Bogen, og endelig vil maaskee en Enkelt af de Enkelte
forelægge Publicum denne Anskuelse.

Bilag XV til Side 135. R. 6 flg. f. n.

Ladrelandet. 4de Aarg. Udg. J. F. Gjørdvad og E. Ploug; ansv.
Red. J. A. Hansen. Mandagen den 27. Febr. 1843. Nr. 1162.
Spalte 9330 flg.

Hvo er Forfatteren af Enten—eller.

Dette Spørgsmaal har allerede nogle Dage beskæftiget en Deel af
det læsende Publicum. Til trods for det meget Skarpsindige, der i denne
Henseende er blevet opbrevet, er man dog ingenlunde endnu sikker eller
enig betræffende Spøret. Sagen er da adhuc sub judice, og maaskee
kommer den aldrig videre, med mindre de, der i Anledning af dette For-
fatteriskab beklage, at Stokhusretten er bleven afflasket, skulde være i
Stand til at faae den indført igjen. I saa Fald vilde jeg ikke være den
Synder, mod hvem man skal have tilstrækkeligt moralsk Bevis, endnu
mindre vilde jeg være hans Ryg. Dog Stokhusrettens Gjenindsjæelse
bliver vel et pium desiderium, hvilket da ogsaa enhver Ven af Litera-
turen maa ønske; thi det var jo en meget streng Maade at opdage For-
fattere paa.

Langt fra at fordrifte mig til ved denne Artikel at ville bringe Spørgs-
maalet sin Besvarelse nærmere, vil jeg blot levere en historisk Oversigt
over de forskellige Esterforsknings, man i denne Henseende har anstillet.
Forskerne lade sig passende dele i tvende Classer. Nogle søge ved ud-
vortes Judicier at komme paa Spøret; Andre ved indvortes Ju-
dicier.

1) De udvortes Judicier.

De udvortes Judicier ere egenlig kun eet, at Bogen ikke har nogen

Forlægger, men efter al Sandsynlighed er udkommen paa Forfatterens Forlag. Denne Enhed skulter naturligvis en stor Mangfoldighed af Spor i sig i Forhold til Feresstillingen om Befestningens Stærkelse. En strøbfom Bergermand her af Staden holder for, at Udgivelsen af et saadant Værk maa koste en 30 til 40,000 Rbd. Han raisenairer saaledes. Det er meget kostbart at lade Noget trykke. Det Eneste, han har ladet trykke er et Avertissement i Adresseavisen, der kun var 4 Linier og dog kostede 3 Rk. Han mener vel, at det maa bringes i Anslag, at Befestningen bliver mindre i Forhold til Liniernes Antal, men desuagtet antager han, at en Bog med 36 Linier paa Siden og over 800 Pag., rigelig maa koste 30 til 40,000 Rbd. Det er derfor hans Mening, at ingen Mand herfra Byen er i Stand til at skrive en saadan Bog. Han gjætter paa Donner i Altona. Saavidt jeg veed, er denne Borgermand den eneste, der udelukkende holder sig til udbortes Indicier; de indvortes bekymrer han sig slet ikke om, saa længe det er vist, at Udgifterne ere saa store.

Andre, der havde lidt mere Kjendskab til de med Trykning forbundne Omkostninger, ansatte Udgifterne lavere, og staae derved allerede paa Overgangen til at sælge indvortes Indicier. Jo lavere Summen anslaaes, desto flere Spor. Man seer sig om i sit Bekjendtskab, hvo der eier en kjen lille Fermue, eller hvo der har saa sikre Udgifter, at han med Lethed paa disse kunde aabne et Laan. Naar man da finder Formues-Tilstanden at være som den søges, da er der Intet til Hinder for at antage, at den eller den kunde skrive en saadan stor Bog. I denne Henseende var det at ønske, at det snart maatte lykkes, at opdage Forfatteren; thi en saadan Tingenes Orden som den uærværende er høist generende for alle Pengemænd. Det er bekjendt nok, at Enhver, der eier Noget, i Almindelighed gjer en Hemmelighed af, hvor meget han eier; men i disse Dage er den One den Anden paa Halsen, Broder staaer op mod Broder, hvilket endog i pecuniær Henseende kan have ubehagelige Følger. Communalbestyrelsen vil saaledes ved denne Leilighed faae et ganske andet Indblik i Folks Formue end den hidtil har haft, hvilket kan give Anledning til, at Mange, der før kun betalte 3 Portioner Næringskat, nu blive anjat til 5, Præstepengene ville blive forhøiede o. s. v.

Før at danne en passende philosophisk Overgang til at tale om de Forskere, der af indvortes Indicier søge at opspore Forfatteren, vil jeg anføre en Mening, der i Paradoxi danner Modsetningen til den første. En Embedsmand i et af Collegierne antager, at man slet ikke tør reflektere paa det udbortes Indicium, da det i Danmark aldeles Intet koster, at faae Noget trykt. Han bevaaber sig i denne Henseende paa en mangeaarig Erfaring som Embedsmand. Dog denne Mening anfører jeg blot for at danne den philosophiske Overgang. Den har hverken hjemme under Afsnittet om de udbortes eller under Afsnittet om de indvortes Indicier, eller i Virkeligheden, den er den rene Overgang.

2) De indvortes Indicier.

At give en Oversigt over de mange Forskeres Bestræbelser i denne Retning, er vanskeligt, dog ville vi forsøge det.

Bogen bestaaer af 2 Dele. Nogle læse kun den første, Andre kun den anden Deel. Da der nu er en betydelig Forskjel mellem disse, saa faae de Enkelte en meget modsat Mistanke, eftersom de slutte fra 1ste Deel til hele Værket, eller fra anden Deel til hele Værket.

Nogle læse hverken første eller anden Deel, men offre sig ganske for den interessante Overveelse: hvo Forfatteren dog kan være. Man skulde troe, at disse i Betragtning af den rebelige Iver, med hvilken de gribe Sagen an, snarest maatte opdage Hemmeligheden. Dog skal det ikke være Tilfældet. I Stedet for at trække sig tilbage i Stilhed og, uden at læse Bogen eller at tale med noget Menneske derom, rent objectivt at tilspeculere sig Forfatteren, have de begaaet den Uforsigtighed at indlade sig med Andre. Ved denne Berøring ere de blevne Mediationen for de tidligere Differenser. Trods deres Redelighed faae de imidlertid de latterligste Resultater, alt eftersom de tale med En, der slutter fra første Deel til hele Bogen, eller med En, der slutter fra anden Deel til hele Bogen. For dog at have en Mening antage de, at der er to Forfattere, og det saa meget mere som Cancelliraad Friberg har ladet denne Sag staae naagjort.

Da Fortalen efter Fleres Forsikring, der alene har læst den, skal være forskjellig fra hele Bogen, antage Nogle, at der er 3 Forfattere. Denne Omstændighed har givet en lille Flok Anledning til at overbyde hinanden indbyrdes i dristige Hypotheser, der bevæge sig i Tallets Sphære. Denne Skare seer sig ogsaa i Stand til at fjerne Vanskeligheden med Trykke-Umkostningerne, da den antager, at der er saa mange Forfattere, at det Hele maaskee vil blive 5 Rdd. til Mand.

De, der trænge dybere ind i Værket, søge fornemmelig at opfatte Forfatterens Individualitet, som den afpræger sig i Stilen, og ad den Vej at opspore ham. Et hic diversi abeunt interpretes. Nogle antage, at det er et mugt Menneske, Andre, at det er en gammel Mand; Nogle, at det er et ryggesløst Menneske, Andre, at det er en retsindig Mand; Nogle, at det er et løst og ledigt Menneske, Andre, at det er en Embedsmand; Nogle, at det er en Febersvend, Andre, at det er en Egtemand.

Nogle see mere paa det Ydre i Stilen, og som finere Sagttagere fæste de især Blikket paa smaa Tilfældigheder, da det ikke undgaaer deres Skarpsindighed, at Forfatteren vel har søgt at skjule sig. En Theolog troer saaledes at have bemærket, at Værket forraader for megen philologisk Dannelse, til at det kan være af en Theolog. En Philolog troer at have bemærket, at Forfatterens philologiske Dannelse netop er saaledes, som man kan vente det af en Theolog; thi en Philolog vilde accentuere det Græske usigtigere.

Nogle, disse ere de snildeste af Alle, ere opmærksomme paa et ganske

enkelt Ord. Paa mangen underfundig Maade vide de at faae det anbragt, naar de tale med mistænkelige Personer, og passe da nseie paa, hvad Virkning det gjør. Paa den Maade vil det nok lykkes dem, og saavidt jeg veed har deres Forsøg allerede havt et ualmindeligt Held; thi Een af dem har paa et eneste Ord fanget 50 Forfattere af Bogen.

De fleste, blandt disse ogsaa Forfatteren af denne Artikel, mene, at det ikke er Umagen værd at bekymre sig om, hvo Forfatteren er; de glæde sig ved, at Forfatteren er skjult, for at de alene kunne have med Værket at gjøre, uden at generes eller distraheres af hans Personlighed.

U. F.

Bilag XVIII til Side 148. L. 14 f. u.

Corfaren. Nr. 129. Fredagen den 10de Marts 1843. Ansvarhavende Redacteur, Udgiver og Forlægger: D. Kragh, Kobbetrykker. Træsnittene af Kittendorff.

„Enten—Eller“ af Victor Eremita.

Det Første, vi hørte om denne Bog, og som vi da høre daglig endnu, var, at den var saa tyk. Hele Journalistiken, fra „Dagen“ til „Aftenbladet“, fra „Berlingske“ til „Intelligensbladene“, hævdede et Forundringsraab, sagde vel nogle saa Ord om den, men begyndte og endte med: Hvor den er tyk. Nogle af dem anmeldte den dog tillige, som om den var den tyndeste Bog af Verden: som om de paa een Dag havde kunnet læse den igjennem (den er 54 Ark i to Bind). De holdt næsten umiddelbart efter dens Udgivelse Lovtaler over den, de anpriste den som et Vidunder, „Dagen“ havde allerede af Indholdet sluttet sig til Forfatterens Navn, hvilket den syntes at ville antyde ved at sige, at Bogen var et Værk af en af vere ægte philosophiske Genier o. s. v.

Vi bleve usøgjerrige efter at faae at vide, hvad der havde forarsaget samme Larm i „Dagens“ og dens Collegers Bureau som et tykt Hoved, der stilles ind gennem Lugen til en Kestald og formerker Horizonten for Beboerne. Vi toge Bogen for os og læste den, og strax ved Begyndelsen gif der et Lys op for os.

Denne Forfatter er en mægtig Mand, han er en Landsaristocrat, han spotter over den hele Menneskeslæggt, viser dens Jammerlighed; men han har en Berettigelse dertil, han er en usædvanlig Mand. De Andre faae, at han stod der og pegede ud over Mængden, hvoriblandt de befandt dem, og sagde: „Hvilke jammerlige Mennesker!“ og strax løb de ved Hjælp af deres frie Entrée til Pressen op til ham, lænede sig fortrolig paa hans Skuldre og sagde: „Ja, det er sgu ogsaa nogle jammerlige Mennesker.“ Nu stode de jo ved Siden af ham og herte ikke til Mængden!

Det er nu i Grunden ingen Heltegjerning, saaledes at haane Mængden. Sine stelte Folk (iblandt hvilke Prof. Heiberg, der saa højt drog tilfjelds mod hele „Publicum“, er en af Heroerne) sige vel med Foragt

om de Anonyme, at de ere seige i deres Angreb; men vi ere ikke istand til at see synderligt større Mod hos dem, der med stor Larm angribe en Masse, af hvilken hver Enkelt roer sig undtaget, og altsaa Ingen værger sig. Da Don Quixote i Rustning og Plade angreb Faarestoffen, viste han mere Mod; thi han troede dog, at det var Hjender; men disse Folk vide sig ved deres Angreb saa trygge og lade sig dog bemidre for det Mod, de vise ved ene som en Samson at binde an med saa mange Philistre. Som sagt, ingen af Mængden troer om sig, at han er en Philister. Prof. Heiberg sætte sikkert noget Lignende; thi han erklærede tilsidst, at nu vilde han navngive hver Enkelt i Publikum, der gjorde sig skyldig i en Overtrædelse af hans Love; men, da han strax første Gang fik at se, at han denne Gang havde slaet paa Rjød og Blod og ikke paa et Lustbillede, holdt han strax første Gang op. (At Prof. Heiberg isøvrigt har Mod, tvivle vi ikke om, uden at vi dog ere istand til at udelede det heraf.)

Men, skjøndt nu Menneskeslægten, som Hr. Victor Cremita tager for sig, er en langt videre Kreds, er det dog hermed noget ganske Andet Thi deels er „Menneskeslægten“ et langt mere bestemt Begreb end „Publikum“, idet Alle kjende denne, medens Ingen veed, af hvem „Publikum“ egenlig bestaaer, deels kan Enhver overbevise sig, om det, der siges om Menneskeslægten, er sandt, medens man absolut skal have befundet sig blandt det „Publikum“, der tales om, for at kunne det Samme.

Denne Forfatter er altsaa en usædvanlig Mand; men, hvad der er det Usædvanligste, han er tillige et usædvanligt Væsen, forsaavidt Forfattereskabet angaaer: Han har paa egen Bekostning udgivet sit volumineuse Værk. Nogle have af denne Omstændighed taget Anledning til at bejamre vor Literaturs pecuniære Vilkaar og opfordret Publikum til at holde Forfatteren skadesløs ved at kjøbe Bogen. Efter det Begreb, vi have dannet os om Forfatteren, troe vi at gjøre ham en større Tjeneste ved at bede Publikum om det Modsatte. Han er, som to Gange sagt, et ganske usædvanligt Phænomen, og vi troe, at han sætter en Priis paa denne Usædvanlighed, at den er hans Forsængelighed. Det at skrive en udmærket Bog og faae den assat, er saa almindeligt, det kunne næsten Alle; men det at skrive en saadan Bog og selv maatte betale den, det at kunne med Frije beklage sig over en saadan Uretfærdighed, at have Noget, hvorpaa man med Villighed kan lade sit onde Humour gaae ud, det er en ganske usædvanlig Behagelighed — for den, der har Raad til at forskaffe sig den.

Hvad vi nu forøvrigt more os over eller glæde os til, er den Kritik, der vil komme over Bogen. En Kritik over denne 54 Ark store Bog kan neppe blive mindre end 55 Ark, og hvad vi derved allermest glæde os til, er, at Kritikens Forfatter ogsaa vil komme til selv at bære Omkostningerne ved den.

Bilag XVII til Side 47 overst.

Intelligensblade, udgivne af F. L. Heiberg. C. A. Reitzels Forlag.
Nr. 41—42 (1. Jan. 1844). S. 97—114.

Kirkelig Polemik.

I det Svenske Fjerdingaarskrift for Literatur og Kritik 4de Hefte læses S. 381 f. følgende Ord*): „Dette Vittighedsspil har en dybere Betydning, end der viser sig for et overfladisk Blik. Det berører en søm Side af Livet, i det det minder om, at Kirken endnu ei har vidst at bemægtige sig de mere Dannede, serdi den har været for fornem eller for ligegyldig til at tage deres aandelige Ledelse i Betragtning, eller dens Tienere for nedfænkede i eller for bundne til det Jordiske og Materielle til at lægge den høiere Ald og Kraft i deres Virksomhed, der giver Herredømmet ogsaa over de gienstridige Aander. Ialsald kan man ikke vente, at nogen Æsthetiker, eller de Mange, der have vandret sig trætte i Reflexionens og Ironiens Regioner, skulle finde sig opbyggede og omvendtes i Kirken, eller hente en Trøstens Draabe for et senderrevet Gemyt, ja: længe der fra Prædikestolene endnu høres den gamle Skoffikler-Moral og Hverdagstrivialiteter, man ligesaa godt kan sige sig selv hjemme i sin Sopha, eller de saa ofte gientagne Forsikringer, som den trætte Siel under Haab, Frygt, Bæven og Fortvivlelse har maattet opgive Tilliden til. De saakaldte Opvakte eller Hellige maae derfor sige, hvad de ville, saa nøies dog den uvære Tids Dannede ikke længer med den gammeltdags Christendom eller den gamle Tro, men kræve den fremsat i en ny og frisk Form, som ene et philosophisk Bad formaaer at skylde den; hvormed det gamle Skrivsprog ingenlunde taber sin Gyldighed, at: Jesus Christus er igaar og idag den Samme, ja til evig Tiid.“

Quot verba, tot pondera — dersom man ellers kan sige, at Det har Bægt, som nu ganske henhører til „Hverdagstrivialiteter.“ — Hverdagstrivialiteter? Det synes, som om Forfatteren kiender en Klasse Trivialiteter, som ikke ere hverdags, som altsaa vel maae være Søndagstrivialiteter; disse maae da vel tilhøre Præsterne, og have dog den Fordeel, at de kun høres cengang om Ugen, hvorimod saadanne Trivialiteter som Forfatterens nuomstunder kunne høres hver Dag. Saalænge de imidlertid kun høres fra Saadanne, for hvilke Kirken Intet er, og under alle Skikkelser Intet vil blive, uden i alt Fald en Gienstand for Bespottelse, er der ikke Anledning til at tage til Giennæle. Men naar disse Talemaader blive saa gængse, at selv de Bedre, fordi de have hørt dem saa ofte, begynde at holde dem for afgjorte Sandheder, da er der vel Opfordring til at spørge, om virkelig denne Vej, der begynder at blive alfare,

*) Af Rosend-Hansen i Anledning af „Enten—Eller.“

fører til Maalet, eller — for at bruge et andet Billede — om det ikke gaaer med disse Trivialiteter, som med alle andre, at de, der hengive sig dertil, vel en Tiidlang kunne svømme paa Overfladen, men, dersom de ikke itide reddes derfra, snart ville synke ned i det meningsløse Dyb.

Utsaa: „Kirken har endnu ikke vidst at bemægtige sig de mere Dannede.“ Endnu ikke — ikke i alle disse attehundredte Aar, i hvilke den har bestaaet, i hvilke den har bemægtiget sig den hele Deel af Verden, som vi her dog vel ere enige i at kalde den dannede? — Forfatteren vil maaskee svare, at han ikke har tænkt paa de gamle Tider, i hvilke han mueligen ikke erkjender nogen egentlig Dannelse, men kun paa de nyere. Vi tør altsaa ikke nævne Chrysostomus eller Augustinus eller Luther; men tør vi da heller ikke sige, at Fenelon eller Saurin, at Blunt eller Barbieri, at Herder eller Schleiermacher, Nitzsch eller Marheineke have vidst at bemægtige sig de mere Dannede? Forfatteren vil maaskee sige, at det just er saadanne Prædikanter, han fordrer, og at hans Klage just gaaer ud paa, at der ikke findes flere af disse, thi een Svale gjør ingen Sommer. Men i det vi nævuede de enkelte Navne fra forskjellige Tider og Steder, ville Læserne selv have erindret, at der i ethvert Land, til enhver Tiid have været Prædikanter, til hvilke Mængden af de Dannede strømmede, hvilke de beundrede — med Rette eller med Urette, men var det endog med Urette, da kunne vi desto mere bruge Forfatterens Udtryk, at Læseren havde „bemægtiget“ sig dem. At de vandt „Herredømmet ogsaa over de gienstridige Aander,“ tør vel ikke i nogen Almindelighed paastaas; jeg finder ikke heller, at Paulus har formaaet det, da han, naar han forgieves havde forsøgt derpaa, vendte sig fra de Gienstridige; og dog har Kirken i hans Tale bemægtiget sig saa stor en Deel af Verden. De mere Begavede ere sieldne, imidlertid har den „høiere Fld og Kraft“ aldrig været forbunden af Kirken, og mangen stille Flamme har brændt til Lys, Varme og Velsignelse, skjøndt de Gienstridige ikke bemærkede den, eller spottede den ved Siden af de Blus, de selv antændte. Det er let at henkaste saadanne almindelige Bestyldninger, som at „Kirken's Tjenere ere nedsejtede i eller bundne til det Jordiske og Materielle,“ men det er svært dermed for Sandhedens Domstol at møde den hele Skare fra alle Slægter og Folkslag og Tungemaal af dem, som troeligen have vogtet Helligdommen med fromme Hænder.

Men for at komme tilbage til den egentlige Anklage, at „Kirken har været for fornem eller for ligegyldig til at tage de mere Dannedes aandelige Ledelse i Betragtning,“ ville vi vende os ganske til den nærværende Tiid og til vort eget Fædreland, og saaledes vel bedst forebygge alle Exceptioner. I Hovedstaden findes naturligvis den største Forsamling af de mere Dannede; gaae vi da en Søndag omkring i Hovedstadens Kirker, da finde vi flere af dem meget talrig besøgte, endog stundom, ikke blot paa Høitidene, men paa de sædvanlige Søndage, naar Veierliget nogenledes begunstiger, næsten oversyldte; og see vi os da omkring blandt Til-

hørerne, bliver det i det mindste tvivlsomt, om ikke Fleertallet henhører til de mere dannede Classer. Og naar disse Tilhørere komme Nar efter Nar, og nye stedse komme i de Fratrædendes Sted, da maa dog vel „Kirken have vidst at bemægtige sig dem,“ eller dens Tienere forstaaet at tiltale dem. Gaae vi da omkring i de dannede Familiers Huse, ikke blot i Staden, men ogsaa paa Landet, da finde vi næsten i ethvert af dem en eller flere af de Prædikenamlinger eller andre Opbyggelseskrivter, hvilke jo dog ere udgaagne fra Kirken, og af hvilke stedse nye Samlinger, nye Optag finde villig Modtagelse; vi finde, at de læses, og i disse Tider stedse flittigere, i Familierne og af de Enkelte, naar der ere Hindringer for at komme i Kirken, og ofte ved Siden af Kirkegangen. Saaledes begriber jeg i Sandhed ikke, hvorledes man kan bestolde Kirken for ikke at tage de mere Dannedes aandelige Ledelse i Betragtning. Tværtimod har det ofte været Gienstand for min alvorligste Overveielse, om Kirken ikke nuomstunder tog altfor meget Hensyn paa de mere Dannede, om den ikke er bleven „for fornem eller for ligegyldig“ til at tage de mindre Dannedes aandelige Ledelse i Betragtning; og jeg har alene kunnet trøste mig, deels derved, at der i Hovedstaden, hvor denne Klage meest kunde have Grund, aabnes flere Kirker, saa at Enhver dog vel kan finde Tilfredsstillelse efter sin særdeles Trang, deels ved den Erfaring, at de Prædikener, der meest tiltale de mere Dannede, ogsaa giøre meest Indtryk paa Tilhørere af de lavere Classer, og at der ere andre Aarsager, hvis Udvikling ikke vedkommer nærværende Forhandling, hvorfors vi i disse Kirker forholdsviis see saa faa af Almuen.

Men det er vel mueligt, at Forfatteren ved de „mere Dannede,“ som han klager over at vi forsømme, tænker sig ganske Andre end dem, man pleier at kalde saa; han taler om „den nyere Tid's Dannede,“ og han synes dertil fortrinligen at regne, hvad han kalder „Æsthetikere, eller de Mange, der have vandret sig trætte i Refleksionens og Ironiens Regioner.“ Men see vi næiere til, skulde disse da ikke være de Halvtannede, de eensidig Dannede, de Misdannede? Forfatteren ytrer selv, at de trænge til, „at omvendes i Kirken.“ Nu bør der vistnok i Kirken være Foranstaltninger til at omvende Hedninger og Vantroer, men det er dog ikke Saadanne, der udgiøre Forsamlingerne i vore Kirker, og det kan dog i Kirkerne ikke være Prædikantens Pligt eller Ret, at vende sig fra dem, som komme der, og med hvilke han i det Væsentlige er enig, for at vende sig til dem, som kun ved et besynderligt Træk findes der, og med hvilke der skal begyndes forfra. Skal der udrettes Noget med disse aandelig og legemlig Velslygte, som, mætte og fede af deres Nydelse, sidde „biemme i deres Sophæ“ og vente paa, at uden nogen Anstrengelse fra deres Side et splinternyt himmelsk Jerusalem, som kunde pirre deres sløve Sands, skulde synke ned til dem, og imidlertid, for deres elendige Tilstand, anklage den hele Verden, og kun glemme at anklage een Gienstand, der rigtignok i sig selv er ubetydelig, men dog her er den

vigtigste, sig selv — skal der, siger jeg, udrettes Noget med disse, da maa det uden Tvivl være under Former, der ere saa langt fra Prædikensens, som mueligt.

Men skjøndt Forfatteren ogsaa forlanger „en ny og frisk Form,“ saa seer man dog, at han i den nye Form ogsaa vil have et nyt Indhold. „Endnu høres fra Prædikestolene den gamle Skoskiffer-Moral!“ Jeg tilføjer, at ikke let har nogen Fornemhed traadt mig saa oprørende imøde. Utsaa: een Moral for Skoskiffere, og en anden for dem, der neppe vide, at der er en Skoskiffer til, fordi de kaste deres Skoe hen, saasnart de trænge til at skilles! Der er Intet forbæveligere, end Fagen efter Genialitet. Hvilke Ulykker denne Syge har aastedkommet i Videnskaben, er vitterligt nok; men inden de videnskabelige Enemærker pleier dog, lidet snarere eller lidet senere, den gavnlige Tugt at komme til og udøve sit Embede; trænger derimod denne Genialitet ogsaa ud i Livet, hvor Skoletugten vanskeligt kan finde Sted, trænger den endog op paa Prædikestolene, hvor dog „Tugtens hellige Mand“ skulde have sit sidste Sted, om den ingenandens lød sig fornemme, da vil Livet snart løses af sine Sammensvindinger. Jeg har ogsaa læst det mærkelige Skrift „Frygt og Bæven,“ og hvad jeg endog kan have savnet deri, da visselig ikke en dyb religiøs Grund, ikke et Sind, der er mægtigt til at træde Livets høieste Problemer under Fine; det har levende mindet mig om det berømte Sted hos Jacobi: „Ja, ich bin der Atheist und Gottlose, der, dem Willen der Nichts will zuwider, lügen will, wie Dæmmona sterbend log, lügen und betrügen will, wie der für Drest sich darstellende Pylades u. s. w.“ (Jacobi an Fichte S. 32), hvoraf det dog ingenlunde er en Esterligning eller Esterklang. Men hvorfor hedder hiint Skrift „Frygt og Bæven?“ Fordi dets Forfatter levende har erkjendt, dybt har følt, med Sprogets hele Kraft har udtalt den Forsærdelse, der maatte gribe et Menneskes Siel, naar en Opgave var ham stillet, hvis Fordring han ikke turde undvige, og hvor dog hans Forstand endnu ikke kunde adspredde det Ekin, hvorefter Fordringen syntes at kalde ham ud fra den evige Orden, som ethvert Væsen skal underkaste sig. Saaledes har denne Kamp under Frygt og Bæven ikke det Mindste tilfælles med den velbehagelige Læsen, hvormed de moralske Genier hige efter at komme i saadanne Forhold, hvor de kunne vise, at de ikke forgieves have læst Schelling, at de ogsaa ere istand til „einzig, göttlich zu handeln.“ Ja „einzig“ vel, intet stikkeligt Menneske vil gjøre dem det efter, og maaskee vil den Mængde, som for alle Ting ikke vil have Moral tilfælles med simple Borgerfolk, tilraabe dem et „Göttlich!“ men desto længere ville de være fra at have handlet „gudelig.“ Der var en gammel Viis, man har kaldet ham Prædikerer; han var ogsaa en „Æsthetiker“ og havde forsøgt mangeslags Nydelsers, og selv i den Bog, han skrev, havde han „vandret sig træet i Reflexionens og Ironiens Regioner;“ men efter alt dette vidste han ingen anden Slut-

ning for sin Bog, end den, der nu har holdt saa længe ud: „Enden paa Sagen, naar Alting er hørt, er denne: frygt Gud, og hold hans Bud, thi det bør hvert Menneſte at giøre; thi Gud ſtal føre hver Sierning for Dom med alt det, ſom ſtaaet er, enten det er godt eller ondt.“ — Du gamle Jeruſalems „Stoflifter!“ ſølg du kun op med mig paa min Prædikeſtol; jeg veed ingen anden Ende paa Sagen, end den, du vidſte.

Det er ikke alene vor Moral, hvorover Forfatteren klager; han er ligesaa lidet tilfreds med vor Troeſtørelſe, thi „den nyere Tids Dannede neies ikke længer med den gammeltdags Chriſteendom eller den gamle Tro.“ De gammeltdags Former for Prædikener og Bønnebøger kan den nyere Tids Dannelsel handle med, ſom den ſiunder for godt, hvorvel ogſaa her et Nococo finder Sted, ſom synes at viſe, at det Gammeltdags ikke ſaa ganſke er at foragte. Men vi ſee, at det ogſaa er den gamle Tro, der ſtal aflejes af en ny. Vel er det kun et Par Aar ſiden Studenterne i Berlin ſang:

Den alten deutſchen Glauben,
Den ſoll uns Niemand rauben;

men i et Par Aar kan den nye Tid komme forſkrækkelig vidt. Vel synes Samvittigheden at ſlaae Forfatteren, i det han mindes „det gamle Skriftſprog, at Jeſus Chriſtus er igaar og idag den Samme, ja til evig Tid.“ Men derſom Forfatteren ikke ſkulde have vandret ſig attjor træet i Reſlexionens Regiener, indbyde vi ham til dog ſaa megen Reſlexion, at han ſiger ſig ſelv, om virkelig dette Skriftſprog kan beholde ſin Gyldighed, naar vi bortkaſte „den gamle Tro,“ naar vi, hvad enten i Letſindighed, eller „under Haab, Frygt, Bæven og Fortvivlelſe“ opgave Tilliden til de ſaa ofte gientagne Forſikringer.“ Jeg veed ikke ret, om det er Indholdets Forſikring eller Forſikringens Indhold, Forfatteren mener, at vi have maattet opgave Tilliden til; men i begge Tilfælde er Chriſtus bleven adſkilt fra Sandheden, og da er han ikke mere, eller er os ikke mere, i Dag, hvad han var tiiførn, og vi maae ſøge en anden Grundvold.

„Det kommer, det nye Evangelium,“ ſiger man os allerede i mere end et halvt Aarhundrede; og nu høre vi endog af nogle Stemmer den Jubel: det er kommet. — Hvor? J. F. Feuerbach's Religion der Zukunft? Eller, derſom man ſtammer ſig ved at nævne dette usle Skript, og viſer os hen til de andre, til hvilke det med al Riethed har fluttet ſig, og i hvis Kredſ det synes broderligen optaget: er da her et Evangelium? Ja, for dem, der have „udsørgtet“ (*ἀπηλγνζότες*, Eph. 4, 19), udsørgtet den dybe Sorg, hvori det Vædere forsvinder for det tvivlende Sind, for dem, der tykkes ſig frie, naar de kunne blive „frie for Aetſærdighed.“ Og er her noget Nyt? Ja, for dem, der have glemt, eller der aldrig have kiendt det Gamle, for dem, der mene at høre ny Viisdom, hvor de høre nye Phraſer. Diſſe ſrareguede, er den hele Aſgrøde ſaaere vel

bekjendt; det er kun, at man vil sfrue Tiden tilbage til det Punkt, da *Système de la nature* og dets Jævnligge fremkom. Fordommen er den samme, kun savnes der det Vid og den Mand, hvormed den dengang blev foredraget; vistnok var det Verdens Mand, men dog Mand, ligesom Mesphistopheles dog er en Mand, der negter, hvorimod en dum Diebel neppe endnu kan henregnes blandt Manderne.

Vi bede den Forfatter, hvis Angreb vi her have maattet møde, være forvisset om, at vi ingenlunde tælle ham blandt dem, der vente paa, eller der mene allerede at have annammet et saadant nyt Evangelium. Vi have med Glæde regnet ham blandt de Bedre, og beklage kun, at han ikke er kommen videre i ægte Dialektik, end at han har kunnet lade sig blinde af de „saa oste gientagne“ Talemaader, som „den trætte Siel“ længefiden har maattet opgive Tilliden til. Vi tvivle ikke om, at det kun er et uheldigt Udtryk, naar han synes at ville have den gamle Tro antiqueret; det viser sig tydelig nok, at han i Grunden vil have den holdt fast, men at han mener, at dette i disse Tider ikkun kan ssee, naar den fremsættes „i en ny og frist Form, som ene et philosophisk Bad formaaer at sskienke den.“

Ogsaa her maae vi tildeels modsigge, eller snarere forebygge Misforstaaelse, men herved er det vanskeligt at undgaae Misforstaaelse til den anden Side. Hvo vilde ikke anbefale et alvorligt, grundigt, philosophisk Studium? Hvo vilde ikke deri erkiende et af de kraftigste Midler mod den løse Snak, der nu saa oste bydes os som christelig Underviisning? Men derfor skal Philosophien selv ikke bringes paa Prædikestolen. Jeg for min Deel er aldeles enig med Schleiermacher deri, at Ingen kommer til Christendom ved Demonstration, ligesaa lidet som Nogen ved Demonstration kommer til Samvittighed eller til Ekshonhedsands; men hvad heri er oprindeligt i Mennesket, hvad der hører til Menneskets Natur og Væsen, det skal vækkes, næres, uddannes. Saaledes ogsaa den dybe Trang i Menneskehieret, som alene Christi Evangelium stiller. Lad os stræbe at tale til denne Trang, stræbe at lede Mennesket til „under Haab, Frygt, Bæven“ at erkiende, at han ikke kan opgive dets Forsikringer, dersom han ikke enten vil overgive sig til den Fortvivlelse, der endes med Jerhærdelse, eller evig gaae med „et sønderrevet Gemyt;“ lad os søge at lægge Evangeliets Balsam paa de blødende Saar, og lade den Sønderknupte fornemme dets Kraft; og da lede ham til at spørge sig selv, hvad der hindrer ham i at blive Troende. Ved at borttrydde de Hindringer, der endnu maatte være tilbage, kunne vi paa mange Maader være ham behjælpelige; men hører han til dem, som ikke kunne hvile, før de saae tilveiebragt en philosophisk Theorie af Christendommen, da maa han tillige have Hielp andenstedsfra, end fra Kirken, ligesom det ikke er i Værstedet, at Kunstneren kan docere en fuldstændig Kunst-Theorie. Ikkun dette tør vi forsikre, at, dersom Christendommen ikke først opgik for ham

i dens Hørlighed, da vil hans Christendoms Philosophie steds blive mager og usyldestgiørende. Philosophie er en fortræffelig Sag, men derfor er Prædiken ikke Philosophie, ligesom Prædiken er en fortræffelig Sag, men Philosophie er ikke Prædiken.

Det har for mig noget Hørende, at Mag. S. Kierkegaard steds heliger sine Opbyggelige Taler til sin afdøde Faders Minde. Thi ogsaa jeg har kjendt denne agtværdige Mand; han var en slet og ret Borger, gik fordringsfri sin stille Gang giennem Livet, havde aldrig giennemgaaet noget som helst philosophisk Bad. Hverledes skeer det da, at Sønnen i sin rige Dannelse, saa ofte han vil nedskrive opbyggelige Taler, steds vender Tanken hen til hiin Mand, der længesiden er indgaaet til Hvilen? Hvo der har læst den deilige Tale — eller lad os kun kalde den Prædiken — „Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet,“ vil forstaae det. Sønnen har, ligesom jeg, seet sin gamle Fader ved bitter Tab; han har seet ham solde sine Hænder, bøie sit ærværdige Hoved, han har hørt hans Læbe udsige hiint Ord, men tillige seet hans hele Væsen udsige det paa en saadan Maade, at han sætte, hvad han saa skönt udvifler om Job, at „ogaa Du er en Menneskænes Lærer, der ingen Lære havde at overgive Andre, men efterlod Slægten sig selv som et Forbillede, sit Liv som Veiledning for ethvert Menneske,“ der saa det; han har sæt, at den Gamle „havde i sit fromme Ord overvundet Verden, var i sit fromme Ord større og stærkere og mægtigere end den ganske Verden.“ Og hvad Sønnen der i Sørgehuset lærte hos sin gamle Fader, det nedskrev han i en Prædiken, som vil tiltale, vederqvæge ethvert sølende Hjerte, uagtet den ikke fører Læseren i noget philosophisk Bad, uagtet den Intet indeholder, som jo Enhver kunde „sige sig selv hiemme i sin Sopha“ — men sandelig ikke „sigesaa godt.“ — Det er ikke for at indskrænke min Tak for denne Prædiken, men fordi det hører til Sagen, at jeg spørger: gjøre de tre paafølgende Taler samme Virkning? Men hvis ikke, skulde det da ikke tildeels være, fordi det „philosophiske Bad“ kommer for meget tilsyne?

Jeg vilde have sluttet med Luthers Ord, som allerede paa et andet Sted ere anførte i lignende Anledning, men som man ikke mærker at være tagne til Hjerte: „Wenn ich in meiner Predigt sollte Philippum Melancthonem oder andere Doctores ansehen, so machte ich nichts gut's, sondern ich predige auß einfältigste den Ungelehrten, und es gefällt Allen;“ men hvo veed, hvad Luther er for „den nyere Tids Danne?“ Har man ikke læst i den Zenaiske Literatur-Tidende kort førend dens første — endnu ikke sidste — Henseren: „Luther war ein beschränkter Kopf!“ — Her det! det var vel en Katholik, der sagde det, men det var en tydsk, protestantisk, sachsisk Redaction, der lod det sige om en Mand, der var mægtig i Ord og Gierning som ingen Anden i dette Land, ved hvem Tydsklands egentlige Daad er indbragt, ved hvem Tydskland er, hvad det er: „han var et indskrænket Hoved!“ Hvad kunne vi da ikke vente

endnu at faae at høre om ham? Men da dog Goethe endnu indtil Videre gielder Noget — indtil Videre, thi hvo kan vide, hvad Wellingerne, efter Fr. Baader's bekjendte Signelse, i deres Gadekær endnu kunne faae ifinde at snaddre om den Høne, der udflaaffede dem? — men da Goethe vel endnu har nogen Autoritet, ville vi slutte med hans Ord, som i sin Tid Enhver kunde udenad, men som nu synes forglemte:

Wenn ihr's nicht süßt, ihr werdet's nicht erjagen,
 Wenn es nicht aus der Seele dringt,
 Und mit urkräftigem Behagen
 Die Herzen aller Hörer zwingt.
 Seht ihr nur immer! Leimt zusammen,
 Braut ein Ragout von anderer Schmaus,
 Und blas't die kümmerlichen Flammen
 Aus eurem Aschenbüschchen 'raus!
 Bewund'rung von Kindern und Affen,
 Wenn euch darnach der Gaumen steht!
 Doch werdet ihr nie Herz zu Herzen schaffen,
 Wenn es euch nicht von Herzen geht.

Dog, det er Tid at afbryde, thi jeg frygter, at Læseren ikke vil sige som Faust's Famulus:

Ich hätte gern nur immer fortgewacht,
 Um so gelehrt mit euch mich zu besprechen.

116. (3. P. Myfter).

Bilag XVIII til Side 149. L. 18 f. n.

En Jøde, Nouvelle af Adolph Meyer (Goldschmidt). Kbhvn. 1845. 1ste Udgave i Commission hos Eibe. 2den Udgave 1852. Høests Forlag. Priis 2 Rdlr.

Bilag XIX til Side 44 flg.

Berlingske politiske og Avertissementstidende. Udgivet og forlagt af Brødrene Berling, redigeret af M. L. Mathanson. 1845. Nr. 108. Tirsdagen den 6. Mai. Tre Spalte.

Literatur. Mag. Rjerkegaard: tre Taler; Livets Stadier. Som bekjendt er Helten i de gamle æsterlandske Eventyr i Anuindeligbed i Besiddelse af et eller andet Tryllemiddel, hvorved det bliver ham et Dieblis Sag at bringe sine Døster til Virkelighed i Realitetens Verden. Man skulde troe, at Mag. Rjerkegaard var i Besiddelse af en saadan Døsteskqvist, hvorved han i et Nu fremtryllede sine Skrifter, en saadan næsten til det Utrolige grændsende Productivitet har han i de senere Aar udfol-

det ved sin Skribentvirksomhed, dersom man tør troe Nygtet, der vel ikke tager Feil i at erklære ham som Forfatter til „Enten-Eller“ og den Række Skrifter, der aabenbart derivere sig fra samme Haand. En saadan Productivitet er ikke altid just en absolut Anbefaling, da den meget ofte er et Tegns paa Hastværksarbejde, men det er saa langt fra, at dette er Tilfældet her, at tværtimod hvert enkelt af disse Skrifter udmærke sig ved en Dybsindighed i Tænkningen, der forfølger sin Gjenstand til de mindste Traade, og derhos udsolder en sjelden Skjønhed og Elegance i Sproget, men især en Volubilitet i det, saa at ingen nutlevende dansk Skribent deri kan maale sig med Forfatteren. Naar vi dertil lægge, at der paa flere Steder aabenbarer sig en virkelig digterisk Aand, da kunne vi ikke tilbageholde det Tunge, at Forfatteren ogsaa vil forsøge sig i flere Retninger end i den blot filosofisk experimenterende, som hidtil har været den fremberstende hos ham. De tre Taler ved tænkte Leiligheder, som han nylig har skjenket os, ere aldeles aandelige Selskender til Forfatterens tidligere udgivne Taler og udmærke sig ved samme Skjønhed fra Formens Side og samme Righoldighed i Indholdet. Det er en Skriftetale, en Brudevielse og en Tale ved en Grav; i den første viser han, hvad det vil sige at søge Gud, i den anden udvikler han den smukke Sætning, at Kjærligheden i Ægteskabet skal overvinde Alt, endelig stiller han i den tredje Tale med gripende Kraft Dødens Afgjørelse som Slutpunktet for vor jordiske Tilværelse. „Livets Stadier“, en Samling af tre større Afsnit, som en Hr. Hilarins Begbinder har havt den Gædhed at besørge udgivet i Trykken, minder ikke lidet om „Enten-Eller“. I det første Afsnit, der fører Titelen: „in vino veritas“, træffe vi vore tidligere Bekjendte, Victor Eremita og Constantinus Constantius, i Selskab med Johannes Forførelsen, en Modehandler og en ung Mand, som Forfatteren endnu ikke har givet noget Navn. Ved de hylde Bægere afhandle de det gamle Spørgsmaal om Dvindens Betydning, men komme ikke til samme Resultat som Digteren, der erklærede hende for Skabers mest fuldendte Mesterværk: den ene af dem erklærer endog Moden for en Dvinde, fordi den er en Ubestandighed i Nønsens, der ikke kjenner til anden Consequens end den, stedse at blive mere og mere pinegal. Det følgende Afsnit indeholder en Afhandling af Asfessor Wilhelm (ogsaa en Bekjendt fra „Enten Eller“), hvori han leverer de nye Bidrag til Ægteskabets rette Opfattelse. Det tredje Afsnit indeholder en Lidelseshistorie eller rettere Forlovelseshistorie i Forfatterens bekjendte Maner. Skulde vi have noget mod disse Arbejder at indvende, da er det, at Forfatteren næsten synes os at have altfor god Tid til at anstille sine Reflexioner, hvilket gjør, at de undertiden falde noget i det Brede; imidlertid takke vi ham for den Nydelse, han har forskaffet os ved sine Bøger, og vi glæde os til, at han snart igjen vil lade høre fra sig.

Bilag XX til Side 148. L. 16 f. n.

Corsaren. Nr. 251. Fredagen den 4de Juli 1845. Ansvarhavende Redacteur N. L. S. Gram, forhenværende Contorist. Udgiver og Forlægger M. Goldschmidt. Xylograph Aagaard.

Ved i Anledning af det nordiste Studentermøde at karakterisere de idelige Toaletter som et ideligt Tractement med Bensusæg, hedder det bl. A. S. 3. L. 26 flg. f. n.

— — aandelig Tidelse er værre end legemlig (hvilket man kan overbevise sig om ved det Tanke-Experiment, om det f. Ex. ikke var mere Nydelse at spise tørt Brød og drikke Vand med Hilarius Bogbinder end at drikke Champagne med Hr. Boetius). (Formodentlig Boetius, udgiver af Aftenbladet 1843—44.)

Bilag XXI til Side 148. L. 13 f. n.

Corsaren. Nr. 269. Fredagen den 14de November 1845. Ansvarhavende Redacteur: A. Hoffmann-Lind, Informator. Udgiver og Forlægger M. Goldschmidt. Xylograph: Aagaard.

Literatur. Her hedder det bl. A. S. 14. L. 1—23 f. o.

Vore store Politici troe, at Alt dette*) er ligegyldigt. Naar blot Publicum vil læse deres Artikler om Almenvæbning, Consumption, Association, Schleswigholsteinisme o. s. v., saa maa gjerne det store kongelige Bibliothek brænde, og Universitetsbibliotheket med samt Madvig blive kastet i Kallebodstrand. Naar et Menneske troer, at Folkets politiske Dannelse nødvendigviis maa gaae Haand i Haand med den æsthetiske, naar man anseer et Digterværk som „Kong René's Datter“ for ligesaa vigtigt som en Talefrihedsaction og en Digter som Dehleuschläger for vigtigere end en Toastbringer som Hr. Ploug, saa flyve de i Flint og kalde En en indifferent Person, en principløs Karl, der ikke har Sands for Tidens store Opgaver, og man maa naturligviis med Ydmyghed finde sig deri. Gaaer man endnu et Skridt videre og sætter en Forfatter som Victor Eremita over Advocat Lehmann (hvilket vist er rigtigt, da Lehmann vil døe og blive glemt, men Victor Eremita aldrig døer) saa er Hundrede og Et ude, man bliver sat i Vand, og i hele Kongens Kjøbenhavn har man ikke en Ven, hos hvem man tør spise til Middag uden Fare for at blive forgiftet.

Bilag XXII til Side 140 flg.

Øra, æsthetisk Aarbog 1846, udg. af P. L. Møller. Udgiverens Forlag.
Et Besøg i Sorø,

Corpusseuilleton af P. L. Møller, S. 144—187. Heraf meddeles:

S. 158. „Mit første Besøg var hos Hauch.“ S. 159. „Om Aftenen var jeg i et lille Selskab, hvor der blev talt ganske fornuftige Ting

*) Litteraturens Forsald.

Ann. af Udg. af S. Kierregaards Bladartikler.

om forskjellige Gjenstande, hvoraf jeg vil sige at gjengive Et og Andet. Efter nogle gemvnlige Replikker om Veiret og dets Indflydelse paa Aarets Frugtbarhed, kom Taleu paa Bøger.“ S. 170—71. „Efter Wordet veyledes nogle Spørgsmaal og Svar angaaende Seres og Lektørernes Partikulærinteresser, og da der ikke vilde frembyde sig andet og bedre Stof, gled Samtalen atter over til Litteraturen. Man spurgte mig, hvad man i Kjøbenhavn sagde om Dehtenschlagers nye Stykke „Gjenfærdet paa Herlufsholm.“ S. 172—185. „Alt dette er vistnok ganske rigtigt,“ bemærkede vor Vært. Men for at gaae over til noget ganske Modsat, har Nogen af de Herrer læst det sidste Volumen af Philosophen med de mange Navne, „Gitarins Bogbinder“ troer jeg, han denne Gang kalder sig, eller Peregrinus Protens, som jeg kalder ham? han kan da umulig forlange, at den, der har Andet at bestille, skal kunne huske alle de barbariske Navne, han sætter paa sine mange Bøger?“

Den fornuftige Mand fra Landet og jeg bejaede Spørgsmaalet.

„Det er dog en Karl, som siger Sparto til alle vore danske og de fleste tyske Philosopher, ikke sandt?“

„Han har vist ikke havt nogen varmere Beundrer, end mig“, tog jeg Ordet, „men saa har jeg ogsaa desto større Ergrelse af den gølge og forbærvelige Brug, han undertiden gjør af sine udmærkede Evner, og som især culminerer i den sidste Afhandling af „Stadier paa Livets Vej.“ Hvad der allerede i „Enten-Eller“ fængslede Interessens, var denne Dobbeltpersonlighed, som med genial Videnskab havde gjenneintrængt Metaphysikens og Æsthetikens Mysterier, og i samme Dieblisk opgav disse Herligheder for at søge Hvile i et ethisk, ikke ganske uspidssborgerligt Liv. Herved betingedes første og anden Deels forskjellige litterære Værd. I den første mærker man Meesteren, som behersker sit Stof, og man træffer derfor næsten altid en rigtig, ofte en fortrinlig Form, som kun af og til forstyrres ved en skeptisk Dissonans af de Dæmoner, han i senere Skrifter har søgt at betvinge. I anden Deel seer man derimod Begynderen, den segende og vordende Personlighed, hvis Foredrag stadig „stripper ud i Mangelkanten“, fordi han ikke meddeler et befejret og organiseret Stof, men kun udvikler sit ethiske Begreb — skrivende. Som æsthetisk Praktiker og Experimentør kan han siges at have fuldbendt sin Udvikling, som moralisk Personlighed er han endnu en Mulighed; derfor er anden Deel, trods det Interessante i Dialektikens Anvendelse paa det sociale Liv, trods alle Glimt af Skjønhed og Aand i det Enkelte, mindre et Litteraturværk, end en Materialsamling.“

„Ja det er just det“, sagde en Anden, „jeg har med alle disse Skrifter (der ved Form og Indhold tilstrækkelig røbe et fælles Udspring), at hver Gang man troer at kunne hengive sig til en reen litterær Nydelse kommer Fors. En i Veien med sin egen ethiske og religiøse Udvikling, som Ingen egentlig spørger om, som kan privat være meget respektabelt, men ikke har læst Tegnet til den objective Litteraturs Langelinie; han be-

gaaer den samme Feil, som man har bebreidet Digteren Andersen, at han lader hele sin indre Livsudvikling foregaae for Alles Dine. Eligt kan da kun interessere, naar Foredraget hæver sig til virkelig Lyrik eller gripende Pathos, og derfor sætter jeg som litterært Produkt „Frygt og Bæven,“ brieft blandt alle disse Skrifter. Her er en vis Enhed i Grundtæne og Udtryk helt igjennem bevaret, og skjøndt en baade fysisk og moralsk sygelig Natur udtaler sig i denne convulsiviske Kamp for at vinde Troen „i Kraft af det Absurde,“ saa tillader dog Formen her at betragte Sønderknuselsen og Videnskabens som lyrisk Stemning. Som lyrisk Digt indtager denne Bog i mine Tanker en høi Plads i den nyere Litteratur, og kan stilles i Række med Byron, Fuschkin og „die ungtöttliche Comedie.“*) — Hvad jeg i det Enkelte mest beundrer hos denne Forf., er hans aandfulde Vid og den ægte Humor, hvormed han benytter Hverdagslivets Trivialiteter til at kapitelskæfte de mest ophøiede Tanker. Herhen hører ogsaa Polemiken imod Heiberg i „Forordene“, som ikke blot er Noget af det Vittigste, men ubetinget det Eleganteste, der er skrevet mod Heiberg, ja med Undtagelse af Lehmanns (?) Artikel om Avlsgaarden Hongueumont, og en Corsarartikel om Lehmann, erindrer jeg ikke nogen saa fortrinlig Polemik paa Dansk. Denne Forf. skulde Hr. S. Kierkegaard have valgt til Forbillede, da han sidst i „Fædrelandet“ polemiserede mod en Anmelder i „Berlingske.“ — —

„Jeg troer“, tog jeg atter Ordet, „at man lettest sammensætter de forskjellige Retninger hos denne Ff. ved at distiguere mellem en negativ og en positiv Side hos ham. Til den sidste regner jeg især hans individuelle religiøse Trang, hans lidenskabelige Higen efter at forjone Philosophien og Virkeligheden (som han ogsaa har gjennemexperimenteret i dets gehaltfuldeste Forgreninger) med Troen. Denne Retning udtaler sig rhapsodisk paa mangfoldige Steder i hans Skrifter, og det med en forbausende Fylde i Tanken og Følelsen, en ofte digterisk Varme, en Rigdom og Bektalenhed i Sproget, hvortil man neppe før har seet Mage. Foredraget minder stundom om Rousseau og Chateaubriand, men det giver i Gehalt meget mere, i Formen meget mindre. Skulde det lykkes ham nogensinde af denne rhapsodiske Gjæring at udfklare en organisk Livsfylde, da vil han blive en Skribent af første Kvalitet, et virkelig litterært Geni, dog troer jeg neppe det vil skee. Hvad derimod den negative Side angaaer, den dialektisk-kritisk-analytiske Retning, da er han her fuldkommen færdig (i begge Ordets Betydninger), og enhver yderligere Bevægelse af ham, synes at maatte føre enten til maniereret Selvgjentagelse eller til Desperation. I denne Retning har han imidlertid præsteret Overordentligt, og udviklet en sand Genialitet. Ingen dansk Philosoph, med Undtagelse af Sibbern, har med saa omfattende og udtømmende Grundighed fordybet sig i de forskjelligste Materier, og i sin Analyse af æsthe-

*) Af en polsk Digter.

tiste Problemer fremtræder han ofte som producerende Digter. Som hans bedste Færtjeneste, hvor han virkelig har bragt Videnskaben et nyt uslatterligt Udbytte, anseer jeg dog de Grundlinier, han i „Forskerens Dagbog“ har draget til en Philosophi af Kvindeligheden, et Stof der, saa rigt og tiltrækkende det end er, neppe tidligere har været bearbejdet. Men da jeg tog hans sidste store Bog „Stadier paa Livets Vej“ i Hænderne, var det næsten med en ubyggetlig Følelse. En saa overdreven, ja saa unaturlig Produktivitet kan maaskee være sund for Forsk., men for Literaturen og Læsere — aldrig. Produktionen synes at være bleven ham en fysisk Trang, eller han benytter den som et Medicament, ligesom man i visse Sygdomme bruger Aareladning, Kopsætning, Dampbad, Vomitiv eller dectige. Naar et sundt Menneske udhviler ved Sovnen, synes han at udhvile ved at lade Pennen løbe, istedenfor at spise og drikke mætter han sig ved at skrive, istedetfor at den ordinære Menneskenatur reproduceres ved et Foster om Aaret, synes han at have en Fjensnatur og at lægge Kogn. Tilfældet vilde, at jeg skulde begynde med det „psychologiske Experiment“: „Skyldig? — Ikke-skyldig?“ som udsylder de sidste 242 tætttrykte Sider. Her er han, som jeg havde befrygtet det, paa Afsveie. Her er Gjentagelser, Selvudhuling, glimrende Geniglimt og Tillev til Vanvid, endelig er den tidligere Færdigværen bleven til bare Færdighed og Metheden til en staaende Maneer, saa at Enhver kan aflure ham Kunsten. Han bekymrer sig ikke om Læsere; thi han skriver for sin Magelighed, ikke om et klassisk Forsatternavn, thi han skriver formløst; han bevæger sig i Sproget som en engelisk Clown, han gaaer paa Hænderne og slaaer Saltmortaler i det, men han har ingen Stil; thi han bruger overskødige Ord og siger Alt, hvad der falder ham ind. Indholdet i dette Reflexionens Danaidekar er en Forelskelses-, Forelselses- og Dødsagsbistorie, behandlet i Dagbogform. Hvert Afsnit har den maniererte Begyndelse „I dag ser et Aar siden“. Man træffer her et mandligt Individ, der har tabt Alt, hvad der constituerer Personligheden. Følelse, Forstand, Villie, Bestutning, Handling, Marv, Nerve- og Muskelkraft — Alt er gaaet op i Dialektik, i en steril Dialektik, der hvirvler sig om et uvisst Centrum, uvisst om det skeer ifølge Centrifugal- eller Centripetalraften, indtil den tilsidst langsomt forstumter. Han er bleven sig selv gjenemsigtig, ligesom Licentiaten (i Cervantes's Novelle), som troede, han var af Glas, og lod sig indpakte som en Flaske i Galm, for et at gaae itu. Ja Sammenligningen kan fortsættes endnu videre, thi Gjenemsigtigheden synes ogsaa hos vor Forsk. at være Følge af en Forgiftelse. Og det kvindelige Væsen, som lægges paa den experimentale Pinebænk, bliver naturligtvis i Bogen ogsaa til Dialektik og forstumter; men i Livet maatte hun nødvendigvis blive gal eller gaae i Feblingestæn. Lantegangen kan i Kortbed fremskilles omtrent saaledes:

I dag ser et Aar siden. Saa! nu er jeg da bleven forlovet. Nydelig er hun sandelig, men Pokker staaer i saadan en lille Som-

fru: hun kan ikke begribe, at jeg baade vil være forlovet, og tillige slaae op, at jeg baade vil slaae op, og tillige ikke slaae op, baade gifte mig og ikke gifte mig. Hun begriber ikke, at min Forlovelse er dialektisk, nemlig at den baade betegner Kjærlighed og Mangel paa Kjærlighed, at jeg baade agter at blive den kvit, og tillige stedse at holde mig paa Dnset's Spidse. — I dag for et Aar siden. Methoden duer ikke, den maa forandres. Hun mangler religiøse Forudsætninger, vi passe altsaa ikke for hinanden, og nærmer hun sig til det Religiøse, er hun ogsaa tabt for mig; hun maa gjøres fri, thi først da vil hun tilhøre mig, og hun kan da forlove og gifte sig med hvem hun vil, men hun er alligevel gift med mig, og saa fort i det Uendelige.

Hvis det maatte være den sunde Menneſseforstand tilladt her at træde til, vilde den maaskee i sin raa Umiddelbarhed ſige: Vil Du betragte Livet ſom en Diſſectionſtue og Dig ſelv ſom Cadaver, ſaa lad gaae, ſonderſlæg Dig ſelv ſaameget Du vil; ſaa længe Du ikke gjør Andre Fortræd, vil Politiet ikke forſtyrre Din Virkſomhed. Men at indſpinde et andet Vaſen i ſit Edderkopvæv, diſſekere det i levende Live, eller pine Sjælen draabevis ud af det, i Kraft af Experimentet, det har man dog ikke endnu Lov til, uden ved Inſectet, og har ikke allerede Tanken herom noget Kæbſelfuldt, noget Dyrørende for den ſunde Menneſkenatur? — Og dog har jeg udholdt at følge denne aandelige Epidemiløben, dette Inquiſitionſtribunal, ſom ikke ſlipper ſit Offer, før alle mulige Grader af Tanketortur ere gjenneſtaaede, jeg har endog ſtundom følt mig fængſlet af dette Sjælevaaleri; thi — den dialektiſke Bøddel drager af og til Klæde, der er Daſer i denne Orken, ſkjønne, blomſtrende, forfriskende Daſer, ſom Grundringen fra Latinkolen og Skilbringen af Bogholderen paa Chriſtianshavn. Diſſe og mange andre Enkeltheder ere ikke blot en ſand Digter værdige, men forudſætte en ſaadan. Dog jeg er maaskee gaaet for vidt. Hvad mener De, Hr. N. De har jo ogsaa læst Bogen?"

„Der maa være noget Sandt i Deres Ord,“ ſagde den ſornuſtige Mand fra Landet, „thi jeg har følt og tænkt mig omtrent det ſamme; det har virkelig koſtet mig nogen Anſtrængelſe at komme helt igjennem, og det er let at ſee, at den, der ſkriver ſlige Bøger, ikke gjør Regning paa mange Læſere. Det er langt fra, at man kan nægte denne Forfatter en uſædvanlig Dybde, en ſtor Skarpsindighed og en omſtændig Reflexion. Hans dialektiſke Talent, ſaaledes ſom han nu vel iſær ved at ſtudere Plato, har udviklet det, ſynes mig ſaa ſtort, at jeg Ingen kjenner, der heri kan maale ſig med ham; men — thi jeg har virkelig et betydeligt Men at lægge til. Dog maa jeg endnu først bemærke, at Selſkabet i Begyndelſen (in vino veritas) og den dialektiſke Modſætning dertil (thi Alt er hos denne Forfatter Dialektik, uden at den tilfredsſtillende oploſes i en høiere Enhed), en Egtemands Dagbog, ere ſkrevne med uſæd-

vanlig Fjnhed og røbe et overordentlig udviklet Talent. Men den abstracte Æsthetik, der aldeles ikke maa støtte sig til Ethiken og saaledes svæver i Luften som en Sky, er egentlig ikke Andet end en med poetiske Blomster smykket Epikuræisme, ligesom dens Modsætning, den fra Poesien bortvendte Ethik, den ægtefabelige Lykke, paa denne Vej grændser nær til Philisteri; — disse to Modsætninger, som Forfatteren med saa stor Uengsteligbed troer at burde holde ud fra hinanden, maa jeg rigtignof erklære for at være Udsøvelser paa begge Sider. Jeg troer det ikke muligt at virke poetisk for Alvor, uden at respektere Ethikens Fordringer, og heller ikke troer jeg, man kan leve et virkeligt og sandt Ægtefæb, naar det ethiske Forhold staaer blot og bart, saa at Poesien aldeles er afstregeset derfra. — Den egentlige Hjerne af det Hele (Forlovelsen og Opstaaelseshistorien) synes mig alene at være Istreven, for at Forfatteren kunde faae Leilighed til at udspinde de dialektiske Vansteligheder, en i Reflexionen ferskabt Sidel er istand til at opstille, i saa fine og lange Traade som muligt. En sliq Dialektik har jeg hert høist hyppekundre Menneiser, der stod nærvæd at beherskes af en fix Idee, at gjøre Brug af. Jeg maa tilstaae, at jeg aldrig troede det muligt at ødelægge sin umiddelbare Natur saaledes, som han (i denne Brevsamling i det mindste) lægger for Dagen at have gjort; Intet er friskt og ligefrem, Alt maa han reflektere sig til. Det undrer mig kun, at han er istand til at sove og spise o. s. v.; thi egentlig burde han saalænge veie Grundene for og imod, til han døde af Sult eller Svulstshed. Hans Reflexioner forekomme mig ligesom Daguerrottyper, hvor ikke blot, som i et ordentligt Maleri, de vigtigste og karakteristiske Træk ere optagne, men alle mulige, saa at det Hele bliver et forvirret Net og en vildsom Labyrinth. Med al hans Ferstand, saa er dog Reflexionen hos ham bleven til en uhyre Sygdom; hans Religiositet, der giver Afkald paa den hele Verden, for ene at søse med sig selv, og der bestandig troer at ligge paa „70,000 Favnes Dybde“, forekommer mig at være en Pusillanimitet, som Berherre og hans Engle maatte lee ad. En sliq religiøs Person, der Intet gider tage sig for, og der intet Skridt dover at gjøre, uden først at have beregnet alle de mulige Synder, han underveis kunde falde i, og bestandig staaer skjælvende og bærende paa eet Sted, er en Uting, der hverken kan finde Plads i Himlen eller i Helvede, men kun i Reflexionens forvundede Luft, hvori intet Væsen kan leve. Han ligner Pastor Schmelzle hos Jean Paul, der ikke vovede at røre sig af Pletten, fordi han hvert Dieblis frygtede for Selvfud. Kan en sliq uhyre Feiqhed være en sand Religiositet? Jeg erkjender ham imidlertid gjerne for at være en i aandelig Henseende meget begavet Forfatter; men han forekommer mig som en udlevet Uding eller rettere som en usædvanlig Intelligents med en sygelig Phantasi; blaseret synes han mig i høi Grad. Havde han levet under Forhelde, der havde uedt ham til ogsaa at bekymre sig om Andet end sine egne Grillen, saa havde han vistnok udviklet en høiere Kraft;

men nu staaer han som en Ireni over Irenien. Saaledes forekommer det i det mindste mig.“

*

*

*

Næste Formiddag drog jeg atter ud paa min Valfart til Berømt-
beden. Den findes, som sagt, næsten udelukkende og gjennem alle Gra-
dationer i Byens Gade. „Her,“ sagde min Cicerone, „boer Steen-
strup, som danner Epoche i de danske Terts Historie, og desuden er
berømt fordi han skjændes i Bladene med sin Gjenbo, Hr. Peder Hjort,
som paa sin Side er berømt ved sine 12 Paragrapher, en tydsk Gram-
matik og en Børneven. Denne var netop fraværende, som man sagde,
paa et Korstog for at omvende Slesvigholstenerne. Det gjorde mig
ondt, thi det er en Mand, jeg ret holder af, alene for hans Stils Styld.
Jeg betragter nemlig Stilen ikke nærmest som Produkt af et kunstnerisk
Talent, men som en moralsk Egenstaaelse. Den, som i Sandhed har en
eiendommelig Charakter — og kun han — har en Stil. Men P. Hjort
har virkelig en Stil, en Stil, hvorpaa man kan kjende ham fra andre
Forfattere, frijsk, livlig og klar, — fordi han har overvundet de conven-
tionelle Hensyn, og har Mod til at tale, som man siger, reent ud af Po-
sen. Dette er en Sjældenhed hos vore Forfattere, hvorfor kun saa faa
af dem have en Stil.

Længst nede i Gaden koncentrerer Berømtbeden sig ligesom i en
stor Bunte. Her boer Lektor Wegener, berømt ved sin Bondekrønike,
Lektor Lütken, berømt (blandt dem, der kjende ham) som udmærket Phi-
losoph af den skeptiske Skole, Adjunkt Blicher, berømt ved adskillige Over-
sættelser af Franck (der dog kunde være bedre), Tegnelærer Harder, be-
rømt som forhenværende Landskabsmaler, og Adjunkt Paludan-Müller,
berømt fordi han har en Broder, som er Digter. Høiere oppe igjen boer
Adjunkt Borup, berømt derved at han kan undervise baade i Musik og
Engelsk, hvilket slet ikke er noget musikalsk Sprog; og i en Udkant af
Byen boer endelig Rektor Bojesen, berømt ved nogle Feil i en romersk
Litteraturhistorie, som han ikke vilde rette i anden Udgave, bare fordi det
var Prof. L. Baden, der gjorde ham opmærksom derpaa.

Efter at have beseet Philosophgangen, hvorfra Badstjær ansillede
sine „Reflexioner“, og den vidtløftige Akademihave, kom jeg ud til Sken
paa den anden Side af Akademiet.

Her vijer sig en frodig Have, og paa en terræssiformig Skrænt et
venligt Huus, beslygget af Træer, med Væggene omslynkede af Ranker.
Det er Zingemanns Bolig. Han modtog os i sit lille Studieværelse
med stoppede Piber. Her fælte jeg mig næsten trykket af Berømmel-
sen; thi Væggen var øverst til nederst beklædt med Kobber og Lithogra-
phier af berømte Mestere, og Portrætter af alle mulige Digtere og andre
berømte Mænd. Man tager aldeles feil, hvis man tænker sig Zingemann
som den slanke, sørameriske Gestalt, Mange rimeligvis have forestillet sig

ved Læsningen især af hans Ungdomsdigte. Han er lav af Væxt og har langt mindre Udseende af en Digter end af en Forretningsmand. Dette er han da ogsaa i de senere Aar bleven, idet hans Tid for største Deelen maa have været optaget af hans Functioner som Director ved Akademiet og Udgiver af sine samlede Værker. Man kan sige, at han er en rigtig Poet for Danske. De Danske have nemlig en afgjort Lyst til at søge det komiske overalt, navnlig i hvad der er dem selv høit, og som de ikke forstaae. Naar nu en romantisk, poetisk Mandsretning a'præger sig stærkt og umiddelbart i en Persons Ydre, vil den dansk-nygterne Forstand let opholde sig derover. Men Intet af dette findes hos Ingemann. Han frembringer meget mere Indtrykket af en godmodig, jovial Embedsmand, med et Anstrøg af Satire. Og dog tilhører han som Digter fast utdelukkende Romantiken. Han har gjort alle dens Hovedbevægelser med. Først fulgte han den nytydste Romantiks Gane, der egentlig var en Romantik paa anden Haand. Siden gik han directe til den gedigne, oprindelige Romantik, som indeholdes dels i Middeldalberens Historie og Poesi, dels i den christelige Religion. Af de Forelæsninger, han holder ved Akademiet, roser man især dem over Eddapoesien. Maaskee er det de herhen hørende Studier, navnlig af F. Magnsens „Eddalære“, der have ført ham til endnu en tredje Romantik i en gennemført symbolisk Opfattelse af visse Naturphænomenener. Mærkeligt er det, at man hos ham, fremfor de fleste nyere Digtere, ikke sporer Paavirkning af de rigeste og mægtigste Mænd i den poetiske Verden. Hverken Homer og Grækerne eller Shakespeare synes at have talt til ham, og man finder i hans Værker kun svag Sympathi for Gøthe og den hele komiske Litteratur. Dette maa unægtelig medføre en og anden Ensidighed; hans idyllisk affondrede Ophold i Sersø og mangeaarige Gjernelse fra det bevægede Liv har vel ikke været uden Indflydelse i saa Henseende.

Før ligesom at udtømme den foraukte Berømmelse til sidste Draabe, besluttede jeg at udstrække min Pilgrimsvandring til den nærmeste Omegn. Det var især med Hensyn til Bredahl, som besidder en lille Landejendom en halv Mil fra Byen. Paa Veien derud, som slynger sig smukt omkring Søen og gennem Skov og kornrige Marker, seer man tilhøre Pedersberg Kirke paa en høi Bante, der skal indeholde store Skatte, ja i sit Skjød gemme „et helt Kongerige.“ Der har i gamle Dage staaet en Nøver- eller Nidderborg, hvad der omtrent kommer ud paa Et. Præsten der, Dr. Kjerlegaard, er ogsaa en berømt Mand, idet mindste fortjente han at være det; thi han har engang holdt den interessanteste Forelæsning, man i Mands Minde har hørt ved Universitetet i Kjøbenhavn. Efter at have besøgt de skønne Partier, som det kaffede og skovrige Terrain frembyder, og besøgt Enserup Skov, hvor den foraukte beau monde har sit Charlottenlund, begav jeg mig til Bredahl.

Ligesom Cincinnatus modtog Dictatorværdigheden, og Kong Pjast den polske Kongekrone, begge bag Ploven, saaledes traf min Ringheds Pilsen

fra danske Musen de „dramatiske Sceners“ Digter beffjæstiget med at fødre sine Heste. Man havde stildret mig ham som en mærk Misanthrop, der uiddrog sig det Nærværende og fornægtede sin Ungdoms Sympathier. Jeg havde ikke troet det, og hvor det glædede mig at erfare, at jeg havde Ret! Han modtog mig med Landboerens Gjæstfrihed og med Digterens Næbenhed og Varme. Den philosophiske Livsbetragtning kan vel blive staaende paa et tilbagelagt eller „forældet“ Standpunkt — og tværtimod at være Misanthrop, hylder B. netop philanthropisk-rationalistiske Anskuelser — men Digterhertet ældes ikke, det staaer aabent for stjerne Indtryk, som enhver Tid frembringer dem. Den, Musen engang for Alvor har taget i Favn, kan aldrig blive slev og kold for det Edleste og Høieste, som bevæger et Menneskebryst. Hans kraftige Skikkelse er vel briet af Tiden og af et gammelt rheumatisk Onde, men Panden er høi og ædel, og seer nok ud til at have undfanget hine mægtige Phantasibilleder, hine grandiose og glødende Skildringer, hin mandig-djerve Veltalenhed, hvori et stort Menneskehjerte synes at omfatte Universets Glæde og Smerte. En saadan Natur kan maastee bries men ikke omstøbes af verdslige Betyrninger; og om han end ikke just har faaet Ondt i Dinene af Lykens Solstin*), saa kan dog et Liv, der hengled under landlige Sysler i en Natur af saa formildende og rolig Skjønhed, med en Rosenhave udenfor Vinduet, og venlige Familieomgivelser, ikke have været ganske fattigt paa Glæder. Og hvad der i Begyndelsen kan være forstyrrende for aandig Syslen, det vænner man sig efterhaanden til. Saaledes har han i sin Vinterstue, medens Børnene og Dyndet sladdrede og støiede ved den modsatte Bordende, digtet og nedskrevet afskillige af de skjønneste Scener i sine Dramer. Heller ikke maa man troe, at han nu har afflediget sin Muse eller hun ham, han nedskriver endnu, hvad der i Marken eller Paden former sig for hans Tanke, og han har en betydelig Mængde Manuskripter liggende, deriblandt en Række nye Dramer. Savner man i dem for en Deel den tidligere Phantasirigdom og Kld i Foredraget, saa er' igjen Livsanskuelsen mere mild human, og Anordningen befindigere. De ere imidlertid endnu noget episodisk anlagte og beregnede mere paa Charakterfremstilling, end paa theatralisk Effect; og hvor findes vel en Boghandler, der besidder det frygtelige Heltemod at forlægge dramatiske Arbejder, der ikke have passeret Theatret, ja ikke engang ere bestemte for det? — Nei, vore Boghandlere ere meget fornuftigere end som saa, de sige til dem selv: „vi leve nu engang paa en Tid, da det er vedtaget at tale overmaade meget om Ideer, men ikke at handle for dem; hvorfor skulde vi sætte os op mod Tidsaanden og resifere at blive Martyrer?“ — Bredahls Samtale røbede en klar Aand, livlig Tankebevægelse, og levende

*) Han erholdt saaledes netop paa sin Bryllupsdag Efterretning om at den betydelige Formue, han besad eller kunde vente, var gaaet tabt.

Interesse for Litteratur, Poesi og Kunst. Den bragte ogsaa jævnligt Glimt af det sørgelige Vid og Humor, der kjendes fra hans Værker. Der gives nemlig to Arter af Vittighed, den lette zirlige og glatpolerede fransk, og den burlest-lunefulde, men tunge og hjærve, som er af engelsk og nordisk Oprindelse, og især bekjendt fra Shakespeare og Sagaerne. Det er i Principet den samme som gjensindes hos Dehlyenschläger, Grundtvig og Bredahl, men den forstaaes og yndes i Almindelighed ikke af vor Tids sippede og raffinerede Slægt.

Først ud paa Natten tog jeg Afsted, for næste Morgen at tiltræde Tilbagereisen med en Fragtvogn. — — —

Bilag XXIII til Side 149 flg.

Lædrelandet, Udgivere: J. F. Giærdvad og C. Ploug; ansvarlig Redacteur: E. v. G. M. Strøhm. 6te Marg. 1845, Nr. 2079, Mandagen den 29. December. Spalte 16665.

Til Hr. Frater Taciturnus,
Høvidsmand for 3die Afdeling af „Stadier paa Livets Vej.“

Idet jeg ret meget takker Dem for den Opmærksomhed, saa hurtigt at have anmeldt en Artikel af mig i „Gæa“ for 1846, maa jeg dog tilsæde mig at tilsæie en lille ærbødig Bemærkning. Da den „Samtale“ i „Gæa“, som De har anmeldt, indeholder en almindelig Betragtning over visse literaire Productioner, finder jeg ingen Anledning til at discutere det enkelte Punct af samme, hvortil De har knyttet deres Bemærkninger; Artiklen maa i sin Helhed staae eller falde ved sig selv. At en Fors. ikke ønsker at kritiseres, kan Kritiken naturligvis ikke indlade sig paa, og den kan ikke engang gjøre nogen Undtagelse med Hr. Frater Taciturnus. Til med Sikkerhed at afvæbne Kritiken vil De neppe finde andet Middel, end — ikke at lade Deres Skrifter trykke, hvorved De tilslige vil opnaae, hvad De synes at sætte saa høi Pris paa, kun at have „een Læser“.

Hvad jeg har at bemærke, er en lille factisk Urigtighed, som — for medentlig ifølge en meget ifsem Læsning — har indfneget sig i Deres Referat, hvor De i Anledning af hin Samtale siger, „at Scenen er i Hr. Prof. Hauchs Hus og han selv deltagende i Samtalen“, osv. Dette, som De endog oftere varierer, er, besynderlig nok, en fuldkommen Feiltagelse, og noget Saadant findes ikke med et Ord omtalt i „Gæa“, hvilket Enhver kan overbevise sig om ved at slaae op paa det paagjældende Sted. Ja, end ikke en eneste af de talende Personer er nævnt ved Navn, hvilket vilde have været saa meget vanskeliggere, som Samtalen (hvad en rolig Læser let vil kunne slutte sig til) ikke i Virkeligheden har fundet Sted, men kun er en opdigtet Indklædning for nogle kritiske Bemærkninger, der ikke alle synes at have behaget Dem.

Jeg tilstaaer, en Oplysning som denne hører ikke til de behageligste

for en Forfalter at skulle meddele, imidlertid forekom den mig i nærværende Tilfælde nødvendig, da mulig ikke Enhver vilde falde paa, at Deres hele Artikel var Ironi, hvilket først faldt mig ind, da jeg kom til Slutningen og saae, at De kalder Dem „Frater Taciturnus“ i samme Dieblit, som De har holdt en Tale paa meer end 5 tætttrykte Spalter (seruden Noter) om Dem selv og

Deres ærbødige
B. P. Møller.

Bilag XXIV til Side 149 flg.

Corfaren, Nr. 276. Fredagen den 2den Januar 1846. Ansvarhavende Redacteur: N. Hoffmann-Lind. Udgiver og Forlægger M. Goldschmidt. Kyalograph Magaard. 2den, 3die, 4de, 5te og 6te Spalte.

Hvorledes den omvandrende Philosoph fandt den omvandrende virkelige Redacteur af „Corfaren.“

Det er en mærkvaerdig Geschichte, som Hestehandler Nathanson pleier at sige.

Den hemmelige, virkelige, veritable Redacteur af „Corfaren“, han, om hvem der har været saa stærkt Spørgsmaal som efter Casino-Actier, han, for hvis Skyld Udgiveren af „Corfaren“ uskyldig blev sat paa Band og Brød og dog ikke bekjendte alligevel, han, efter hvem Gudenrath, Leerbeck, Normann, Paulsen og Falkenthal have søgt saa ivrig som efter den Mand, der slog Agenten paa Hovedet med en Stok, og som dog, lig Coronato, den store venetianske Bandit, hver Uge har ladet høre fra sig, undtagen naar han blev lagt under Beslag — han er nu fundet. Han er fundet ved et reent Tilfælde, da man allerede havde ophørt at søge efter ham (som det altid gaar ved slige Leiligheder), han er fundet som en Sypose eller en Tegnebog, og den retfindige Finder har fremlyst ham i „Fædrelandet“, uden at forlange nogen Douceur derfor.

Det mærkvaerdige Tilfælde, hvorved Alt kom for Dagen, er dette: Der lever her i Byen en stor og berømt Eremit og Philosoph, kaldet: Frater taciturnus eller den tause Broder. Dette er dog kun hans Eremitnavn, han har et andet, hvorunder han hver Dag spadserer paa Gaden; men det vilde være en Indiscretion at nævne det. Ham havde Coronato den Frygtelige betroet sig til. En Aften vare de gangne hjem sammen fra et Bold; Punschen havde været stærk, Himlen var blaa, Maanen seilede i stille Majestæt paa den — det var et af de Dieblikke i Livet, da Hjerterne aabne sig. Coronato tog den tause Broders Arm

(Her følger et Træsnit, forestillende to besjænkede Personer, der gaae Arm i Arm.) og sagde: Bruder! Jeg vil betro dig Noget. Min Velsærd, mit Liv afhænger deraf; men Du skal see, hvor megen Tillid jeg har til Dig: Jeg er Coronato, den veritable Redacteur af „Corfaren“. — Jeg skal,

Gud straffe mig, ikke sige det til Noget, svarede Frater taciturnus, den tause Broder. — Lad os saa gaae ind og drikke nok et Glas Punsch, sagde Coronato. — Ja, lad os det, sagde den tause Broder.

Nu udkom et Par Dage før Juni „Gæa, æsthetisk Aarbog for 1846“, og deri stod en Kritik over Frater taciturnus's Skrifter, af Hr. P. L. Møller. Artiklen var hvas og kunde godt kaldes en Corsjar-Artikkel, en lumpen, nederdrægtig Artikel. Da Frater taciturnus, den tause Broder, saae dette, sagde han: Saa skal Folket nie længer med Hemmeligheden!

Han op til „Fædrelandet“. Ligesom han kom ind af Døren, ifreg han: Nu vil jeg navngive den hemmelige, egenlige Redacteur af „Corsjaren“. — Det er fortræffeligt! sagde Fædrelandet; det er netop vort Princip; i vort Nr. 2052 have vi selv erklæret, at under visse Omstændigheder er det ikke alene forsvarligt, men kan ogsaa gjøre god Virkning at navngive anonyme Forfattere . . . hvem er det ellers? — Det er Ud-giveren af „Gæa“, P. L. Møller. — Det er jo ypperligt; men er De ganske vis derpaa? — Om jeg er? En Aften, da vore Sjæle aabnede sig i sympathetisk Harmoni, kastede han sig til min Barne og betroede mig det, og jeg bandte endda Gud straffe mig paa, at jeg ikke vilde sige det; men nu har han jo været saa lumpen at sætte mig i „Gæa“, nu fortæller jeg det. — Det er meget rigtigt, Hr. Frater taciturnus; Taus-
hed er rigtignok en Dyb, men Alles mit Måden, som Tydsken siger. Til-
lader De blot, at jeg giver Dem et Raad? — Jo, om De vil! thi jeg er meget echaufferet i dette Sieblik. — Ja seer De: Om De nu ogsaa navngiver ham, saa er han jo dog ikke aldeles ruineret; thi der gives endnu Folk, som ansee „Corsjaren“ for et taalelig godt redigeret Blad. Men det er et lumpent, et utaknemligt Blad, som ikke engang staaer mig, Fædrelandet; og jeg kan ikke rigtig komme det tillivs. Naar nu De erklærer, at „Corsjaren“ er et væmmeligt Blad, saa staae vi to Fhuer med eet Smæk; thi Folk ville naturligtviis troe Alt, hvad der bliver sagt af Dem (Fædrelandet bukker ærbødig) Danmarks største Philosoph, Dan-
marks genialeste Mand, Forfatter af Danmarks tykkeste Bøger.

O, De er altfor god! svarede Hr. Frater taciturnus og fleg beife-
den Dinene ned: De seer med Beuskabets Dine! Skulle mine Ord have Bægt, saa maa det være, fordi de blive udtalte i Danmarks bedste Blad, redigeret af Danmarks største Toasttaler.

O, jeg be'er!

(Her følger et Træsnit, som forestiller to Personer, der complimentere hinanden.)

Da den gjensidige Nærelse havde sat sig, bragte „Fædrelandet“ Pen og Blæk, og Frater taciturnus satte sig til at skrive.

Det er dog Gewaltig, saa Pennen kan løbe, sagde han, da han pus-
siede et Sieblik; men jeg er ogsaa skrækkelig hidsig. Nu har jeg erklæret P. L. Møller for Redacteur af „Corsjaren“, og jeg har gjort det med saa-
dan en Bestemthed, at imorgen maa Cancelliet tage ham ved Bingebenet.

Fædrelandet. Ja, det er godt nok, store, geniale Philosoph; men

Corfaren selv! Glem ikke Corfaren! Væg for Guds Skyld ikke Fingrene imellem.

Den tause Broder (bytter Pennen paany.) Vær kun rolig; nu slaaer jeg den ihjel; De kan gjerne bestille Begravelsen See, saa! Nu er det gjort! Nu skal De desuden see et lille Beviis paa min Fidsfighed. Det fordømte Blad kunde faae isinde at sætte mig deri og gjøre mig udødelig, udødelig i Corfaren — min Ven! det holder jeg ikke af. Veed De, hvad jeg har sagt for at udgaae det?

Fædrelandet. Nei, ubeskrivelig store Mand!

Den tause Broder. Det maa De nok sige; det var De aldrig falden paa. Jeg tilføier: „Gid jeg nu maa komme i Corfaren.“ Tanke-Experimentet er dette: Enten kommer jeg nu i Corfaren*), eller jeg kommer der ikke. Kommer jeg der, saa har jeg selv bedet derom, og saa beviser Corfaren mig altsaa en Tjeneste. Kommer jeg der ikke — naa, Hurra! saa kommer jeg der ikke! det er jo netop det, jeg vil.

Fædrelandet (med taarefyldte Øine) Store, store Mand!

Den tause Broder. Forstandige, smagsfulde Blad!

Fædrelandet (gjør et Sæt) Men det falder mig ind: De behøver jo ikke Tankeexperimentet! Nu nysseus slog De jo „Corfaren“ ihjel.

Den tause Broder. Det er s'gu ogsaa sandt! I min Hastighed havde jeg nær glemt det.

Fædrelandet. Jeg er saa glad over denne Affaire, som om hele Verden vilde spise Hestekød iaar den 13de Januar.

Den tause Broder. Og jeg er saa glad, som om Heiberg havde faaet en af mine Bøger i Brangstruben.

Fædrelandet. Jeg troer, jeg i den Anledning vil gjøre mig en Ridetour paa en Herredsfoged.

Den tause Broder. Jeg vil gjøre Noget for de Fattige. Jeg vil tænke mig det Tankeexperiment, at jeg har givet en fattig Kone med fem smaa Børn en Rigsbankdaler. Tænk Dem hendes Glæde! Tænk Dem de ustyrbelige Smaa see en Rigsbankdaler!

Fædrelandet. De er en adelig Mand!

Den tause Broder. Jeg er i godt Humour, derfor er jeg velgjørende. Jeg er glad, De er glad, vi ere glade.

Begge. Hurra!

Efterpil.

Corfaren. „Gratulerer hver især!

Gratulerer hver især!

Til Deres Sommerleilighed.“

Begge. „Vi sige mange Tak.“

*) Fra 1846 blev S. Kierkegaard med Karikaturtegning en staaende Artikel i „Corfaren“.

Num. af Udg. af S. Kierkegaards Bladartikler.

Bilag XXV til Side 127. L. 14 f. n.

Mag. S. Kierkegaard's „Johannes Climacus" og Dr. H. Martensens „Christelige Dogmatik". En undersøgende Anmeldelse, af N. Nielsen, Professor i Philosophien. Reitzels Forlag. Kbhvn. 1849. 72 St.

Bilag XXVI til Side 127. L. 12 f. n.

Om den indbildte Forsoning af Tro og — Viden, med særligt Hensyn til Prof. Martensens „Christelige Dogmatik." Kritisk polemisk Afhandling af Mag. P. M. Stilling. Hos Reitzel. Kbhvn. 1850. 48 St.

Bilag XXVII til Side 121. L. 17 f. o.

Om Hymngthed. En Afhandling af Magister Zenthen, Sognepræst i Sorre. Hos Gyldenbal. Kbhvn. 1851. 72. St.

Bilag XXVIII til Side 48. flg.

Om det borgerlige Egteskab. Bidrag til en alsidig, upartijf Bedømmelse af denne Institution, nærmest fra Kirkens Standpunkt. Af Dr. A. G. Rudelbach. Forlagt af Otto Schwarz. Kbhvn. 1851. 48 St.

Bilag XIX til Side 73. L. 16 f. o. og S. 88. L. 18 f. o.

Nyt Theologisk Tidsskrift, udgivet af Dr. C. E. Scharling og Dr. C. L. Engelstoft. Femte Bind, 1854. Reitzels Forlag. Den apologetiske Bestanddeel i Biskop Mynsters Prædiken, i Anledning af „Prædikener holdte i Norene 1851—52", fremstillet af J. Paludan-Müller, ref. Kpl. ved Budolphi Kirke i Aalborg. S. 110—180.

Heri hedder det bl. a. S. 113—114:

Der er ingen, som er bekendt med Biskop M.'s Prædiken, der vil opfatte denne i sin Helhed som en Bedspædiken. Og dog ere alle Bedspædikenens Elementer i rigt Maal tilstede i den; den vender sig mod Verdens Vildfarelse og Synd i dens hele Udstrækning, og der er neppe nogen Ytring af denne, indvortes eller udvortes, som den ikke blotter og dømmer. Bevijet herfor kan Enhver finde næsten overalt, hvor han vil see efter, navnlig i Samlingen af „Prædikener paa alle Søn- og Helligdage i Noret". Det vil ogsaa kunne sees, at det ikke er i milde eller lempelige Ord denne Prædiken blotter og dømmer Vildfarelsen og Synden i Verden; den styrer ikke de kraftigste Udtryk, de stærkeste Farver, frygter ikke for at lade Christendommen træde frem i hele sin Strengthed ligeoverfor det verdslige Sind. Som et enkelt Exempel blandt mange andre ville vi nævne Prædikenen „om Reenhed i Hjerte og Levnet" af den nys-

omtalte Samling. Og dog er Biskop M.'s Prædiken i sin Helhed ingen Bødsprædiken. Hvorfor da ikke? Saavidt nærværende Forsf. har opfattet den, fordi den i sin Helhed mere vil forsvare Christendommen end angribe og domme Verden.

Bisnæk kunne Landens Vaaben til Forsvar for Christendommen ikke bruges, uden at de tillige maa blive Angrebsvaaben med Alt, hvad der staaer den christelige Sandhed og det christelige Liv imod. Men enhver Virksomhed staaer dog sit Præg af den Opgave, den stiller sig, og som den søger at løse. Den egentlige Bødsprædiken sætter indenfor Kirkens Gennemærker Forskjellen fast imellem det Christelige og Ikke-Christelige. Dette gjælder vistnok ogsaa om Biskop M.'s Prædiken; men den egentlige Bødsprædiken sætter denne Forskjel fast for at dæmme alt, hvad der betegnes som stridende med christelig Sandhed og Tro. Dommen er dens Opgave, dens Hensigt, vel ikke for at ferdømme, men, naar den ikke overstrider sin Bemyndigelse, for at vække og frelse. Den indlader sig ikke paa at forsvare Christendommen, men svinger Landens Vaaben til Angreb, vis paa, at Christendommen vil forsvare sig selv, naar først Frygten for at fornægte dens Fordringer er trængt ind i Hjertet. — Men saaledes stiller Biskop M.'s Prædiken sig ikke ligeoverfor Verden. — — —

Bilag XXX til Side 57 flg. og 77. Lin. 5 f. n,

Prædiken, holdt i Christiansberg Slotskirke paa 5te Søndag efter Hellig Tre Konger, af H. Martensen. Keitzels Forlag. Kbhvn. 1854. 16 S.

Bilag XXXI til Side 58. L. 7 f. n.

Berlingske politiske og Avertissementstidende, udgivet og forlagt af Brødrene Berling, redigeret af M. L. Mathanson. 1854. Nr. 37. Mandagen d. 13. Februar. 2den Spalte.

Literatur. Dr. H. Martensen har i Trykken udgivet den Prædiken, han har holdt i Christiansberg Slotskirke paa 5te Søndag efter Hellig tre Konger, Søndagen før Biskop Mynsters Fordeleed, og hvori han, støttende sig til Texten: Hebr. 13, 7. 8, fra Prædikestolen har reist et smukt og værdigt Minde for den hedengangne Biskop.

Bilag XXXII til Side 68. L. 14 f. o.

Kjøbenhavnsposten, Redacteur og Udgiver J. P. M. Grüne. 28de Aarg. Søndagen den 24. December 1854. Nr. 300. Sp. 4 og 5.

Man har i denne Tid det interessante Phænomen, at see Folk offentlig i Bladene undre sig over, at det er gaaet S. Kierkegaard saaledes som „Fadrel.“ imandags viser, at det er gaaet ham. Det undrer Underteg- nede, at man kan undre sig derover. Det er jo nemlig den ene af de

tvende eneste mulige Changer, som er indtruffen med *S. K.* Da han var kommen til det før Tænkeren særdeles pilante Resultat: *credo quia absurdum est*, laae det jo klart for Dagen, at Consequentsen kunde tænkes paa to Maader: han maatte enten 1) komme til at omsætte Resultatet „*credo quia absurdum est*” i dets negative Form: „*nego, quia absurdum est*”, eller 2) hænge fast i det positive Resultat og saa notabene selv blive omsat fra en positiv til en negativ Størrelse, fra original og til — noget, som desværre paa Grund af vor Skræbelighed og Forføngelighed ikke er sjeldent — til original, berøvet alle dets Bogstaver med Undtagelse af tre.

Da man nu veed af to Grunde, at den første Change ikke er falden i *S. K.*'s Lod, nemlig 1) af ydre Criterier, idet han ikke officielt har averteret derom, hvilket jo var en Selsølgje; 2) af indre Criterier, idet man kan være overbevist om, at saadanne Undtagelser som *S. K.* aldrig changere over i Regelen (og Regelen er jo nu at være Atheist og benegte, *quia absurdum est*). Da *S. K.* altsaa kun har den anden Change tilbage, ifølge hvilken man vælger det Absurde som sin Deel, — saa er han jo forelevig i sultkommen Consequents med sig selv (naturligviis overtage vi ikke den Forpligtelse at cavere for ham for den kommende Tid, thi ogsaa han er jo kun et Menneſte).

Vi behøve vel ikke at tilføie, at man ikke maa misforstaae os, som om vi ikke skulde beklage Biskop Mynster, at han har været saa uheldig at blive det tilfældige Medium, hvorigjennem *S. K.* skulde aabenbare sin Consequents, eller som om vi ikke skulde beklage „Fædrel.”, der ved en tilgivelig Feiltagelse er kommet til at bringe for Dagen, hvad der er hændet *S. K.* Vi tillade os blot at holde paa Sætningen: *pereat mundus*, siat Consequens o: lad den rasende Achilles kun jsele den Døde, og lad Bladet kun begaae et Duf — naar det blot viser sig, at Consequentsen er reddet.

Hvad *S. K.*'s Tankegang ved denne Leilighed angaaer, saa er den ikke saa vanskelig at gjætte, som disse Menneſters ialmindelighed er. Han har sikkert staaet for sig selv som den der underkastede sig en Spægelse ved at angribe Mynsters Munde. „Jeg kunde jo sagtens skrive en grundig Bog derom,” har han tænkt ved sig selv, „men det vilde ikke være mig Spægelse nok; nei, jeg vil skrive en Artikel, saa hensynsløs, at Folk ikke kunne andet end rase imod mig, det vil være en passende Spægelse for mig.” Man bemærker, hvorledes han glemmer den Rydelse, der ligger i en saadan opsigtsvækkende Spægelse, men det maa tilgives paa Grund af Omstændighederne; Herregud, vi ere jo alle forføngelige. Vi længe efter at see, hvori *S. K.*'s næste Spægelse skal bestaae. Mulig vil han næste Gang ikke indskrænke sig til at hudslatte en Død, men selv slaae et Menneſte ihjel. Dette synes consequent at maatte blive hans næste Spægelse.

æsculop.

Bilag XXXIII til Side 68. L. 16 f. o.

Alyceposten, redigeret og udgivet af G. Siesby og J. Davidsen.
10de Aarg. Nr. 301. Onsdagen den 27. December 1854.

Nyheder.

Kjøbenhavn den 27. December 1854.

Medens i Mandag Aftes den storartede politiske Demonstration *) fandt Sted, foregik en anden Demonstration, langt anderledes storartet og velstiftet til at gjere Opsigt — Hr. Dr. S. Kierkegaards Angreb i „Fædrelandet“ paa Biskop Martensen og paa hans afdøde Forgjænger, den høitbegavede, hæderværdige Christendommens Forkynder, Jakob Peter Mynster.

Angrebet mod Biskop Martensen begynder med den Insinuation, at Martensens „Erindringstale“ over Mynster kun kan kaldes saa, „for- saavidt den bringer Prof. Martensen i Erindring til den ledige Bispestol“, og ender med den Paastand, at Martensen i den nævnte Tale „leger Christendom, aldeles, aldeles i samme Forstand som Barnet leger Soldat.“

Angrebet paa afdøde Biskop Mynster concentrerer sig i den ene Sætning, vi her forkortet ville citere: „at han, foruden al anden Fordeel, som han, efter største Maalestok, drog af at forkynde Christendom, ogsaa medtog den Nydelse, ved at declamere i stille Timer om Søndagen, og ved verdslig klog at dække sig om Mandagen, at foranledige det Skin, at han var et Charaktermenneske, en Mand af Grundfættninger — — —, medens Sandheden var, at han var i høi Grad verdslig klog, men svag, nydelseshyg og kun stor som Declamator“.

Det er nok at anføre disse Beskyldninger imod Martensen og imod Mynster, uden al Modsigelse; og ikke et Ord skal her spildes for overflødig at begrunde Dommen over Hr. Kierkegaards Ord, Dommen om denne Tale virkelig er, hvad Hr. Kierkegaard vil udgive den for, en christelig Tale, og en christelig Tale endog i eminent Betydning, eller om det er en uchristelig Tale som den sjelden eller aldrig har lydt i den danske Kirke.

Men er det ikke lykkes Hr. Kierkegaard, hvad han har havt til Formaal, at fremstille Hr. Martensen og afdøde Mynster i deres sande Skikkelse, saa er hvad han mindst har tænkt paa lykkes ham desto sunderligere, og hiin forargelige Artikel i „Fædrelandet“ sildrer Hr. Kierkegaard selv i hans inderste Grundcharakter.

Ihi hvad er Hr. Dr. S. Kierkegaard? I Sandhed, en lang Række af Skrifter har viist det, om end ei saa slaaende, saa sammentrængt og saa levende som Artiklen „Fædrelandet“, han er en høi Begavelse, en riig Dannelse, men Et fattes ham: Alvoren. Derfor er ogsaa Alt hos ham gaaet op i Autor-Virtuositet, Hr. Kierkegaard er en mageløs pikant, aandrigh Forfatter, med en glimrende, konstfuld Stil, der præsterer hidtil

*) Fælletoget i Anledning af det saakaldte Ørstedste Ministeriums Afgang.

Ann. af Udg. af S. S. Bladartikler.

uljendte æsthetiske, philosophiske, theologiske Productioner, s. Ex. en For-
 førers Dagbog — Skyldig eller ikke Skyldig — christelige Taler ved tænkte
 Leiligheder.

Hr. Kierkegaard er Manden uden Alvor. Han har havt en
 Indsigelse at gjøre imod Mynster, men som først skulde fremsættes efter
 Bistoppens Død. Med heri Pathos forkynder Hr. Kierkegaard sin Smerte,
 sin Fortvivlelse ved at høre paa denne Indsigelse — endelig døer Bistop-
 pen! „Han er nu død — Gud være lovet, at det kunde holdes hen saa-
 længe han levede!“ Nu kommer da Indsigelsen, — men see, Indsigelsen,
 den med saa stor Smerte baarne, den med saa stort Heltemod tilbage-
 holdte Indsigelse, Indsigelsen imod den hele Verden, der i Mynster hæ-
 drede den ualmindelige Ordets Forkynder, denne Indsigelse bliver til
 — en pitant lille Avisartikel, dateret „Februar 1854“, og nok en lille
 ditto fra „December 1854“. Er dette christelig Alvor, eller er det en for-
 argelig Spøg?

Hr. Kierkegaard protesterer imod Martensens Tale, at den gjør Myn-
 ster til „et Sandhedsvidne“. Nu vel, Martensen kan have uret heri,
 men tilviise ikke saa stor Uret som Hr. Kierkegaard har i sin Forklaring
 af hvad der skal forstaaes ved et Sandhedsvidne. Ordet er velkjendt, og
 Begrebet klart: et Sandhedsvidne (Wahrheitszeuge) kaldes jo dog vel nær-
 mest og egentligst den der forkynder Ordet uden alt jordiskt Hensyn, alt-
 saa den der vover Alt ved at forkynde Ordet. Men Hr. Kierkegaard
 definerer bagvendt saaledes: den der lider Alt (o: et Blodvidne, Mar-
 tyr)! Og nu kommer den kierkegaardske Comedie-Pathos: „Et Sand-
 hedsvidne, det er en Mand, der i Armod vidner for Sandhed, i Armod,
 Ringhed og Fornedrelse, saa miskjendt, forhadet, afstøjet, saa bespottet,
 forhaanet, udgriint, saa lilsidst forsøstet eller halsbugget eller brændt
 eller stegt paa en Rist, hans affjælede Legeme af Rakkeren henstængt paa
 et affides Sted ubegravet“ osv. osv. osv. — Nu vel da, saa var Luther
 heller ikke noget Sandhedsvidne, thi han levede jo ikke i Fornedrelse, blev
 ikke udgriint, ikke stegt, og ikke hentastet af Rakkeren ubegravet.

3 Sandhed, Artiklen i „Fædrelandet“ viser Hr. Kierkegaard i hans
 sande Skikkelse, viser at Hr. Kierkegaard mangler al Alvor. Men Hr.
 Kierkegaard mangler endvidere al Selverkjendelse. Og hvor besynderlig
 tager han sig dog her ud, naar han fortæller os dette skjønne Træk: at
 han ikke strax vilde komme frem med sin lille Artikel for ikke at — for-
 hindre Martensen i at blive Biskop! Og at han „for mange Aar siden“
 (dengang forgundede han forøvrigt Mynster i sine Skrifter) sagde til
 „gamle Grundtvig“, at Biskop Mynster „først skulde leve ud, begraves
 med fuld Musik“ ser Hr. Kierkegaard vilde komme med sin lille Blad-
 artikel! — Biskop Mynster har forkyndt Ordet i meer end et halvt Aar-
 hundrede. Da den unge Mand fremstod, da lyttede en Slægt af modne
 Mænd, af utmærkede Geistlige beundrende til hans Tale. Hans egen Samtid
 annammede Ordet med Begeistring af hans Læber; og en ny Slægt

fredsede sig arefrugtsfuld om Dingen, der endnu til det Sidste var den af Gud velsignede ungdomsriske, manddomsstarke Ordets Forkynder. Og da han begroves, da viste Sjellands Stifts Geistlighed ham den sidste Ære som den sjelden er vist en Ordets Forkynder i Danmark — — — see, alt dette er Hr. Kierkegaards Værk; havde han ikke tilbageholdt sin lille Artikel, var Alt kommet ganske anderledes!

„Det blev naaet,“ siger Hr. Kierkegaard, „han er jo begravet med fuld Musik. Til Menninget for ham er der vel ogsaa nu omtrent indkommet hvad der vil indkomme“ — Tak, Tak, du ædle Hr. Kierkegaard, at du saa længe holdt din lille Artikel tilbage!

Nørrebro, d. 22. Decbr.

J. L.

Bilag XXXIV til S. 63. Noten, S. 72. Noten, S. 79 & 125.

Berlingske politiske og Annoncements-tidende, udgivet og forlagt af Brøderne Berling, redigeret af M. L. Nathanson. 1854. Nr. 302. Torsdagen d. 28. December.

3 Anledning af Dr. S. Kierkegaards Artikel i „Fædreslandet“ Nr. 295.

(Af Biskop Martensen.)

I den nævnte Artikel, der med Rette har tildraget sig stor Opmærksomhed, har Hr. Dr. S. Kierkegaard gjort en heftig Indsigelse imod, at jeg i en Prædiken, jeg holdt saa Dage efter Biskop Mynsters Død, har kaldt Biskop Mynster et christeligt Sandhedsvidne, en Mand, hvis Tro ikke blot var i Ord og Bekendelse, men i Gjerning og i Sandhed. Et Sandhedsvidne er efter S. K.s Forklaring en Mand, der i Armod ridner for Sandhed, i Ringhed og Fornedrelse, en Mand, der tilsidst bliver forskæftet og halsbugget, hans affjælede Legeme af Raskeren henflængt paa et affides Sted, ubegravet o. s. v. altsaa, saavidt jeg forstaaer Hr. Doctorens Mening, en af de Mænd, der i historisk Betydning kaldes Martyrer. Jeg skal derfor ved at hense Biskop Mynster til de christelige Sandhedsvidner have gjort mig skyldig i, for Guds og Menighedens Ansyn at have sagt en himmelraabende Usandhed paa det hellige Sted, ja jeg skal paa det Forsærdeligste have „leget“ med Christendommen. — I denne Anledning undlader jeg ikke at afgive et Vidnesbyrd.

Derjem det maatte indrømmes Dr. S. Kierkegaard, at Benævnelsen Sandhedsvidne kun var indskrænket til Martyrer, da vilde jeg vistnok have gjort mig skyldig, om end ikke i en himmelraabende Usandhed og andre Krænkelser af det Hellige, hvilket Dr. S. K. ogsaa ved denne Leilighed tager forfængeligt, saa dog i en seilagtig Sprogbrug. Men hvad i al Verden berettiger ham dog til at indskrænke Begrebet paa en saa vilkaarlig, med al kirkelig Sprogbrug stridende Maade, en Indskrænkning, efter hvilken, hvad allerede er bleven bemærket imod ham, Apostelen Johannes, der hverken blev halsbugget eller forskæftet, heller ikke efter Døden henflængt af Raskeren, men begravet af sin Menighed, maa udelukkes

af Sandhedsvidnernes Tal. Og hvad berettiger ham dernæst til at kaste et falsk Lys over den af mig udtalte Sætning, at der fra Apostlenes Dage indtil vore Dage strækker sig en Kæde af Sandhedsvidner, som en jeg dermed havde sagt, at de christelige Sandhedsvidner i vore Dage uden videre skulde sammenslides med dem i den apostoliske Tid, medens jeg udtrykkeligt har tilføjet, hvad han svigagtigt udelader, at der er Forskjel paa Tider og Gaver og Nedsæber, medens Herren og Manden er den samme, aabenbart nok for Enhver, der ikke vil misforstaae, har stjernet mellem det Overordentlige og det Ordentlige i Kirkens Udvikling, en Distinction, der er mine Tilhørere velbetjendt. Men det gaaer visstelig ikke an over den store Ulighed, der findes i Kirkens forskjellige Udviklingsstrin at glemme hvad der til alle Tider maa være lige, naar vi ikke ville opgive den Artikel i vor Børnelærdom: Jeg troer een, hellig, almindelig Kirke. Thi de som troe denne Artikel, vide ogsaa, at der i Kirken er et sig fra Slægt til Slægt forplantende Sandhedsvidnesbyrd, og at der ogsaa til enhver Tid og i enhver Slægt, baade i Menigheden og iblandt Lærerne ere de, som bære dette Vidnesbyrd, levende og personligt betragte Christiendommens den store Kjendsgjerning. I modsat Tilfælde vilde Kirkens Enhed igjennem Tiderne være brudt. Bifølge nytter det ikke at anstille saadanne Betragtninger for Dr. S. Kierkegaard, hvis Christiendom er uden Kirke og uden Historie, og som kun leder efter Kristus i „Orkenen“ og i „Kamrene“. Dog strider det med al Menighedsbevidsthed at paastaae, at der kun skulde vidnes om Sandheden i de overordentlige Tider og under de overordentlige Prøvelser og med de overordentlige Kræfter og Naadegaver, da dog „Drogets Tjeneste“ i Menigheden just er indstiftet dertil, at der til enhver Tid og for enhver Slægt skal vidnes om Sandheden, medens Kirken til ingen Tid ophører at være stidende. — Hvad nu dernæst angaaer den Paastand af Dr. S. Kierkegaard, at det eneste rette Kjendemerke paa et Sandhedsvidne er Lidelse, da maa herved dog bemærkes, at ogsaa mange Svømmere og Fanatikere have underkastet sig store Lidelser uden derfor at være Sandhedsvidner. Og dernæst: hvad berettiger ham til at oversee, at der ogsaa gives andre Lidelser end den haandgribelige Forsølgelse? Kan ikke saaledes en Tidsalders aandelige Død, kan ikke Menneskenes Uegenskab for det evige Liv være en Hilde til dybe Lidelser for dem, som arbejde i Læren? Eller er ikke Ordet, det angribende, det fortsættende Ord ligesaa vel et Vaaben som Sværdet, og kan et Sandhedsvidne ikke blive stenet paa anden Maade, end med virkelige Steenkast? Og er der nogen Tid, i hvilken ikke Løgnen og Bagtalelsen udsender sine sorgjædede Pile? Dr. S. Kierkegaard maa enten saaledes være besat af en fix Idee, at han nu omsider har taalt det simpleste Omstøb i Hovedet, eller han maa med bedre Vidende have bestemt Begrebet om et Sandhedsvidne paa denne opskruede Maade, fordi der nu atter engang skulde gøres Opsigt ved at „lege Christiendom“. Men i saa Fald burde denne dristige Veeg være lagt noget finere an. Thi uden videre Tilfætning at byde os

hinn Forudsætning, hvis Grundlæshed og Vilkaarlighed er saa grov og haandgribelig, at det næsten bliver trivielt at gjendrive den, dette er dog noget fattigt for en saa øvet Sophist som Dr. S. Kierkegaard, og der maa befrygtes, at hans Tænkning fra det alt for Flydende nu er begyndt at gaae over i det alt for Faste, eller at hans Idæer nu virkelig begynde at blive fixe.

Det næste Spørgsmaal bliver da, om under Forudsætning af at den sande Kirke ogsaa findes hos os, Biskop Mynster har en Plads iblandt de christelige Sandhedsvidner i vort Fædreland. Sandelig jeg troede det, da jeg udtalte det i den sørgende Menighedsforsamling ganske saa Dage efter hans Død, og jeg troer det endnu, og antager ikke, at jeg nogenstunde i mit Liv vil komme til en anden Overbeviisning. Biskop Mynster hørte vi af Dr. S. Kierkegaard, at Biskop Mynsters Christendomsforkyndelse skal have fertiet noget af det meest afgjørende Christelige, nemlig Læren om at afdøe og at hade sig selv. Det er let at henkaste saadanne Paastaaende. Men hvad der først og fremmest er at sige ved Biskop Mynsters Grav, er dette, at han ikke taug, men opstod sin Mund til at tale paa en Tid, da de Fleste taug, og da de saa Røster, som hævede sig for Evangeliet, bleve overdøvede af Bantroens og Fornægtelsens Røster. Eller hører ikke just dette til Biskop Mynsters usorgængelige Døds, at han i dette Aarhundredes Begyndelse stod op imod Bantroen, værgede om vor lutherste Gudstjeneste, da den stod Fare for at forvanskes, beredte Herren Veie i mange Sjæle? Og er han ikke gennem den lange Martrakte, i hvilken han har tjent i vor Kirke, vedbleven at prædike Jesum Christum og ham korsfæstet, hvad dog vel hører til noget af det mest afgjørende Christelige, og indeslutter hinn Lære om at afdøe, om end ikke paa Dr. S. Kierkegaards Maade. Og kan det modbevises hvad jeg har sagt om ham, at hans Vidnesbyrd gennem Aarene blev fyltigere og mere fuldttonende, og hvad jeg her vil tilføie, at der ere saa Prædikanter, hos hvilke der lader sig paavise en saa fremskridende Udvikling? Jævrigt har der i den af Dr. S. Kierkegaard angrebne Prædiken ikke, hvad han vil insinnere, været Tale om at „canonifere“ eller forgude, men kun om i Kjærlighed og Taknemmelighed at iynkomme. Men naar Dr. S. Kierkegaard henkaster Beskyldningen for at have fortiet Sandheden, da burde han tillige have betænkt, at en Herrens Tjener ikke blot skal vogte sig for at fertie Noget af det, han er sendt til at sige Menneftene, men ligesaabel skal vogte sig for at sige Mere end han er sendt til at sige, hvad ogsaa indeholder, at han skal vogte sig for at sige Mere, end just han er sendt til at sige efter den søregne Aandens Gave, som er lagt ham i Sjælen. Denne gyldne Regel har Biskop Mynster altid iagttaget, og dersom den var almindeligere fulgt, da vilde megen usand og opskruet Tale om det christelige Livs Heider og Dybder, s. Ex. om det at afdøe, hvorom den Talende dog kun vidste Besked igjennem Phantastien, være undgaaet, ja mange opbyggelige Taler og Bøger vilde være

ufstrevne. Iøvrigt behøver det vel ingen udsærligere Udvikling, at der hos de christelige Sandhedsvidner baade kan og maa være Tale om forstjellige Udviklingstrin baade i Henseende til Vidnesbyrdets Kraft og Juldstandighed, og at Charakteren af deres Vidnesbyrd ikke kan andet end være betinget, deels ved den Tid, i hvilken de fremtræde, deels ved deres medgivne Individualitet. Men for at holde Dommedag over en Mand, om hvem det er vitterligt, at han har bygget paa Troens Grund; for at afsige den Dom, at hvad Biskop Mynster, der har været en Lærer ikke blot for en mindre Kreds, men for sin Nation, gjeennem en meer end halvhundredaarig Virksomhed har opbygget, at dette, om det end i andre Henseender maa respekteres, dog i christelig Henseende er falsk og vægte: dertil udfordres ikke blot Andet og Mere, end Dr. S. Kierkegaards sjunslede Artikel i „Fædrelandet“, men Andet og Mere end hele den vidtløftige Kierkegaards-Literatur; tillige af den Grund, at der til disse Ting's Undersøgelse og Bedømmelse udfordres en heelt anden Maalestof end den, af hvilken Dr. S. K. er i Besiddelse, han, hvis Christendom ikke er noget som helst Samfunds Tro, men en blot og bar Privatreligion, en Christendom, i hvilken den christelige Kirke og den Helligaands Gjerning i Kirken er ubeladt, og dermed meget andet af „det meest afgjørende Christelige“.

Men det er ikke blot Biskop Mynsters Christendomsforkyndelse, Dr. S. Kierkegaard angriber, men ogsaa Mandens Liv og Charakter. Biskop Mynster skal nemlig ved at declamere om Søndagen og verdsligklogt at døkke sig om Mandagen have foranlediget det Skin, at han var et Charaktermenneske, en Mand af Grundsætninger, en Mand som staaer fast, naar Alt vasker o. s. v., medens „Sandheden var, at han var i hei Grad verdsligklog, men svag, nydelseslyg og kun stor som Declamator“. Af denne forbausende Meddelelse, hvoraf blandt Andet erfares, at En af de arbeidsomste Mænd i Danmark nu skal opfattes under Bestemmelsen af en „Nydelseslyg“, af denne Meddelelse sees da, at Dr. S. Kierkegaard efter Evne vil drage Omfæng for, at Biskop Mynster i det mindste efter sin Død kan komme ikke blot i godt men ogsaa i ondt Rygte. Men idet jeg seer ham at udslyngte Smædeord mod En af vort Fædrelands Edleste, imod en Mand, hvem han selv tilforn har anerkjendt som sin Lærer, sin aandelige Velgjører; idet jeg seer ham som en Therzites ved Heltens Grav: da indremmer jeg vistnok, at han ved denne sin Gravhandling ganske sikkert vil opnaae hvad han har tilfattet, nemlig: at forarge Mange. Men mærk det vel: ikke blot den himmelske Sandhed og Kjærlighed kan forarge Menneskene, men ogsaa den samvittighedsløse Ufandhed og Uretfærdighed, ogsaa den urene og tugtløse Mand, ogsaa Raadheden, der spiller med det Erværdige, spiller med et Menneskes egen bedre Følelse. — Biskop Mynster var altsaa kun stor som Declamator, men forøvrigt uden Grundsætninger og Charakter; altsaa dog kun et Menneske, der havde Gudsfrygtigheds Skin, men fornagtede dens Kraft.

Dette er Betragtningen, til hvilken Dr. S. Kierkegaard er kommen, efterat have frigjort sig fra Pietetsforholdet til sin Fader, der „til hans Livs Ulykke“ har opdraget ham ved Mynsters Prædikener. Dette er den Betragtning, han i mange Aar har holdt tilbage, medens han udbortes vedblev at bevise Biskop Mynter den vante Vresfrygt. Denne Vresfrygt var kun en Maske, hvilken han nu, efterat Biskop Mynter er begravet „med fuld Musik“, lader falde, for at bringe „Aarhed ind i vore forvirrede religiøse Forhold!“ — Sandelig, denne i „Fædrelandet“ afstøbte Maske vil sikkert længe blive opbevaret i vor offentlige Morals Historie og forsøge S. Kierkegaards Navnkundighed. Men den Betragtning ligger nær: maatte det kun ikke komme derhen, at Dr. S. Kierkegaard omsider selv bliver en omvandrende Maske iblandt os, der vil klare vore forvirrede religiøse Forhold ved det, som er langt værre end religiøs Forvirring! Eller troer Dr. S. Kierkegaard virkelig, at vi endnu skulle antage, at det er hans Myr med hvad han ideligt docerer, at Sandheden skal udtrykkes i „Eksistens“? Eller kan han finde det paradok, naar vi ledes til den Mening, at Sandheden, at det Christelige og Sædelige, at ogsaa de Landsgaver, hvormed han er udrustet, (skjøndt langtfra udrustet i den Grad, som han selv „til sit Livs Ulykke“ indbilder sig) at alt dette dog kun maa tjene ham til et Forsængelighedens og andre finere Nydelsers „Raffinement“. Jeg veed ikke, hvorledes han for sig selv vil retfærdiggjøre dette Maskespil, thi en Troens Ridder — og Dr. S. Kierkegaard har ofte foranlediget det Skin at være en saadan — bør dog vel ogsaa i sit Forhold til Menneskene, det være sig Levende eller Døde, beslitte sig paa ridderlig Færd. Jeg tvivler imidlertid ingenlunde om, at han for sin Samvittighed vil vide at retfærdiggjøre sin Handlemaade ved en eller anden høiere Genialitetens Moral, maaskee endog ogsaa ved en eller anden høiere Religiøsitetens Fordring, der kyder ethvert andet Hensyn at vige, og giver ham en Maalestok for hans Handlemaade, langt ophøiet over den almene. Men jeg har ikke kunnet undlade at tænke paa Jacobis Ord: „Mir fallen gleich Menschellen ein, wenn ich Leute mit erhabenen Gesinnungen herankommen sehe, die nicht einmal nur rechtschaffen e Gesinnungen beweisen,“ — Ord, der dog ingenlunde ere slaaende nok til at betegne S. K. S. Færd, da Jacobi hos hine moralske Eksistentier kun paaanker den indvortes Mangel af Rettskaffenhed, men ikke Falskhed og masseret Væsen, der helliger det usædelige Middel ved en indbildt religiøs Hensigt, hvad Altsammen hører til det Væsen, vi som Christne ere forpligtede til at forsage. Saa meget er vist, at Dr. S. Kierkegaard, der engang har skrevet en Tale om „den Kjærlighedens Gjerning at erindre en Afød“ (jfr. S. Kierkegaards Kjærlighedens Gjærninger), idetmindste ved denne sin sidste Tale over en Afød har bragt sig selv i Erindring paa en Maade, der i længere Tid vil sikre ham mod den Fare, til hvis Afværgelse han ikke synes at styre noget som helst Offer, den Fare: at blive glemt.

Bilag XXXV til Side 71 flg.

Dr. Søren Kierkegaards Angreb paa Biskop Mynsters Estermæle, belyst af J. Paludan-Müller, residerende Capellan ved Budolphi Kirke i Naalberg. Forlagt af den Gyldendalske Boghandling (F. Høgel). Kbhvn. 1855. 16 St. (Dateret: Naalberg den 28de December 1854.)

Bilag XXXVI til Side 71 L. 22 f. n.

Berlingske politiske og Avertissementstidende, udgivet og forlagt af Brødrene Berling, redigeret af M. L. Nathanson. 1855. Nr. 7. Tirsdagen den 9de Januar. 4de Spalte.

Literatur. Dr. Søren Kierkegaards Angreb paa Biskop Mynsters Estermæle, belyst af J. Paludan-Müller, residerende Capellan ved Budolphi Kirke i Naalberg. (Gyldendalske Boghandling.)

Vi henvende Opmærksomheden paa dette fortrinlige Skrift, der er fremkaldt ved Dr. S. Kierkegaards Anfald paa Biskop Mynster. Det belyser langt fuldstændigere end det kunde stee i en Bladartikel, Doctorens Fremfærd. Med Klarhed og Grundighed viser Forfatteren, at „baade Maalestøcken, Dr. Kierkegaard anlægger, og Dommen, han sælber, ere lige rigtige, og at hans Indsigelse imod, at afdøde Biskop Mynster kaldes et Sandhedsvidne, bliver saaledes som den er gjort, en ganske ligesem, utafnemmelig Besudlen af en ærværdig Personligheds Estermæle“. Hver usand og uretfærdig S. Kierkegaards Beskyldning mod Biskop Mynster er, at han i sin Prædiken udelader noget af det meest afgjørende Christelige, sikkles i sit fulde Lys ved den fortræffelige Charakteristik af Mynsters Prædiken, som Forfatteren giver, og det bliver nu Hr. Doctorens Sag at efterkomme den Opfordring, som henvendes til ham: „jeg opfordrer da Dr. S. Kierkegaard til med det Ny Testamente ved Siden at paa-vise sin ovenfor anførte Beskyldning paa nogen Maade, der er Dmtale værd; jeg skal da paatage mig at godtgjøre, at Beskyldningen er uden Hjemmel.“ Imod Angrebet paa Biskop Mynsters Personlighed fremstilles den Afvædes ædle Villedde, og Sandheden lyser af hvert Træk deri. „Ja! hvor Dr. Søren Kierkegaard dog er skarpsynet! Hjerternes Kunddom ligger aaben for hans Blik, og han har da ogsaa seet den Afvæde ind i Hjertet, formodentlig i Kraft af den experimentale Psychologie; for ham har den Afvæde i det Mindste ikke formaaet at dække sig. Vi andre Dødelige ere nu ikke saa skarpsynede. Vi antage, at naar en Mand fra Ungdom til Alderdom er bleven sig selv tro, uagtet hans Indre har været stærkt bevæget, saa har han Charakter; at naar han i et langt Liv ikke har slijtet Væsen og Meninger, uagtet han har været fremdraget paa Skuepladsen, hvor Striden og Fristelserne ere stærkest, saa har han Grund-sætninger; at naar han indenfor Kredsen af sin Livsvirksomhed ikke har frygtet for at gøre sig Modstandere, ja end ikke, hvad enten nu hans Opfattelse i det enkelte Tilfælde har været rigtig eller ei, har styet den

Modvillie, som det altid vækker, naar man slet ikke vil indlade sig paa det Syn for Sagen, Andre har, saa har man en Overbeviisning. Vi antage, at naar en Mand fra Ungdom til en høi Alderdom har sørt et næsbrudt strengt Arbeidsliv, saa er han ikke uydelsessyg; at naar det eneste Embede, han har søgt, er at blive Capellan, end ikke Sognepræst ved en Menighed, medens Andre af sig selv have kaldet ham til de høiere Stillinger i Samsundet, saa er det ikke ham, der har søgt at drage Fordeel af Verdens udvortes Gode; at naar en Mand aldrig har taget uden sin bestiftede Løn, og hvad Andre i Taknemlighed frivillig have skjænket ham, saa er det ikke ham, der har søgt at drage Fordeel af Verdens Pengelen; at naar en Mand i sin essentielle Fremtræden har baade som Landebypræst og Biskop straffet Synd og Daarlighed skarper end nogen Anden og sillet sig imod Tidens vrelende Yndlingsmeninger, saa har han ikke smigret Verden.

Allt dette har været Tilfældet med afdøde Biskop Mynster, alt dette er Kjendsgjerninger, som ligge til Enhvers Eftersyn, og som man ikke behøver at trænge ind i hans Lønchammer for at finde. Derfra vidste han bedre end nogen Anden at holde Uvekkommende borte, jeg antager, ogsaa Dr. Søren Kierkegaard." Vi antage ogsaa, at Biskop Mynster har holdt Søren Kierkegaard borte fra sit Lønchammer. Enhver, som nogenlunde har kjendt Biskop Mynster, veed, at han var ikke den Mand, der tillod, at man eksperimenterede med ham. Hvad der i høi Grad gjør dette lille Skrift interessant, er dets træffende Bedømmelse af Dr. S. Kierkegaards Standpunkt. „Saaledes prædiker hverken Herren eller hans Apostle Christendommen; men stundom vil Hr. Doctoren være christeligere end vor Herre Christus selv og hans Apostle, som f. Ex. nogle Steder i hans „Indøvelse i Christendom“. Han kan indbitte Børn eller dem, som have Interesse af, at Christendommen holdes saa langt borte fra den sande Menneskenatur som muligt, at Herren og hans Apostle ikke i deres Prædiken have andet at gjøre, end gjere Vanffeligheder, stæde fra, standse; han vil ikke faae Nogen, der formaaer at samle den evangeliske Forkyndelse i een Anskuelse og i eet Indtryk til at faae dette i sit Hoved og i sit Hjerte, neppengang sig selv.“ — „Lægges Vægten, saaledes som Dr. S. Kierkegaard vil have det, paa Inderlighedens Moment som det afgjørende, da bliver Troen selv en Gjerning, og Christendommen bliver, hvad maaskee ogsaa den hele Anskuelse løber ud paa, en raffineret Pelagianisme. Mennesket bliver retfærdiggjort ikke af Guds Naade, der stilles i Skygge, men i Kraft af og i Forhold til den indre Anstrengelse for at tilegne sig Naaden, hvilken Anstrengelse skal være Maalestokken for Troens Sandhed.“ Det Misvisende og Forvirrende i Dr. S. Kierkegaards Skrifter er i den senere Tid blevet mere og mere erkjendt. I Pastor Paludan-Müllers Skrift og Biskop Martensens Artitel i dette Blad have vi nu erholdt alle væsentlige Momenter til en Kritik derover. De have med Sikkerhed og Klarhed vist, at hvad Dr.

S. Kierkegaard fremhæver som noget af det meest afgjørende Christelige, er i hans Skrifter blandaet med Menneskelære og Menneskepaasund, og at den selvgjorte Christendom, han anbefaler, consequent fører bort fra Kirken og dens Naademidler og maa ende enten med Selvbretfærdighed eller Fortvivlelse. Det Falske, med Christendommen Uforenelige i Dr. S. Kierkegaards Standpunkt har Pastor Paludan-Müller rigtig betegnet, naar han siger om ham, at han „i sin extreme Iiterhed for Indvortesked og overspændt Idealitet i christelig Retning arbejder en plum og uchristelig Udvortesked i Hænderne.“ De Baaben, hvormed Hr. Doctoren har villet tilintetgjøre Biskop Mynster, har han i sin Hestighed vendt imod sig selv. Hans to Artikler i „Fædrelandet“ have tilintetgjort ham som opbyggelig Forfatter.

Bilag XXXVII til Side 128. L. 16 f. o.

Fædrelandet. Udgivere: J. F. Gjedvad og C. Ploug; ansvarlig: C. Ploug. 16de Aarg. 1855. Nr. 8. Onsdagen den 10. Januar.

En god Gjerning.

Ved at gjøre sin Indsigelse imod, at Biskop Mynster i Kirkens Navn bliver kaldet „et Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner, et Led af den hellige Kjede osv.“, har Dr. Søren Kierkegaard i mine Tanker gjort en god Gjerning.

Før Læseren, der muligvis kunde stødes ved denne Begyndelse, bryder Staven over mig, ubbeder jeg mig hans velvillige Opmærksomhed for følgende Linier, hvori jeg, uden at ville dømme Nogen eller disputere med Nogen, i al Kerthed aabent og uden Forbeholdenhed fremsætter min Opfatning af en Sag, der desværre har vaft saamegen Ferargelse.

I sin rige Forfattervirksomhed har Kierkegaard fra Først til Sidst, som han selv siger, „kun villet Gøt“; jeg skylder ham den Tilstaaelse, at jeg blandt Nutidens Forfattere ikke kjender nogen, om hvem det i en saadan Forstand kan siges, at han igjennem saamange, æsthetiske, filosofiske, religiøse Meddelelsesformer kun har sigtet paa Gøt, kun villet Gøt.

Hvad er nu det Gøe, S. Kierkegaard med sin Forfattervirksomhed har villet? Jeg forstaaer det saaledes, at det er Besvarelsen af det Spørgsmaal: Hvad er et Sandhedsvidne?

Før at tydeliggjøre dette Begreb og satte det i Kraft, har R. ikke blot arbeidet med stor Begavelse, men, hvad her er det Afgjørende, med en høi Grad af ethisk Anstrængelse. Er hans Begreb af Sandhedsvidnet falsk, saa har han ikke blot taget feil i et enkelt Punkt, men saa er hele hans Forfatterstab og hans Tilværelse falsk og forfeilet. Imod en saadan Opfatning af denne Mand maa da jeg for mit Vedkommende herved protestere.

Man har sagt om Kierkegaard, at han var usikkelig og hans Stræben en ensidig Privatsag. Og saa imod denne Opfatning kan jeg som

lutherisk Protestant ikke Andet end protestere. Den kierkegaardste Stræben er, som jeg forstaaer den, en i høi Grad kierkelig Stræben.

Kirkens Sag fremmes jo dog ikke derved, at man idelig og idelig nævner Kirken, beraaber sig paa Kirken, „den hellige almindelige Kirke“ osv.; men Kirkens Sag fremmes derved, at Christi Ord sættes i Kraft, men det sættes kun i Kraft af de rette Sandhedsvidner, dem, om hvilke Tertullian siger, at Vidneres Blod er Kirkens Sæd.

At Kirken, een Gang grundlagt, vel kan bestaae, uden at der til enhver Tid kræves eller gives Blodvidner, vide vi, og denne mildere Side er ingenlunde overset i de kierkegaardste Skrifter; men Kirken kan ikke bestaae, naar Indtrykket af, hvad et Sandhedsvidne er, svækkes, naar Billedet afbleges, saa at Menigheden ikke mere kan gjenkjende dets Træk, men mener at see en Vanskabning, „en Carrikaturtegning“, naar de blege Farver engang opstrikes.

Det er denne svindsottige Svækkelse, paa hvilken Søren Kierkegaard, en Reflexionens Mester i en reflecterende Tid, under alsidig, usfortrøden Jdepolemik mod al Slags aandelig Undersunnighed har stræbt at raade Bod ved saa tilsidst at „tage det Enfoldige ud af Reflexionen“ og opstrifte Billedet af et Sandhedsvidne.

Man har sagt, at den Kierkegaardste Aand var uden Kjærlighed. Tager jeg Begrebet christeligt, saa kan jeg ikke tilbageholde den Tilstaaelse, at den Kierkegaardste Stræben i mine Tanker er en Stræben i Kjærlighed; jeg seer det just deraf, at han, arbejdende paa sin egen religiøse Udvikling som „den Enkelte for Gud“, hidtil, naar undtages det sidste Skridt, mild imod Andre og kun streng imod sig selv, tillige har arbejdet for, at hans Vestrækkelse, naar den kun ikke blev overset eller afvist som en ensidig Privatoverdrivelse, kunde om muligt komme Kirken og Menigheden tilgode.

Er denne min Opfatning ikke en tom Indbildning, da vil man af de heri angivne Ferudsætninger paa den simpleste og naturligeste Maade kunne forklare saavel Kierkegaards store Pietet for Biskop Mynster, som ogsaa den Collision, hvori hans Livs Opgave kunde komme med denne Pietet, en Collision, der tilsidst blev saa pinlig, at han saa — uden Skaanfæl hug Aanden over.

Der var jo i Biskop Mynsters Personlighed og Væsen Noget, som ret egnede sig til at vække Vresfrygt for Manden, Uerbødighed for Dingen. Begge Følelser maatte især smelte sammen hos dem, der saae den Hedeengangne i de senere Aar; thi Biskop Mynster var, som vi alle vide, stjønt Olding, dog endnu Mand til det Sidste. For Mange har vel det æsthetiske Indtryk været nok til en Beundring; men for Kierkegaard var hermed, som han selv siger, endnu en anden Følelse forbunden, Pieteten for „hans Faders Præst.“

Vil Noget i denne Pietet see noget Fingret, jeg kan det ikke. Jeg har nemlig det Indtryk, at Kierkegaard med al hans Reflexion er et Fø-

læsesmenneske. Naar jeg læste ham, naar han talte med mig (selv naar han drillede mig) havde jeg en Fornemmelse af, at der i den spinkle Mand med de braadte Ord dog nok alligevel var et blødt og barnligt Sind.

Der var i Biskop Wynsters Kirkesyreelse en Side, som især maatte begunstige den kirkegaardske Stræben; Biskop Wynster holdt paa Orden og No i det Udvortes, men Orden og No i det Udvortes maatte jo netop være Den velkommen, der kun arbejdede for Uro i Retning af Underliggjørelse.

Kirkegaards Benndring af Biskop Wynsters Taktik og kirkelige Holdning er da forklarlig nok, naar man betænker, at den, saaledes forstaaet, var i ligesvem Conseqvens af hans hele Stræben.

Men nu Collisionen. For at undgaae Vidtskæthed vil jeg forsøge at giengive, hvad jeg anseer for Kirkegaards Tankegang, paa følgende Maade: „Biskop Wynsters Prædiken fremskilder Christendommen saaledes, som den kan tilegnes af Menneskene, uden just at foranledige dem til et afgjærende, energisk Brud med Verden. Dette er saa Christendommens mildere, menneskelige Side. Jeg (Kirkegaard) vil bestræbe mig for at sætte den Sandhed i Kraft, at Christendommen væsentlig er Brud med denne Verden; dette er saa dens ideale, guddommelige Side. Vil saa Biskop Wynster indrømme denne min Bestræbelse christelig Gyldighed, og nedtrykke sin Indrømmelse saaledes, at Menigheden fatter den: da ere vi i kirkelig Forstaaelse; da er min strengere Christendomsforkyndelse kun en Kjærlighedens Commentar til hans mildere; vi gaae da begge ind under det Ordinaire, vi forkynde begge den samme christelige Sandhed, og jeg skal vel sørge for, at Forkyndelsens Kraft ikke svæktes derved, at Prædikanten faaer Skin af at være Sandhedsvidne. Vil Biskop Wynster derimod ved at undvige en saadan Indrømmelse give det Udseende af, at hans Prædiken og den Vægt, han ved sin Stilling og sin Personlighed formaaer at give den, skal betegne den egentlige Heide, og de ideale Fordringer, for hvis Aerkjendelse jeg strider, betragtes som Privatoverdri- velse: da er hans Prædiken en factisk Fjernagtelse af det christelige Sandhedsvidne, og jeg maa bryde med ham, det koste, hvad det vil.“

Tiden gik, og Kirkegaard arbejdede, men Indrømmelsen kom ikke. Med „Erbødighed“, med „Ærefrygt“, overrækker han Biskop Wynster det ene Skrift efter det andet: „ophyggeelige Taler“, „Kjærlighedens Sjæ- ninger“, „christelige Taler“, „Indøvelse i Christendommen“, endelig „til Selvsprovelse“, men Indrømmelsen kom ikke. Biskop kaldt der fra Biskop Wynsters Side nu og da en lille Compliment, især naar Kirkegaard ved Polemik mod de Reformerende havde afskødet et og andet Stød; men den i Alvor, ikke for Individet men for Sagen, forventede Indrømmelse kom ikke. Biskop Wynster døde, Meddelelserne om hans Levnet udkom; men ingen sidste Forklaring, intet Ord, det, som paa Kirkens Begne kunde have Misforstaaelsen, den Misforstaaelse, at det endnu skulde anses for

en Privatoverdrivelse at indskræpe de christelige Idealer og sætte det Spørgsmaal i Kraft: „Hvad er et Sandhedsvidne?“

Saa var da Maalet fyldt. Gribende et Ord, som nuværende Biskop Martensen, visseelig uden i Særgens Stemning at tænke paa hin ulmende Spænding, havde brugt til Menigheden om den hensovende Hæderverdige, Ordet: Sandhedsvidne, brød Kiertegaard frem som fra et Baghold, trodsede alle Hensyn og gik til det Yderste.

Skal dette Skridt bedømmes blot fra Synspunktet af det Sømmelige, da er Kiertegaards Dom jo allerede falden, og jeg skal i denne Henseende ikke sige, at Dommen er for haard, Men efter mine Forudsætninger maa jeg forkaste Dommen, fordi jeg maa forkaste Synspunktet. Det blotte Sømmelighedshensyn er dog vel nærmest Hensyn til det Menneskelige; men her i denne Sag maa tages Hensyn til et Ubetinget, der staaer over det Menneskelige; thi jeg troer, at Kiertegaard, der vel vidste, hvad han gjorde, og hvordan det vilde blive bedømt, har gjort dette sidste Skridt med usigelig Smerte, har lagt sin Sag i Guds Haand og vovet det Ansædelige, at Tvetydigheden dog maatte hæves, at det hvasse Ord om Sandhedsvidnet dog engang maatte bide igjennem, komme saa hvad der vilde. Jeg troer det, thi jeg kan ikke Andet; her maa jeg sætte denne Mand saa høit, for ikke at sætte ham — meget lavt.

Er min Opfatning sand — jeg veed i det mindste, at den er bygget paa Tro — saa siger jeg endnu engang: ved at gjøre hin Indsigelse imod, at Biskop Mynster i Kirkens Navn bliver kaldt et Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner osv., har Dr. Søren Kiertegaard gjort en god Gjerning.

Men vil jeg da maaskee ikke ved denne gjentagne Erklæring ret lægge an paa at saare Biskop Martensen? Nei, jeg vil just lige det Modsatte; thi jeg er i mit Inderste nu saaret saaledes, at jeg umulig kunde saare Nogen, og da allermindst den Mand, som, naar vi see paa det Menneskelige i denne Sag, er kommen til (og vistnok ikke uden Skyld fra min Side) at maatte bære den allerbitterste Krænkelse*).

Det er da denne Gang ikke med saarende Ord, det er med en Bøn, jeg vilde henvende mig til Biskop Martensen. Jeg vilde nu for det Første bede Hs. Hv. see bort fra et theoretisk Mellemværende, der ikke vedkommer denne Sag, og modtage mit Andragende med personlig Velvillie. Jeg troer, at Biskop Martensen vil det; jeg troer det, ikke blot fordi jeg

*) Jeg troer at fylde Kiertegaard den Erklæring, at han i sin Tid ofte yttrede, at min Polemik imod min daværende Collega var ham imod, ikke fordi jeg, som man fra den anden Side nu og da vilde foregive, havde misforstaaet Punktet om Tro og Biden, men fordi Polemiken var Biskop Mynster en Forargelse og tvang Martensen (om hvem Kiertegaard altid udtalte sig med Agtelse og Velvillie) ind i en Stilling, der maatte gjøre ham det vanskeligere og vanskeligere at see det Religiøse i Sagen.

veed med mig selv, at jeg, som Sagerne nu staae, er villig til at gjenkalde hvert bittert Ord, jeg i Stridens Heide kan have henkastet med hans theologiske Retning, være sig i Oververdenen eller i „Underverdenen“, men tillige, fordi jeg er overbevist om, at Biskop Martensen er gennemtrængt af christelig Alver og Nædebenhed til at gjøre Alt hvad der staaer i hans Magt for Freden i den Kirke, til hvis geistlige Overhoved han nu, og i mine Tanker med juld (Kloms*) er kaldet.

Det vilde vistnok være den største Urimelighed, om jeg, efter hvad uylig er foregaaet, vilde mene, at Biskop Martensen nu med Et skulde have samme Opfatning af Dr. S. Kierkegaard, som jeg. Tværtimod! Det er endog saa naturligt og i Conseqvens af den hele Sag, at Biskoppen maa have en aldeles modsat Anskuelse, thi her gjælder det: enten min Opfatning eller Jeg finder det i denne Sammenhæng ikke interessant, nei, ængstende alvorligt, at den Forfatter, der begyndte med at skrive: Enten — Eller, just i dette Dieblit skal staae for Biskop Martensen og mig som paa en ehiil Epitaf af: Enten — Eller.

Mit Andragende er dette:

Under den Forudsætning, at min Opfatning er sand, at altsaa S. Kierkegaard, ikke af Selvhjærklighed, men af redelig Træer for Christendom og Kirke, har gjort sin Indsigelse; at han, hvad jeg træer, ikke af selvfængelig Hærstesyge eller aandeligt Hovmod, men kun for at klare det Uklare, har vaft dette Anstød; under denne Forudsætning beder jeg Biskop Martensen tillade, at jeg, endog som paa hans Vegne, gjør Dr. Kierkegaard den forlangte Indrømmelse, og gjør den i den bedste Mening saa udtrykkelig, saa aabentlyst, saa ubetinget, som muligt. Jeg forlanger ikke, at Biskop Martensen skal forandre sin individuelle Anskuelse; jeg beder kun, at Biskoppen — ikke for Kierkegaards, ikke for min, men for Kirkens Skyld — vil lade Indrømmelsen, opfattet i min Mening, staae og gjælde ogsaa for sit Vedkommende. Som Indsigelsen fra den Enkeltes Side er gaaet til det Yderste for Idealets Skyld, saa bør jo ogsaa Indrømmelsen fra Kirkens Side gaae til det Yderste for Idealets Skyld.

Er først det klart, der i denne Sag vedkommer Idealet, da ville vel de Confflicter, der angaae det Mennekelige, efterhaanden svinde som af sig selv. Har Kierkegaard ikke Ret i Ideen, da har han ved dette sidste Skridt jo kastet Maften, og derved oplyst at være en farlig Mand; men har han Ret i Ideen, tro mig, han sætter sin Ret igjennem, og vi kunne ikke modsaae ham, være vi end nok saa mange.

Derfor Striden kun dreiede sig om et Ord og en Ordbetydning, da kunde man gjerne indrømme, at der ogsaa, hvad Sandhedsvidnet angaaer, kan gives en mildere Sprogbrug; men her, hvor det er et Liv,

*) Jeg tænker herved alene paa det Ideelle, og finder mig ikke beseiet til at drøfte Sprogmaalet, der bør ind under Sager af en anden Art.

en Mandsretning, der kun vil Gæ, og derfor har kunnet sammentrænge sig i eet Ord, her er Biskop Martensen i mine Tanker ikke saa vel tjent med, at der paa hans Vegne fremføres med svage Forsvar for en svagere Ordbetydning, men derimod, hvordan saa end det endelige Udsald bliver, altid væsentlig tjent med, at de christelige Idealer komme til deres Ret. Derfor troer jeg ogsaa, at Biskoppen, endog hvad denne Sag angaar, allerede har stillet sig paa den christelige Selvfornegtelses Standpunkt.

Uden at skjule eller fornegte min Hengivenhed for Biskop Martensen, en personlig Hengivenhed, om hvilken Hs. Høierværldighed vist ikke vil tvivle, da den visselig ikke er fra igaar, kan jeg da nu vel uden Krænkelser for Noget, idet jeg kun seer paa det Ubetingede, ende som jeg begyndte: Ved at gjøre sin Indsigelse imod, at Biskop Mynster i Kirkens Navn bliver kaldet „et Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner, et Led i den hellige Kæde osv.“ har Dr. Søren Kierkegaard gjort en god Gjerning.

Den 8de Januar 1855.

N. Nielsen.

Bilag XXXVIII til Side 128. L. 16 f. o.

Lædrelandet. Udgivere: S. F. Gjørdvad og C. Ploug; ansvarlig: C. Ploug. 16de Marg. 1855. Nr. 13. Tirsdagen den 16. Januar.

Til Høivelbaarne Høierverdige Biskop Martensen.

Et Spørgsmaal.

Under Overskrift: „En god Gjerning“ har Undertegnede til dette Blads Nr. 8 indsendt en Artikel, hvori den Anskuelse fremsættes, at Dr. S. Kierkegaards Indsigelse imod, at Biskop Mynster i Kirkens Navn bliver kaldet „et Sandhedsvidne, et af de rette Sandhedsvidner, et Led i den hellige Kæde“, ikke, hvad Deres Høierverdigheds moraliserende Artikel i „Den Berlingske Tidende“s Nr. 302 uden videre synes at forudsætte, nødvendigvis maatte stemples som en slet Handling, men kunde, naar man dog blot et Øieblik vilde glemme det Mennejselige, tænke lidt paa det Guddommelige og betænke, hvad et Sandhedsvidne i Alvor har at betyde, med ligesaa megen Ret betragtes som en god Gjerning.

Uf den Stemning, hvori Artiklen er affattet, vil Deres Høierverdighed let overbevise Dem om, at det ingenlunde har været min Hensigt enten at nedsette den Hæder, der med Rette tilkommer Biskop Mynster, eller at optræde med sjendelig Opposition imod Deres i „Den Berlingske Tidende“ saa aabent og usorbeholdent affagte Dom.

Det var jo for Fredens og Fremtidens Skyld, at jeg henvendte mig til Deres Høierverdighed med den Bøn, at begge, hinanden saa mod-

fatte Anskuelser, Deres og min, maatte — i det mindste indtil videre — blive staaende som tvende Muligheder, at vi dog kunde være lidt forbedrede paa, hvad der maaskee vil komme.

I Henhold hertil tager jeg mig da den ærbødige Frihed at spørge Dem, Biskop Martensen, som Kirkens Ordsfører, paa Ja eller Nei: Finder De det i Kirkens Navn hensigtsvarende, at min Dpfatning indtil videre bliver staaende uantastet som Modstykke til Deres, eller kjender De for Ret, at min Dpfatning strax afvises som ubespiet, for at Deres Dom, til Kirkens Beroligelse, kan blive stadfæstet som useilbar og uigjenkaldelig?

Forventende Deres Høiærværdigheds behagelige Svar forbliver jeg
„med personlig Hengivenhed“ Deres ærbødige

N. Nielsen,
Professør.

Den 16de Januar 1855.

Høiærværdig
Biskop Martensen.

Bilag XXXIX til Side 126. L. 3 f. o.

Berlingske politiske og Avertisements-tidende, udgivet og forlagt af
Brødrene Berling, redigeret af M. L. Nathanson. 1855.
Nr. 15. Torsdagen den 18de Januar. 4de Spalte.

I „Fædrelandet“ for den 16de d. M. har Prof. N. Nielsen stillet følgende Forespørgsel til „Biskop Martensen, som Kirkens Ordsfører (?), paa Ja eller Nei:“ „Finder De det i Kirkens Navn hensigtsvarende, at min Dpfatning indtil Videre bliver staaende uantastet som Modstykke til Deres, eller kjender De for Ret, at min Dpfatning strax afvises som ubespiet, forat Deres Dom, til Kirkens Beroligelse, kan blive stadfæstet som useilbar og uigjenkaldelig?“ Da hvilket som helst Svar paa et saa utidigt og uberettiget Spørgsmaal, under de nærværende Omstændigheder kun synes at maatte gyde Olie i Ilden, tør man vist forudsætte, at der, „for Fredens og Fremtidens Skyld“, ikke gives noget Svar. Den „Uro i Retning af Underliggjærelse“, som alle burde kuste, vilde sikkert derved lide meest.

X.

Bilag XL til Side 80. L. 1 f. o. og Noten.

Dispevielse i Frue Kirke paa anden Søndag, 26de Decbr. 1854 (Taler af Tryde, Martensen og Laurrup). C. N. Reigels Bo og Arvinger. Kbhvn. Den 21de Januar 1855. 40 Sk. (Se en Artikel af Stiftsprovst G. Tryde: „Har Dr. Søren Kierkegaard gjort en god Gjerning ved sin Indsigelse mod, at Biskop Nybøller var et Sandhedsvidne?“ „Fædrelandet“ Nr. 12, 1855. 15. Januar.)

Bilag XLI til Side 104 & 105.

Fædrelandet. Udgivere: J. F. Gjørdvad og C. Ploug; ansvarlig: C. Ploug. 16de Aarg. 1855. Nr. 79. Tirsdagen den 3. April.

Forslag til Hr. Dr. S. Kierkegaard.

Det er en dristig Tanke, at skulle Innue træffe et Diebst, hvor det vil blive muligt at faae nogle Linier skudte ind imellem de næsten daglige Udstrømninger af den overskydende Pen. Indsenderen vil dog gjøre Forsøget.

Det er nu vel snart et halvt Aar, siden Hr. Dr. Kierkegaard først traadte frem som den strenge Prædiker i Orken. — Det kan vel gjøres behov, at faae bragt Noget af det, man kalder den stille Uro, ind i den danske Christenhed, at faae en strengere Maalestok anlagt for Bedømmelsen af christelig Liv og geistlig Embedsgjerning. For saavidt troer Inds. med mange Andre, at det stærke Opraab har sin Fortjeneste og vil have sin Virkning. Det feiler ikke, at det er blevet Bækkelse til Ulvor, Eftertanke, Selvprøvelse for mange Sjæle, hvor der er rigelig Plads tilovers for alvorlige Tanker. Men Inds. troer ogsaa — og vistnok atter Mange med ham — at der vilke være udrettet langt Mere, dersom der var lagt an paa noget Mindre, dersom Sandheden, der træffer og saarer, havde kunnet holdes noget mere fri for paradokse Overdrivelser og krampagtig Overspænding; — og i Særdeleshed staaer det klart for Inds., at, skal der komme nogen virkelig Frugt ud af det som er begyndt, saa gaaer det ikke an at blive staaende ved denne Begyndelse, idelig og idelig at begynde Elegien forfra.

Thi Alting har sin Tid, og maa derfor have sin Ende. Er der Tid til at klemte og raabe Brand, saa maa Tiden ogsaa komme til at tage fat paa Slukningsarbeidet; er der Tid til at rive ned, saa maa der komme en Tid til atter at bygge op. Ogsaa Dr. Kierkegaards Opraab maatte man troe, skulde være Indledning til noget Mere. Men til Dato er det ikke blevet til Mere: fra Tid til Tid den samme Klemtning, det samme Anstrig!

Det er vel sandt, at der nu bliver hamret ganske anderledes paa end i Begyndelsen; Raabet lyder altid mere truende og ulykkespaende. Fra først af syntes den prophetiske Bodstale at bevæge sig i en temmelig indskrænket Kreds; det var den afdøde Biskop og hans Parentator, imod hvem den egenlig var vendt. Men hvorledes har ikke Anlægget udvidet sig! Det er „den officielle Christendom“, der nu er blevet Stikordet. Alt hvad der læres og prædikes af Christendommens beskikkede Tjenere, bliver slaaet i Hartkorn og stemplet som Antichristelighed. Og dog er Grændsen heller ikke her. Christenheten i dens Helhed, Christendommen i dens hele Tilværelse bliver taget med — kun at det ikke er muligt at komme paa det Nene med, om der skal tæn-

tes paa den christelige Verden i Afsindelighed, eller i den protestantiske Kirke, eller alene i Danmark. „Jngen af vore Bisper, Provster eller Præster, hedder det, er i Charakter af at stræbe i Retning af det Nye Testaments Christendom“ — „der findes eller sødes ikke mere et eneste Individ, der dner til at være Christen i det Nye Testaments Forstand“ — „det Nye Testaments Christendom er slet ikke til“ — „Christenheden er Christendommens Forraadnelse“; den er styldig i „den uhyre christelige Criminalforbrydelse at franarre Gud Christendommen.“

For saavidt altsaa lader det sig ikke negte, at der kan paasthes en stærk Fremadstriden; det er en sand Stormmarch med Szymiløstevler. Men i Sagen selv — i Indsigten om Det, hvorpaa det brister, og Det, der er at gjøre — kommer man ikke noget Skridt videre. Med alle disse svævende, ubestemte Størrelser: „Sandskebedrag, Forbigaaelse, Fortoning, Tilsløring af noget Væsentligt i Christendommen“ — med alle disse Nqvemsord: „suedige Ragnere og frække Slynkler; Legen med Christendommen; gjøre Nar ad Gud; det Gavyveagtige i at man har afkaffet Christendommen“; — med alle disse convulsjvise Udbrud om „det Rædselsfulde, Afskyelige, Gruelige, Forfærdelige“ bliver man bestandig snurret omkring i den samme Kred. De, som lade sig stramme, blive siddende midt i Strækken, uden nogen Haandsrækning til at komme ud af den. De mere Træstelige begynde at fatte Mistro; efterhaanden ville selv de mest udsøgte og i sig selv beundringsværdige Kraftudtryk blive ndslyngede sorgjæves. Med al den ualmindelige Virtuositet, der maa indrømmes Dr. K. i denne Retning, vil han, dersom han bliver saaledes ved, ikke kunne undgaae Anvendelsen af Baggesens Ord om en drøvtyggende Poet:

„Hvis om det Samme ei du altid skrev det Samme, —
Du gjorde alle vore Digtere til Skamme.“

Man tillader sig derfor at henstille til Hr. Dr. Kierkegaard: om han ikke skulde finde, at Tiden er kommen for ham til at rykke et Skridt videre.

Det danske Følk bevarer, som Efterladenskab eiter Biskop Mynster, hans „Betrægtninger over de christelige Troeslærdomme“. Man overseer her i klare Træk den Værebbygning, som denne Mand i sin Prædiken har udført videre, i den nærmere, mangfoldige Anvendelse paa Livet. Tusinder have fundet christelig Oplysning og Opbyggelse i dette Værk. Heri vil Dr. K. nu finde et sorgeligt „Sandskebedrag“, et Bidrag til den „uhyre christelige Criminalforbrydelse“. Men dermed, at en saadan Paa-stand bliver gjort, bliver behandlet declamatorisk og derefter gjentaget den ene Gang efter den anden, er endnu Intet bevist. Vil Dr. K. virkelig gjøre det indlysende, at „Det, Biskop Mynster har repræsenteret, ikke er det Nye Testaments Christendom“, — og ikke dette alene, men vil Dr. K. gjøre Afstanden kjendelig og klar imellem Det, han kalder den til-

stædede, fortonede, forvanskede Christendom, og Det, han vil lade gjælde for ren og ægte Christendom; vil Dr. K. mere end røre op og rive ned, forstyrre og forvirre, ængste og stræmme, vil han i Sandhed og Virkelighed arbejde for Gjenfødelse af christelig Tro og christelig Liv: saa lægge han Haand paa Værket! Han give sine Landsmænd en Veiledning i Hænderne: en Fremstilling i rene, bestemte Omrids af det Nye Testaments Lære, saaledes som den efter ham skal være berettiget til at bære Navn af ny-testamentlig. Der maatte da kunne være Haab om, at Lærerne kunne komme ud af den taagebe Sphære, hvori de nu holdes hen, uden andet Lys end Svømmere og Raketter, der kun blænde og forvirre. Alvorlige og forstandige Christne vilde da formodentlig blive tilstrækkeligt i Stand til at kjende Dr. K.s christelige Standpunkt, og i Stand til at bedømme, paa hvilken Side den paalideligste Fører er at finde til ny-testamentlig Christendom.

Bisnop — der som der var Sandhed i Dr. K.s Ord: at „der ikke mere findes eller sødes et eneste Individ, der duer til at være Christen i det Nye Testaments Forstand“, at „vi Mennesker næsten kun ere Dyr=Skabninger“, at „Alt maa briste, at der i denne Nædsel atter maatte blive Individer til, som kunne bære det Nye Testaments Christendom“: — da vilde det være ubetimeligt at stille nogen Fordring til Dr. K., — ligesaa ubetimeligt, som om han vilde tænke paa at stille christelige Fordringer til de samtidige „Dyr=Skabninger“, Tilstanden vilde da være rent fortvivlet. Der blev da intet videre at gjøre, end at oppebie Tiden, da Menneskeheden skal blive støbt om, og dermed blive sat i Stand til at „bære det N. Test. Christendom“. For at faae en Christentro og en Christenhed tilveie, vilde intet mindre behøves end en ny Himmel og en ny Jord. Men det er netop „det Nye Testaments Christendom“, der ikke lader en saa trøstløs Betragtning komme op. Man skalde troe, Dr. K. maatte være den Sidste til at underkjende Herrens Forjættelser om „hans Kirke, over hvilken Helvedes Porte ikke skulle faae Magt“. Men har Dr. K. ikke Die for det Vaaben, hans Paradoxi spiller Christendommens Modstandere i Hænderne? Evangeliet er jo dog ikke beregnet paa seraphiske Væsener, men paa menneskelige Skabninger af Kjød og Blod. Men, naar den Menneskeverden, der er sødt og opfostret i Evangeliets Lys, er smuldet ned til at blive en Bande af christelige Criminalforbrydere, som kun pønse paa „at franarre Gud Christendommen“, hvad Rolle har Christendommen da til syvende og sidst spillet i Menneskeaaendens Historie?

Er der derimod noget at gjøre — og der maa være noget at gjøre, — saa bør dette ikke lades ugjort. Og hvo maa agtes nærmere kaldet til saadan Gjerning end Den, der er optraadt med det haarde Fordømmelses=Ord over Andres Gjerning? Men med Alemten og Naaben, Skjelden og Smelden, Lynen og Tordnen er endnu Intet gjort. Det er ikke i Propheternes Land, langt mindre i Jesu og Apostlenes.

Maaskee vil Dr. K. vise et Forslag som det foransætte tilbage dermed, at han jo udtrøkkelig har erklæret sig selv alene for „et afgjort Positiv Talent“. Men forholdt det sig virkelig saa, da vilde Dr. K.s Virksomhed strække sig langt ud over Talentet, — jaafremt han ikke tager Positiv Magten i aldeles utilbørlig Udstrækning. Thi er det ikke paa det bedste Demmersæde, Dr. K. har taget sin Plads? Dømmer han ikke som Den, for hvis Die alle Ting ere blotte og aabenbarede? forfølger hans Dem ikke Christiendoms Livet ind i Familielivets, i Hytens sjerneste Braa, ind i Sjælens inderste Lødem? Men hvo som dømmer i saadan Ufeilbarheds Tone, hvo som fordømmer med saadan Ubarmhertighed, bør i det mindste kunne vise de Bilsfarende Veien, og bør vise den. Skulde Dr. K. kunne beslutte sig til at vise den aandelige Criminaldommers Sæde, give Afkald paa det religiøse Nettergangs-Sprog, som dog bedst overlades til den rette Demmer, for at samle sig til et Arbejde som det, vi have tilladt os at bringe i Forslag, da vilde han sandsynligvis snart erkjende, at han havde ombyttet det Lettere med det Vanskeligere. Det seiler ikke, at den evangeliske Hymnygheds Aand under et saadant Arbejde vilde gjøre sin Magt gjældende, og denne Indflydelse vilde hverken blive Arbejdet eller dets Forfatter til Skade.

R—n.

Bilag XLII til Side 110 flg.

Fædrelandet. Udgivere: J. F. Gjørdvad og C. Ploug; ansvarlig: C. Ploug. 16de Aarg. 1855. Nr. 94. Tirsdagen den 21. April.

I Anledning af „Forslaget“ til Dr. S. Kierkegaard.

Jeg har med megen Tilfredsstillelse i „Fædrelandet“ Nr. 79 d. A. læst et „Forslag til Hr. Dr. S. Kierkegaard“, uden at jeg dog, hvad jeg nedenfor nærmere skal ndtale, kan tiltræde selve Forslaget. Dette Indlæg er skrevet med megen Besindighed, Omsigt og Dygtighed og for tjener Navn af „en ledende Artikel“, dog kun indtil man kommer til Forslaget, hvor det synes at blive misvisende. Det anerkjender med den tilhørlige Begrænsning det Berettigede og Fortjensfulde i Dr. Kierkegaards Optreden i det sidste halve Aar, navnlig som den fra Begyndelsen af viste sig, da han talte aversfulde, vækkende Ord med en Alliance mellem Guds Rige og Verden, en Tilfløring, Fortoning og Fortielse af det Væsentlige i Christiendommen; men det paaviser ogsaa klart og bestemt, hverledes han mere og mere har forløbet sig, uden at gøre Sagen selv et Skridt videre. Men naar der saa gjøres den Hensjilling til Dr. K.: „om han ikke skulde finde, at Tiden er kommen for ham til at rykke et Skridt videre“, og denne Hensjilling senere fremtræder som det bestemte Forslag: „han give sine Landsmænd en Veiledning i Hænderne: en Fremstilling i rene, bestemte Lurids, af det Nye Testamentes Være, saaledes

som den efter ham skal være berettiget til at bære Navn af ny-testamentlig"; da kan jeg ikke længere følge den ærede Forslagsstiller, dels fordi Dr. K. ved sin seneste Optræden har gjort enhver Forhandling med ham en Christendommen umulig, dels fordi Sagen nu kræver, ikke en theologisk Forhandling i Henhold til en saadan Fremstilling, men en kirkelig Afgjørelse.

Dr. K., der i Begyndelsen syntes at optræde som et Sandhedsvidne indenfor den christne Kirke, har nemlig senere i den Grad sværmet om og forløbet sig, at han er kommen helt udenfor, saa at han ligesom bekjender, at han selv ikke alene ikke er et Sandhedsvidne, ikke en Reformerer, men ikke engang en Christen i det Nye Testaments Forstand; han er kun en „Digter" eller, som han senere har udtrykt sig, „et afgjort Politi-Talent"; men saa overraskende end denne Erklæring lyder efter, ja endnu under, „den prophetiske Bodsstale", saa taber den dog al Betydning og synker ned til den mest overflødige Trivialitet, naar man i samme Mandetræt hører ham udraabe, at Christendommen ikke mere er til, at Christenheden er uddød, at der ingen Christne, ingen Sandhedsvidner findes mere osv.*). Men skal nu hvad han i denne Sag har skrevet ikke betragtes som en uhyre „licentia poetica", eller som en grov Spøg med Politistollen, da indvikler han sig her paa dette sit uidentifikable Stade i den aabenbare Selvmodsigelse, at han, som ingen Christen er, vil afgjøre, hvad der er Christendom, og hvad ikke, at han, som siger, at Christendommen ikke mere er til, prædiker med en Tilsløring og Forvanskning af Christendommen. Den ærede Forslagsstiller har ikke overseet denne Selvmodsigelse, men forudsat — hvad han maatte forudsætte for at kunne stille sit Forslag — at den led sig hæve derved, at Dr. K. tilbagekaldte eller dog væsentlig indskrænkede sine stærke Ord om, at Christendommen ikke mere er til, og at han selv forholder sig til den saakaldte Christenhed kun som et afgjort Politi-Talent; og visstelig, vilde han gjøre en saadan Indrømmelse, aflægge en saadan Bekjendelse, da vilde ved denne hans Tilbagegang Sagen kunne rykke et godt Skridt fremad; men ligesom jeg ikke troer, at et fornyet Studium af det Nye Testamente vil fere Dr. K. til en saadan rustelig Tilbagegang, saaledes troer jeg heller ikke, at han, dersom han paa anden Maade vandt den dertil fornødne christelige Erkjendelse og kirkelige Orientering, vilde søge den reiste Sag afgjort ved at efterkomme den til ham rettede Opfordring. Sagen kræver nemlig, som alt bemærket, en kirkelig Afgjørelse. Dr. K. har ikke alene modsagt sig selv, men han har modsagt Herren, der har lovet sin Menighed et evigt Liv med Seir over Mørkets Magter; han har ikke blot som en Bodsprædiker revset den lunkne Christenhed, men han har forkastet det af Herren salvede evige Sandhedsvidne, fornegtet

*) Hvad Dr. K. her nærmest har sagt om den danske Beskæftigelse, vil han vistnok have udstrakt til hele Christenheden.

hans „hellige almindelige Kirke“. Men da maa han finde sig i, at Herrens Menighed lader hans heie Raab udenfor uændset og kun luffer Kirkeøren for ham, naar han bliver attfer nærgaaende og høirettet, medens den forøvrigt træfsig bliver ved at synge sine Psalmer, at bede sit Fadervor, at læse sin Bibel, at høre Guds Ords Prædiken og at leve af sin Herres Sacramenter, uden at indlade sig paa at føre Bevis for sin Tilværelse, et Bevis, som kun den Heltigaand kan føre med Sandhedens og Livets Klarhed og Kraft, som han — Gud være lovet! — hidtil har ført det og fører det paany hvert Kirkeaar.

Dr. K. staaer udenfor Christi Kirke ved Klippens Fod og læser i det Nye Testamente, indtil Synet forgaaer ham. Da begynder han at præke om, at Kirken er forsvunden, thi han seer den ikke mere. Og Folk derude og dernede, som gjerne ønskede, at det var sandt, strømme til og lytte med Begjærlighed, men nære dog en hemmelig Frygt for, at den føre Mand med de underlige Fagter og de mærke Taler, der, stjent han holder sig prædiken over Christenheden, dog ingenlunde vil gjøre fælles Sag med Verden, skal give sig til at læse over den nedslagne Kirke og faae den til at reise sig igjen. Hvad disse frygte for, haabe Andre, som hidtil have haft et godt Nie til Kirken, og, stjent de ikke have villet gaae derind, dog nedig see den synke i Grus. Men medens der saaledes læses og prækes, frygtes og haabes udenfor, staaer Herrens Kirke grundfast paa Klippen — en Kjendsgjerning, som atter og atter skal paavises ved Kirkens levende Vidnesbyrd (hvorved, i Forbigaaende sagt, ogsaa den hellige Skrift faaer sin Besegling), men aldrig bevises ved en theologisk Undersøgelse — og hans Menighed lever derinde af hans Raademidler under hans Mands Tugt og Pleie og oplives hvert Aar med Jule-, Paaske- og Pinsesglæden, ja lever evindeligt, naar det hele store Kirkeaar udløber i Ewigheden, i og med ham, som har sagt: „jeg lever, og I skulle leve“; men — at „Mange ere kaldede, men Faa udvalgte“, at „Herren kjender Sine“, at Navnet alene ikke gjør Nogen til en Christen, Præstestolen ikke Nogen til et Sandhedsvidue, det behøver vel atter og atter at indskræpes, men er jo da ingen Nyhed, vi nu først skulle lære af Dr. K.

Saaledes er Kirkens Tilværelse, som Dr. K. har formastet sig til at sætte under Spørgsmaal, ja tilsidst ligefrem at fornegte, for evig afgjort, og hermed er det saa vel ogsaa afgjort, hvad der skal troes og gøres til Satighed, hvad der er den rette — „nytestamentlige“ og kirkelige — Christendom, den Christendom, som Herrens Menighed betjender ved sin Daab og Nadver, sin Bøn og Prædiken; og idet jeg, som sagt, holder mig til denne kirkelige Afgjærelse, har jeg i denne Sag intet Forslag til Dr. Kirkegaard og Intet at gjøre med ham, saalænge han staaer, hvor han staaer, og sægter, som han sægter. Kunde og vilde han derimod bruge det Nye Testamente med den apostoliske Kirkes Speilbillede til at reise og straffe baade Præster og menige Christne, da gjorde han

en god Gjerning; men dette kan han kun med den Tro, at Herrens Kirke staaer, hvor han har bygget den, at hans Menighed lever, hvorkan saa end Dr. N. og Andre haandtere det Nye Testamente, og ved selv at gaae ind af Kirkeveren ser at faae Menigheden i Tale. Jeg frugter imidlertid ser, at det vil falde ham altfor svært at opgive sin Ærthed, sin enlige Stand; og underskrive den almenekirkelige Egtteskabscontract; men da frugter jeg ogsaa ser, at han meer og meer vil blive glemt i Bryllupshuset, og det af dem, som just han tidligere har hjulpet paa Veidertil, og som dengang ikke kunde tvivle om, at han jo selv vilde med. Det er godt nok med den „menneskelige Redelighed“, men den duer visseelig ikke, naar den kommer i Strid med den guddommelige Redelighed, saa at den gjer Herrens Ja til Nei; og det er godt nok med den redelige Ydmyghed eller ydmyge Redelighed, der gjer, at et Menneske til en Tid ikke tør kalde sig selv en Christen, men den duer sandelig ikke, dersom den bliver ved at hindre en barnedebt Christen i at være et Guds Barn ved sin Daab og Tro, og med Tak og Tilbedelse at give Herren Ret, naar han altid „elsker først“ og giver, hvad han fordrer.

Lenborg Præstegaard d. 10de April 1855.

J. Victor Bloch.

Bilag XLIII til Side 129. V. 7. j. n.

Dagbladet, redigeret af C. St. N. Billie. 1855. Nr. 95. Onsdagen den 25. April. 1ste Spalte nederst.

Den Kirkegaardsse Strid. (Af et Brev.) Du spørger mig, kjære Ven! hvad jeg tænker om Søren Kirkegaards Færd. Du forundrer Dig over den Vildfarelse hos en saa begavet Mand at prædike Christendom i det for Folk i Almindelighed usforstaaelige, knudrede, filosofiske Sprog: medens Præsterne i ham see en næsten personlig Fjende, kalde jevne, fermittige Folk hans Tale „Brøvl“. Paa Jaa eller Ingen gjer den Indtryk, og siore Gøner anvendes her til liden Nytte. — Jeg troer, at Du har Ret; men jeg troer ogsaa, at det ikke blot er Talem, Sproget, hvori Mangelen sukker. „Dannervirke“ har sammmentignet Kirkegaards Artikler med Luthers Thejes, medens jeg og vistnok Mange mene, at Kirkegaard ikke er nogen ret Christen, end sige nogen Luther. Luthers Christendom gif ikke paa Skruer.

Kirkegaard aabnede Striden paa en hadeful, personlig Maade; han satte med Forsæt Lidenskab i Bevægelse. Nu har Christus vel sagt, at han var kommen at bringe Strid og ikke Fred hernede, men det var en Spaadom, at saaledes vilde det gaae; forsættelig at vække Strid, det finde vi intet Sted opskrevet som tilladeligt, end sige paabudt. Prædiker Kirkegaard for døve Øren, saa er det derfor hans egen Skyld. Mulig, at hans Tale skal blive erindret i Evigheden, som han sagde, thi hans Mening har sikkert været god; men det tildeels hjerteløse, der laae i hans

første Artikel med Mynsters Minde, den Mangel paa christelig Mildhed, hvoraf den led, — det vil ogsaa blive erindret. Nu — det er det Indtryk, Sagen og Personer gennem den har gjort paa mig. Hierlegaard har jeg seet engang paa Gaden, men personlig er han mig aldeles ubejendt.

Hvad Hierlegaard har sagt om vor Tid, at christelig Aand er svækket iblandt os, er sandt og vilde være sandt, sagt til enhver Tid. Vor Tid har sin store Brøst; men dog findes der sand Christendom blandt os; vi have Meget at græde over, men ogsaa Noget at glæde os over. Guds Rige er meget og vil være — det veed Intet af Hierlegaards „ene“ Christen, men det omfatter den ganske Menneſkehed med sin Omſorg. Det sender os den hellige Aand til at vejlede os, og det hierlegaardske upersonlige Væsen — „Etyresſen“ — sender det Intet til. Den hellige Aand taler ikke i filosofiske Høstler, men i varme, ophædede, simple Ord. Skade, at Hierlegaard er bleven Filosof! Det har han vist havt mere Skade af end af den mystiske Christendom; thi det er unægtelig min Mening, at Filosofien i Reglen er til Fordærvelse for den Enkelte.

Jeg er ikke Theolog, og min Ret til at tale med begrunder sig blot paa min daglige Væsen i Skriften og paa mine Fordringer til at kaldes en Christen, foriaavidt den fuldstændigste Tro, en Underordning af min Forstand under Guds Ord, en Stræben efter at gaae fremad og blive bedre — Alt i menneskelig stræbelig Maalestok — tør berettigede mig dertil. Jeg erkjender derfor Sandheden af Hierlegaards Ord, at der er megen Lunkenhed i Sjælene i vore Dage. Hvor ofte, naar jeg, bevæget af hvad jeg havde læst i Skriften, vilde udtale mig for Noget, medte jeg, vel ikke Spet, men Forundring og Tilbageholdenhed. Religionen og Pengeaffærer, de staae hos Mange paa samme Trin; de ere begge Privateiendomme, ubehagelige Themaer, som man i det daglige selskabelige Liv skal holde borte. At nævne Christi Navn til daglig Brug, det er en Takløshed — det kaldes en Vanhelligelse at drage det Hellige ned i den daglige Sjære, som om ikke hvert Minut var et Stridt med Evigheden! Den, der ikke gjerue hører Kristus nævne, elsker ham ikke; den, hvem hans Navn generer, troer ikke paa ham. Taktløsheden og Vanhelligelsen ere altsaa et Skalfesjul, mere eller mindre bevidst. Præsterne have vel deres store Deel i denne Lunkenhed, men vi, Menigheden, kunne ikke sige os frie for vor Deel i Ansvar. Hovedmangelen bør ikke søges i Kirken, men i Huse ne, i Opdragelsen. Mange, som søge Kristus i Kirken, kjennde ham ikke i deres eget Hjem og tænke sidst af Alt paa at vække og nære et christeligt, troende Sind hos deres Barn, — det overlades til Præsten, ligesom Opdragelsen, det er saa besværlig, overlades til en Lærer. Mange bekymre sig om en Vens jordiske Væ og Vel; de vilde græde, om en Ven gif fallit, men ikke fordi han forførte en Rige, ikke fordi han i Sind og Vandel savnede Christendom. At arbejde paa sin Vens evige Salighed, det vilde jo være ubekvæmt, paatrængende, forstyrre den gode

Jorftaaelse. Der gives en magelig Tro, der kaldes christelig, den for-
dærveligste af alle, som opløser Christendommens Salt, tilintetgjør Mo-
ralen — den Tro nemlig, at vi dog nok alle tilsidst blive salige! Slaa
op i Skriften og viis mig, hvor det staaer, og vil Du ikke staae op i Skrif-
ten, saa kunne vi to ikke tale sammen om den Sag.

Skade, at med den gamle Tids aandløse og pedantiske Gudsdyrkelse,
med tankeløs Lyrisme af Den saa megen Tro flygtede fra Jorden!
Hvans andagten, ja det er det, vi mangle! Væf den blot i dit eget
Hjem til Liv, og Du har gjort saare Meget; og var den vakt i ethvert
Hjem, saa var Kirken aldrig tom, saafremt Guds Ord blev talt sandt og
ærlig derinde, og led det der ikke, saa vilde Du i dit eget Hjerter med-
bringe Andagten, og den behøvede ikke at vækkes ved Betsalenhedens Ann-
ster, Du vilde ikke lade den blive tilbage i Kirken, ligesom Præsten hæn-
ger sin Messeskerk hen. Læs i Skriften og stam Dig over, at Du ikke
kender den, stam Dig over, at Du maaskee ikke engang eier en Bibel,
medmindre din Bedstemoder har efterladt Dig den i Arv, og den da
staaer bedækket med tykt Strø paa din Hylde.

Liberne vexe, op og ned vil det gaae til Dagens Ende. Vor Tids
Brøst er den, at Kristus er fremmed i vore Huse. At drage ham der-
ind, vilde det maaskee være farligt? Det blænder at see ind i Solen, at
have den saa nær? Ja, Mange have forsøgt det, men de vendte sig strax
om; hvad saae de da? Deres egen Skygge! Men Gud siger ikke: vend
Dig om og see din egen stemme Skygge! Han siger: see paa mig og
glem den! Saalænge vi ere herude, have vi en Skygge; men jo høiere
Troens og Tillidens Sol staaer paa vor Himmel, desto mindre bliver
Skyggen. ***

Bilag XLIV til Side 121. L. 8 flg. f. o.

Afgeskrift for den evangeliske Kirke i Danmark, udgivet af J. M. L.
Hjort, Candidat i Theologien. Forlagt af den Gyldendalske
Boghaandling. (F. Høgel.) 3die Aarg. 5te Bind (1ste Halvaar). 1855.

Λand og Bogstav.

En Afhandling af Mag. Zentzen.

- I. Indledning. (Nr. 1. 5. Januar. S. 7—14). II. Om Bogstavtroen
og den levende Tro. (Nr. 6—7. 26. Januar. S. 89—108). III. Om
Bogstavet som Betingelse for Indsiget i Christendommens Λand.
(Nr. 11—12. 16. Februar. S. 169—183.) NB. Rettelseten S. 208.
IV. Forholdet mellem Loven (*το νόμον*) og Evangelium (Λanden, som
levendegjør). (N. 21. 20. April. S. 329—334.) V. Fortsættelse og
Slutning paa feregaaende Artikel (Nr. 22. 27. April. S. 337—352).

Heraf meddeles:

S. 90 Anm. Medens Een klynger sig til Bekjendelsens Bogstav for
alene deraf at lære, hvad en Christen har at troe til Salighed, klynger

en Anden (Søren Kierkegaard) sig til Kristens enkelte Bogstav for deraf at lære, hvad en Christen har at gjøre. Begge gaae paa deres extreme Standpuncter meer eller mindre glip af Aanden, og derved bliver deres Verdom usund, hvor mange aandelige Kræfter der end kunne være virksomme. S. K. siger i sit Skrift „Til Selvsprøvelse“: Det er kun altfor let at forstaae Fordringen, som er indeholdt i Guds Ord („giv alt dit Guds til de Fattige“, „naar En slaaer Dig paa din høire Kind, vend den venstre til“ osv.) — Alt ligesaa let at forstaae som den Bemærkning: det er godt Veir idag. — Han har fremfor Alt i sin sidste Fremtræden forvansket Christendommen ved at gjøre det, som i ethvert Tilfælde kun kan være det Secundaire, Consecutive, til det Primaire, Constitutive, ved at give Lidelse den Plads, som kun kan tilkomme Troen. En Lidelses Retsfærdighed er som Gjerningernes.

S. 104. Anm. 1. Biskop Nyuster's Afhandling om Begrebet Tro er den af hans ellers fortræffelige Afhandlinger, som mindst har tilfredsstillt mig, fordi han deri ikke nok tager Hensyn til Villien hos den Troende saalidsom til det Personlige ved Gjenstanden. Spørgsmaalet om Forholdet mellem det at troe Een og troe paa Een kan saaledes slet ikke komme i Betragtelse. Troen betragtes som en Erkjendelsesmaade (fra den blot intellectuelle Side), men ikke som et Liv. Senere, naar han taler om den Pligt at troe, er han naaet paa et høiere Standpunkt.

S. 108. Anm. Til Oplysning om Forholdet mellem fides, qua creditur og qua creditur, tjener, at hiin uden denne er Intet (1. Cor. 13), denne uden hiin gives vel ikke i Form af Tro, men dog som et Suk efter det Evige, et saadant Suk, der, som man har sagt, beviser Mere end alle Beviser for Guds Tilværelse, et Suk, som Gud hører og ikke vil lade være sorgløst. Forbansende er det, naar man har forklaret Art. VII. i Confessionen saaledes, som om den satte i Kirken det Objective over det Subjective. Naar Kirken kaldes først congregatio sanctorum, da er kernet det Subjective nævnet som den væsentlige Grundsaetning, uden hvilken det Objective, Evangeliets Forkyndelse og Sacramenterne, ingen Kirke vilde danne.

S. 177, fra L. 6 f. n. til 183. Et hvad her er sagt end ikke nyt, saa finder jeg dog, at det er i høi Grad anvendeligt, og at det derfor behøvede at bringes i Erindring, navnlig med Hensyn til Dr. Søren Kierkegaards Angreb, der har sat Saamange i Betragtelse og unægtelig har den Fortjeneste, at det har bragt en Gjenstand, der ikke vedkommer denne Verden, til Dntale blandt Mennesker og paa Steder, hvor ellers kun verdslige Ting forhandles. Jeg vil maaskee i den sidste Deel af denne Afhandling saae Leilighed til at udtale noget Mere om denne Sag, som ligger mig paa Hjerte at sige. Men til den Gjenstand, som her haves for, hører det ogsaa at sige Noget desangaaende, thi det er jo

just det N. T.s Ord, hvorpaa K. beraaber sig med Hensyn til hvad han vil gjøre gjældende.

Jeg nægter ikke, at i den bestaaende Christenhed, i en udvortes organiseret Kirke, hvor Kirkens Embeder kræve Mænd til Besættelse, istedetfor som i Begyndelsen Mænd kun ijsølge et indre Kald krævede Embeder eller Stillinger i Kirken som Midler for deres Virksomhed, at der en eftertryffeligg Reaction imod Verdsligheden i Kirken atter og atter kan behøves. Hvad K. i denne Henseende ofte tilforn har skrevet om, vilde han nu efter Biskop Mynsters Død (saalænge han levede, sølte han sig holdt tilbage af mange Hensyn) udtale saaledes, at hans Ord ikke skulde være Ord alene, men Handling. Sagen saaledes i Almindelighed betragtet mangler ikke Berettigelse. Hvad det at være Sandhedsvidne angaaer, da er det kun en Indbildning, at man selv er et Sandhedsvidne, fordi man beklæder et Embede, til hvis Pligter eller Byrder det hører, at prædike den christelige Sandhed, om end dette skeer med nok saameget Talent. Nei — for et Sandhedsvidne maa selve Sandheden, som forkyndes, veie op imod alt det Udvortes, Embede, Indtægter, Titler, Værdigheder osv. Hiin maa være det Første for hans Hjerte. Men er dette Tilfældet, da har han ogsaa Sandhedens Mærke for Gud, og da vil hans Forkyndelse ikke mangle et Præg, en Beaandelse, som vil gjøre, at de modtagelige Sjæle, der gribes af Sandheden, som den udgaaer fra hans Mund, ikke kunne Nudet end kalde ham et Sandhedsvidne. De sjæle, kunne vi sige, en Mandens Berettigelse dertil, selv om alle Bogstaver, eller tidligere Sprogbrug var derimod (hvilket her ikke er Tilfældet). Det nægtes dog hermed ikke, at man med en vis Ret kan sige, at for at være et ret levende Sandhedsvidne udad for Menneskene i en verdslig sindet Tid, da maa man ikke blot i sit Hjerte, men paa en iginesfaldende Maade lægge for Dagen, at man tilfidesætter Verden for Sandheden. Naar Menneskene see en Mand leve i Høihed og Ære, nydende Livets Goder og Glæder, da see de derfor ikke, hvorledes han gjør det, om han i sit Hjerte har, som den der ikke har, om han er i Verden og nyder Verden som den, der ikke er af Verden, eller elsker Verden med en Kjærlighed, der træder i veien for den høiere Kjærlighed. For Mængdens Dine var forsaavidt Johannes den Døber i Orkenen et større Sandhedsvidne end Jesus, da han var ved Brylluppet i Kana og der endog, til Bedste for den sandseligg Nydelse, forvandlede Vand til Viin*). For Mængdens Dine maatte saaledes den, der heri lignede Jesus, anses for mere eensartet med Verden end den, der var som Johannes, om det og maatte vise sig anderledes for dem, som stode nærmere og saae dybere. Gimmeriges Rige falder meer i Dinene, naar det kun træder frem som den Ferte, for hvilken Alt bortgives, end som Guurdeien, af hvilken Alt gjennefsyres. K. stiller sig aldeles paa Mængdens Stand-

*) Man maa vel sige, at Nudessen derved paa en Maade er christelig helliget.

punkt og vil Intet anerkjende som ueensartet med Verden, uden hvad der i Virkeligheden aabenbar slyder Verden fra sig eller lader sig bortstøde af Verden. I en Tid, hvor man altsformezet beroliger sig med det Finere, Gjennemfyrende i Christendommen og derfor let glemmer, at man i denne Tid som i enhver anden skal som Paulus være rede til (*ετοιμας ἔγω*) ikke alene at bindes, men og at døe for Jesu Navns Skyld, Ap. Gj. 21, 13., i en saadan Tid kan det have sin Nytte, at Mængdens Forestillingsmaade oplives, forsaavidt derved den Sandhed indskræpes, at Himmeriges Rige ikkun er en Smurde, naar det tillige ser Hjertet er, og, naar det kræves, ogsaa for Verden viser sig som hiin Perle.

Men det forførdelig Urimelige i K.s Angreb er, at han tillader sig at gjøre, hvad kun Vor Herre kan gjøre, idet han kræver af et Sandhedsvidne, at det virkelig skal bortgive sine jordiske Gæder. Vilde jeg gjøre mig til et Sandhedsvidne efter K.s Fordring, da kunde jeg det ikke med god Samvittighed, thi Guds Skabning er ikke at seragte. Det maa kræves af Gud selv, naar det tør see. — Blandt de Ting, der kan skaffe Ære blandt Menneskene hører ikke blot Hædersposter, men ueget mere det at afflaae en Hæderspost, s. Ex. en Bispestol, som tilbydes, saaledes taler Livius om gloria spreti honoris, eller det, at en Hæderspost, hvortil man af mange ansees som den Værdigste, bliver nægtet, saaledes siger Tacitus (om Dolabella) negatus honor gloriam intendit (den uægtede Hæder forstærkede Æren), men hvad der er høit eller en Ære for Menneskene er det derfor ikke for Gud, og hvis s. Ex. Nogen, for at skaffe sig Anseelse (om det endog kun var for sine egne Tanker) af at være et ægte Sandhedsvidne, vilde afflaae et anseeligt Embede, som tilbødes, uagtet han dertil maatte finde sig skiftet, da syndede han. Jo høiere Embedet er, desto ansvarsfuldere er det, desto Mere giver det forsaavidt at bære, og den, som tager imod et anseeligt Embede, vælger derfor ikke det Lettere for det Sværere. Værdigheder og Kers medjære ofte nye Byrder og Kers. Men ogsaa i denne Henseende synes K. at betænne Alt med Mængdens Forstand, der kun holder sig til det Trinesfaldende.

Hvor elendigt er det ikke ogsaa, at han kan indbilde sig i en saadan Sag at udrette noget ved Ord alene. Vel indsaae han, at det at lyste Sagen til bekjendte Personligheder vilde skaffe den en ganske særegen Interesse (saaledes som den ogsaa har vunden) og til den Ende undsaae han, som vil vise os til Sandhedens og Hellighedens Ideal, sig ikke for fra de første Ord, han i denne Sag skrev, at fremkomme med personlige Bagvælselser. — Men hvis det virkelig nu skulde være Tid til en udvortes Verdensforsegelse, saa vil dog Enhver let see, at ikke derved, at man vil lade Ord handle, men derved, at man lader Gjæringer tale, vilde der i vor Tid kunde udrettes noget. Saavidt jeg veed, lysrer K.s Exempel ikke for os paa hiin Veie. Man har derfor endt ved at finde

nogen Alvor i det hele Foretagende. Jeg vilde imidlertid nødig troe, at Nogen uden Alvor stulde skrive som K. i hiint Stykke i Fædrelandet Nr. 24, at han vidste, at han var bemærket i Evigheden, fordi han ikke havde tiet til Biskop Martensens Ytringer i hans Tale. Han kan ikke længer, som han vil, sære Stridsspørgsmaalet tilbage dertil, om de meget omtalte Ord med Ret eller Uret ere fremførte om Biskop Wynster i hiin Tale. Nei, ved den Maade, hvorpaa han har talt derimod, har han gjort Spørgsmaalet til et ganske Andet. Og selv om en Modsigelse var berettiget, var „en god Gjærning“, saa er Alt det, han har lagt i denne Modsigelse, (selv om det er sleet efter jesuitisk Grundfætning, at Hensigten adler Midlet) en daarlig og slet Gjærning, der som saadan heller ikke er glemt i Himmelen.

Men jeg kommer nu til de paaberaabte Bibelsteder. „Hvad som er høit blandt Menneskene er en Vederstyggelighed for Gud“ Luc. 16, 15. Dette skal (see Fædrelandet Nr. 24) vidne imod Høihed, Anseelse, Hædersbeviisning for et Sandhedsvidne. Men det er yderst uheldigt valgt, thi det vidner snarere i modsat Retning. Vil man ved „høit blandt Mennesker“ forstaae hrie Stillinger (som en Biskops), hvor man er Gjenstand for mange Menneskers Opmærksomhed, da kunde man møde hiint Bibelsted med: Der staaer atter skreven, at Dørrigheden er af Gud, at den udvortes Stilling kommer i Betragtning, naar Spørgsmaalet er om, hvad der gjælder i Christo (Rom. 13, 1. Gal. 3, 28. 5, 6.) „Her er ikke Træl eller Fri“, siger Apostelen, og man kan vel snarere regne mangen „Wirdenträger“ som saadan blandt hine end blandt disse. Gjør man sig disse Ord „høit blandt Mennesker“ til et Bogstav, for derefter at bedømme „hvad der maa kaldes en Vederstyggelighed for Gud“, da gjør man Gud selv, hos hvem der ikke er Skygge af Dmstiftelse, ligesaa omstiftelig som Menneskene. Hvad Menneskene til een Tid see op til, er ikke saaledes for dem til en anden Tid. Gjælder vel f. Ex. en høi Embedsmand i vor Tid blandt Menneskene det samme som tidligere? I revolutionaire Tider skeer der i denne Henseende især en stor Omkalfatring: De Første blive de Sidste, og de Sidste de Første. Men skulle vi sige, at der i Guds Tanker da ogsaa foregaaer en Omvæltning, hvilket vi maatte, naar vi vilde forstaae hine Bibelord isoleert og bogstavelig efter K.s Anvendelse? Ved en saadan Anvendelse stiller K. sig blandt dem, der staae aldeles udenfor den christelige Kirke og nu sælde en Dom om Christendommens Aand efter saadanne isoleerte udrevne Ord. Der er saaledes dem, der finde et inderligt Slægtskab mellem de jødiske Zeloter („Galilæeren Judas Sect“) og Jesus, som sige, at de Ord: „De Sidste skulle blive de Første og de Første de Sidste“ ikke vare af Jesus gjorte gjældende i Verden, uden efter at have været lang Tid i Juddæa Symbolet for en brændende Sect, der vilde gjøre en umiddelbar revolutionair Anvendelse deraf paa Ordenen i det menneskelige Sam-

fund*). Jeg kan ikke nægte, at jeg ogsaa bliver et inderligt Slægtsskab vaer, nemlig mellem det Mit, som denne iøvrigt høist aandsfulde Forfatter og S. A. har for Christendommens Mand. — Men for at komme tilbage til vort Bibelssted: „Hvad som er høit blandt Mennesker er en Vederstyggelighed for Gud“, da maa man vel, naar man vil auvende det som S. A., kunne bebreidende spørge: Hvad staaer der dog skreven? Hvorledes læser Du? Hvad der staaer umiddelbart foran i samme Vers maa dog here med til Ordene og deres rette Forstaaelse. Der staaer: Og han sagde til dem: I ere de, som retfærdiggjøre Eder selv for Menneskene; men Gud kender Eders Hjerter; thi hvad osv. Det er om Selvfærdighed, Selvophøielse, eller den blot ivinesaldende Retfærdighed, at Taler er. Nu maa man vel sige, at til det, der i denne Betydning kan skaffe Anseelse iblandt Menneskene, høre ivinesaldende Lidelser langt mere end Lykke og indvortes Herlighed (denne pleier meget mere at foranledige det Modsatte). Og især kunne selvvalgte Lidelser, selvpaatagne Kors være det, hvorpaa et Menneske kunde stole og grunde en Høihed i sine egne Dine. Dette er, hvad der er Gud en Vederstyggelighed. Det hører og til det, som kun har Skin af Viisdom i selvgjort Dyrtelse (Col. 2, 23. *ἰδελοδοξαία*) og Idmygelse. Ved en blot indvortes Selvfornedrelse, der foranlediger en indvortes Selvophøielse, vidner man Løgn og ikke Sandhed. Og om end A. skulde paa celatant Maade virkelig gaae forud ved hiint (ved f. Ex. at give alt sit Guds til de Fattige) kunde hans Færd (hvor velgjørende iøvrigt) derfor gjerne i sig selv være en Vederstyggelighed for Gud.

Jeg kommer her til andre Bibelssteder, nemlig dem, hvor Jesus opfordrer den, der vil være hans Discipel, til at følge ham efter, at tage Korset osv. Disse Steder synes især at være A. det hellige Bogstav, gjennem hvilket han vil erkjende Christendommens Fordring til et Sandhedsvidne. Men der er et lille Ord, som han overseer, og som er af høieste Vigtighed. Matth. 16, 24. hedder det: Derjom Nogen vil følge efter mig, han fornægter sig selv og tage sit Kors osv. Her er Ordet sit (*ἀυτοῦ*) af en gennemgribende Betydning. Ikke Kors i Almindelighed skal man tage paa (hvis man selv her vil gribe ind paa egen Haand, da er det som hiin selvvalgte Dyrtelse, der er Gud en Vederstyggelighed), men sit Kors, det Enhver maa kalde sit Kors, som han efter sit indvortes og indvortes Kald maa erkjende at være ham paalagt. Hvad Gud lægger paa Een, lægger han ikke paa en Anden, og hvad Gud lægger paa een Tid, lægger han ikke paa en anden. Det Kors, der til een Tid under visse Omstændigheder ikke tør savnes hos et Sandhedsvidne, fordes ikke til en anden Tid, ja kunde paa en saadan Tid være Tegn paa det Modsatte. Naar A. urgerer det „Tillige“, som om det var umuligt for et Sandhedsvidne tillige at være dette eller hiint, da misstjender

*) Salvador, histoire de la domination Romaine en Judée II. 146.

han just Fordringens Eiendommelighed. Allerede det, at Sandhedsvidnet skal være et Menneske, medfører et uødvendigt „Tillige“. Han, som sagde: „Jeg er dertil født og dertil kommen til Verden, at jeg skal vidne om Sandheden“, maatte dog baade spise, drikke, sove osv. og forsaavidt han derved kun opfyldte Naturens Fordringer, vidnede han ikke. For- saavidt han var et Menneske, var der saaledes ogsaa for ham et „Til- lige“. Apostlen Paulus var tillige Teltmager osv. Men dette er det, hvad man ved de mange øvrige „Tillige“, som kunne komme til ved for- skjelligartede Ting og Besiddinger, især har at betænke — at, kunne de end for Mange blive hemmende for Vidnesbyrdet, ja tage de end meer eller mindre saaledes de Flestes Hjerte i Beslag, at de ikke kunne være Sand- hedsvidner og tillige dette eller hiint, saa kunne og skulle de dog snarere tilkjendegive det guddommelige Kalles Eiendommelighed; thi Himme- riges Rige skal være som en Smørdei, af hvilket det Forskjelligartede skal gjennefsyres. Naar man gjør det efter Apostelens Formaning til Guds Ære i Jesu Navn, 1 Cor. 10, 31. Col. 3, 17., da er det saaledes gjen- nemsyret, og man kan paa denne Maade vidne, som der staaer om Dvin- derne, 1 Pet. 3, 1. 2., at de skulle vinde Sjæle uden Ord formedelst deres rene Umgængelse (*τῆν ἐν λόγῳ ἀγνήν ἀναστροφὴν*)*). Det er just denne ædle rene Umgængelse i Livets mangfoldige Forhold, hvad enten man gaaer til Gæstebuds Huus eller til Sorgens Bolig, hvad enten man har med Statens og Kirkens store eller med Huuslivets og Familielivets smaae Anliggender at gjøre, — der er Vidnesbyrdets bedste, meest vindende Smykke (Tit. 1, 10), hvilket deres Vidnesbyrd mangler, som kun vidne som Martyrer.

Om Biskop Mynster tænker jeg at faae Leilighed til at tale noget i næste Afdeling. Hvad R. har dømt om ham, troer jeg ikke er saaledes meent, som det er sagt, men hvortil skal dog den forvandede Tale især i et Dagblad for Alle! Den sande Wiisdom siger hos Salomon, Ordspr. 8, 8.: „Rige frem ere alle min Munds Ord; der er intet Fordreiet eller For- vendt i dem“, men R. er mig nu en saadan Ironiker, at jeg maa tænke paa hine „ufjendelige Grave, som Menneskene gaae over, og vide det ikke“ og hvori de derfor kunne falde**).

*) Dette er ogsaa at anføre mod den Bemærkning, at Biskop Mynster kun aslagde Vidnesbyrd ved særegne høitidelige Leiligheder, men ikke i sine sædvanlige For- hold i Verden, som Luther, Kalvin, Kneq osv. og at han af den Grund ikke med samme Ret kunde kaldes et Sandhedsvidne som disse. En ædel Umgæn- gelse er (som end uden direct Ord) ogsaa et Vidnesbyrd, og i denne Hen- seende havde Biskop Mynster den fineste Tact, at han ikke skulde kaste Perler for Sviin.

**) Jeg hører til dem, der har været begejstret over Udskiftigt af hvad R. udsigere har freedet, men nu har jeg ikke havt Anledning til at tænke derpaa. Det er en vigtigere Sag, en ganske anden Sag, hvorefter Talen nu er. Han er mig iøvrigt et ualmindeligt Beviis derpaa, hvoreledes det ikke er den Mand, som

§. 342. Ann. 2. Ydmyghed (humilitas) erkjendte Middelalderen det høieste Menneftelige. Fransiscus gjaldt i denne Henseende for den høieste Slabning. Dværten kaldt ved Hermed, Fransiscus har ved Ydmyghed indtaget den faldne Engels Plads. Men man tog ofte Ydmyghedens Skin, Ydmygelse (ταπεινοφροσυνη) og legemlig Spøgelse (αγασμα σωματος) hvori Hermed kan skjule sig, for den christelige Ydmyghed, Col. 2, 18. 23. Paa denne Vej er det, Dr. Søren Kierkegaard hos os bevæger sig med mange af sine Paastande.

§. 343. Ann. Ved det ovenfor Sagte siunder Anvendelse, hvad Hamann skriver i et Brev til Kant af 27. Juli 1759: "Wie mancher Orthodox zum Teufel fahren kann trotz der Wahrheit, und mancher Ketzer in den Himmel kommt trotz den Bann der herrschenden Kirche und des Publici". Herhen here ogsaa disse Ord af Steffens (i et privat Brev): "Das Heiligste ist die innere Wahrheit."

§. 350. 2. 2 f. n.—nd. Vi føres her uvilkaarligt til at tænke paa afdøde Bistep Mynsters Fortælling om „Gjennembruddet“ i hans Meddelelser *). For ette Aar siden skrev jeg i en Afhandling i theologisk Tidsskrift: „Det Nye (i det religiøse Liv) indtræder, idet Førefillingen om det Ubetingede bliver Bevæggrund for Sjælen!“ Var det ikke ogsaa derved, at det Nye brød igjennem hos Mynster? Var Gjennembruddet ikke netop et saadant derved, at der frembrød et Lys over det Ubetingede i Forholdet til Gud? Først, da med Hensyn saavel til Lydigheden, som til Tilliden Vagten faldt for ham paa det Ubetingede i begge Dele („ganske, uden Forbeholdenhed“), saae han Alt (hele Christendommen) i et nyt, et christeligt Lys. Da blev han (i Forhold til sit Land og sin Tid) kaldet til at høre med til Jordens Salt, Matth. 5, 13., eller at indtage Plads blandt de christelige Sandhedsvidner. Derved bliver det, trods alle Dr. Søren Kierkegaards Anstrængelser i „Fædrelandet“. Han dommer kun om Sagen som den, der er begavet med et afgjort „Positiv-Talent“, men ikke som den, der er skarpsynet nok til at erkjende, at det, hverpaa det efter det N. T.s Fordring lemmer an, er noget ganske Andet end udvortes Armod ***) eller udvortes Lidelser eller des-

gjør aandrig, men kun den, som gjør ydmyg og eyrigtig og sandtru, der forsaarer at bruge Skriftens Begreb for derigjennem at finde eller at vise Christendommens Aand og dens Fordringer.

*) S. 151 ff.

**) Han siger, at Christendommen kræver Armod. Han overseer Situationen ved de derhen hørende Udtræk i N. T. Var Armod den ubetingede Fordring, saa behøvedes der kun lidt Gtærtanke til at see, at da var al friere aandelig Udvikling og Dannelse afvisst. Culturen kunde da ikke faae sammen med Christendommen, men det kunde bedde: Enten Christendom eller Kultur. Dog var de i Historien faaet sammen, og det har hent til Christendommens Anbefaling, at den har fremmet Culturen. De have endog faaet i et saadant ligefremt Forhold til hinanden, at nyt Liv i Christendommen, ved Tilbagevenden til det N. T.s

lige. Disse Ting maae efter det N. T.s Være ansees som Tilfældigheder med Hensyn til Tilstedeværelsen af et sandt christeligt Sindelag. Men Sindelag, Hjertelag (forfaavidt det giver sig tilkjende i Mudet end i Legeimets Spørgelse og deelige) synes overhovedet at være den Kirkegaardiske Christendom ligesaa uvekkommende, som det er „Politiet“ overhorebet uvekkommende. Jeg nægter imidlertid ikke, at jeg ikke sjelden læser R. s Artikler i „Fædrelandet“ til Opbyggelse, forfaavidt som, hvad han tilføjer en absolut ubetinget Sandhed, det har dog, om jeg saa maa sige, en ModsetningsSandhed, nemlig som en Modgift mod Verdsligheden, og hvad jeg ikke skal gjøre, fordi R. kræver det eller lader det N. T. kræve det, det skal jeg dog gjøre, naar Herren kræver det, og jeg veed ikke, naar dette kan skee. Det er godt at tænke sig ind i saadanne mulige Tilfælde. „Havde Du krævet det, Herre og Forklær! da vilde jeg have forladt alle Ting for at følge Dig“, sagde Bisop Mynster i Prædikenen, hvormed han tiltraadte Sjællands Bispestol. Dette ubetingede Sindelag med Herren, maae Alle have, i hvis Christendom der virkelig skal være Religion. Mange ansee sig for og ville ansees for at have og forkynde hiin, uden endog at have denne; ja, hvor forserdeligt det end er, saa kan det dog skee, at just den bestandige officielle Forkyndelse af Christendommen kan berøve et Menneſke den levende inderlige Substans. Man mindes Steffens's Ord til sin Kone om Mynster: „Da sollst Du sehn, daß man Prediger seyn kann, und doch religiös *).

Bilag XLV til Side 122. R. 6 f. o.

Kjøbenhavnsposten, Redacteur og Udgiver: J. P. M. Grüne. 29de Aarg. Lørdagen den 12. Mai 1855. Nr. 109.

Et saa ntaaleligt Hovmod, som Hr. Søren Kirkegaard nu i en Række aphoristiske Artikler i „Fædrelandet“ har udtalt, har man neppe nogenſinde før seet Mage til i den danske Journalpresse. Det er den officielle Christendom, han har paataget sig at edelægge ved at bevise, at den staaer i Modstrid med det nye Testamente, at dens Forkyndere, Prædikerne, ikke kunne staae Prøve for denne Maalestok. — Hvem har vel nogenſinde tvivlet derom? Men hvem har vel ogsaa turdet fordre det? Hr. Kirkegaard — der som Phariseeren kaster sig paa Knæ for Mængdens Dine i det „Fædrl.“ſke Tempel og takker Gud for, at han ikke er

* Være, har været ledsaget af unt Liv i Culturen (som ved Reformationen). I det N. T. hydes, at bade Fæder og Moder og Sustrue osv., men dog har Familienforholdet just ved Christendommen vunden Reenhed og Inderlighed. Paa lignende Maade forholder det sig med det, som angaaer Culturen og hvad dertil hører. R. isolerer de negative Udtryk i det N. T., abstraherer dem fra de positive og danner sig deraf en uhistorisk Christendom.

*) Om Hr. Søren Kirkegaard's Angreb veder jeg isvrigt at læse, hvad jeg har tilladt mig at udtale i Ev. Ugeſtr. Nr. 11—12 S. 177 ff.

som en af disse Toldere! Han vil ikke have den officielle Christendom forbedret, nei, han vil have den omstyrket, og triumpherende over at de Geistlige ikke have svaret paa hans Opfordringer, er han stolt af det Resultat, han mener at have opnaaet. — Han har dog vistnok kun Aarsag til at være stolt af at have arbejdet for Catholiker, Mormoner og andre Secterer, og af at være bleven tiljublest af dem, der sætte Religionsfriheden i at være fri for al Religion. Men hvad Præsternes Tausbed angaaer, saa burde han dog ikke hovere derover, sevend han havde besvaret, hvad Andre, der ikke betragte Sagen fra Omvæstningens eller fra Nihilismens Standpunkt, maae ansee for væsentlige Indvendinger. Og dertil hører bl. a. Pastor Zeuthens Bemærkninger i Cv. Ujstr. Det er ikke nogen Paastand om at opfylde Idealets Fordringer; men det er det Spørgsmaal til Hr. Kierkegaard, hvorledes det vilde være gaaet med det menneskelige Samsjunds Orden, med Civilisationen, dersom ikke Christendommen var bleven optaget af Staten, dersom der ikke var opstaaet en officiel Christendom og Christenbed? Denne Civilisation kan være daarlig nok og langtfra at fortjene den Roes, der navnlig ofte tillægges den i Søren Kierkegaards Organ; men enten man forkaster den eller ei, maa man tænke sig, hvad der skulde være traadt i Stedet for den, hvis den ikke var bleven baaret af den christelige Statsreligion. Med Forestillingen herom have ogsaa alle andre christelige Idealister beskæftiget sig, og ere derved blevene Socialister eller Utopister. Men Hr. Kierkegaard befatter sig ikke hermed; han tager intet Hensyn til Betingelserne for Staten eller det menneskelige Samsjund; det er kun Udviklingens nuværende Standpunkt han holder sig til, og det er kun den Enkelte, sig selv, eller sin „eneste Læser“, han tager Hensyn til. Hvorledes han selv er kommen til dette Standpunkt — nemlig det at kunne tale saaledes, i et saadant Samsjund — det er ham ligegyldigt, ligesom han ikke bryder sig om, hvad der vilde blive af det Samsjund, der, som saadant, opgav Christendommen, selv om dette kun er en accomoderet Christendom. For den, der ikke tænker paa den Enkelte alene; for den, der ikke søger sin egen Nødværdiggjørelse i den almindelige Synbesjuldhed, og vel endog mener, at denne bør vedblive, for at de enkelte Udvalgte kunne glimre saameget bedre — for ham, sige vi, vil det altid gjælde om, at den officielle Christendom forbedres, at det christelige Princip i Staten og i Samsjundsordenen kommer til højere Anerkendelse og Anvendelse end hidtil — men han vil ikke som Søren Kierkegaard fordømme og forkaste denne Christendom og Christenbed.

H. Kierkegaards Bladartikler,

indordnede i Rækkefølgen af hans øvrige Skrifter*).

1. 1836. ^{18/2}. **Kjøbenhavnspostens Morgenbetragtninger i Nr. 43.** Underskrrevet „B.“ „Kjøbenhavns Flyvende Post“, Interimsblad Nr. 76. 5½ Sp. 6 S.
2. 1836. ^{12/3}. **Om Fædrelandets Polemik. I.** „Kjøbenhavns Flyvende Post“, Interimsblad Nr. 82. 7½ Sp. 8 S.
3. 1836. ^{15/3}. **Om Fædrelandets Polemik. II.** Underskrrevet „B.“ „Kjøbenhavns Flyvende Post“, Interimsblad Nr. 83. 3½ Sp. 4 S.
4. 1836. ^{10/4} **Til Hr. Dr. La Lehmann.** S. K. „Kjøbenhavns Flyvende Post“, Interimsblad Nr. 87. 8 Sp. 11 S.
5. 1838. averteret ^{7/9}. **Af en endnu Levendes Papirer.** Udgiv et mod hans Billie af S. Kierkegaard. Forfatterens Forlag. Hos C. A. Reitzel. 5¼ Ark. 48 St.
Forord og Efterkrift af Udgiveren. — Om Andersen som Roman- digter, med stadigt Hensyn til hans sidste Værk: „Kun en Spille- mand“.
6. 1841. ^{16/9}. ^{29/9}. **Om Begrebet Ironi** med stadigt Hen- syn til Socrates. Af S. Kierkegaard. P. G. Phi- lipsens Forlag. 22 Ark. 9 Rk.
Motto af Platon. Første Deel: Socrates' Standpunkt, op- fattet som Ironi: Indledning. Cap. I. Opfattelsens Muliggjørelse:

*) Hvor ikke anderledes er angivet, ere Skrifterne udfomne paa Universitetsbog- handter C. A. Reitzels Forlag, og efter dennes Død hos hans „Do og Arvin- ger“. Samtlige Skrifter ere trykte hos Bianos Luno, med Undtagelse af „Tvende ethist-religiøse Smaa-Afhandlinger“, som ere trykte hos A. Klein. Hvor ikke ander- ledes er angivet, faaer paa Skriftets Titel eller under Artiklen Forfatterens Navn „S. Kierkegaard“. Ved Artiklerne i „Fædrelandet“ fra 18. Decbr. 1854 til Hovedartiklen 22. April 1855 „Et Resultat“ faaer Navnet ovenover Artiklen.

Med Hensyn til Format og Omfang mærkes, at med Undtagelse af „Sta- dier paa Livets Vej“, „Afslutende Efterkrift“, samt 2den Udgave af „Enten- eller“, hvis Format er større end det almindelige, og „Af en endnu Levendes Papirer“, „Gjentagelsen“, „Philosophiske Smuler“, „Forord“, samt „Tvende ethist-religiøse Smaa-Afhandlinger“, hvis Format er mindre end det alminde- lige, ere alle de øvrige Skrifter udfomne i almindeligt Octavformat. Der er ved Bøgerne tilføjet det fulde Arkeal, og ved Artiklerne Spalternes Antal, samt Sideantallet i nærværende Udgave.

Bøgerne ere ordnede efter Dagen, da de vare færdige fra Trykkeriet, samt første Dag, de averteredes i Kjøbenhavns Adressavis. Ved Magister-Diöputatsen anføres Disputatens Datum. Bladartiklerne ere ordnede efter Bladets Datum.

Hvor Forfatteren ikke selv har givet en særlig Indholdsfortegnelse, er en saadan, med Tidsangivelser og Uttringer om Hs personlige Stilling, meddeelt ved hvert Skrift.

Xenophon, Plato, Aristophanes. Cap. II. Dpfattelsens Vireligjøs- gjerelse: Socrates' Døden, Socrates' Dømsfaldelse. Cap. III. Dpfattelsens Udøvendiggjørselse. Tillæg: Hegels Dpfattelse af Socrates. Anden Deel: Om Begrebet Ironi: Indledning. — Orienterende Betragtninger — Ironiens verdenshistoriske Gyldighed. Socrates' Ironi. — Ironien efter Fichte. — Ironi som behersket Moment. Ironiens Sandhed.

Hertil var i Magisterdisputationen fæst følgende 15 latinske Theses: Theses dissertationi danicæ de notione ironiæ annexæ quas ad jura magistri artium in universitate Hafniensi rite obtinenda die XXIX Septemb. publico colloquio defendere conabitur Severinus Aabye Kierkegaard, theol. cand. MDCCCLXI*): I. Similitudo Christum inter et Socratem in dissimilitudine præcipue est posita. II. Xenophonticus Socrates in utilitate inculeanda subsistit, nunquam empiriam egreditur nunquam ad ideam pervenit. III. Si quis comparisonem inter Xenophontem et Platonem instituerit, inveniet, alterum nimium de Socrate detraxisse, alterum nimium eum evexisse, neutrum verum invenisse. IV. Forma interrogationis, quam adhibuit Plato, refert negativum illud, quod est apud Hegelium. V. Apologia Socratis, quam exhibuit Plato, aut spuria est, aut tota ironice explicanda. VI. Socrates non solum ironia usus est, sed adeo fuit ironiæ deditus, ut ipse illi succumberet. VII. Aristophanes in Socrate depingendo proxime ad verum accessit. VIII. Ironia, ut infinita et absoluta negativitas, est levissima et maxime exigua subjectivitatis significatio. IX. Socrates omnes æquales ex substantialitate tanquam ex naufragio nudos expulit, realitatem subvertit, idealitatem eminus prospexit, attingit non occupavit. X. Socrates primus ironiam introduxit. XI. Recentior ironia inprimis ad ethicen revocanda est. XII. Hegelius in ironia describenda modo ad recentiorem non ita ad veterem attendit. XIII. Ironia non tam ipsa est sensus ex- pers, tenerioribus animi motibus destituta, quam ægritudo habenda ex eo, quod alter quoque potiatur eo, quod ipsa concupierit. XIV. Solgerus non animi pietate commotus, sed mentis invidia seductus, quum negativum cogitare et cogitando subigere nequiret, acosmismum effecit. XV. Ut a dubitatione philosophia sic ab ironia vita digna, quæ humana vocetur, incipit.

Paa de Exemplarer, der uddeltes ved Disputationen, er der den Førtitel fra dem, der udkom i Bogladen, at der paa hines Titel stod: „Udgivet for Magistergraden“ og under Navnet „S. A. Kierkegaard“ tilføiedes „theologisk Candidat“. Begge Dele udelodes paa den nye Titel, hverimod under Navnet tilføiedes Rettet af Platonens de Republica. Sluttelig udelodes paa Titelsens Bagside Ordene: „Dissertationem hanc inauguralem Philosophorum in Universitate Hauniensi Ordo dignam censuit, quæ una cum thesibus adjunctis rite defensa auctori gradum Magisterii artium acquirat.

Dabam d. XVI Julii MDCCCLXI*).

F. C. Sibbern,
h. a. Decanus fac. philos.

*) Trykfeil.

**) Trykfeil.

7. 1842. ¹²/₆. **Abenbart Skriftemaal.** S. K. „Fædrelandet“ Nr. 904. 6 Sp. 9 S.
Om den hegelste Philosophi's (Systemets) Indflydelse paa Literaturen. Efterkrift om Dr. Beck's Anmeldelse af: „Om Begrebet Ireni“.
8. 1843. ¹⁵/₂. ²⁰/₂. **Enten—Eller.** Et Livs=Fragment, udgivet af Victor Eremita. 2 Dele. Paa Forfatterens Forlag, hos C. A. Reitzel. 54 Ark. 4 Rd. 72 Sk. Første Udgave udsolgt s. ⁸/₅ 1849.
Første Deel (Motto af Young), indeholdende A.'s (Æsthetikerens) Papirer. Forord af Udgiveren. 1. *Αναλαμβάνω*, ad se ipsum. Motto. 2. De umiddelbare erotiske Stadier eller det Musikaliske=Erotiske. (Intetsigende Indledning. Første Stadium: Pagen i Figaro. Andet Stadium: Papagene i Trylleskeiten. Tredie Stadium: Don Juan: 1. Sandelig Genialitet, bestemt som Forførelse. 2. Andre Bearbejdelser af Don Juan, betragtede i Forhold til den musikalske Opfattelse. 3. Operaen Don Juans indre musikalske Bygning. Intetsigende Efterspil.) 3. Det antike Tragiske Refleks i det moderne Tragiske. Et Forsøg i den fragmentariske Stræben. Forelæst for *Συμπαρανεχρωμενοι*. 4. Etygerids. Psykologisk Tidssfordriv. Forelæst for *Συμπαρανεχρωμενοι*. Motto. (Improviseret Tiltale. 1. Marie Beaumarchais i Goethes Clavige. 2. Donna Elvira i Don Juan. 3. Margrete i Goethes Faust.) 5. Den Ulykkeligste. En begejstret Tiltale til *Συμπαρανεχρωμενοι*. Peroration i Fredagsmøderne. 6. Den første Hjerlighed, Pøstspil i een Act af Scribe, oversat af J. L. Heiberg. 7. Verel=Driften. Forsøg til en social Klogskabslære. Motto. 8. Forførelers Dagbog. Motto. (A.'s Fortale. Derefter selve Johannes Forførelers Breve.) Anden Deel (Motto af Chateaubriand) indeholdende B.'s (Ethiskerens) Papirer. Breve til A. 1. Egetskabets æsthetiske Gyltighed. 2. Egeægten mellem det Æsthetiske og Ethiske i Personlighedens Uarbejdelse. 3. Ultimatum (indeholdende en Prædiken af en Landsbypræst i Holland om „Det Opbyggelige, der ligger i den Tanke, at med Gud have vi altid Ret“).
9. 1843. ⁵/₃. **Taksigelse til Hr. Professor Heiberg.** Victor Eremita. „Fædrelandet“ Nr. 1168. 3½ Sp. 4 S.
10. 1843. ⁶/₅. ¹⁶/₅. **To opbyggelige Taler** af S. K. Forfatterens Forlag; først averteret tilkjøbt hos C. A. Reitzel, senere hos Philippsen. 3¼ Ark. 2 Ark. Udsolgt, see ²⁶/₃ 1852. Dedications til hans ⁹/₈ 1838 afdøde Fader. Forord, „dateret 5. Mai“. I. Troens Forventning. Nytaarsdag. Gal. 3, 23—ud. II. Al god og al fuldkommen Gave er ovenfra. Jac. 1, 17—22.
11. 1843. ¹⁶/₅. **En lille Forklaring.** „Fædrelandet“ Nr. 1236. 1 Sp. 2 S.
12. 1843. ⁷/₁₀. ¹⁶/₁₀. **Frygt og Bøven.** Dialektisk Lyrik af Johannes de silentio. Forfatterens Forlag. Hos C. A. Reitzel. 9 Ark. 1 Rd. Første Udg. udsolgt s. ⁹/₉ 1857. Motto af Hamann. Forord. Stemning. Lovtale over Abraham. Problemata: Forelsbig Expectoration. I. Gives der en te-

lectogist Suspension af det Etbiste? II. Gives der en afsolut Pligt mod Gud? III. Var det etbist forsvarligt af Abraham, at han forriede sit Horehavende (Isaaks Tjring) for Sara, for Elieser, for Isaa? Epilog.

13. 1843. ⁷/₁₀. ¹⁶/₁₀ **Gjentagelsen.** Et Forsøg i den eksperimenterende Psychologi af Constantin Constantius. Forfatterens Forlag. Hos C. A. Reitzel. 10 Ark. 5 Mk.

Metto af Flavins Philostratus den Eldre. Fors. fortæller først om et ungt Menneskes ulykkelige Fortovelse, og forsøger selv ved en Reise, hvorvidt Gjentagelse er mulig. Derpaa meddeles en Række Breve, hvilke det unge Menneske har tilstrevet ham som sin „tause Medvider“. Disse Breve handle tildeels om Job. Slutelig meddeles i Brevform en Skrivelse fra Fors. til „Velbyrdige Fr. N. N., denne Bogs virkelige Læser“.

14. 1843. ¹³/₁₀. ¹⁶/₁₀ **Tre opbyggelige Taler** af S. K. Forfatterens Forlag. Hos P. G. Philipsen, 4 Ark. 3 Mk.

Dedication til hans Fader. Forord. I. og II. Hjerlighed skal skjule Syndernes Mangfoldighed. 1 Pet. 4, 7—12. III. Bekæftelsen i det indvortes Menneske. Eph. 3, 13—nd.

15. 1843. ²⁷/₁₁. ⁶/₁₂ **Fire opbyggelige Taler** af S. K. Forfatterens Forlag. Hos P. G. Philipsen. 5 $\frac{1}{4}$ Ark. 4 Mk.

Dedication til hans Fader. Forord. I. Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet. Job 1, 20—21. II og III. Al god Gave og al fuldkommen Gave er ovenfra. Jac. 1, 17—22. IV. At erhverve sin Sjæl i Taalmodighed. Luc. 21, 19.

16. 1844. ²⁹/₂. ⁵/₃. **MDCCCXLIV. To opbyggelige Taler** af S. K. Forfatterens Forlag. Hos P. G. Philipsen. 3 $\frac{3}{4}$ Ark. 2 Mk.

Forord. I. At bevare sin Sjæl i Taalmodighed. Luc. 21, 19. II. Taalmod i Forventning. Luc. 2, 23—40. (Søndag efter Jnsl.)

17. 1844. ⁴/₆. ⁸/₆. **MDCCCXLIV. Tre opbyggelige Taler** af S. K. Forfatterens Forlag. Hos P. G. Philipsen. 4 $\frac{1}{2}$ Ark. 3 Mk.

Dedication til hans Fader. Forord. I. Tænk paa din Skaber i din Ungdem. Prædikerens 12, 1. II. Forventningen af en evig Salighed. 2 Cor. 4, 17. 18. III. Ham bør det at voxe, mig at ferringes. Joh. 3, 30.

18. 1844. ⁷/₆. ¹³/₆ **Philosophiske Smuler** eller En Smule Philosophi. Af Johannes Climacus. Udgivet af S. K. Forfatterens Forlag. Hos C. A. Reitzel, 10 $\frac{1}{4}$ Ark. 5 Mk.

Paa Titelbladet: „Kan der gives et historisk Udgangspunkt for en evig Bævidshed; hvorledes kan et saadant interessere mere end historisk; kan man bygge en evig Salighed paa en historisk Viden?“. Motte af Skakspæare. Forord. Propositio. Cap. I. Tanke-Projekt: A. Hvorvidt kan Sandheden læres? B. a) Den forud gaaende Tilstand. b) Læreren. c) Discipelen. Cap. II. Guden

som Lærer og Frelser. (Et digterisk Forsøg.) Cap. III. Det absolute Paradox. (En metaphysisk Grille.) Tillæg: Forargelsen paa Paradoxet. (Et afustisk Vædrag.) Cap. IV. Den samtidige Discipels Forhold. Mellemspil: Er det Forbigangne mere nødvendigt end det Tilkommende? eller: Er det Mulige ved at være blevet virkeligt derved blevet mere nødvendigt end det var? § 1. Tilblivelse. § 2. Det Historiske. § 3. Det Forbigangne. § 4. Opfattelsen af det Forbigangne. Tillæg: Anvendelse. Cap. V. Discipelen paa anden Haand: § 1. Discipelen paa anden Haand i sin Forskjellighed fra sig selv. a) Den første Generation af secundaire Disciple. b) Den sidste Generation. c) Sammenligning. § 2. Spørgsmaalet om Discipelen paa anden Haand. Moralen: (Forskjellen mellem det Socraticke og det Christelige.)

19. 1844. ^{11/6.} ^{17/6.} **Begrebet Angest.** En simpel psykologisk-paapegende Overveelse i Retning af det dogmatiske Problem om Arvesynden, af Vigilius Haufniensis. Forfatterens Forlag. Hos C. A. Reitzel. 11 $\frac{1}{2}$ Ark. 1 Rd. Første Udgave udsolgt s. ^{16/8} 1855.

Bog paa Titelbladet: „Distinctionens Tid er forbi, Systemet haver overvundet den. Hvo der i vore Dage elsker den, er en Sørling, hvis Sjæl hænger ved noget længst forsvundet. Det maa saa være, dog bliver Socrates hvad han var, den eenfoldige Vise, ved sin besynderlige Distinction, hvilken han selv udtalte og fuldkommede, hvilken først den seere Hamann to Ariusfinder senere beundrende gjentog: „thi Socrates var stor derved, „„at han distinguerede mellem hvad han forstod og hvad han ikke forstod.““ Dedication til Poul Martin Møller. Forord. Indledning. Cap. I. Angest som Arvesyndens Forudsætning og som forklarende Arvesynden retrogradt i Retning af dens Oprindelse: § 1. Historiske Antydninger med Hensyn til Begrebet Arvesynd. § 2. Begrebet den første Synd. § 3. Begrebet Ustyldighed. § 4. Begrebet Syndefald. § 5. Begrebet Angest. § 6. Angest som Arvesyndens Forudsætning og som forklarende Arvesynden retrogradt i Retning af dens Oprindelse. Cap. II. Angest som Arvesynden progressivt: § 1. Objektiv Angest. § 2. Subjektiv Angest. Cap. III. Angest som den Synds Følge, hvilken er Syndens (Syndsbevidsthedens) Udeblivelse: § 1. Mandløshedens Angest. § 2. Angest dialektisk bestemt i Retning af Sjæbne. § 3. Angest dialektisk i Retning af Skyld. Cap. IV. Syndens Angest eller Angest som Syndens Følge i den Enkelte: § 1. Angest for det Onde. § 2. Angest for det Gode (det Dæmoniske). Cap. V. Angest som frelsende ved Troen.

20. 1844. ^{14/6.} ^{17/6.} **Forord.** Morskaabslæsning for enkelte Stænder efter Tid og Leilighed af Nicolaus Notabene. Forfatterens Forlag. Hos C. A. Reitzel. 7 Ark. 56 Sk.

Forord. I. Om „hvad det er Tiden fordrer“: et logisk, et æsthetisk, et ethisk og et dogmatisk System, og endelig „Systemet“. II. Om Kritikens Usjælsked. III. Om Nytaarsliteraturen. IV. Om Heibergs Urania. V. Om Total-Afholdenheds-Selskaber. VI. Om et „Opbyggelseskrift for Dannede“. VII. Om Bogskriveri. VIII. Om philosophiske Tidskrifter. Motto. § 1—3. — Efterkrift.

21. 1844. ²⁹/_{s.} ³¹/_{s.} MDCCCXLIV. **Sire opbyggelige Taler** af S. K. Forfatterens Forlag. Hos P. G. Philipsen. 7 Ark. 3 Mk.

Dedication til hans Fader. Forord, dateret „Ode August“. I. At trænge til Gud er Menneskets højeste Fuldkommenhed. II. Vælen i Njædet. 2 Cor. 12, 7. III. Imod Feighed. 2 Tim. 1, 7. IV. Den rette Bedende strider i Bønuen og fejrer — derved, at Gud fejrer.

22. 1845. ²⁵/_{4.} ²⁹/_{4.} **Tre Taler ved tænkte Leiligheder.** Af S. K. Forfatterens Forlag. Hos C. A. Reitzel. 7½ Ark. 4 Mk.

Dedication til hans Fader. Forord. I. Ved Anledningen af et Skriftemaal. II. Ved Anledningen af en Brudevielse. III. Ved en Grav.

23. 1845. ¹⁷/_{4.} ³⁰/_{4.} **Stadier paa Livets Vei.** Studier af forskjelligte. Sammenbragte, befordrede til Trykken og udgivet af Hilarius Bogbinder. Forfatterens Forlag. Hos C. A. Reitzel. 24½ Ark. 3 Rd. Udsolgt.

Fortale af Udgiveren, dateret: „Christianshavn i Januar 1845“. I. „In vino veritas.“ En Erindring, efterfortalt af William Utham. Motto af Lichtenberg: „Solche Werke sind Spiegel; wenn ein Affe hinein guckt, kann kein Apostel heraus sehen“. Forerindring. Beskrivelse af et Symposium, hvori: et ungt Menneske, Constantin Constantius, Victor Eremita, en Modehandler og Johannes Forførereren holde Taler om Dvinden og hendes Vard. II. Adskilligt om Egteskabet mod Indsigelser. Af en Egtemand. (Aksessoren, Forj. af B.'s Papirer i „Enten—Eller.“) Motto „Den Bedragne er visere end den Ikke-Bedragne“. Fortale. Selve Skriitet. III. „Skyldig?“ — „Ikke=Skyldig?“ En Lidelseshistorie. Psykologisk Experiment af Frater Taciturnus. Fremlysning. Selve Skriitet med Paaskrift „Den rige Bonde i Norge jætter en ny Kobberkjedel over sin Dør for hvert Tusinde mere, han erhverver; og Vertshusholderen sætter en Streg paa Bjelken for hver Gang Skyldneren bliver noget Mere skyldig: saaledes sætter jeg et nyt Ord til for hver Gang jeg betænker min Rigdom og min Armod“. Motto: Perissem nisi perissem. Selve Skriitet indeholder en Utvifneligs Dagbog fra 3. Januar Morgen til 7. Juli Midnat, saaledes at han om Morgenen erindrer, hvorledes det var samme Dag „for et Aar siden“. Derpaa følger: Skrivelse til Læseren fra Frater Taciturnus. § 1. Hvad er utvifelig Kjærlighed, og hvilken Experimentets Variant? § 2. Misforstaaelse som tragisk og comitragisk Princip, benyttet i Experimentet. 1) Han er indesluttet — hun kan end ikke være det. 2) Han er tungsinelig — hun livsglad. 3) Han er væsentligen Tænker — hun intet mindre. 4) Han er ethisk-dialektisk — hun æstetisk umiddelbar. 5) Han er sympathetisk — hun i Umiddelbarhedens Forstand utvifelig selvkjærlig. § 3. Det Tragiske større Trang til det Historiske end det Comiske; denne Forstjæls Forvinden i „Experimentet“. § 4. Angeren dialektisk forhindret i at constituere sig; det sidste Coniunium mellem det Æsthetiske og det Religiøse liggende i det Psykologiske. Tillæg: Et Sideblit

til Shakespeares Hamlet. § 5. Helt — Tidelse — Tragedien vil ved Frygt og Medlidenhed renske Lidenstaberne — Tilskuerens Sympathi forskjellig indenfør de forskjellige Verdens-Anskuelser. Til- læg: De selvgyorte Tidelser — Selvplageri. §. 6. Inter at angre er den høieste Wiisdom — Syndsforladelsen. Slutningsord.

24. 1845. ⁹/₅. **En Erklæring og Lidt til.** S. K. „Fæ- drelandet“ Nr. 1883. 2 Sp. 3 S.

Til en Anmelder i Berl. Tid. af sidstnævnte to Skrifter, hvor An- melderen sammenblander det pseudonyme Skrift med det opbyg- gelige. I en Efterskrift karakteriseres anonyme Anmeldere.

25. 1845. ¹⁴/₅. ²⁹/₅. **Atten opbyggelige Taler af S. K.** P. G. Philipsens Forlag. 28 Ark. 2 Rd. Udsolgt, see ²⁶/₃ 1852.

Ny Titel og Indholdsfortegnelse til Nr. 10. 14. 15. 16. 17 og 21.

26. 1845. ²⁷/₁₂. **En omreisende Æsthetikers Virksomhed, og hvorledes han dog kom til at betale Gæstebudet.** „Frater Taciturnus, Hovidsmand for 3die Afdeling af „Stadier paa Livets Bei“. „Fædrelandet“ Nr. 2078. ⁵/₂ Sp. 9 S.

I Anledning af P. L. Møllers Dmtale af „en Tidelseshistorie“ i „Sta- dier paa Livets Bei“ i „Gæa“ for 1846. Forf. slutter med en Udfordring til „Corfaren“, eller hvad han 1849 kaldte „den lite- raire Foragteligheds Presse“.

27. 1846. ¹⁰/₁. **Det dialektiske Resultat af en literair Po- liti-Forretning.** Frater Taciturnus. „Fædrelandet“ Nr. 9. 3 Sp. 4 S.

I Anledning af „Corfarens“ Nr. 276. 1846.

28. 1846. ²⁰/₂. ²⁸/₂. **Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift til de filosofiske Smuler.** Mimisk-pathetisk-dialektisk Sammen- skrift, Eksistentielt Indlæg, af Johannes Climacus. Ud- given af S. K. Forfatterens Forlag. Hos C. A. Reitz- zel. 31 Ark. 3 Rd. *)

Forord af S. C. (om den Tausked, hvormed de filosofiske Smuler bleve modtagne.) Motto af Platon. Indledning. Første Deel. Det objektive Problem om Christendommens Sandhed. Cap. 1. Den historiske Betragtning: § 1. Den hellige Skrift. § 2. Om Kirken. § 3. Aarhundreders Beviis for Christendommens Sandhed. Cap. 2. Den speculative Betragtning. Anden Deel. Det subjektive Problem, Subjektets Forhold til Christen- dommens Sandhed, eller det at blive Christen. Første Afsnit. Noget om Læsning: Cap. 1. Yttring af Taknemlighed mod Læs- ning. Cap. 2. Mulige og virkelige Theses af Læsning: 1) Den subjektive eksisterende Tænter er opmærksom paa Meddelelsens Dia-

*) I dette Skrift findes S. 187—226 en Fremstilling af, hvorledes S. C. betrag- ter Skrifterne: „Enten—Eller“, „To opbyggelige Taler“ 1843, „Frygt og Væ- ven“, „Gjentagelsen“, „Begyndet Angest“, „Philosophiske Smuler“, „Op- byggelige Taler“ 1844. (i Noten S. 204 Svar til Firmaet Kts.), samt „Stadier paa Livets Bei“.

lctif. 2) Den eksisterende subjektive Tænkter er i sit Eksistens-
 Forhold til Sandheden ligesaa negativ som positiv, har lige-
 saa megen Gernit som han væsentligen har Pathos, og er
 bestandigt i Vorden, α : Stræbende. 3) Lessing har sagt: til-
 fældige historiske Sandheder kunne aldrig blive Bevis for evige
 Gernit-Sandheder, samt, at den Dvergang, hvorved man paa en
 historisk Eiterretning vil bygge en evig Salighed, er et Spring.
 4) Lessing har sagt: om Gud holdt i sin høire Haand al
 Sandhed, i den venstre den bestandige Stræben, valgte han det
 Sidste. a) et logisk System kan der gives. b) et Tilvæ-
 relsens System kan der ikke gives. Andet Affnit. Det sub-
 jektive Problem eller hvorledes Subjektiviteten maa være, for
 at Problemet kan vise sig for den: Cap. 1. Det at blive sub-
 jektiv. Hvad Ethiken maatte domme, hvis det at blive Sub-
 jekt ikke var den høieste Dpgave, der er sat ethvert Menneffe.
 Hvad der maa frases i den nærmere Forstaaelse af dette.
 Exempler paa Tænkning i Retning af at blive subjektiv. Cap. 2.
 Den subjektive Sandhed, Inderligheden; Sandheden er Subjek-
 tiviteten. Tillæg: Henblik til en samtidig Stræben i dansk Lit-
 teratur. Cap. 3. Den virkelige Subjektivitet, den ethiske; den sub-
 jektive Tænkter: § 1. Det at eksistere; Virkelighed. § 2. Mulig-
 hed høiere end Virkelighed; Virkelighed høiere end Mulighed; den
 poetiske, intellektuelle Idealitet; den ethiske Idealitet. § 3. Sub-
 jektivitetens enkelte Momenters Samtidigbed i den eksisterende Sub-
 jektivitet; Samtidigbeden som Modsetning til den spekulative Pro-
 ces. § 4. Den subjektive Tænkter; hans Dpgave, hans Form α :
 hans Stil. Cap. 4. „Smulernes“ Problem: hvorledes kan en
 evig Salighed bygges paa en historisk Viden? Sectio I. Til
 Orientation i Anlægget af Smulerne: § 1. At Udgangspunktet
 toges i Hedenstabet, og hvorfor? § 2. Vigtigheden af en fore-
 sævig Dverenskomst om hvad Christendom er, inden der kan være
 Tale om en Mediation af Christendom og Spekulation; Dverens-
 komstens Uekleven begunstiger Mediationen, medens dens Ue-
 bliven gjer Mediationen illusorisk; Dverenskomstens Indtræden
 forhindrer Mediationen. § 3. Smulernes Problem som Indled-
 nings-Problem, ikke til Christendommen, men til det at blive Chri-
 sten. Sectio II. Problemet selv: Individets evige Salighed af-
 gjøres i Tiden ved Forholdet til noget Historisk, der ydermere er
 saaledes historisk, at i dets Sammensætning det er medoptaget,
 hvilket ifølge sit Væsen ikke kan blive historisk, og altsaa maa blive
 det i Kraft af det Absurde: A. Det Pathetiske: § 1. Den existen-
 tielle Pathos's Begyndelses-Udtryk; den absolute Retning
 (Respekt) mod det absolute *telos* haudlende udtryk i Eksistensens
 Dndannelse — æsthetisk Pathos — Mediationens Ewigfuldhed —
 Middelatderens Klosterbevægelse — Paa eengang at forholde sig
 absolut til sit absolute *telos* og relativt til de relative. § 2. Den
 eksistentielle Pathos's væsentlige Udtryk: Lidelse — Ulykke og
 Ulykke som æsthetisk Livs-Anstufelse modsat Lidelse som religiøs
 Livs-Anstufelse (belyst i det religiøse Foredrag) — Lidelsens Virke-
 lighed (Humor) — Lidelsens Virkelighed i sidste Forhold som
 Kiende paa at en Eksisterende forholder sig til en evig Salighed —
 Religiøsitetens Illusion — Ansægtelse — Lidelsens Grund og Be-
 tydning i første Forhold: Afdeen fra Umiddelbarheden og dog
 Forbliven i Endeligheden — Et opbyggeligt Diverisement —
 Humor som Religiøsitetens Incognito. § 3. Den eksistentielle Pa-

thos's afgjørende Udtryk: Skyld — At Undersøgelsen gaaer tilbage istedenfor fremad — Skyldens evige Grundren er det høieste Udtryk for Skyld-Bevidsstheden og dertil svarende Former af Fyldestgjærelse — Den selvbjorte Poenitentse — Humør — Den sljunte Zunderligheds Religionsitet. Mellemrætning mellem A og B. — B. Det Dialektiske: § 1. Den dialektiske Modsigelse, hvilken er Bruddet: at forvente en evig Salighed i Tiden ved et Forhold til et Andet i Tiden. § 2. Den dialektiske Modsigelse, at en evig Salighed begrundes paa Forholdet til noget Historisk. § 3. Den dialektiske Modsigelse, at det Historiske, om hvilket her er Tale, ikke er noget simpelt Historisk, men dannet af hvad der kun mod sit Væsen kan blive historisk, althaa i Kraft af det Uafgjorte. Tillæg til B: Det Dialektiskes Tilbagevirken i det Patetiske til stærket Pathos, og denne Pathos's samtidige Momenter: a) Synns-Bevidsstheden. b) Forargelsens Mulighed. c) Sympathiens Smerte. Cap. V. Slutning. Tillæg: Forstaaelsen med Læseren. — Skriften slutter med „En første og sidste Forklaring.“ S. K., dateret „Kjøbenhavn i Februar 1846“. Heri vedkjender S. K. sig Forfatterklubben til Pseudonymerne: „Victor Eremitas, Johannes de silentio, Constantin Constantius, Vigilius Hafniensis, Nicolaus Notabene, Johannes Climacus, Hilarinus Bogbinder: William Usham, Assessoren og Frater Taciturnus“ Skriften, samt 3 Bladartikler, (ved hvilke er indløbet den Feiltagelse, at der nævnes „to Artikler i „Fædrelandet“, Januar 1846,“ medens kun den ene var i Januar 1846, den anden i December 1845.)

29. 1846. ^{26/3.} ^{30/3.} **En literair Anmeldelse.** To Tidsaldrer, Novelle af Forfatteren til en „Hverdags-historie“, udgiven af J. L. Heiberg. Kbhv. Keigel. 1845, anmeldt af S. K. Forfatterens Forlag. Hos G. M. Keigel. 7½ Ark. 3 Mk. Dediceret: „Den Navnløse — og dog saa Navnkundige, Forfatteren af en Hverdags-historie“. Forord (om Forf.s enestaaende Stilling i Literaturen og laa i æsthetisk Henseende). Indledning. I. Udsgit over Indholdet i begge (Novellens) Dele. II. En æsthetisk Opsættelse af Novellen og dens Enkeltheder. III. Udbytte for Jagtigelsen af de tvende Tidsaldrer: „Revolutions-Tiden“; „Nutiden“ (om hvilket sidste Udsnit S. K. siger 1849 i „Om min Forfatter-Virksomhed“ S. 11. Noten: at „det fra Synspunktet „den Enkelte“ indeholder en Tegning af Fremtiden, hvilken Aaret 48 ikke gjorde til Sandhed“).
30. 1847. ^{8/3.} ^{13/3.} **Opbyggelige Taler i forskjellig Land.** Af S. K. Forfatterens Forlag. *) 23 Ark. 15 Mk. Udsolgt. I. En Veilighedstale af S. K. Dediceret „Hiin Enkelte“. Forord. Ved Anledningen af et Skriftemaal. Hjertets Reenhed er at ville Gøt: 1. Skal det være muligt, at et Menneske kan ville Gøt, da maa han ville det Gode. 2. Skal et Menneske virkeligen i Sandhed ville Gøt, da maa han ville det Gode i Sandhed. 3. Talens

*) Efter Trøfningen af dette Skrift overtog Universitetsboghandler G. M. Keigel de tidligere paa S. K.'s egen Bekostning og Forlag trofste Skrifter, med Undtagelse af Diaritarien og de 18 opbyggelige Taler, der allerede vare paa P. G. Philipsens Forlag. Det senere Udkomne er Alt paa G. M. Keigel's Forlag.

Anledning. II. Hvad vi lære af Liljerne paa Marken og af Himmelens Fugle. Tre Taler af S. K. Forord. Bøn. Mt. 6, 24—ud. 1. At nøies med det at være Menneſte. 2. Hvor herligt det er at være Menneſte. 3. Hvilken Salighed der er forjættet det at være Menneſte. III. Lidelfernes Evangelium. Christelige Taler af S. K. Forord. 1. Hvad der ligger i, og hvad Glædeligt der ligger i den Tanke at ſølge Chriſtum eſter. Luc. 14, 27. 2. Hvor kan dog Byrden være let, naar Lidelſen er tung? Mt. 11, 30. 3. Det Glædelige i, at Lidelfernes Stole danner for Evi-gheden. Hbr. 5, 8. 4. Det Glædelige i, at et Menneſte i Forhold til Gud altid lider ſtuldig. Luc. 23, 41. 5. Det Glædelige i, at det er ikke Veien, der er trang, men Trængſelen, der er Veien. 6. Det Glædelige i, at ſelv naar den timelige Lidelſe tynger meeſt, har dog Evi-ghedens Salighed Overvægt. 2 Cor. 4, 17. 7. Det Glædelige i, at Frimodigheden formaarer lidende at tage Magten fra Verden og har Magten at forvandle Forhaanſe til Ere, Undergang til Seier. Ap. G. 6, 41.

31. 1847. ²⁴/₉. ²⁹/₉. **Kjerlighedens Gjerninger.** Nogle chriſtelige Drevveielſer i Talers Form af S. K. 27 Ark. 2 Bd. 5 Mk. 8 Sk. Førſte Udgave udfolgt, ſee ¹⁶/₄ 1852. Førſte Følge. Forord. Bøn. I. Kjerlighedens ſkulte Liv og dets Kjendelighed paa Frugterne. Luc. 6, 44. II. Mt. 22, 39. a. Du „ſtal“ elſke. b. Du ſtal elſke „Næſten.“ c. „Du“ ſtal elſke Næſten. III. a. Kjerlighed er Lovens Følge. Rom. 13, 10. b. Kjerlighed er Samvittighedens Sag. 1 Tim. 1, 5. IV. Vor Pligt at elſke de Menneſter, vi ſee. 1 Joh. 4, 20. V. Vor Pligt at blive i Kjerlighedens Gjeld til hverandre. Rom. 8, 8. Anden Følge. Forord. I. Kjerlighed opbygger. 1 Cor. 8, 1. II. Kjerlighed troer Alt — og bliver dog aldrig bedragen. 1 Cor. 13, 7. III. Kjerlighed baaber Alt — og bliver dog aldrig til Skamme. 1 Cor. 13, 7. IV. Kjerlighed ſøger ikke ſit Eget. 1 Cor. 13, 5. V. Kjerlighed iſtuler Syndernes Mangfoldighed. VI. Kjerlighed bliver. 1 Cor. 13, 13. VII. Barmhertighed, en Kjerlighedens Gjerning, ſelv om den Intet kan give, og Intet formaarer at gjere. VIII. Forſonlighedens Seier i Kjerlighed, ſom vinder den Overvundne. IX. Den Kjerlighedens Gjerning at erindre en Afdød. Sir. 22, 12. X. Den Kjerlighedens Gjerning at anpriſe Kjerlighed. Slutning.
32. 1848. ¹³/₄. ²⁶/₄. **Chriſtelige Taler af S. K.** 22 Ark. 2 Bd. 3 Mk.
- I. Hedningernes Betyrninger. Bøn. Evangeliet paa 15de Søndag eſter Trinitatis. Mat. 6, 24—ud. Indgang. 1. Armodens Betyrning. 2. Overflodens Betyrning. 3. Ringhedens Betyrning. 4. Heibedens Betyrning. 5. Formaaſelighedens Betyrning. 6. Selvplagelſens Betyrning. 7. Tvivlraadighedens, Bantelmødighedens, Trøſtesløshedens Betyrning. II. Stemminger i Lidelfers Strid. Chriſtelige Taler. Paa Titelbladet: „Jeg vil boie mit Ore til Tankesprog, og fremsætte mine merke Taler til Harpeſpil.“ Pſlm. 49, 5. Det Glædelige i: 1. at man lider kun een Gang men fejrer evigt, 2. at Trængſelen ikke berører men forhverver Haab, 3. at jo fattigere Du bliver, deſto rigere kan Du gjøre Andre, 4. at jo ſvagere Du bliver,

desto stærkere bliver Gud i Dig, 5. at hvad Du taber timeligt, det vinder Du evigt, 6. at naar jeg „vinder Alt“, saa taber jeg jo slet Intet, 7. at Medgang er Medgang. III. Tanker som faare bagfra — til Opbyggelse. Christelige Foredrag. Bag paa Titelen: „Det Christelige behøver intet Forsvar, er ikke tjent med noget Forsvar — det er angribende; at forsvare det er af alle Forvaansninger den usforvarligste, den meest bagvendte, og den farligste — den er det ubevidst undersundige Forræderi. Det Christelige er angribende, i Christenheden selvfølgerigt angribende bagfra.“ 1. Fersvar Din Fod, naar Du gaaer til Herrens Huus. 2. „See, vi have forladt alle Ting og fulgt Dig, hvad skulle vi have?“ (Mt. 19, 28) — og hvad skulle vi have? 3. Alle Ting maae tjene os til Gode — naar vi elske Gud. 4. De Dødes Opstandelse forestaaer, de Retsfærdiges — og de Uretfærdiges. 5. Vi ere nu Jæfren nærmere — end da vi bleve Troende. 6. Det er dog saligt — at lide Forhaanelse for en god Sag. 7. Han er troet i Verden. 1 Tim. 3, 17. IV. Taler ved Altergang om Fredagen. Christelige Taler. Forord, dateret „Febr. 1848“. 1. Luc. 22, 15. 2. Mt. 11, 28. 3. Joh. 10, 27. 4. 1 Cor. 11, 23. 5. 2 Tim. 2, 12—13. 6. 1 Joh. 3, 20. 7. Luc. 24, 51. (Deraf ere ifølge Forordet Nr. 2 og 3 holdte i Frue Kirke.)

33—36. 1848. ^{24 25 26 27}₇. **Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv.** Inter et Inter. Feuilletonen i „Fædrelandet“ Nr. 188—191. 22 Sp. 1½ Ark.

3 Anledning af Fru Heibergs Gjenoptræden i Shakespeares Julia, i hvilken hun var optraadt før 19 Aar siden. Artiklen er dateret „Sommeren 1847“, men indeholder allerede da en Charakteristik af de „uegennyttige Sandhedens Vidner“ til Forstjæl fra Andre, der „og saa vilde tjene Sandheden.“

8. 1849. ^{8/5}. ^{14/5}. **Enter—Eller.** Anden Udgave i 1 Bind. stort Octav. 36 Ark. 3 Rd. 3 Mk.

37. 1849. ^{9/5}. ^{14/5}. **Vilien paa Marken og Fuglen under Himlen.** Tre gudelige Taler af S. A. 3¼ Ark. 40 Sk. Første Udgave udsolgt, see ^{26/1} 1854.

Disse Taler, der kaldes gudelige og ikke Christelige, vare af Forf. bestemte til „at afgive Følgeskabet til andet Dplag af Enten—Eller“. Forordet er dateret: „5te Mai 1849“. Vøn. Evangeliet paa 15de Søndag efter Trinitatis. I. Mt. 6, 26—28. Om Tanshed. II. Mt. 6, 24. Om Lydighed. III. Mt. 6, 26—30. Om Glæde.

38. 1849. ^{18/5}. ^{19/5}. **Tvende ethiss-religieuse Smaa-Afhandlinger.** Af H. H. Gyldendalske Boghandling. Trykt hos Louis Klein. 5½ Ark. 3 Mk.

Forord: „Disse to Smaa-Afhandlinger ville væsentligen vistnok kun kunne interessere Theologer“. I. Har et Menneske Lov til at lade sig ihjelslaae for Sandheden? Et eenligt Menneskes Efterladenskab. Digterisk Forsøg af H. H. Forord, dateret „1847 i Slutningen“. Introduction: til selve Afhandlingen, der i kort Indbegreb indeholder et Menneskes „mange Tanker“ over hiint Spørgsmaal. Slutning. II. Om Forstjællens mellem et Genie og en

Apostel. „1847.“ — Da Forfatteren betragtede dette Skrift som staaende „udenfor,“ og „forholdende sig ikke i, men totalt til Forfatterfabrik“, var det ikke blot „anonymt,“ men tryktes og udkom endog paa andet Sted end Forfatterens øvrige Skrifter. Senere gik ogsaa dette Skrift over paa C. N. Reitzels Forlag.

39. 1849. ^{27/7.} ^{30/7.} **Sygdommen til Døden.** En christelig psykologisk Udvikling til Opbyggelse og Oprækkelse. Af Anti-Climacus. Udgivet af S. K. 9 Ark. 1 Rd. Udsolgt. Bag paa Titelen: (af Zinzendorfs Psalmebog) „Herr! gieb oss bløde Augen paa alle Dinger, die nichts tangen, und Augen voller Klarheit in alle deine Wahrheit.“ Forord, dateret „3 1848“. Indgang. 1ste Afsnit. Sygdommen til Døden er Fortvivlelse. I. At Fortvivlelse er Sygdommen til Døden: A. Fortvivlelse er en Sygdom i Anden, i Selvet, og kan saaledes være et Tredeelt: fortvivlet ikke at være sig bevidst at have et Selv; fortvivlet ikke at ville være sig selv: fortvivlet at ville være sig selv. B. Fortvivlelses Mulighed og Virkelighed. C. Fortvivlelse er: „Sygdommen til Døden“. II. Denne Sygdoms (Fortvivlelsens) Almindelighed. III. Denne Sygdoms (Fortvivlelsens) Stikfælder: A. Fortvivlelse betragtet saaledes, at der ikke reflecteres paa, om den er bevidst, eller ikke, saa der altsaa blot reflecteres paa Synthesens Momenter: a. Fortvivlelse seet under Bestemmelsen Endelighed — Uendelighed: a. Uendelighedens Fortvivlelse er at mangle Endelighed. b. Endelighedens Fortvivlelse er at mangle Uendelighed. b. Fortvivlelse seet under Bestemmelsen Mulighed — Nødvendighed: a. Mulighedens Fortvivlelse er at mangle Nødvendighed. b. Nødvendighedens Fortvivlelse er at mangle Mulighed. B. Fortvivlelse seet under Bestemmelsen: Bevidsthed: a. Den Fortvivlelse, som er uvidende om, at den er Fortvivlelse, eller den fortvivlede Uvidenhed om at have et Selv og et evigt Selv. b. Den Fortvivlelse, som er sig bevidst at være Fortvivlelse, som altsaa er sig bevidst at have et Selv, hvori der dog er noget Evtigt, og nu enten fortvivlet ikke vil være sig selv, eller fortvivlet vil være sig selv: a. Fortvivlet ikke at ville være sig selv, Svaghedens Fortvivlelse: 1. Fortvivlelse over det Jordiske eller over noget Jordisk. 2. Fortvivlelse om det Evtige eller over sig selv. b. Fortvivlet at ville være sig selv, Trods. 2det Afsnit. Fortvivlelse er Synden: I. Fortvivlelseer Synden: Cap. 1. Gradationerne i Bevidstheden om Selvet (Bestemmelsen: for Gud). Tillæg. At Definitionen paa Synd har Forargelsens Mulighed i sig; en almindelig Bemærkning om Forargelse. Cap. 2. Den seeratiske Definition af Synd. Cap. 3. At Synden ikke er en Negation, men en Position. Tillæg til 1. Men bliver saa ikke i en vis Forstand Synd en stor Sjeldenhed? (Moralen.) II. Syndens Fortsættelse: A. Den Synd at fortvivle over sin Synd. B. Den Synd at fortvivle om Syndernes Forladelse (Forargelse). C. Den Synd at opgive Christendommen modo ponendo, at erklære den for Usandhed.
40. 1849. ^{12/11.} ^{14/11.} „**Ypperstepræsten**“ — „**Tolderen**“ — „**Synderinden**“, tre Taler ved Altergangen om Fredagen. Af S. K. 2 Ark og 10 S. 28 Sk. Første Udgave udsolgt, see ^{3/8} 1857.

Forord, dateret: „Først i September 1849“. I. Hebr. 4, 15. II. Luc. 18, 13. III. Luc. 7, 47. Disse Taler „afgave Følge-

flabet til „Sygdommen til Døden“, see „Om min Forfatter-Virksomhed“, S. 7 nederst.

41. 1850. ²²/₉. ²⁵/₉. **Indovelse i Christendom.** Af Anti-Climacus. Nr. I. II. III. Udgivet af S. K. 18 Ark. 1 Rd. 5 Mk. 4 Sk. Første Udgave udsolgt, see ⁸/₅ 1855. Dette Skrift „hidrør fra Aaret 1848“. I. „Kommer hid alle I, som arbejde og ere besværede, jeg vil give Eder Hvile.“ Til Opvækkelse og Inderliggjærelse af Anti-Cl. procul o procul este profani. Udgiverens Forord. Paakaldelse. Indbydelsen I. II. III. — Standsuingen: 1. a. Hvo har sagt hine Indbydelsens Ord? b. Kan man af Historien faae Noget at vide om Christus? c. Kan man af Historien bevise, at Christus var Gud? d. Er Følgen af Christi Liv vigtigere end hans Liv? e. En Sammenstilling mellem Christus og et Menneske, der i levende Live lider samme Medfart af Samtiden som Christus leed. f. Christenhedens Ulykke. 2. Indbyderen: A. Hans Livs første Assuit. B. Hans Livs andet Assuit. 3. Indbydelsen og Indbyderen. 4. Christendommen som det Absolute; Samtidigheden med Kristus. Moralen. II. „Salig Den, som ikke forarges paa mig.“ En bibelsk Fremstilling og christelig Begrebs-Bestemmelse. Af Anti-Cl. Udgiverens Forord. Stemning. Denne Fremstillings Indhold i et kort Indbegreb. A. Den Forargelses Mulighed, der ikke forholder sig til Christus som Christus (Gud-Mennesket) men til ham som et slet og ret enkelt Menneske, der colliderer med et Bestaaende. B. Den væsentlige Forargelses Mulighed i Retning af Friheden, at et enkelt Menneske taler eller handler som var han Gud, siger sig selv at være Gud, altsaa i Retning af Bestemmelsen Gud i Sammenfatningen Gud-Mennesket. Tillæg. C. Den væsentlige Forargelses Mulighed i Retning af Kingheden, at Den, der udgiver sig for at være Gud, viser sig at være det ringe, fattige, lidende, tilfidsi afmægtige Menneske. Tillæg 1 og 2. Slutning til A. & B. „Forargelsens“ det er den væsentlige Forargelses Løntbestemmelse. § 1. Gud-Mennesket er et „Tegn“. § 2. Tjenerens Stikelse er Ukjendeligheden (Incoognito). § 3. Den ligefremme Meddelelses Umulighed. § 4. Den ligefremme Meddelelses Umulighed er i Christo Lidelsesnes Hemmelighed. § 5. Forargelsens Mulighed er at nægte den ligefremme Meddelelse. § 6. At nægte den ligefremme Meddelelse er at fordre „Troen“. § 7. Troens Gjenstand er Gud-Mennesket, just fordi Gud-Mennesket er Forargelsens Mulighed. III. Fra Friheden vil han drage Alle til sig. 7 Christelige Udviklinger af Anti Cl. Udgiverens Forord. Joh. 12, 32: Og jeg, naar jeg bliver ophriet fra Jorden, vil jeg drage Alle til mig. (Nr. 1 „er af Mag. Kierkegaard holdt i Frue Kirke Fredagen den 1. Sept. 1848“.) Skriftet ender med en almindelig Forbøn. S. 149 og 241 taler Anti-Cl. om sig selv og sit Ansvar.
42. 1850. ¹⁷/₁₂. ²⁰/₁₂. **En opbyggelig Tale** af S. K. 1 Ark. 6 S. 1 Mk. Dedication til hans Fader. Forord, dateret: „Den 12te December 1850.“ jvf. Forordet til to opbyggelige Taler 1843. „Synderinden.“ Luc. 7, 37 flg.
43. 1851. ²¹/₁. **Foranlediget ved en Yttring af Dr. Ru-**

Delbach mig betræffende. S. K. „Fædrelandet“ Nr. 26. 4 Ep. 9 E.

Heri fratægger S. K. sig al Deelagtighed i ved „Forandring i det Udvortes“, ved „Fervervling af Politik og Christendom“ at have villet opnaae noget Gode for Christendommen. Han betegner sin „Forfatter-Virksomhed“ som: „et kun endogfaa „digterisk“ Existential-Correctiv til et Bestaaende i Retning af Indersliggjærelse i „den Enkelte“, „med polemisk Sigte paa „Mængde“, det Numeriske, item paa hvad der er vor Tids Skjædesynd, det selvgjorte Reformatoriske og Falskationerne i denne Retning“. Han erklærer sig vel for „en Hader af Bane-Christendommen“; „men, siger han, var Balget kun mellem den Art Bane-Christendom: en verdslig Leifindighed, uden maaskee engang at have Indtryk af Christendommen, og den Art Bane-Christendom, der findes hos Secterere, Dvakte, Hyperorthodexe, Partigangere — naar galt skal være, jeg vælger ubetinget den første“. Sluttelig omtaler han Apostlenes Fremgangsmaade og det Afgjørende ved Luthers Vgteslab.

44. 1851. 4s. 7/8. **To Taler ved Utergangen om Fredagen.** Af S. K. 2 Ark. 1 Mk. 8 Ek. Første Udgave udsolgt, see ²/₁ 1852.

Bog paa Titelen staaer: „I Slutningen af 1849“. Dedicationen lyder her saaledes: „En Ubenævnt, hvis Navn engang vil nævnes, beskliges med dette lille Skrift den hele Forfatter Virksomhed, hvad den var fra Begyndelsen.“ Forord, dateret „Kjøbenhavn, i Esterkommeren 1851.“ Heri hedder det: „En trinviis fremadskridende Forfatter Virksomhed, der tog sin Begyndelse med „Enten—Eller“, søger her sit afgjørende Hvilepunkt, ved Alterss God, hvor Forfatteren, personligt sig sin Ufuldkommenhed og Skyld selv bedst bevidst, ingenlunde kalder sig et Sandheds-Bidne, men kun en egen Art Digter og Tænkter, der, „uden Myndighed“, intet Nyt har havt at bringe, men „villet løse de individuelle, humane Existens-Forholds Urskrift, det Gamle, Besjænte og fra Fædrene Overleverede igjennem endnu engang, om muligt paa en inderligere Maade“ (jvi. min Esteriskrift til „Aisluttende Esteriskrift“). I. Luc. 7, 47. „Hvem Lidet forlades elsker lidet.“ II. 1 Pet. 4, 7. „Kjerligheden skal skjule Syndernes Mangjældighed.“

45. 1851. 4s. 7/8. **Om min Forfatter-Virksomhed.**) Af S. K. 1 1/2 Ark. 1 Mk.

Bog paa Titelen staaer: „Wer glaubet, der ist groß und reich, Er hat Gott und daß Himmelreich. Wer glaubet, der ist klein und arm, Er schreiet nur: Herr Dich erbarm!“ Regnskabet, dateret „Kbhavn. i Marts 1849“ (Num. S. 6 og 7 er dateret „I October 1849“). Her orgjør Forfatteren sit literaire Regnskab lige: „fra „Digteren“, fra det Esthetiske, fra „Philosophen“, fra det Speculative til Uudnyttningen af den meest inderlige Bestemmelse i det Christelige: fra den pseudonymne „Enten—Eller“, gjennem „Aisluttende Esteriskrift“, til „Taler ved Utergangen om Fredagen“. Han vedsjender sig den nye Pseudonym „Anti-Climacus“. „Hele den tidligere Pseudonymitet er lavere

*) Nr. 44 og 45 avetteredes ikke blot samtidigt men endog aldeles jævnfides, for endog ved deres første Fremtræden ikke at skulle stilles ad.

end „den opbyggelige Forfatter“; den nye Pseudonym er en høiere Pseudonymitet, „der standser“ ved at indvise et Høiere, der (siger han) tvinger mig tilbage indenfor min Grændse, dømmende mig, at mit Liv ikke svarer til saa høi en Fordring, og at altsaa Meddelelsen er et Digterisk.“ Med 1846 begynder „den afgjørende religiøse Productivitet“. Som staaende udenfor den hele Forfatter-Virksomhed udgav han de anonyme, „Tvende ethiff-religiøse Smaa-Afhandlinger.“ Han vedkjender sig derhos Forfatterstabet til den „lille æsthetiske Artikel af Inter et Inter“. Ligeledes omtaler han i Forbigaaende Artiklerne af Frater Taciturnus, samt den „litteraire Anmeldelse af To Tidsaldr“, den sidste „som en Frembringelse af ham qua Critiker ikke qua Forfatter.“ Han slutter Regnskabet med en Erindring om, „hvor uendelig meget Mere end han havde ventet Styrelsen havde gjort for ham“. „Uden Myndighed“ vilde han blot „gjøre opmærksom“. Selv betragter han sig „helst som Læser, ikke som Forfatter“ af sine Skrifter. I et Følgeblad omtaler: han I. sin Position „Kbhvn i Nov. 1850“ som religiøs Forfatter i „Christenbed“ (at han selv er „den eneste Dønte“); II. sin Taktik, at fremstille saavel „Fordringen“ som „Naaden“ „ubetinget og uendelig.“ Om „Indøvelse i Christiendom“ siger han: „Forfaavidt et kirkeligt Bestaaende forstaaer sig selv, vil det i samme Grad ogsaa forstaae denne Bog som et Forsøg paa ideelt at finde Holdningspunktet for et Bestaaende.“ Han slutter med et Blik paa Madsjernes Tummel i Naret 48 og sin egen eenlige Afsondrethed som „den Enkelte“. Han ender det Hele med de Ord: „Denne min Stræben er blevet lagt for Had som uhyre Stolthed og Hovmod — jeg troede, og jeg troer, at dette er Christiendom og Kjærlighed til „Næsten.““

46. 1851. ¹⁰/₉. ¹²/₉. **Til Selvsprovelse, Samtiden anbefalet.** Af S. K. 6 Ark 2 S. 4 Bl. Første og anden Udgave udsolgt. see ²¹/₆ 1856.

Med dette Skrift begynder en ny Fremgangsmaade, som han allerede betegner ved følgende Ord bag paa Titelen, dateret „Sommeren 1851“: „Ejendi vi da kjende Herrens Frygt, søge vi at vinde Mennesker“ (2 Cor, 5, 16). Thi strax at begynde med, eller først, at ville vinde Mennesker, det er maaske endog Ugudelighed, i ethvert Tilfælde Verdslighed, ikke Christiendom, saa lidet som det er at frygte Gud. Nei, lad din Stræben først, lad den først og fremmest udtrykke, at Du frygter Gud. — Dette har jeg stræbt.“ Forordet (dateret „3 August 1851“) henvender sig ikke blot som de tidligere til „den Enkelte“, men, idet han taler den Læser, der „læser, om muligt, høit!“ siger han: „Gjor Du det ikke blot selv, bevæger Du ogsaa Andre dertil, lad mig takke dem hver især.“ Selv træder han, som „uden Myndighed“, tilside for ikke at „adspredde.“ Indhold: I. Hvad der fordres for til sand Besiguelse at betragte sig selv i Ordets Speil? (Se Søndagester Paaske) Joh. 1, 22—ud. En Forbemærkning. Epistelen. Bøn. Om Luthers Reformation. S. 14—16 fremstiller han Troens Uro i „en saadan Troes-Helt eller et Sandheds-Vidne“ i vore Dage. Han bestemmer S. 16 „nødtigt, hvor han saa at sige selv er“. „Der er blandt os en høiervartig Olding, denne Kirkes øverste Geistlige; Det han, hans „Prædiken“, har villet, det Samme er det, jeg vil, kun en Tone stærkere.“ „Der er blandt os Nogle, der gjøre For-

bring paa i strengeste Forstand at være Christne, at være det i Modsatning til os Andre: dem har jeg ikke kunnet slutte mig til. Deels mener jeg, at deres Liv ikke indfrier den Maalestol, som de selv foranledige eller nødfage En til at anlægge ved saa stærkt at fremhæve at de ere Christne . . ; deels er jeg for lidt Christen til at kunne slutte mig til Noget, som gjer en saadan Fordring." "Christelig, er der to Arter sand Uro. Uroen i Troes-Heltene og Sandheds-Vidnerne, hvilken sigter til at reformere det Bestaaende. Saa langt har jeg aldrig vovet ud; og forsaavidt Noget i Samtiden kunde synes at ville vove saa langt ud, var jeg ikke utilbøielig til at tage Polemik med ham, for at bidrage til at det maatte blive aabenbart, om han er den Berettigede. Den anden Uro er i Henseende til Inderliggjørelse. For denne . . . har jeg arbejdet. Men „uden Myndighed.“ Iflledesfor selv tomt opblevt at udgive mig for et Sandheds Vidne, og foranledige Andre til dumdriftigt at ville være det Samme, er jeg en umondig Digter, der rører ved Hjælp af Idealerne." Derpaa følger selv Tale. II. Christus er Veien (Christi Himmelfartedag) Ap. Gjern. 1, 1—12. III. Det er Anden, der levendegjør (1ste Fintjedag) Ap. Gjern. 2, 1—2.

44. 1852. ²¹/₂. ²⁴/₂. **To Taler ved Altergangen om Freddagen.** Anden Udgave.
46. 1852. ²¹/₂. ²⁴/₂. **Til Selvsprovelse.** Anden Udgave ligeledes udsolgt, see ²¹/₆ 1856.
25. 1852. Titelen trykt ²⁶/₃. **Sexten opbyggelige Taler af E. K. B. G. Philipsens Forlag.** 24³/₄ Ark. 2 Rd.
Efter at „To opbyggelige Taler 1843“ vare udsolgte og Samlingen af Taler fra 1843—44 blevet ncomplet, samlede de øvrige under en ny Titel og med en ny Indholdsfortegnelse, hvor hine „To opbyggelige Taler“ udelødes, men tilføiede nedenfor Indholdsfortegnelsen: „Hos samme Forlægger er udkommen: S. Kierkegaard, Om Begrebet Ironi med stadigt Hensyn til Socrates. 1 Rd. 48 St.“
31. 1852. ¹⁶/₄. ¹⁷/₄. **Kjerlighedens Gjæringer.** Anden Udgave.
37. 1854. ²⁶/₁. ¹/₂. **Lilien paa Marken og Fuglen under Himlen.** Anden Udgave.
47. 1854. ¹⁹/₁₂. **Var Biskop Mynster et „Sandhedsvidne“, et af „de rette Sandhedsvidner“ — er dette Sandhed?** „Fædrelandet“ Nr. 295. 3 Sp. 6 Sider.
„3 Febr. 1854.“ Esterstrj. „3 Esteraaet 1854.“ og „3 December 1854.“
48. 1854. ³⁰/₁₂. **Derved bliver det!** „Fædrelandet“ Nr. 304. 3 Sp. 8 Sider.
„Den 28de Decbr.“ Noten: om Martensens Artikel.

49. 1855. ¹²/₁. **En Opfordring til mig fra Pastor Pauludan-Müller.** „Fædrelandet“ Nr. 10. 1¹/₄ Sp. 3 Sider.
„Den 11te Januar.“ Noten: om Martensens Artikel.
50. 1855. ²⁹/₁. **Stridspunktet med Biskop Martensen:** som, kristeligt, afgjørende for det i Norgeien, kristeligt seet, mislige kirkelige Bestaaende. „Fædrelandet“ Nr. 24. 3 Sp. 5 Sider.
„D. 26. Jan.“
51. 1855. ²⁹/₁. **To nye Sandhedsvidner.** „Fædrelandets“ Feuilleton. Nr. 24. 3 Sp. 1 Side.
„Den 26de Jan.“ Noten: om Bispevielsen i Frue Kirke 2den Indledag 1854.
52. 1855. ²⁰/_a. **Bed Biskop Mynsters Dod.** „Fædrelandet“ Nr. 67. ³/₄ Sp. 1 Side.
Nr. 13, 2. .. seer Du disse store Bygninger? der skal ikke — „Den 31 Marts 1854 (Man mærke Datum og Årstal)“. Mariea Bebudelsesdag.
53. 1855. ²¹/₃. **Er dette kristelig Gudsdyrkelse eller er det at holde Gud for Nar?** [Et Samvittigheds-spørgsmaal (for at lette min Samvittighed)]. „Fædrelandet“ Nr. 68. 2 Sp. 2 Sider.
„Maj 1854.“ Læreren (Præsten). Læren. Situationen. Til Dplysning. „Christi Himmelfartsdag“. 1. Til det om Læreren (Præsten), at han er den trivielle Mødsætning. 2. Til det om Situationen.
54. 1855. ²²/₃. **Hvad der skal gøres — det skee nu ved mig eller ved en Anden.** „Fædrelandet“ Nr. 69. 1 Sp. 2 Sider.
„Anden Pintsedag 1854.“
55. 1855. ²⁶/₃. **Den religiøse Tilstand.** „Fædrelandet“ Nr. 72. 2 Sp. 4 Sider.
„Januar 1855.“
56. 1855. ²⁸/₃. **En Thesis — kun een eneste.** „Fædrelandet“ Nr. 74. ¹/₂ Sp. 1 Side.
„D. 26de Januar 1855.“ „Christendommen er slet ikke til.“ „Og for at sige et Ord om mig selv: jeg er ikke, hvad Tiden maaskee kræver, en Reformator, paa ingen Maade, ei heller en spekulativ dybsindig Geist, en Seer, Prophet, nei, jeg er — med Tilladelse — jeg er et i hsellden Grad afgjort Politi-Talent. Forunderlige Samtræf, at jeg just skal blive samtidig med den Periode i Kirkens Historie, der, moderent, er „Sandhedsvidnernes“ Periode, hvor Alle ere „hellige Sandhedsvidner.““
57. 1855. ³⁰/₃. **„Salt“; thi „Christenhed“ er: Christendoms**

- Førraadnelse; „en christen Verden“ er: Affaldet fra Christendommen. „Fædrelandet“ Nr. 76. 3 Sp. 4 Sider. „Februar 1855.“ Noter: om Christendommens Udbredelse.
58. 1855. ³¹/₃. **Hvad jeg vil?** „Fædrelandet“ Nr. 77. 3 Sp. 4 Sider. „Marts 1855.“ „Ganste simpelt: jeg vil Redelighed.“
59. 1855. ⁷/₄. **I Anledning af et anonymt Forslag til mig i dette Blads** Nr. 79. „Fædrelandet“ Nr. 81. $\frac{1}{2}$ Sp. 1 Side. „D. 4de April 1855.“
60. 1855. ¹¹/₄. **Var det rigtigst nu at „standse med Klemtingen?“** „Fædrelandet“ Nr. 83. 2 Sp. 3 Sider. „D. 7de April 1855.“ „En Esterfrist.“
61. 1855. ¹¹/₄. **Christendom med kongelig Bestalling og Christendom uden kongelig Bestalling.** „Fædrelandets“ Feuilleton. Nr. 83. 2 Sp. 2 Sider. „D. 8te April 1855.“ „Sust det, at jeg ingen kongelig Bestalling har, er min Legitimation.“
62. 1855. ²⁷/₄. **Hvilken grusom Straf.** „Fædrelandet“ Nr. 97. 3 Sp. 3 Sider. Til Provst Victor Bloch. „Den 25de April 1855.“ „Noget Esterfrist“ med et „christeligt Trivelsmaal:“ „kan man være kongelig autoriseret Lærer i Christendommen, kan Christendom (det nye Testaments Christendom) forkynnes af kongelig autoriserede Lærere, kunne Sacramenterne administreres af dem?“
63. 1855. ¹⁰/₅. **Et Resultat.** „Fædrelandet“ Nr. 107. 2 Sp. 4 Sider. „23de April 1855.“ Geistlighedens Taushed. „Esterfrist.“ „6te Mai.“
64. 1855. ¹⁰/₅. **En Monolog.** „Fædrelandets“ Feuilleton. Nr. 107. $1\frac{1}{2}$ Sp. 1 Side. Underskrevet: „Den 6te Mai“ S. R.
65. 1855. ¹⁵/₅. **Angaaende en taabelig Vigtighed lige over for mig og den Opfattelse af Christendom, som jeg gjør kjendelig.** „Fædrelandet“ Nr. 111. 2 Sp. 3 Sider. Om Dr. Zeuthen i „Ev. Ugeskr.“ „April 1855.“ Om en Anonym i „Kjøbenhavnsposten.“ „13de Mai.“ Hvorfor han skrev i et Blad: „af religiøs Grund“ „ser at gjere Menneskene opmærksom.“
41. 1855. ⁸/₅. ¹⁶/₅. **Sindovelse i Christendom.** Anden Udgave.
66. 1855. ¹⁶/₅. **Til det nye Dplag af „Sindovelse i Christendom.“** „Fædrelandet“ Nr. 112. 1 Sp. 2 Sider. „April 1855.“ „Tag Pseudonymiteten bort, tag det tre Gange

gjentagne Forord bort og Moralen til Nr. 1: saa er „Indbøvelse i Christendom“, christeligt, Angrebet paa det Bestaaende.“

67. 1855. $\frac{21}{5}$ $\frac{30}{5}$. $\frac{24}{5}$. Dette skal siges; saa være det da sagt. Af S. R. $\frac{3}{4}$ Ark. 12 Sk. Første Udgave udsolgt, see $\frac{3}{7}$. Bag paa Titelen: „Men ved Viduat steete Anstrig.“ Nr. 25, 6. Selve Skriftet er dateret „Dec. 1854.“ Det, der skal siges, er: „Hvo Du end er, hvilket Dit Liv forresten er, min Ven, — ved (hvis Du ellers deeltager i den) at lade være at deeltage i den offentlige Gudsdyrkelse som den nu er (med Paastand paa at være det nye Testamentes Christendom) har Du bestaaet eent og en stor Skyld mindre, Du deeltager ikke i at holde Gud for Nar ved at kalde det nye Testamentes Christendom hvad der ikke er det nye Testamentes Christendom.“ Dette „gjentager“ han „Mai 1855.“ Hertil to Følgeblade (daterede: „d. 9 April 1855“ og „d. 11te April 1855.“) I det første siger han bl. A.: „Saa omhyggeligt, som der hidtil er blevet stjuvt over, hvilken min Opgave kunde blive, saa forsigtigt som jeg er klevet bevaret i den uigjennemtrængelige Afjendelighed: saa afgjørende skal jeg ogsaa nu, da Diebliffet er kommet, gjøre det kjendeligt. Det Spørgsmaal om hvad Christendom er, og dermed igjen Spørgsmaalet om Stats-Kirke, Folke-Kirke, hvad man nu vil kalde det, Sammensmeltingen eller Sammenholdet af Kirke og Stat skal bringes til den yderste Afgjørelse.“ I andet Følgeblad siger han: „I Quæter, som sjældent et Menneske oplevede dem, i Mands-Anstrengelse, der i Løbet af 8 Dage vel vilde berøve en Anden Forstanden, er jeg saa rigtig nok ogsaa: Magt —“
68. 1855 $\frac{25}{5}$ $\frac{31}{5}$. $\frac{26}{5}$. Diebliffet Nr. 1. 24 Mai 1855. $\frac{14}{4}$ Ark. 12 Sk. Første og anden Udgave udsolgt, see $\frac{29}{41}$. 1) Stemning. 2) Til „dette skal siges“; eller hvorledes anbringes et Afgjørende? 3) Er det forsvarligt af Staten — den christelige Stat! — om muligt at umuliggjøre Christendom? 4) „Tag et Bræk-Middel!“ Hertil et „Følgeblad,“ hvor det hedder: „I min Arbeiden er jeg nu rykket Samtiden, Diebliffet saa nær, at jeg ikke kan undvære et Organ, ved Hjælp af hvilket jeg diebliffelig kan henvende mig til Samtiden.“
69. 1855. $\frac{26}{5}$. At Biskop Martensens Taushed er 1) christelig uforsvarlig; 2) latterlig; 3) dum-klog; 4) i mere end een Henseende foragtelig. „Fædrelandet“ Nr. 120. 3 Sp. 7 Sider. Han opgjør her sit Regnskab med Biskop Martensen; og i en „Efterstrift“ oplyser han sluttelig „1) hvorledes det egenlige hænger sammen med disse „Sandhedsvidner“, at det der beskæftiger dem ikke er Sandheden, men at frembringe og opretholde et Skin; 2) hvilke nøse Midler der bruges, hvorfor det vel ogsaa vil ende med, at det mistykses; 3) at Spørgsmaalet om det kirkelige Bestaaende ikke er religiøst, men et Penge-Spørgsmaal, at det, der holder det Bestaaende, er de 1000 kongelig autoriserede Lærere, som holde paa det Bestaaende i Egenstøb af Actionairer, der ganske rigtig tie til hvad jeg taler om, da jeg jo ikke har Magt til at tage deres Indkomster fra dem; 4) hvorvidt Den har fuldkommen Grund

til og Næst i at være rolig og ubekymret, Den, der i Salighedens Sag stoler paa „Sandhedsvidnerne“.

70. 1855. $\frac{1}{6}$. $\frac{6}{6}$. Diebliffet Nr. 2. 4 Juni 1855. 2 Ark. 20 Ek. Første og anden Udgave udsolgt, see $\frac{11}{12}$.

1) Til „min Kæser“. 2) At Lygaven er i en dobbelt Retning. 3) Det Comfortable og — Bekymringen for en evig Salighed. 4) Det Menneftelige beskytter (protegerer) det Guddommelige. 5) Fortæle over Mennefte-Slægten eller Bevæis for, at det nye Testamente ikke mere er Sandhed. 6) Vi ere Alle Christne. 7) En Vansteligbed ved det nye Testamente. 8) Ere vi virkelig Christne, hvad er saa Gud? 9) Derfom vi virkelig ere Christne, er eo ipso det nye Testamente ikke mere Veiledning for den Christne fan ikke være det. 10) Hvilken Lykke at vi ikke Alle ere Præster,

71. 1855. $\frac{15}{6}$. $\frac{16}{6}$. Hvad Christus dommer om officiel Christendom. 1 Ark. 8 Ek.

Bog paa Titellbladet: „Juni 1855.“ Mt. 23, 29—33. „See Eder, I Strikfløge og Pharisaer, I Dienstafte! at I bygge Propheternes Grave, og pryde de Næstfærdiges Gravsteder, og sige: havde vi været i vore Fædres Tid, da havde vi ikke været deelagtige med dem i Propheternes Blod. Saa høre I da Vidnesbyrd mod Eder selv, at I ere deres Værn, som have ihjesslaget Propheterne. Saa fylder og I Eders Fædres Maal! I Slanger! I Dagleunger! hvorledes kunne I udflyde Helvedes Dom? Luc. 11. 47. 48. See Eder! at I bygge Propheternes Grave, men Eders Fædre sloge dem ihjel. Saaledes vidne I med Eders Fædres Gjerninger og samtykke dem; thi de sloge dem ihjel og I bygge deres Grave.“

72. 1855. $\frac{27}{6}$. $\frac{28}{6}$. Diebliffet Nr. 3. 27 Juni 1855. 1 Ark. 10 Ek. Første og anden Udgave udsolgt, see $\frac{15}{4}$ 1856.

1) Stat — Christendom. 2) Er det forsvarligt af Staten, christeligt, at ferolle en Deel af den studerende Ungdom? 3) Er det forsvarligt af Staten at modtage en Sed, som ikke blot ikke holdes, men hvis Afkæggelse er en Selvmordsigelse? 4) Er det forsvarligt af Staten, christeligt, at vildlede Folket, eller at vildlede Folkets Dom om hvad Christendom er? 5) Lad Staten giøre Prøve paa Regningen, og det skal snart vise sig, at Regningen er gundferkeert. 6) Vil Staten i Sandhed tjene Christendommen, saa lad den tage de 1000 Levebrød bort.

67. 1855. $\frac{3}{7}$. $\frac{4}{7}$. Dette skal siges; saa være det da sagt. Anden Udgave.

68. 1855. $\frac{3}{7}$. $\frac{4}{7}$. Diebliffet Nr. 1. Anden Udgave udsolgt, see $\frac{29}{11}$.

73. 1855. $\frac{7}{7}$. $\frac{8}{7}$. Diebliffet Nr. 4. 7 Juli 1855. $1\frac{1}{2}$ Ark. 12 Ek. Første og anden Udgave udsolgt, see $\frac{15}{4}$ 56.

1) Løge-Ekjennet. 2) Det der er det Dyrørende. 3) Sandhed og Levebrød. 4) Saae Christne: Mange Christne. 5) I „Christenbed“ ere Alle Christne; naar Alle ere Christne, er eo ipso det nye Testaments Christendom ikke til, ja, den er umulig. 6) Min Lygaves Vansteligbed. 7) Det Officielle — det Personlige.

70. 1855. ²³/₇. ²⁴/₇. **Diebliffet** Nr. 2. Anden Udgave udsolgt, see ¹¹/₁₂.
74. 1855. ²⁷/₇. ²⁸/₇. **Diebliffet** Nr. 5. 27 Juli 1855. 2 Ark 20 Sk. Første Udgave udsolgt, see ²⁹/₁₁.
 1) Vi ere Alle Christne -- uden engang at have Anelse om, hvad Christendom er. 2) Et Genie — en Christen. 3) Aands-Menneskets Christendom; vi Menneskers Christendom. 4) Det nye Testaments Christendom — „Christenheds“ Christendom. 5) Naar Alle ere Christne, er eo ipso Christendommen ikke til. 6) Et Dyr i Trods — Et Dyr i Hyklerie eller om Affaldet fra Christendom. 7) En Eeds Afslæggelse eller det Officielle: det Personlige. 8) Nymodens religiøse Betyggelser (Garantier). 9) „Vogter Eder for dem, som gjerne gaae i lange Klæder.“ (Mc. 12, 38; Luc. 20, 46.) (dateret „15 Juni 55“.)
72. 1855. ¹³/₈. ¹⁴/₈. **Diebliffet** Nr. 3. Anden Udgave udsolgt, see ¹⁵/₄ 1856.
73. 1855. ¹⁶/₈. ¹⁷/₈. **Diebliffet** Nr. 4. Anden Udgave udsolgt, see ¹⁵/₄ 1856.
19. 1855. trykt ¹⁶/₈. **Begrebet Angest.** Anden Udgave. 1 Ark. 12 Sk.
75. 1855. ²³/₈. ²⁴/₈. **Diebliffet** Nr. 6. 23 August 1855. 1 Ark 10 Sider. 1 Ark. Første Udgave udsolgt, see ¹¹/₁₂.
 1) Kort og Spidst. 2) Aistands-Maal; og herved igjen om den egentlige Vansteliighed jeg har at kæmpe med (hvor han betegner sin Stilling til Mynster og Grundtvig). 3) Frygt meest af Alt at være i en Vildfarelse! 4) At vi, at „Christenhed“ slet ikke kan tilegne sig Christi Fortættelser; thi vi, „Christenhed“, er ikke der, hvor Kristus og det nye Testamente fordrer, at man skal være for at være Christen. 5) Hvad siger Brand-Majoren? 6) Smaa-Bemærkninger. I en Anm. S. 15 siger han: „Derfor kalder jeg mig heller ikke endnu en Christen, nei jeg er endnu langt tilbage. Men eet Fortrin har jeg fremfor hele den officielle Christendom (der ovenikjøbet er ved Ed forpligtet paa det nye Testamente!): jeg angiver sandt, hvad Christendom er, altsaa jeg tillader mig ikke at forandre, hvad Christendom er, og jeg angiver sandt, hvorledes jeg forholder mig til hvad Christendom er, altsaa jeg deeltager ikke i at forandre hvad Christendom er, for ved Hjælp deraf at staffe Millioner Christne.“
76. 1855. ²⁹/₈. ³¹/₈. **Diebliffet** Nr. 7. 30 August 1855. 3 Ark. 30 Sk. Første Udgave udsolgt, see ²⁹/₁₁.
 1) Hvorfor elsker „Mennesket“ fremfor Alle „Digteren“? og Hvorfor er, gudeligt, just „Digteren“ den Allerfarligste? 2) Menneske-Fijsjeriet. 3) Hvad man saadan kalder en Christen (om Daaben og Naderen). 4) „Først Guds Rige.“ Et Slags Novelle. 5) At „Christenhed“ er fra Slægt til Slægt et Samfund af Ikke-Christne; og Formelen, hvorefter dette foregaaer. 6) Confirmation og Vielsen; christeligt Comedie-Spil eller Det, som værre er. 7) At den, især i Protestantismen, saa meget prisste det chri-

sielige Familie Livs christelige Børne Opdragelse er, christeligt, baseret paa en Vagn, idel Vagn. 8) Sandheden af „Præstens“ Bedrøvelse for Samfundet. 9) Om den Interesse, der vises min Sag.

77. 1855. ^{29/8.} ^{3/9.} **Guds Uforanderlighed.** En Tale af S. R. 1½ Ark. 1 Mk.

Dedication til sin Fader; dateret „3 Aug. 1855.“ Forordet (dateret „D. 5te Mai 1854.“) oplyser, at denne Tale er holdt i Citadellens Kirke „den 18de Mai 1851“, til „den første Text Jac. 1, 11—21, han havde benyttet, senere senere fremdraget og nu vendt tilbage til.“

78. 1855. ^{12/9.} ^{13/9.} **Diebliffet** Nr. 8. 11 Septbr. 1855. 2 Ark. 20 Sk. Første Udgave udsolgt, see ^{18/12.}

1) Samtidigheden; hvad Du gjør i Samtidighed er det Afgjørende. I en Ann. S. 3 siger han: „Denne Artikel er fra 1853, kun . . . at jeg nu hist og her har skudt nogle Linier ind eller forandret et Ord; men Artiklen selv er fra 1853. Hvorledes jeg demmer dens Slutning betræffende, vil Læseren vide af min Artikel i „Fædrelandet“: „Til det nye Uplag af Indøvelse i Christendom.““
2) Man lever kun een Gang. 3) En Evighed til at fortjude. 4) Hvad der evigt lader sig erindre? 5) Et Billede paa Livet, og et Billede af Livet. 6) Den guddommelige Nærværelse. 7) Et Hjælp — thi Gud er det i een Forstand saa uendelig let at narre!

79. 1855. ^{24/9.} ^{25/9.} **Diebliffet** Nr. 9. 24 Septbr. 1855. 1½ Ark. 12 Sk. Første Udgave udsolgt, see ^{18/12.}

1) Altsaa saaledes staaer Sagen (dateret: „Den 31te Mai 1855.“) Her hedder det: „Den ene Part er et Menneske, der ved sin mangeaarige Forfatter-Virksomhed, sin hele Tilværelse som offentlig Personlighed afgiver Betryggelsen (Garantien) for at være som ikke Mange, maaskee som ingen Anden her i Landet, berettiget til at tale med om, hvad Christendom er. Den anden Part er Geistligheden, som først var ordriig nok, saa længe det gjaldt om dette Næmme at benytte den Omstændighed, at en Afledt maatte omtales, til at hidse Fruentimmer og Børn ved Grav-Declamationer; men som derpaa, da Sagen blev Alvor, paa Prent iagttog den dybeste Tausched, men er — med Sandhedsvidners Mod! — i Skjulthed maaskee desto snakommere. Angrebet paa mig — til Bedste for „Sandhedsvidnerne“, hvis Tausched, fortjent, derved ret stilles til Skue — besærges saa af „Kjøbenhavnsposten“ og „Flyveposten“; og er den dræbende Spids (Pointe) i dette Angreb, at jeg bedder Søren. Der mangler nu blot Et, at ogsaa Sandhedsvidnet Biskop Martensen — hvis der skulde blive et nyt Hurlumhei, saa Biskoppen, „ligesom Drengene Nytaarsaften, kunde mene at see sit Snit“ — skriver en Artikel imod mig, hvori Pointen er, at jeg bedder Søren: saa maa jeg segne, ligge under for denne Sandhedens Magt, jeg forgjæves vil søge at modstaae; thi sandt er det, jeg bedder Søren“. 2) At Idealerne skulde forsvundes — ellers er Christendommen i dybeste Grund forfalsket. 3) En Dosis Livslede. 4) Vær Piat — og Du skal see, alle Vansteligheder forsvinde! 5) At Præsterne ere Menneske-Vedere, og paa den afstueligste Maade. 6) Præsten ikke blot beviser Christendommens Sandhed, men han modbeviser den med det Samme.

Efter Forfatterens Død.

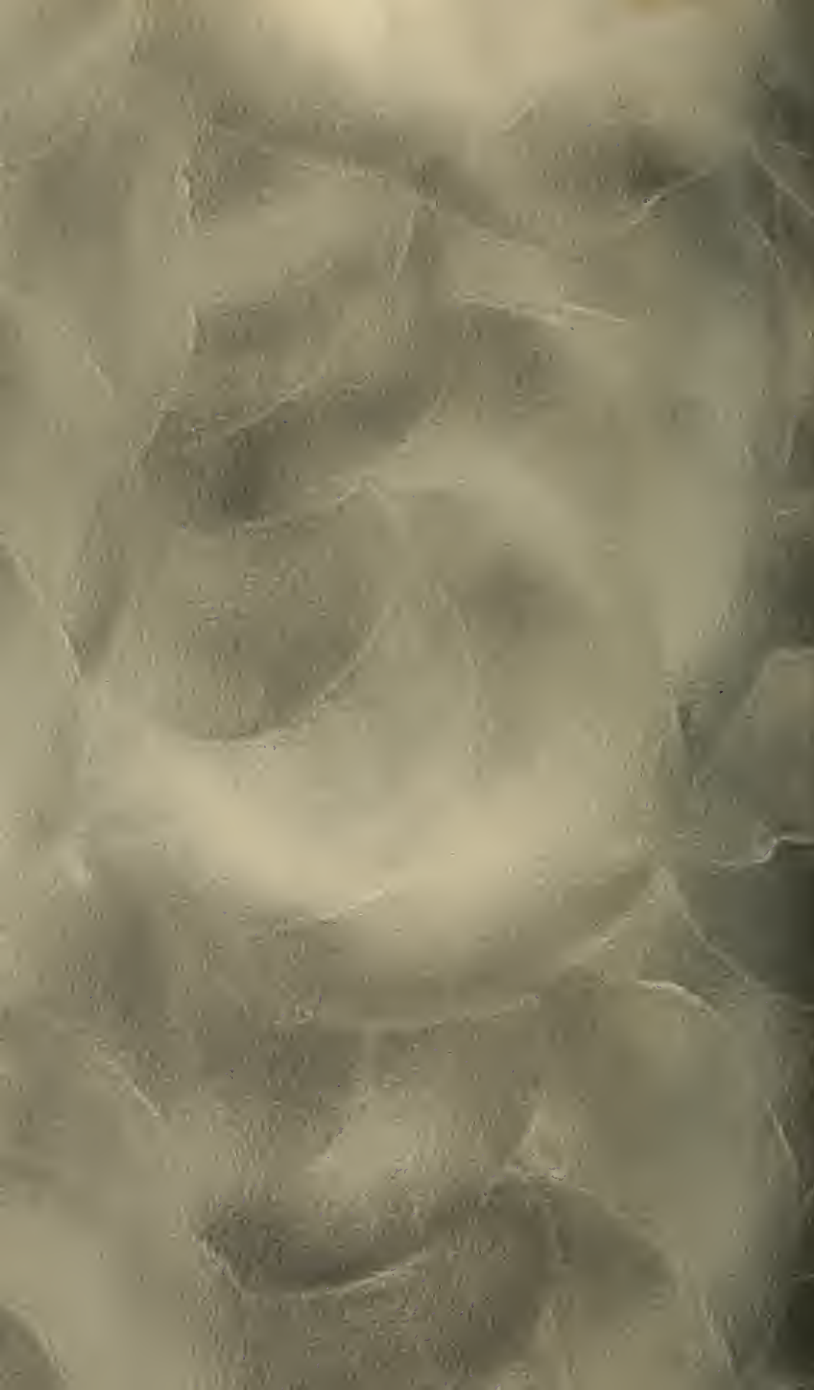
68. 1855. ²⁹/₁₁. ³⁰/₁₁. Diebliffet Nr. 1. Tredie Udgave.
74. 1855. ²⁹/₁₁. ³⁰/₁₁. Diebliffet Nr. 5. Anden Udgave.
76. 1855. ²⁹/₁₁. ³⁰/₁₁. Diebliffet Nr. 7. Anden Udgave.
70. 1855. ¹¹/₁₂. ¹²/₁₂. Diebliffet Nr. 2. Tredie Udgave.
75. 1855. ¹¹/₁₂. ¹²/₁₂. Diebliffet Nr. 6. Anden Udgave.
78. 1855. ¹⁸/₁₂. ¹⁹/₁₂. Diebliffet Nr. 8. Anden Udgave.
79. 1855. ¹⁸/₁₂. ¹⁹/₁₂. Diebliffet Nr. 9. Anden Udgave.
80. 1856. ²/₁ Et Brev fra S. R. (offentliggjort af J. L. Heiberg.) „Kjøbenhavnsposten“ Nr. 1.
72. 1856. ¹⁵/₄. ¹⁶/₄. Diebliffet Nr. 3. Tredie Udgave.
73. 1856. ¹⁶/₄. ¹⁶/₄. Diebliffet Nr. 4. Tredie Udgave.
46. 1856. ²¹/₆. ²⁶/₆. Til Seloprovelse, Samtiden anbefalet. Tredie Udgave.
40. 1857. ³/₈. ⁵/₈. „Ypperstepræsten“ — „Solderen — „Synderinden.“ Anden Udgave.
12. 1857. trykt ⁹/₉ Frygt og Bæven. Anden Udgave.
1. 2. 3. 4. 7. 9. 11. 24. 26. 27. 33—36. 43. 47—66. 69 & 80. 1857. ¹¹/₁₁. S. Kierkegaards Bladartikler, med Bilag samlede efter Forfatterens Død, udgivne af H. Rielsen, Professor i Philosophien ved Kjøbenhavns Universitet. 19 $\frac{1}{2}$ Ark. 10 Mk.

Under Pressen.

23. Stadier paa Livets Vej, Studier af Forskjellige. Anden Udgave, almindelig Octavformat.

Derefter paabegyndes Trykningen af:

30. Opbyggelige Taler i forskjellig Aand. Anden Udgave.
39. Sygdommen til Døden. Anden Udgave.

B
4372
A5N5
1857

Kierkegaard, Soren Aabye
Bladartikler

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

